

Prezentarea în paralel a celor două distribuții este edificatoare asupra mutațiilor care s-au produs în perioada analizată în ceea ce privește numărul salariaților din diverse ramuri industriale. Astfel, locul fruntaș deținut de *industria prelucrătoare* se impune în continuare. Mai mult, de la o pondere de 61%, cât deținea în anul 2000, s-a făcut saltul la 79%, ceea ce reprezintă o modificare structurală profundă la nivelul municipiului Deva, și care poate constitui în continuare un punct de analiză pentru o mulțime de alte aspecte socio-economice care au incidență cu acest indicator de structură.

Mutații semnificative s-au produs și la numărul de salariați care au activat în domeniul *energiei electrice și termice, gaze și apă*. În acest caz, ponderea inițială de 24% privind salariații din total industrie s-a modificat la 8%. Din nou, se poate continua analiza cu aspecte corelate cu această diminuare a ponderii salariaților. Totuși, trebuie să arătăm că modificarea cifrelor absolute aferente (1.604 salariați în 2000 și 720 salariați în 2011) denotă o diminuare mult mai mică, numărul salariaților din 2011 reprezentând 44% din numărul salariaților care activau în ramura respectivă în anul 2000.

Industria extractivă, o ramură deosebit de importantă pentru județul Hunedoara, a atras în anul 2000 15% din numărul total al salariaților din industrie, în timp ce în anul 2011 ne referim numai la 2% din totalul salariaților. În cifre absolute, salariații care revin industriei extractive în anul 2011 (197 salariați) reprezintă 19,4% din numărul salariaților care activau în această ramură industrială în anul 2000 (1014 salariați).

Referitor la activitatea din comerț. Datele la dispoziție din Fișa localității municipiului Deva sunt înregistrate prin *Comerț*, pentru perioada 2000-2005, respectiv *Comerț cu ridicata și cu amănuntul, repararea autovehiculelor și motocicletelor*, pentru perioada 2008-2011. În prima perioadă, 2000-2005, salariații din comerț au cunoscut o creștere continuă, de la 4728 în 2000 la 5568 în 2005, iar în perioada 2008-2011 s-a putut constata o diminuare în primii doi ani, de la 7885 în anul 2008 la 7293 în anul 2011, după care numărul salariaților a crescut puțin în anul 2011, fiind 7368 salariați angajați în activități comerciale.

Salariații din *construcții* au cunoscut o evoluție total oscilantă. În ansamblu, pentru întreaga perioadă 2000-2011, se poate observa că numărul salariaților s-a diminuat cu 13,3%, de la 2662 salariați în 2000 la 2307 salariați în 2011. Un punct de maxim absolut al perioadei a fost în anul 2008, când erau prezenți 4269 salariați în domeniul construcțiilor, iar minimul perioadei revine anului 2010, cu numai 2109 salariați. De remarcat tendința de creștere continuă înregistrată pe subintervalul 2004-2008, valorile succesive din anii respectivi fiind 2236 în 2004, 2258 în 2005, 2621 în 2006, 3007 în 2007 și 4269 în 2008. Creșterea absolută, de 2033 salariați corespunde unei creșteri procentuale cu 91%, deci s-a ajuns la aproape o dublare a salariaților din domeniul construcții.

Somajul

Datele de care dispunem referitoare la șomajul din municipiul Deva sunt furnizate de asemenea prin *Fișa localității* și acoperă perioada 2010-2012, atât total, cât și pe sexe.

În perioada analizată - 2007-2013 - numărul șomerilor din municipiul Deva a cunoscut o evoluție aleatorie, atât dacă ne raportăm la situația înregistrată anual, cât și în ceea ce privește valorile care s-au înregistrat lunar (Tabelul 5.15).

Totuși, se poate evidenția o scădere continuă lunară a numărului șomerilor înregistrați în perioada ianuarie 2007 – octombrie 2007, cu o ușoară creștere apoi în lunile terminale ale anului, respectiv noiembrie și decembrie. Asemănător, în anul 2008 are loc o scădere din luna ianuarie și până în luna iulie, plus luna septembrie, și creșteri în rest.

Numarul șomerilor înregistrați în municipiul Deva în perioada 2007-2013

Tabel 5.15

ANUL	IANUARIE	FEBRUARIE	MARTIE	APRILIE	MAI	IUNIE	IULIE	AUGUST	SEPTEMBRIE	OCTOMBRIE	NOIEMBRIE	DECEMBRIE
2007	1096	1065	921	820	759	700	678	669	620	607	615	620
2008	719	719	677	663	592	561	559	591	556	586	693	792
2009	937	1090	1274	1439	1582	1686	1951	2063	2227	2311	2466	2531
2010	2592	2622	2590	2560	2545	2399	2464	2528	2110	2042	1999	1922
2011	1864	1729	1534	1220	1202	1060	1054	1085	1081	1098	1084	1103
2012	1126	1119	1070	994	942	900	991	1069	1059	1077	1214	1304
2013	1398	1384	1332	1270	1193	1116	1222	1239	1221	1202	1223	1328

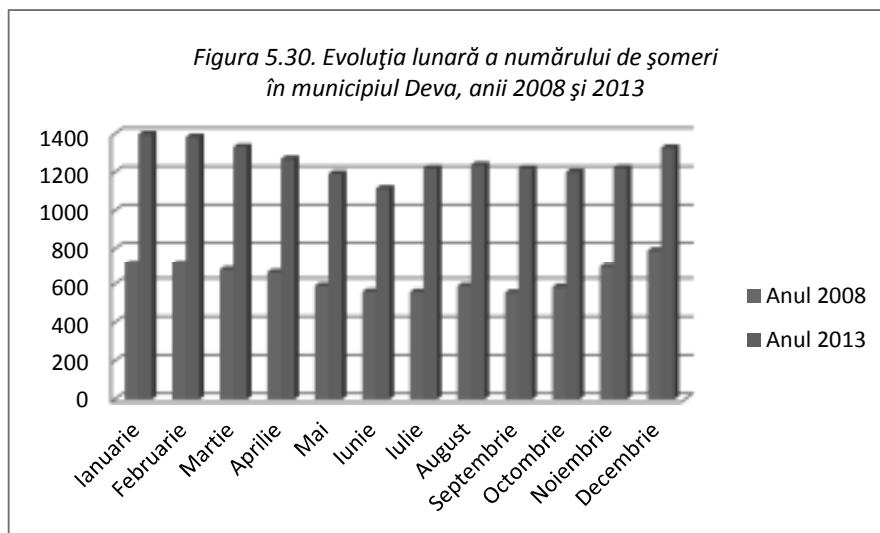
Deoarece nu este posibilă stabilirea unei reguli generale de evoluție a numărului de șomeri, s-a considerat utilă compararea cifrelor lunare din anul 2013 cu cele aferente anului anterior cu cele mai mici valori ale numărului de șomeri, fiind selectat în acest sens anul 2008.

Datele de referință sunt exemplificate în Tabelul 5.16 și în graficul din Figura 5.30. În acest sens, este evidentă creșterea numărului de șomeri, valoarea cea mai scăzută procentuală fiind consemnată la nivelul lunii decembrie (creștere de 67,7%), iar cea mai ridicată, de 119,6%, se referă la comparația lunilor septembrie.

Numarul șomerilor înregistrați în municipiul Deva în perioada 2007-2013

Tabel 5.16

ANUL	IANUARIE	FEBRUARIE	MARTIE	APRILIE	MAI	IUNIE	IULIE	AUGUST	SEPTEMBRIE	OCTOMBRIE	NOIEMBRIE	DECEMBRIE
2008	719	719	677	663	592	561	559	591	556	586	693	792
2013	1398	1384	1332	1270	1193	1116	1222	1239	1221	1202	1223	1328
Creștere % 2013/2008	94,4%	92,5%	96,7%	91,5%	101,5%	98,9%	118,6%	109,8%	119,6%	105,1%	76,5%	67,7%

Rata șomajului la nivel județean se determină lunar. Astfel, datele transmise în acest sens de Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă Hunedoara, denotă valori destul de mari ale șomajului (Tabelul 5.17).

Numărul total de șomeri înregistrați și rata șomajului în județul Hunedoara în anul 2013

Tabel 5.17

ANUL 2013	Număr total șomeri	Din care femei	Număr total șomeri indemnizați	Număr total șomeri neindemnizați	Total șomeri din sectorul privat	Rata șomajului (%)	Rata șomajului feminină (%)	Rata șomajului masculină (%)
IANUARIE	13552	6150	7377	6175	7294	6,99	6,71	7,24
FEBRUARIE	13704	6144	7256	6448	7523	7,07	6,71	7,40
MARTIE	13001	5956	6509	6492	7263	6,71	6,50	6 89
APRILIE	12425	5675	6120	6305	7018	6,41	6,20	6 60
MAI	11172	5049	5586	5586	6351	5,76	5,51	5,99
IUNIE	10886	4909	5374	5512	6180	5,62	5,36	5,85
IULIE	11597	5249	5214	6383	5977	5 98	5,73	6.21
AUGUST	11204	5118	5915	5289	5791	5,78	5,59	5,95
SEPTEMBRIE	11577	5546	5961	5616	5987	5,97	6,05	5,90
OCTOMBRIE	13324	6462	6132	7192	6423	6,88	7,05	6,71
NOIEMBRIE	14019	6793	6430	7589	6769	7,23	7,42	7,07
DECEMBRIE	14476	6831	6927	7549	7258	7,47	7,46	7,48

5.3. Situația demografică

5.3.1. Date demografice Județul Hunedoara

Preocupările actuale ale demografiei se orientează tot mai mult spre cunoașterea, descrierea și analiza evoluției familiilor și a gospodăriilor, ca formă esențială a modului de conviețuire umană, suport informațional statistic imperativ pentru construirea politicilor de dezvoltare economică și socială. În acest sens, prin strategia elaborată cu privire la Recensământul Populației și al Locuințelor, desfășurat în luna octombrie 2011, a fost extins fondul de informații prin care să se caracterizeze evoluția în timp a familiilor, respectiv a gospodăriilor – componentele de bază ale conviețuirii umane.

Potrivit rezultatelor ultimului recensământ al populației și locuințelor, aflate pe site-ul Direcției Județene de Statistică Hunedoara, județul Hunedoara avea în octombrie 2011 o populație de 418.565 locuitori, din care 313.918 (75%) locuiau în mediul urban și 104.647 (25%) - în mediul rural.

La aceeași dată, din totalul populației 214.584 erau femeii (51.3%) și restul de 203.981- bărbați. Față de situația existentă la recensământul anterior, populația stabilă a scăzut cu 67.1 mii persoane (din care 34.8 mii femei).

Populația stabilă a celor mai importante municipii la finele anului 2011 era următoarea: Deva (61.123 persoane), Hunedoara (60.525 persoane) și Petroșani (37.160 persoane). Din punctul de vedere al mărimii populației stabile, județul Hunedoara se situează pe locul 22 în ierarhia județelor. Evoluția numerică a populației totale în perioada 2001 - 2011 la nivelul județului este prezentată în Figura 5.31.

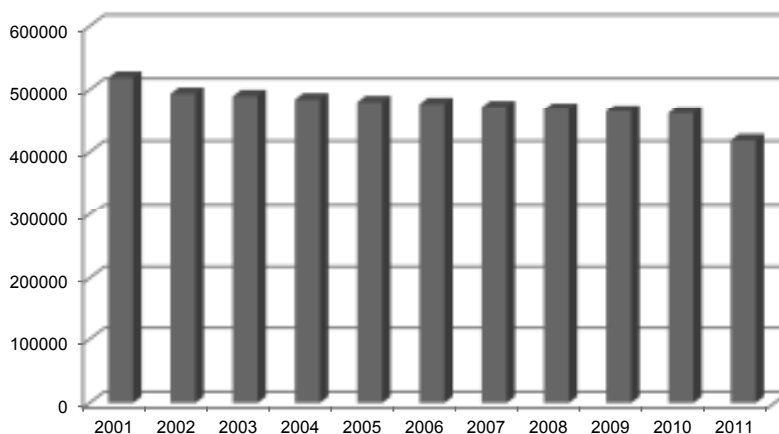

Figura 5.31. Evoluția populației din județul Hunedoara în perioada 2001-2011

În perioada 2001-2011 numărul populației din județul Hunedoara a scăzut constant, de la 546.163 locuitori până la 418.565 locuitori. De asemenea, densitatea populației s-a micșorat în perioada analizată cu cca 15 locuitori pe km² (de la 74,1 locuitori/km² în anul 2000, la 59,3 locuitori/km² în anul 2011). Cauzele principale ale acestei scăderi au fost natalitatea tot mai mică și migrația externă accentuată.

Distribuția populației stabile pe medii de rezidență se prezintă astfel: în municipii și orașe trăiesc 313,9 mii persoane, reprezentând 75,0% din totalul populației stabile. Față de situația de la penultimul recensământ, ponderea populației stabile din mediul urban a scăzut cu 0.9 % în detrimentul mediului rural.

Analiza distribuției populației pe grupe de vârstă pentru anul 2011 este reprezentată în Figura 5.32, din care se observă că populația județului Hunedoara este dominată de grupa adulților cu vârste cuprinse între 40÷44 ani. Este o populație matură, cu tendință de îmbătrânire, fapt ce se observă ușor din graficele de mai jos: copiii (0-14 ani) dețin o pondere de 14.2% în totalul populației stabile a județului, populația tânără (15÷24 ani) reprezintă un procentaj de 11.0%, persoanele mature (25÷64 ani) formează majoritatea (57.9%), iar persoanele în vârstă de 65 ani și peste reprezintă 16.9% din total.

Persoanele în vârstă de 85 ani și peste dețin o pondere de 1.1% în totalul populației stabile. Categoriile de vârstă sub 40 de ani conțin o populație din ce în ce mai redusă, astfel încât grupa sub 5 ani însumează doar 18.327 locuitori, din care 9.407 de sex masculin.

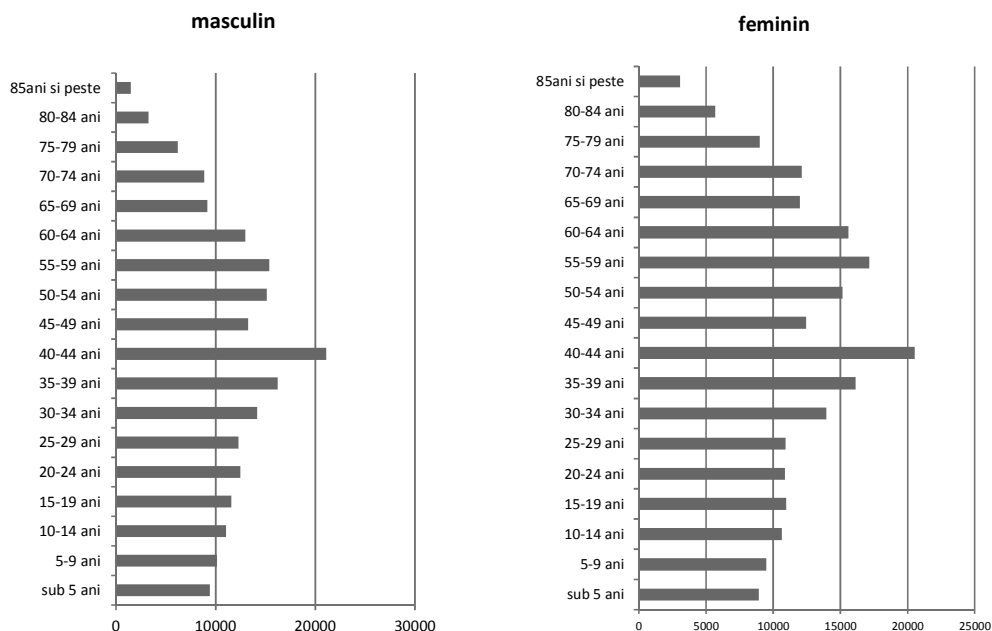

Figura 5.32. Distribuția populației din județul Hunedoara pe grupe de vârstă

Din rezultatele definitive ale recensământului populației și locuințelor din anul 2011 a reieșit că numărul persoanelor plecate în străinătate pentru o perioadă de cel puțin un an, dar care nu fac parte din populația stabilă, este de 15,2 mii și, evident, nu cuprinde decât o parte a numărului de emigranți externi.

Sub-înregistrarea semnificativă a fost cauzată de faptul că, la momentul critic al recensământului, mare parte dintre aceste persoane erau plecate cu întreaga familie în străinătate și nici nu au existat alte persoane (în țară) care să declare informațiile solicitate despre aceștia.

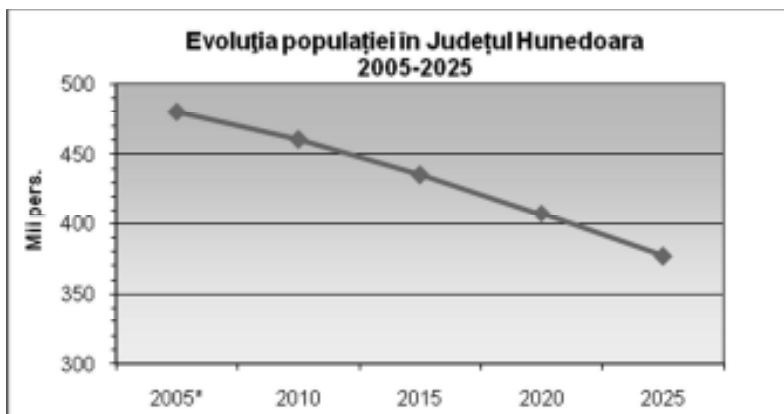

Populația majoritară în județul Hunedoara este de naționalitate română. La recensământ s-au declarat români 368,1 mii persoane (93,6%). Populația de etnie maghiară înregistrată la recensământ a fost de 15,9 mii persoane (4,0%), iar numărul celor care s-au declarat romi a fost de 7,5 mii persoane (1,9%). Numărul persoanelor care s-au declarat de etnie germană a fost de 1,0 mii persoane (0,2%).

Față de recensământul din anul 2002 s-a înregistrat o creștere a ponderii populației de etnie română (de la 92,7% la 93,6%) și a celei de etnie romă (de la 1,4% la 1,9%), precum și o descreștere a ponderii populației de etnie maghiară (de la 5,2% la 4,0%) și de etnie germană (de la 0,4% la 0,2%).

Proгноza privind evoluția populației

Scăderea populației a fost moderată până în anul 2010 și va fi mai accentuată spre sfârșitul perioadei de proiectare. Această scădere se va datora menținerii unui deficit al nașterilor în raport cu numărul deceselor (spor natural negativ), la care se va adăuga soldul negativ cumulat al migrației interne și externe.

Sursa: INS , Proiectarea populației României în profil teritorial până în anul 2025

Figura 5.42. Evoluția populației în perioada 2005-2025

Dacă ne referim la evoluția populației Județului Hunedoara pe grupe mari de vârstă se constată următoarele:

- grupa de vârstă „0-14 ani” are valori sub media națională și regională indiferent de anul pe care îl luăm drept referință;
- scăderea constantă a populației cuprinsă în grupa ”0-14 ani”, de la 14,86 % din totalul populației județului în 2005 la 11,18% în anul 2025;
- grupa de vârstă „peste 65 ani” are valori superioare mediei naționale și regionale în toată perioada supusă analizei; ponderea acestei grupe de vârstă din totalul populației este în creștere;
- încă din anul 2010 ponderea populației cuprinsă în grupa ”peste 65 ani” a depășit ponderea populației tinere ”0-14 ani”, iar diferența se accentuează spre 2025 în favoarea populației mai în vârstă.

Toate acestea pun în evidență un proces accentuat de îmbătrânire a populației, proces care se va accentua spre finalul perioadei supusă analizei.

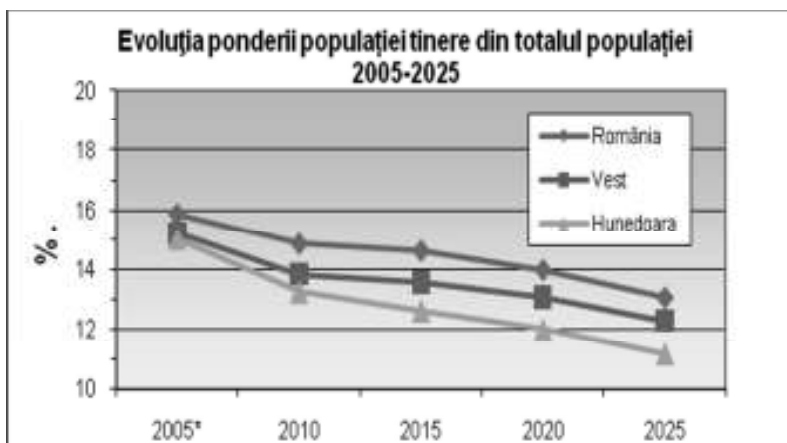
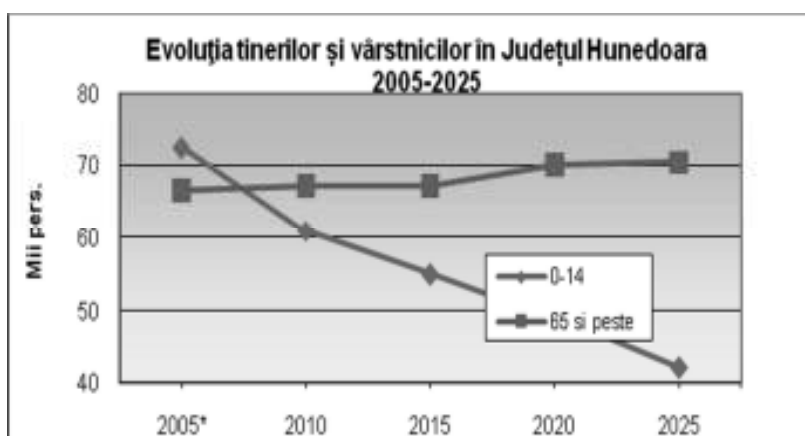

Figura 5.43. Evoluția populației tinere în perioada 2005-2025

Sursa: INS , Proiectarea populației României în profil teritorial până în anul 2025
* Datele pe anul 2005 sunt preluate din Anuarul Statistic al României 2006, INS, 2006

Figura 5.44. Evoluția populației tinere și vârstnice în perioada 2005-2025

Din punct de vedere demografic, principalii factori care acționează asupra mărimii și structurii populației sunt natalitatea, mortalitatea și migrația.

În Județul Hunedoara se remarcă o diminuare a natalității. Principalii factori care au determinat scăderea natalității sunt de natură economică, socială și culturală. Este vorba de o transformare semnificativă a structurii ocupaționale a populației, care a impus, mai ales contingentelor tinere, o mobilitate teritorială și profesională deosebită și, în același timp, prelungirea perioadei de instruire.

În perspectivă, numărul populației Județului Hunedoara este prognozat să scadă până în 2025 raportat la anul 2005 cu 105.600 persoane, ceea ce reprezintă 21,0% din populația județului la nivelul anului 2005. Este cea mai semnificativă scădere a populației la nivelul Regiunii Vest, depășind cu mult media regiunii (-9,5%) și pe cea națională (-11%).

În ceea ce privește evoluția populației pe sexe, se observă diferențe majore în privința scaderii populației feminine și masculine comparativ cu Regiunea Vest sau cu scăderea înregistrată la nivel național.

Se aproximează în anul 2025 față de anul 2010 o reducere cu 17,68% a populației feminine și cu 18,87% a populației masculine. Aceasta reprezintă cea mai drastică scădere din județele Regiunii Vest și reprezintă dublul mediei prognozate la nivel național.

Evoluția populației masculine în perioada 2005-2025

Tabel 5.20

Județe / An	2005*	2010	2015	2020	2025	2020-2010		2025-2010	
Hunedoara	233719	223100	210400	196300	181000	-26800	-12.01	-42100	-18.87
Vest	931508	915800	893400	865800	833000	-50000	-5.46	-82800	-9.04
România	10543518	10320500	10042600	9696600	9292800	-623900	-6.05	-1027700	-9.96

Sursa: INS , Proiectarea populației României în profil teritorial până în anul 2025
 * Datele pe anul 2005 sunt preluate din Anuarul Statistic al României 2006, INS, 2006

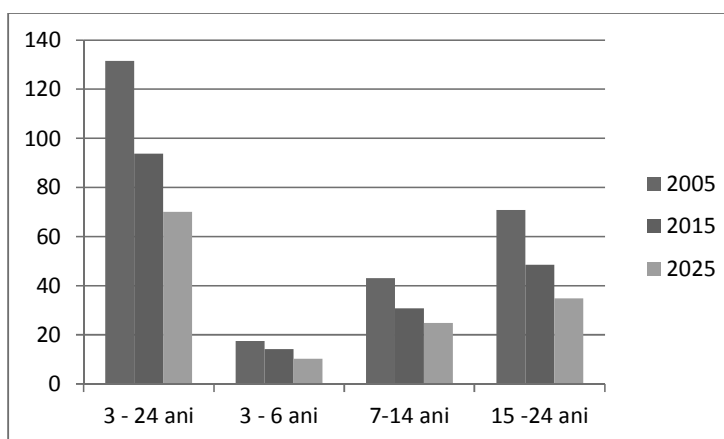
Evoluția populației feminine în perioada 2005-2025

Tabel 5.21

Județe / An	2005*	2010	2015	2020	2025	2020-2010		2025-2010	
						nr.	%	nr.	%
Hunedoara	246740	237500	225200	211100	195500	-26400	-11.12	-42000	-17.68
Vest	998950	988600	986600	943400	912900	-45200	-4.57	-75700	-7.66
România	11080331	10905800	10654600	10329800	9950600	-576000	-5.28	-955200	-8.76

Sursa: INS , Proiectarea populației României în profil teritorial până în anul 2025
 * Datele pe anul 2005 sunt preluate din Anuarul Statistic al României 2006, INS, 2006

Referitor la prognoza populației de vârstă preșcolară și școlară, se constată o diminuare în anul 2015 față de anul 2005 cu 28,7% și în anul 2025 raportat la anul 2005 se estimează cu 46,7%, mult peste media Regiunii Vest (21,2%, respectiv 32,6%).

Sursa: INS, Proiectarea populației României în profil teritorial până în anul 2025
 * Datele pe anul 2005 sunt preluate din Anuarul Statistic al României 2006, INS, 2006

Figura 5.45. Evoluția populației de vârstă preșcolară și școlară în județul Hunedoara (mii persoane)

5.3.2. Date demografice Municipiul Deva

Selecția celor mai relevante date demografice înregistrate la recensământul populației și al locuințelor din 2011, referitoare la municipiul Deva, este prezentată în tabelele din Anexa 2. Analiza acestor date denotă faptul că populația municipiului Deva a urmat o traiectorie identică cu cea a județului Hunedoara. Astfel, în perioada 2000 ÷ 2011 s-a înregistrat o scădere continuă a numărului populației, de la 75.515 locuitori în 2000, până la 65.877 locuitori în 2012, conform graficului din figura următoare (Figura 5.33).

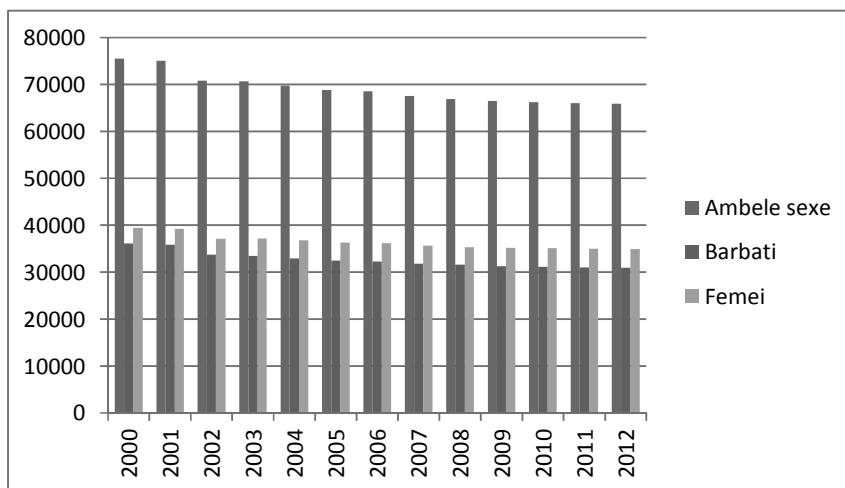

Figura 5.33. Evoluția populației municipiului Deva în perioada 2000-2012

Caracteristicile comune cu evoluția populației județului se regăsesc și la repartitia pe grupe de vârstă a populației municipiului Deva. Graficul din Figura 5.34 prezintă această distribuție, fiind evident faptul că grupa dominantă este cea a adulților cu vârste în intervalul 40-44 ani, numărul de 6.376 de locuitori aferenți acestei grupe reprezentând 10,43% din totalul populației.

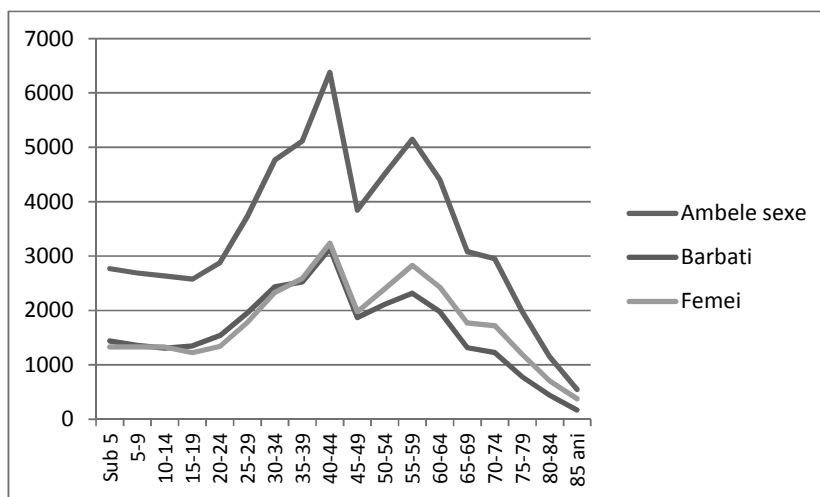

Figura 5.34. Repartiția pe grupe de vârstă a populației municipiului Deva, anul 2012

Acestei distribuții pe grupe de vârstă a populației îi corespunde gruparea pe categorii de vârstă din tabelul următor (Tabelul 5.18). Majoritatea populației este evident că este formată din populația matură (25÷64 ani), respectiv aprox. 62% din totalul populației, mai

mare cu aprox. 4% față de aceeași caracteristică înregistrată la nivelul județului Hunedoara (57,9%). Ponderea populației în vârstă de 85 de ani și peste are o valoare mai mică față de nivelul înregistrat pentru această caracteristică la nivel județean, respectiv 0,89% față de 1,1%, iar grupa sub 5 ani este de numai 2.767 locuitori, din care 1.438 de sex masculin.

Distribuția populației municipiului Deva pe categorii de vârstă, anul 2012

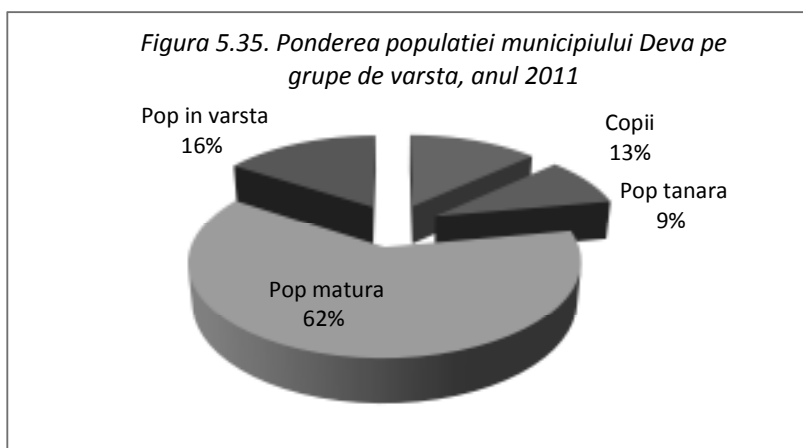
Tabel 5.18

<i>Tip populație</i>	<i>Grupa de vârstă</i>	<i>Număr persoane</i>	<i>Ponderea</i>
Copii	0 – 14 ani	8.085	13,23%
Populație tânără	15 – 24 ani	5.450	8,92%
Populație matură	25 – 64 ani	37.892	61,99%
Populație în vârstă	Peste 65 ani	9.696	15,86%
<i>Total</i>		<i>61.123</i>	<i>100,00%</i>

Modelele demografice ale viitoarelor tendințe demografice sugerează faptul că ratele considerabil mai mici ale natalității împreună cu o speranță de viață din ce în ce mai mare vor fi reflectate într-o structură a populației cu o vârstă mai înaintată.

Se așteaptă ca acest model al îmbătrânirii populației, care este din ce în ce mai evident în rândul regiunilor UE, să aibă implicații profunde într-o gamă largă de domenii, cu impact, printre altele, asupra populației de vârstă școlară, asistenței medicale, participării la forța de muncă, protecției sociale, aspectelor de securitate socială și finanțelor publice.

Graficul aferent distribuției din Tabelul 5.18 este prezentat în Figura 5.35.

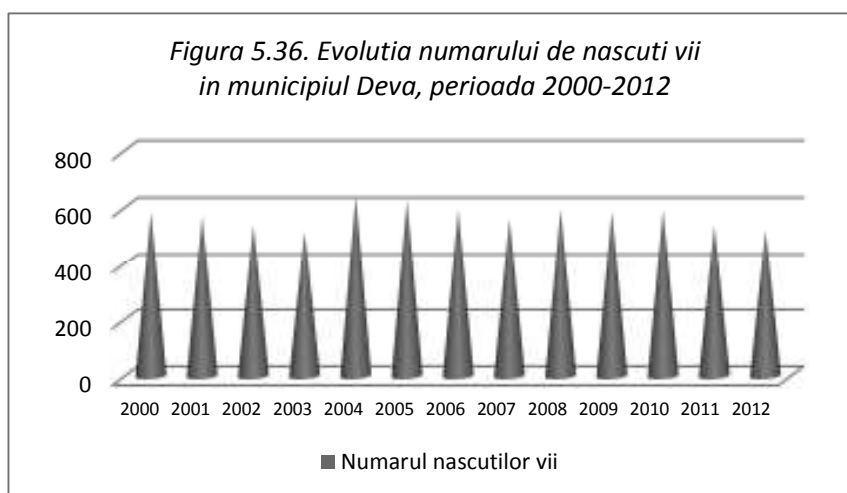

În cazul în care se are în vedere gruparea populației numai în două categorii distincte, sub 40 de ani și mai mare de 40 de ani (inclusiv 40 de ani), atunci obținem de asemenea un indicator reprezentativ privind gradul de îmbătrânire al populației. Datele analizate în acest caz, structura pe vârste a populației municipiului Deva din anul 2011, au următoarele valori: 27.143 locuitori cu vârsta mai mică de 45 de ani, iar restul, 33.980 locuitori au vârsta mai mare sau egală cu 40 de ani. Procentual, aceste valori reprezintă 44,4% și 55,6%. Concluzia este și de această dată clară: populația municipiului Deva este preponderent adultă.

Încetinirea creșterii populației este strâns legată de sporul natural al acesteia (numărul total de nașteri minus numărul total de decese), numeroase economii mondiale dezvoltate confruntându-se cu o scădere accentuată a ratelor natalității asociată cu o creștere constantă a speranței de viață.

Datele statistice aferente fișei localității demonstrează faptul că această regulă este valabilă și în cazul municipiului Deva (Tabelul D – Anexa 2). Astfel, este ușor de observat că, în perioada 2000-2012, populația municipiului a înregistrat permanent un spor natural negativ, ceea ce conduce, desigur, la o populație preponderent matură, îmbătrânită. Referitor la numărul de nașteri, acestea au avut o evoluție fluctuantă, fără să se evidențieze o tendință clară. Graficul din figura următoare reflectă această evoluție aleatorie (Figura 5.36).

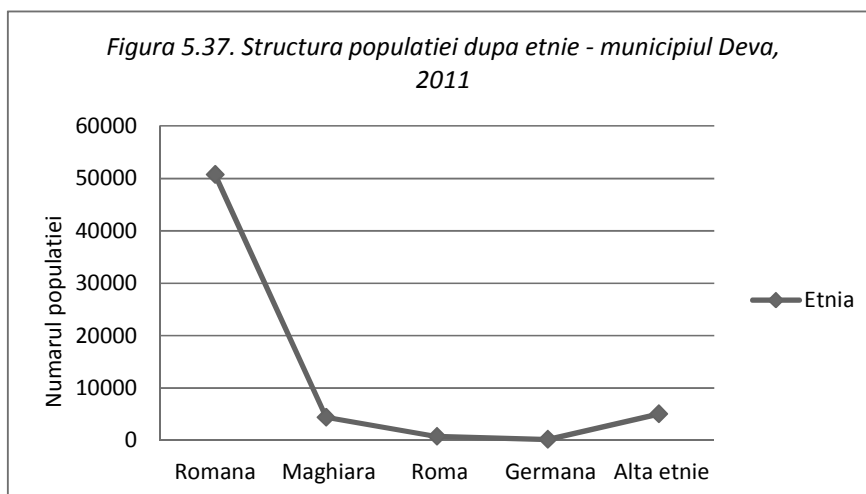
Din punct de vedere al repartiției pe sexe, se respectă regula demografică generală a legăturii dintre grupele de vârstă și proporția dintre populația de sex masculin și feminin aferentă acestor grupe de vârstă, astfel:

- ⇒ la naștere numărul băieților este mai mare decât cel al fetelor;
dacă vom extrapola situația raportată la naștere prin valorile cumulate ale copiilor în vârstă de sub 5 ani, proporția rezultată respectă regula enunțată, și anume cei 1.438 de copii băieți reprezintă aprox. 52% din totalul de 2.767 de copii care se înscriu în această grupă de vârstă;
- ⇒ în timp acest raport se inversează, fiind în favoarea persoanelor de gen feminin; datele înregistrate la recensământul populației și al locuințelor din 2011 pentru populația municipiului Deva respectă și această regulă demografică: dacă la vârstele mai mici sunt oscilații în ambele sensuri privind populația majoritară, după 35 de ani raportul se stabilizează net în favoarea populației feminine, la început numai cu o diferență de 0,6% (50,6% față de 49,4%);
- ⇒ la vârstele adulte raportul este net favorabil populației feminine; datele municipiului Deva din anul 2011 exprimă o proporție uniform crescătoare pentru vârstele înaintate, de exemplu: 58,4% (70÷74 ani); 60,5% (75÷79 ani); 61,5% (80÷84 ani) și 68,6% (85 ani și peste).

Referitor la structura populației municipiului Deva după etnia declarată cu ocazia recensământului din anul 2011 (Tabelul B din Anexa 2), aceasta se prezintă astfel: populația majoritară, 83%, este de etnie română (50.718 locuitori); un procent semnificativ îl deține populația de etnie maghiară, 4.409 locuitori - 7,2%, iar pe locul următor se situează populația de etnie romă, cu o proporție de 1,2%. Numărul populației de etnie germană este de numai 191 persoane, ceea ce conduce la un procent de 0,31%.

De remarcat faptul că restul populației, 5.048 persoane (8,26%) cuprinde o diversitate de etnii: chinezi (27), slovaci (25), ucraineni (25), evrei (23), italieni (19), turci (19), sârbi (17), ceangăi (10), cehi (8), rusi-lipoveni (7) polonezi (5), bulgari (4), greci (4), altă etnie (58). Graficul următor (Figura 5.37) adresează structura etnică a populației.

Prin compararea rezultatelor recensămintelor anterioare, care au avut loc în anii 1992 și 2002, cu rezultatele celui mai recent recensământul, din anul 2011, se obține o imagine de tendință din punct de vedere al structurii etnice a populației. Datele statistice pentru principalele categorii etnice din cadrul municipiului Deva sunt prezentate în Tabelul 5.19 și reprezentarea grafică a acestei evoluții în Figura 5.38.

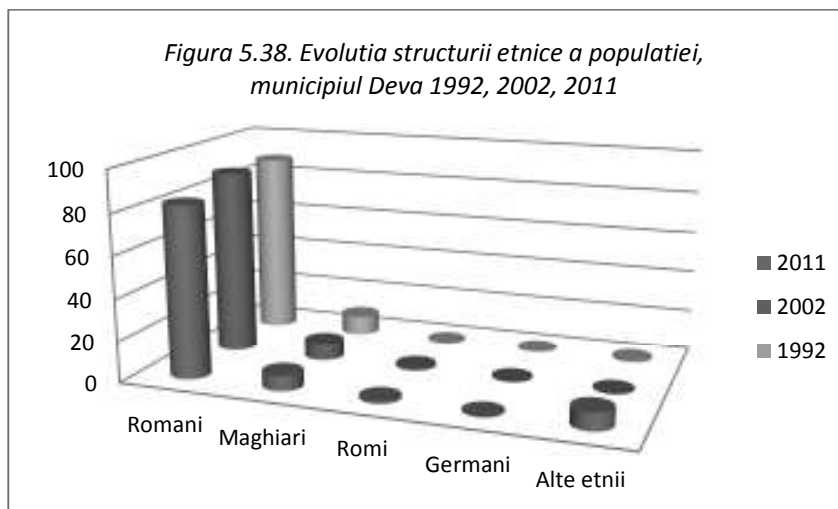
Structura etnică a populației municipiului Deva

Tabel 5.19

Anul recensământului	Români	Maghiari	Romi	Germani	Alte etnii
1992	88,54%	9,35%	0,40%	0,84%	0,87%
2002	89,21%	8,63%	1,27%	0,50%	0,39%
2011	82,97%	7,21%	1,24%	0,31%	8,27%

Sursa: Direcția Județeană de Statistică Hunedoara

O concluzie imediată a analizei datelor din Tabelul 5.19 este aceea că, față de situația înregistrată în anul 2002, și chiar față de 1992, dacă ignorăm categoria etnică „Romi”, a scăzut semnificativ ponderea populației la toate categoriile etnice reprezentative pentru municipiul Deva. Această situație se datorează, în primul rând, intensificării procesului migratoriu al populației, inclusiv în/din străinătate, datorat și noului statut al României, de țară europeană.

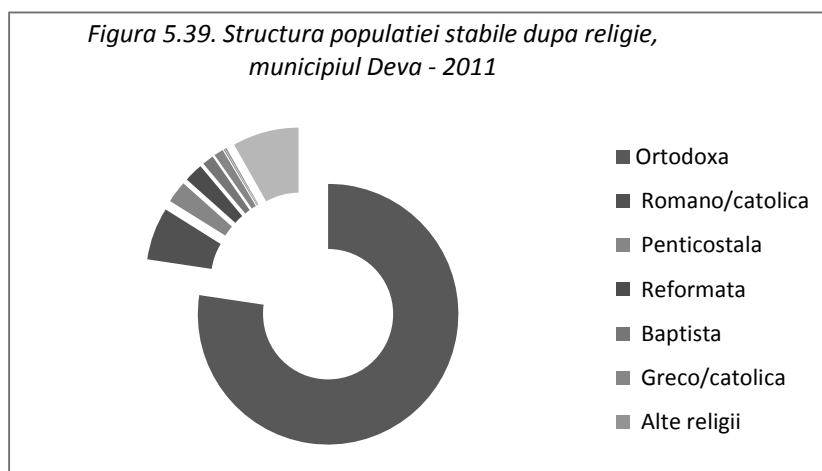

O altă caracteristică demografică de analizat este reprezentată de populația stabilă după religie. Datele înregistrate la recensământul populației și al locuințelor din 2011 reflectă următoarea structură a populației după religia declarată: 76,5% (46.759 persoane) ortodoksi; 6,5% (3.946 persoane) romano-catolici; 2,7% penticostali (1.638 persoane); 2,3% reformați (1.429 persoane); 1,4% baptiști (841 persoane); 1,1% greco-catolici (694 persoane).

Populația municipiului care aparține altor religii are ponderea de 1,07%, respectiv: martorii lui Iehova (182 persoane); adventiști de ziua a șaptea (87 persoane); unitarieni (64 persoane); creștini după evanghelie (64 persoane); musulmani (51 persoane); evangheliști (26 persoane); evangheliști lutherani (24 persoane); evangheliști de confesiune augustană (24 persoane); mozaicani (24 persoane); creștini de rit vechi (15 persoane); alte religii (91 persoane).

Un număr de 91 persoane au declarat faptul că sunt „fără religie”, iar 105 persoane sunt ate. Pentru 4.969 persoane (8,13%) această informație este indisponibilă.

Structura prezentată este reflectată în continuare prin graficul din Figura 5.39.

5.4. Educație și formarea profesională

Prin implicarea deosebită a specialiștilor Inspectoratului Școlar Județean Hunedoara, a fost posibilă includerea în cadrul Strategiei a unei analize riguroase privind proiecția de dezvoltare a învățământului hunedorean, cu mențiuni și detalieri referitoare la municipiul Deva. Se demonstrează astfel eforturile de înscriere în viitor a învățământului pe o traiectorie coerentă, integrată, cu cea rezultată din extrapolarea factorilor determinanți pentru mediul de existență și dezvoltare al sistemului educațional: perspectiva demografică și cea a distribuției pe domenii specifice a cererii de resurse umane.

Cuprinderea în continuare a unor elemente demografice și economice se armonizează cu prezentările din secțiunile anterioare din acest capitol, fiind atribute indispensabile în susținerea demersului propus.

Creșterea rolului educației și formării profesionale în formarea capitalului uman în sprijinul creșterii competitivității economice, a gradului de ocupare a forței de muncă, în promovarea incluziunii sociale, consolidarea cetățeniei democratice active, și, nu în ultimul rând, în dezvoltarea personală și profesională a celor care învață, constituie o preocupare majoră în cadrul politicilor și strategiilor în domeniul educației.

În acest context, corelarea ofertei de formare cu cerințele derivate din nevoile de dezvoltare economică și socială și cu nevoile de dezvoltare personală și profesională a celor care învață constituie un obiectiv permanent al sistemelor de educație și formare profesională.

Învățământul profesional și tehnic, prin obiectivele sale, este subsumat dublului rol al educației: economic și social. Prin urmare, învățământul profesional și tehnic (ÎPT) nu poate răspunde, în sens restrâns, cerințelor imediate ale unui loc de muncă, el trebuie să asigure pregătirea pentru o carieră de succes care presupune integrare socio-profesională. În aceste condiții învățământul profesional și tehnic trebuie văzut ca o etapă în procesul învățării pe parcursul întregii vieți, care este imediat urmată de învățarea la locul de muncă în vederea adaptării la cerințele acestuia.

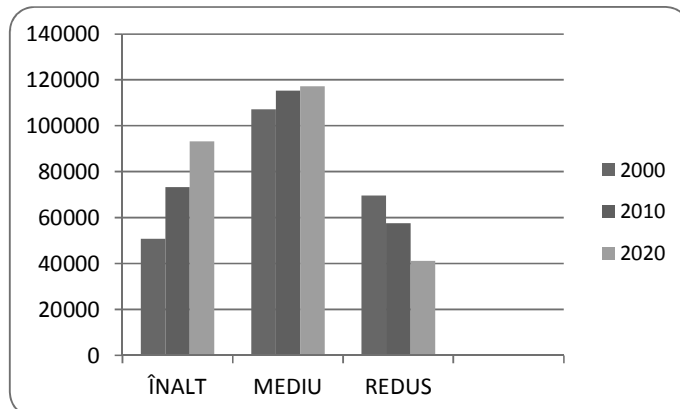
Din aceste motive, este necesară o planificare prospectivă, în termeni de prognoză, a ofertei ÎPT în corelare cu cererea previzionată a forței de muncă și integrată într-o strategie coerentă de dezvoltare a capacității ÎPT de adaptare continuă la nevoile în schimbare și de promovare a măsurilor necesare pentru o tranziție eficientă de la școală la viața activă.

În perspectiva anului 2020, putem concluziona **finalitățile așteptate** de la formarea profesională și tehnică inițială și continuă în județul Hunedoara:

- Învățământul profesional și tehnic să asigure dezvoltarea profesională și personală a tinerilor, astfel încât aceștia să devină cetățeni activi la nivelul comunității, să participe la viața activă, civică și profesională;
- Toate unitățile școlare din învățământul profesional și tehnic să asigure șanse egale de dezvoltare profesională a fiecărui beneficiar;
- Să asigure formarea profesională în condiții de calitate a procesului educațional;
- Învățământul profesional și tehnic să asigure șanse de dezvoltare profesională în vederea dobândirii unei calificări pentru care există oportunități de ocupare pe piața muncii locală, județeană sau regională, națională, precum și de continuare a învățării de-a lungul întregii vieți active în vederea adaptării la schimbările tehnologice specifice economiei bazată pe cunoaștere.

Este necesar, aşadar, să ținem seama de nivelul de calificare solicitat de piaţa muncii, inclusiv piaţa muncii europeană, care prezintă următoarea tendinţă (potrivit CEDEFOP).

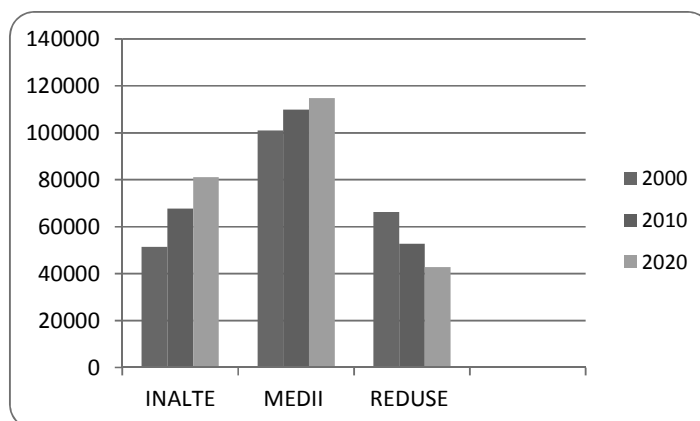
Source: Cedefop | Skills Forecasts | Data published în 2012

(Nivelele REDUS, MEDIU, ÎNALT sunt corelate cu nivelele ISCED, astfel:
REDUS – ISCED 0-1, MEDIU – ISCED 2-3, ÎNALT – ISCED 5-6)

Figura 5.40. Prognoza evoluţiei nivelului de calificare solicitat pe piaţa muncii

Din datele de mai sus se observă o descreştere a numărului persoanelor cu nivel redus de calificare în perioada 2000-2010, cu 17,1% şi în continuare (până în 2020) o descreştere şi mai accentuată de 28,5% .

De asemenea, trebuie să se țină seama de tendenţele de ocupare, care oferă o imagine a persoanelor angajate în diferite sectoare, cu diferite ocupaţii şi calificări. Imaginea privind ocuparea reflectă cerinţa economiei, capacitatea economiei de a oferi un loc de muncă forţei de muncă libere.

Source: Cedefop | Skills Forecasts | Data published în 2012

Figura 5.41. Prognoza nivelului de calificare pe piaţa muncii

În perioada 2000-2010 se observă că are loc fenomenul de inversare a ocupării aferente calificărilor înalte şi celor reduse, în 2010 persoanele ocupate cu nivel de calificare înalt, depăşind valoarea aferentă calificărilor reduse.

A) Analiza învățământului din punct de vedere al evoluției demografice

Principalele concluzii din analiza demografică. Implicații pentru ÎPT

- Declinul demografic general conduce la nevoia unei gestiuni eficiente previzionale a dezvoltării resurselor umane, sprijinită de investiții corespunzătoare în capitalul uman;
- Reducerea naturală prognozată a populației tinere exprimă pericolul unui deficit de forță de muncă tânără calificată în următoarea perioadă de timp.

Se impun, așadar, **măsuri pentru dezvoltarea resursei umane**, precum:

- Creșterea nivelului de calificare și a motivării forței de muncă tinere de a participa la forța de muncă regională;
- Racordare realistă la piața europeană a muncii – acțiuni de planificare a ofertei educaționale de informare, orientare și consiliere;
- Optimizarea alocării resurselor, prin concentrarea pregătirii în școli viabile în paralel cu rezolvarea problemelor de acces;
- **Colaborarea școlilor în rețea:**
  - o ofertă cuprinzătoare și diversificată;
  - eliminarea paralelismelor nejustificate;
  - colaborare pentru acoperire teritorială optimă.
- Diversificarea grupurilor țintă (programe pentru adulți);
- Dezvoltarea parteneriatelor locale, județene, regionale, între unitățile de învățământ și reprezentanții comunității, care să conducă la oportunități de diversificare a ofertei de formare inițială;
- Implicarea reprezentanților comunității locale în implementarea și dezvoltarea unor curricule în dezvoltare locală (CDL), care să contribuie la formarea competențelor sociale și civice (competențe personale, interpersonale și interculturale, precum și toate formele de comportament, care oferă individului posibilitatea de a participa în mod constructiv și eficient la viața socială și de a participa în mod activ la viața civilă);
- Măsuri conjugate pentru consolidarea pregătirii profesionale, indiferent de calificare, cu competențe specifice economiei de piață, care să conducă la **dezvoltarea competențelor antreprenoriale – susținerea implementării și dezvoltării „Firmelor de exercițiu” la nivelul tuturor unităților de învățământ liceal (Instruirea în firma de exercițiu oferă elevului competențe în ceea ce înseamnă comportamentul profesional, respectiv: “Să știe ce să facă și să știe cum să facă.”)**;
- Fenomenul de îmbătrânire demografică conduce la nevoi sporite de personal calificat pentru asistență socială și medicală și implicit nevoi educaționale specifice pentru aceste domenii de calificare;

- Ponderea semnificativă a populației feminine impune oferta de pregătire - calificările dorite de populația feminină, programe de sprijin (facilități) pentru participarea la educație;
- Diversitatea etnică implică cerința de educație multiculturală și implicit găsirea de soluții pentru asigurarea accesului egal la educație și a varietății opțiunilor programelor de sprijin pentru grupurile etnice dezavantajate;
- Consolidarea relativă a vârstei de mijloc (35-55 ani) active pe piața muncii implică nevoi crescânde de formare continuă și de implicare activă a școlilor ca furnizori de programe de formare pentru adulți.

B) Analiza învățământului din punct de vedere al evoluției economice a județului

B.1. Firmele din județ. Dinamica, repartiția sectorială și pe clase de mărime

În anul 2010, în județul Hunedoara își desfășurau activitatea 9.330 firme față de 10.748 firme în anul 2008. Acestea reprezintă 1,93% din totalul întreprinderilor din România, procent în scădere față de 2008 – 2.01%

Numărul firmelor și ponderea acestora la nivel regional și național -2010

Tabel 5.22

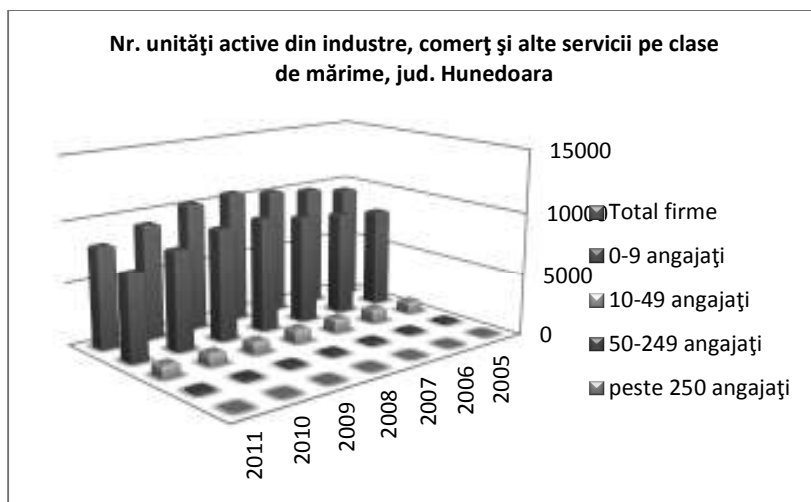
Activitatea (secțiuni CAEN Rev. 2)	Național	Regiunea Vest	Județul Hunedoara	Pondere națională (%)	Pondere regională (%)
Total firme	482430	44839	9330	1,93	20,81
Industrie extractivă	1350	173	50	3,70	28,90
Industrie prelucrătoare	50066	5010	1032	2,06	20,60
Energie electrică și termică, gaze și apă	1047	106	19	1,81	17,92
Construcții	49859	4513	838	1,68	18,57
Comerț cu ridicata și cu amănuntul, repararea și întreținerea autovehiculelor, și motocicletelor și a bunurilor personale și casnice	189128	16461	3685	1,95	22,39
Hoteluri și restaurante	24802	2933	675	2,72	23,01
Transport, depozitare și comunicații	51576	4479	842	1,63	18,80
Intermedieri financiare			146		
Tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate în principal întreprinderilor	13687	1587	170	1,24	10,71
Învățământ	2860	229	36	1,26	15,72
Sănătate și asistență socială ¹⁾	8830	934	162	1,83	17,34
Alte activități de servicii colective, sociale și personale	15039	1400	282	1,88	20,14

Sursa: Direcția județeană de statistică Hunedoara - Anuarul statistic 2011

Pe clase de mărime, din totalul celor 9.330 unități locale active în județul Hunedoara în anul 2010, 87,1% reprezintă micro-întreprinderile (0-9 angajați), 10,2 % întreprinderile mici (10-49 angajați), 2,1% întreprinderile mijlocii (50-249 angajați) și 0,5% întreprinderile mari și foarte mari (peste 250 de angajați).

Ca număr de unități locale active, ponderea cea mai mare o au firmele din comerț (3685 în 2010), urmate de cele din servicii (1471 firme), industria prelucrătoare (1032 firme) și transport, depozitare și comunicații (842 firme).

Sursa INS jud. Hunedoara

Figura 5.46. Dinamica firmelor - jud. Hunedoara -unități locale active din industrie, construcții, comerț și alte servicii -

Se constată că din anul 2008 până în 2011 dinamica firmelor - unități locale active din industrie, construcții, comerț și alte servicii din județul Hunedoara - este una descendentă la firmele mici (0-9 angajați) și ușor crescătoare la celelalte firme, în aceeași perioadă.

*Cifra de afaceri și ponderea la nivel regional și național – 2009
- milioane lei prețuri curente –*

Tabel 5.23

<i>Activitatea (secțiuni CAEN Rev. 2)</i>	<i>Național</i>	<i>Regiunea Vest</i>	<i>Județul Hunedoara</i>	<i>Pondere națională (%)</i>	<i>Pondere regională (%)</i>
Total cifra de afaceri	850834	65975	11408	1,34	17,29
Industrie extractivă	8862	741	476	5,37	64,24
Industrie prelucrătoare	207358	22062	2791	1,35	12,65
Energie electrică și termică, gaze și apă	50109	2098	1232	2,46	58,72
Construcții	79653	6761	90	0,11	1,33
Comerț cu ridicata și cu amănuntul, repararea și întreținerea autovehiculelor, și motocicletelor și a bunurilor personale și casnice	349554	23568	4283	1,23	18,17
Hoteluri și restaurante	10849	846	187	1,72	22,10
Transport, depozitare și comunicații	73117	5410	719	0,98	13,29
Tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate în principal întreprinderilor	50414	2960	376	0,75	12,70
Învățământ	512	25	3	0,59	12,00
Sănătate și asistență socială	2826	244	24	0,85	9,84
Alte activități de servicii colective, sociale și personale	7846	494	71	0,90	14,37

Sursa: Direcția județeană de statistică Hunedoara - Anuarul statistic 2010

Unitățile cu cea mai ridicată cifră de afaceri sunt cele care au ca domeniu de activitate comerțul (4283 milioane lei, 37,55% din cifra totală de afaceri a județului Hunedoara), urmate de cele din industria prelucrătoare (2791 milioane lei, 24,4%), energie electrică și termică, gaze și apă (1232 milioane lei, 10,8%), transport, depozitare și comunicații (719 milioane lei, 6,3%), industria extractivă (476 milioane lei, 4,1%).

Ponderea în cifra de afaceri totală realizată de unitățile active are o importanță deosebită. Ea trebuie să se reflecte în calificările alese de școli, atât pentru formarea inițială, cât și pentru formarea adulților. Acești indicatori sunt importanți pentru consilierea elevilor, în vederea orientării spre acele domenii unde există forță de muncă pe care o pot înlocui.

Populația ocupată din județul Hunedoara era la nivelul anului 2010 de 182,4 mii persoane, ponderea cea mai mare a angajaților fiind în industrie (46,7 mii persoane), urmată de comerț (28,8 mii persoane), servicii (20,6 mii persoane), construcții (12 mii persoane) și transport (9,6 mii persoane).

Principalele tendințe identificate în ceea ce privește forța de muncă a județului Hunedoara sunt:

- **creșterea numărului de întreprinzători particulari în paralel cu scăderea salariaților;**
- **scăderea numărului de salariați din sectorul de stat în paralel cu creșterea numărului acestora în sectorul privat;**
- **scăderi ale numărului de persoane ocupate au avut loc la majoritatea domeniilor, astfel în industrie și construcții, populația activă a scăzut din 1995 până în 2003 aproximativ cu 50 % (vezi statisticile Direcției județene de statistică Hunedoara) ;**
- **creșteri ale numărului de salariați au avut loc în următorul domeniu: administrație publică și apărare (vezi statisticile Direcției județene de statistică Hunedoara) ;**
- **amplitudinea fluctuațiilor intervenite în structura populației ocupate pe sectoare ale economiei naționale dovedesc rapiditatea cu care s-au operat mutațiile cel puțin din punct de vedere macroeconomic:**
  - **rigoarea cu care s-a operat restructurarea în sectorul industriei a antrenat o scădere semnificativă a populației active din acel sector cu 46,27%;**
  - **dinamismul de care a început să dea dovadă sectorul de servicii a permis absorbția unei părți crescânde a populației active (vezi statisticile Direcției județene de statistică Hunedoara);**
- problematica promovării egalității șanselor în viața socială pentru ambele sexe, constituie o cerință esențială pentru societatea românească;
- în Regiunea Vest, persoanele active de sex feminin reprezintă 44,7% din totalul populației de sex feminin, în timp ce persoanele active de sex masculin reprezintă 55,7% din totalul populației de sex masculin;

- scăderea numărului de persoane active, pe fondul îmbătrânirii populației: grupa de vârstă 15-59 în 2003 față de 1995 a scăzut cu 9,44%, creșterea observându-se la populația peste 65 de ani, cu aproximativ 10% (vezi statisticile Direcției județene de statistică Hunedoara);
- prăbușirea siderurgiei (eșecul primei privatizări) și a mineritului;
- creșterea persoanelor angajate, de sex feminin, ca urmare a dezvoltării întreprinderilor din industria textilă și a pielăriei;
- tradiție în dezvoltarea industrială siderurgică și mecanică, minerit;
- resursele naturale (zăcăminte de cărbuni și minereuri de fier) au contribuit la industrializare în sectoarele tradiționale – minerit și siderurgie;
- reducerea absolută și relativă a populației tinere (0-14 ani) și creșterea ponderii populației vârstnice (de 60 de ani și peste) (vezi statisticile Direcției județene de statistică Hunedoara);
- ponderea populației tinere (0-14 ani) este mai scăzută față de nivelul regional și național, iar populația în vârstă de muncă (15-59 ani) este mai numeroasă;
- libera circulație a persoanelor (intrajudețean, interjudețean, intraregional);
- emigrarea populației, în căutarea unui loc de muncă, spre țările UE, America și Canada;
- zonele de restructurare și oportunitățile de afaceri în zonele defavorizate;
- creșterea numărului de întreprinzători particulari în paralel cu scăderea salariaților;
- balanța cerere-ofertă prezintă cele mai mari valori negative în cazul domeniului agricultură, vânătoare și silvicultură;
- populația județului Hunedoara este în continuă scădere;
- în totalul de 7619 de întreprinderi la nivelul județului Hunedoara se observă o pondere ridicată a întreprinderilor mici (6488), din care peste 50% în domeniul comerțului și serviciilor (vezi statisticile Direcției județene de statistică Hunedoara);
- nevoia de recalificare a competențelor forței de muncă din sectoarele primar și secundar în sectorul terțiar (al serviciilor).

Influențe asupra rețelei școlare:

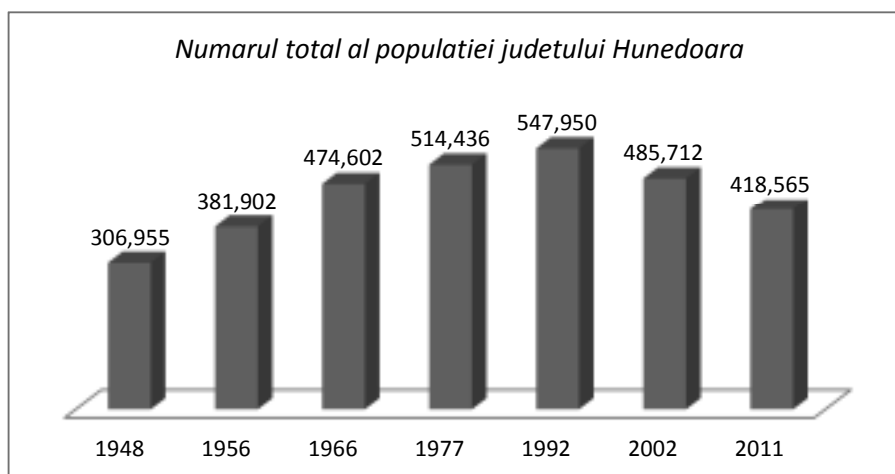
- În viitor rețeaua școlară va trebui să fie restructurată, deoarece populația este în scădere;
- Ordinea priorităților domeniilor de calificare se va modifica, drept urmare a dezvoltării socio-economice a județului;
- Retehnologizarea din industrie va avea următoarele influențe:
  - Dotarea corespunzătoare a laboratoarelor și atelierelor;
  - Mobilitatea personalului didactic în plan local / județean;
  - Corelarea calificărilor cu transferul de tehnologie.

- Scăderea populației duce la afectarea resurselor umane, existând un exces la anumite specializări ale personalului didactic și un deficit în alte domenii prioritare de pregătire;
- Reconversia personalului didactic;
- Formarea continuă a managerilor școlari;
- Formarea continuă a personalului didactic și didactic auxiliar;
- Consilierea și orientarea privind cariera vor avea o altă perspectivă;
- Adaptarea curriculum-ului în funcție de cerere și ofertă;
- Asigurarea egalității șanselor de calificare;
- Noua calitate a învățământului profesional și tehnic;
- Reintroducerea formării profesionale inițiale de nivel 2 pentru anumite calificări, după absolvirea clasei a IX-a, prin învățământul profesional de doi ani;
- Mobilitate teritorială și profesională deosebită a populației tinere și o prelungire a perioadei de instruire;
- Efectele demografice și economice se vor vedea în timp și vor atrage după sine schimbări la nivelul diferitelor subpopulații (populația școlară, populația de vârstă fertilă, populația în vârstă de muncă);
- Efectele procesului de îmbătrânire demografică asupra desfășurării vieții economice și sociale vor fi resimțite după anul 2008, când în populația de vârstă aptă de muncă vor intra generațiile, reduse numeric, născute după 1990;
- Se pot identifica **principalele caracteristici ale deficitului de ocupare a forței de muncă în regiunea Vest.**

Acestea sunt:

- capcana serviciilor – regiunea Vest are încă un nivel scăzut al angajării în sectorul serviciilor;
- capcana generată de gen – populația feminină ocupată este încă scăzută;
- capcana abilităților – abilitățile cerute în regiunea Vest nu corespund suportului tehnic existent;
- șomajul structural pe termen lung – aproape jumătate din cei în afara muncii sunt în șomaj de mai mult de un an;
- dezechilibrul piețelor regionale, atât în Regiunea Vest, cât și la nivel național – șomajul în regiunea Vest este concentrat în județul Hunedoara, în regiunile mai puțin dezvoltate, regiuni periferice și zone de declin industrial.

Figura 5.47. Evoluția numărului total al populației județului Hunedoara

Din statisticile oficiale ale Institutului Național de Statistică rezultă un trend descendent al populației în ultima perioadă. Din punct de vedere al situației școlarizării, din rezultă o modificare semnificativă a populației școlare care per total a **scăzut cu 22%** din anul 1995 până în prezent, astfel:

- numărul preșcolarilor a **scăzut** cu 27%;
- numărul elevilor de la învățământul primar a **scăzut** cu 48%;
- numărul elevilor de la învățământul gimnazial a **scăzut** cu 38%;
- numărul elevilor de liceu a **crescut** cu 5% (în anii 90' numărul de locuri în ciclul superior al liceului/treapta a doua era diminuat);
- numărul elevilor de la învățământul profesional/de ucenici a **scăzut** cu 95% (desființarea școlilor de arte și meserii);
- numărul cursanților de la învățământul postliceal și de maiștri a **crescut** cu 166% (șansa de continuare a studiilor pentru tinerii fără diplomă de bacalaureat);
- numărul studenților a **scăzut** cu 10% (închiderea unor instituții de învățământ superior).

C. ȚINTE STRATEGICE

ȚINTA 1. OBȚINEREA DE INFORMAȚII CREDIBILE, DE CALITATE, ACTUALIZATE PERIODIC ȘI ACCESIBILE, PRIVIND NEVOILE DE CALIFICARE

<i>Cod act.</i>	<i>Activitatea – descriere</i>	<i>Rezultat măsurabil</i>	<i>Responsabil</i>	<i>Orizont de timp</i>
A.2.1.1.	Compatibilizarea bazelor de date ale AJOFM, de evidență ale absolvenților șomeri, cu noile finalități (calificări profesionale/ niveluri de calificare) obținute prin sistemul de educație și formare profesională.	Găzduirea PLAI pe pagina ISJ Hunedoara Rapoarte periodice furnizate de AJOFM Hunedoara privind evoluția pieței muncii regionale și locale (cel puțin anual)	ISJ Hunedoara CJRAE Hunedoara, Unități școlare ÎPT din Județul Hunedoara	Anual, cu reactualizarea datelor Noiembrie revizuirea țintelor
A.2.1.2.	Dezvoltarea colaborării între ISJ și AJOFM; investigarea evoluției pieței muncii în procesul de planificare a IPT	Statistici și analize la nivelul județului Hunedoara referitoare la cuprinderea absolvenților în ciclul superior, și pe piața forței de muncă.	ISJ Hunedoara Unități școlare AJOFM Hunedoara	Permanent

ȚINTA 2. AJUSTAREA STRUCTURII OFERTEI PE TERMEN LUNG LA NEVOILE DE CALIFICARE (PE DOMENII DE PREGĂTIRE ȘI CALIFICĂRI)

<i>Cod act.</i>	<i>Activitatea – descriere</i>	<i>Rezultat măsurabil</i>	<i>Responsabil</i>	<i>Orizont de timp</i>
A.2.2.1.	Actualizarea anuală a PLAI pe baza datelor certificate de INS și a recomandărilor din PRAI	PLAI ediția revizuită	CLDPS Hunedoara ISJ Hunedoara	Anual, înainte de stabilirea planului de școlarizare pt. anul școlar următor
A.2.2.2.	Asigurarea colaborării unităților de învățământ TVET școlilor în rețea, pentru planificarea ofertei pe baza unei strategii comune	2 întâlniri ale coordonatorilor școlilor ÎPT, premergătoare constituirii planului de școlarizare	Unități școlare ISJ Hunedoara	Octombrie Noiembrie
A.2.2.3.	Proiectarea anuală a planurilor de școlarizare în concordanță cu recomandările formulate în PLAI	Planurile de școlarizare anuale, avizate de CLDPS, în concordanță cu PRAI și PLAI	Unități școlare ISJ Hunedoara	decembrie
A.2.2.4.	Analiza gradului de corelare a ofertei școlare a școlilor ținând cont de recomandările din PLAI Hunedoara	Un raport de analiză comparativă județeană	CNDIPT, CLDPS, ISJ	Decembrie Ianuarie

**ȚINTA 3. CREȘTEREA NIVELULUI DE CALIFICARE ȘI GRADULUI DE ADECVARE A
COMPETENȚELOR FORMATE LA NEVOILE VIITOARE ALE UNEI ECONOMII ÎN SCHIMBARE**

<i>Cod act.</i>	<i>Activitatea – descriere</i>	<i>Rezultat măsurabil</i>	<i>Responsabil</i>	<i>Orizont de timp</i>
A.2.3.1.	Identificarea cerințelor specifice din partea angajatorilor și adaptarea curriculumului la dezvoltarea locală în parteneriat cu aceștia	CDL – avizate de CLDPS	Școlile din ÎPT	În anul școlar premergător anului școlar în curs
A.2.3.2.	Urmărirea ieșirilor din sistemul TVET la nivel de județ cu accent deosebit pe analiza problematicii de abandon școlar și a rezultatelor obținute la examenul de Bacalaureat	Statistici și analize la nivelul județului referitoare la cuprinderea absolvenților TVET în ciclul superior și pe piața forței de muncă. Rata de tranziție de la ciclul inferior al liceului la ciclul superior al liceului: minim 95% până în 2015	ISJ Hunedoara Unități școlare AJOFM CNDIPT	Anual
A.2.3.3	Măsură metodice și colaborare interdisciplinară pentru consolidarea pregătirii de bază și a pregătirii tehnice generale, cât și a competențelor cheie.	Analize la nivelul județului realizate cu prilejul inspecțiilor frontale	- Inspectorii de specialitate - Școlile din ÎPT - Rețele de școli și parteneri	În conformitate cu calendarul compartimentului Inspecție școlară din ISJ Hunedoara
A.2.3.3.	Măsură conjugate pentru consolidarea pregătirii profesionale, indiferent de calificare, cu competențe specifice economiei de piață (marketing, competențe antreprenoriale, tehnici de vânzări, etc.)	Furnizarea unor cursuri prin CCD Deva care vizează creșterea competitivității și flexibilității forței de muncă, cadrelor didactice din ÎPT	CCD Deva Inspectorul responsabil cu dezvoltarea resursei umane.	Calendarul desfășurării cursurilor de formare, al CCD Deva

ȚINTA 4. IMPLICAREA ACTIVĂ A ȘCOLILOR TVET ÎN PROGRAME DE FORMARE A ADULȚILOR ȘI ALTE SERVICII ÎN FOLOSUL COMUNITĂȚII

<i>Cod act.</i>	<i>Activitatea – descriere</i>	<i>Rezultat măsurabil</i>	<i>Responsabil</i>	<i>Orizont de timp</i>
A.2.4.1.	Asigurarea cunoașterii legislației în vigoare specifică furnizorilor de formare profesională pentru adulți.	21 de școli ÎPT informate și consiliate în privința legislației specifice furnizării de formare pentru adulți.	Președintele CLDPS Hunedoara	Ianuarie - februarie 2012
A.2.4.1.	Derularea procedurilor de acreditare	Cel puțin 60% din școlile din rețeaua de ÎPT din jud. Hunedoara acreditate ca furnizori de formare pentru adulți până în 2014	ISJ Hunedoara	Calendar de activități la nivelul școlilor ÎPT
A.2.4.2.	Cuprinderea cadrelor didactice de specialitate pe listele cu specialiști ale Comisiei Județene de Acreditare a Furnizorilor de Formare Profesională a Adulților	Cel puțin 6 cadre didactice din fiecare unitate de ÎPT care să se înscrie în registrul specialiștilor din cadrul Agenției de Prestații Sociale Hunedoara	Președinte CLDPS Hunedoara Vicepreședinte CLDPS Hunedoara	Ianuarie – februarie 2012
A.2.4.3.	Formarea unei baze de date cu cadrele didactice de specialitate din ÎPT, care pot deveni formatori în cadrul cursurilor de perfecționare, inițiere, specializare sau calificare	Cel puțin 8 cadre didactice din fiecare școală ÎPT care să furnizeze cursuri de perfecționare, inițiere, specializare sau calificare	Președinte CLDPS Hunedoara Vicepreședinte CLDPS Hunedoara	Martie – aprilie 2012
A.2.4.4.	Constituirea de parteneriate cu beneficiari ai proiectelor finanțate prin FSE POSDRU, în vederea furnizării de cursuri de calificare pentru șomeri și șomeri din mediul rural.	Cel puțin 6 școli ÎPT care furnizează cursuri de formare pentru adulți finanțate prin FSE.	Președinte CLDPS Hunedoara Vicepreședinte CLDPS Hunedoara	Ianuarie – februarie 2012

ȚINTA 5. ÎMBUNĂȚIREA SISTEMULUI DE ASIGURARE A CALITĂȚII ÎN ÎPT

<i>Cod act.</i>	<i>Activitatea – descriere</i>	<i>Rezultat măsurabil</i>	<i>Responsabil</i>	<i>Orizont de timp</i>
A.2.5.1.	Sprijinirea responsabilului și membrilor CEAC, din școlile ÎPT, pentru aplicarea legislației în vigoare privitoare la CEAC	<ul style="list-style-type: none"> • 21 responsabili CEAC din școlile ÎPT sprijiniți pentru desfășurarea unei activități în conformitate cu legislația în vigoare 	ISJ Hunedoara prin inspectorul școlar general adjunct - inspecție școlară Președinte CLDPS	Anual - Calendarul implementării la nivel național
A.2.5.2	Efectuarea inspecțiilor de validare a rapoartelor de autoevaluare a comisiilor CEAC din școlile ÎPT	<ul style="list-style-type: none"> • 21 vizite efectuate de inspectorii școlari în școlile ÎPT • 21 rapoarte de autoevaluare validate 	ISJ Hunedoara prin inspectorul școlar general adjunct - inspecție școlară	Octombrie a fiecărui an școlar.
A.2.5.3.	Asigurarea implementării planului pentru asigurarea calității în fiecare școală ÎPT, centrat pe calitatea procesului de predare învățare dar și analiza și implementarea celorlalte principii.	<ul style="list-style-type: none"> • Procedurile de asigurare a calității implementate în toate școlile din rețeaua de ÎPT până în 2014 	Școlile IPT Coordonatorul județean al CEAC	Calendarul implementării la nivel național ARACIP
A.2.5.4.	Efectuarea inspecțiilor de evaluare externă a comisiilor CEAC din școlile ÎPT	<ul style="list-style-type: none"> • 21 vizite efectuate de inspectorii școlari în școlile ÎPT • 21 rapoarte de evaluare externă 	ISJ Hunedoara prin inspectorul școlar general adj. - inspecție școlară	

**ȚINTA 6. CUPRINDEREA ÎN SISTEMUL DE FORMARE CONTINUĂ A MINIM 45% DIN
RESURSELE UMANE DIN TVET**

<i>Cod act.</i>	<i>Activitatea – descriere</i>	<i>Rezultat măsurabil</i>	<i>Responsabil</i>	<i>Orizont de timp</i>
A.3.1.	Informarea resurselor umane din sistemul ÎPT asupra tendințelor de dezvoltare a sistemului și planificarea măsurilor de intervenție la nivelul județului Hunedoara și unităților școlare	<ul style="list-style-type: none"> O activitate de informare a întregului personal și un plan de acțiune la nivel de județ 	ISJ Hunedoara SIP prin reprezentantul în CLDPS CLDPS Hunedoara CNDIPT	Noiembrie 2011 Aprilie 2012
A.3.2.	Organizarea de vizite sau stagii de formare a cadrelor din sistemul ÎPT, la partenerii economici, pentru dezvoltarea competențelor metodice și adaptarea la cerințele reformei din ÎPT (stagii de formare prin instituțiile acreditate, întâlniri metodice, lecții deschise, scheme de mentorat în școli, etc.)	<ul style="list-style-type: none"> 100 cadre didactice care efectuează vizite la agenții economici, care asigură desfășurarea stagiilor de pregătire practică pentru elevii din grupul țintă al proiectului ID: 60004 	ISJ Hunedoara prin proiect finanțat FSE ID 60004	Martie 2012 Februarie 2013
A.3.3.	Sprrijinirea cadrelor didactice cu studii scurte (IP3) și a maiștrilor instructori din școlile ÎPT pentru echivalarea studiilor absolvite cu ciclul I universitar respectiv profesor pentru instruire practică, în conformitate cu Legea Educației Naționale și OMECTS nr 5484/2011 și nr. 5553/2011	<ul style="list-style-type: none"> 25 cadre didactice din ÎPT absolvente de studii universitare de scurta durata care își vor echivala ciclul I de studii universitare. 	ISJ Hunedoara prin compartimentul DRU	Ianuarie 2012 Ianuarie 2013 Ianuarie 2014
A.3.4.	Instruirea responsabililor cu proiectele europene din școlile ÎPT pentru accesarea fondurilor structurale	<ul style="list-style-type: none"> 50 persoane instruite 	CLDPS Hunedoara ISJ Hunedoara	În funcție de deschiderea liniilor de finanțare

ȚINTA 7. DEZVOLTAREA INFRASTRUCTURII ȘI A BAZEI MATERIALE A UNITĂȚILOR ȘCOLARE ASTFEL ÎNCÂT SĂ ASIGURĂM CALITATEA FORMĂRII PROFESIONALE ÎN CONTEXTUL DESCENTRALIZĂRII

<i>Cod act.</i>	<i>Activitatea – descriere</i>	<i>Rezultat măsurabil</i>	<i>Responsabil</i>	<i>Orizont de timp</i>
A.4.1.	Asigurarea comunicării în cadrul CLDPS Hunedoara, între autoritățile locale, ISJ Hunedoara pentru realizarea evaluarea necesarului de dotare cu echipamente și adoptarea unui plan de acțiune corelat cu strategia ofertei pe termen lung	<ul style="list-style-type: none"> • Lista de priorități și urgente, a investițiilor cu aviz CLDPS (pentru minim 4 școli / an / județ finanțări POR – FEDER) • 3 școli ÎPT din Județul Hunedoara care se află sub finanțare prin POR – FEDER: Colegiul Tehnic Energetic Dr. Hurmuzescu Deva, 	CLDPS Hunedoara Primăria Deva	În funcție de deschiderea liniilor de finanțare
A.4.2.	Transformarea bibliotecilor din școlile ÎPT în centre de informare modernă	<ul style="list-style-type: none"> • 7 Centre de informare constituite în 6 școlile ÎPT din Județul Hunedoara 	CCD Deva Conducerile unităților de învățământ Consiliile locale	2012-2015
A.4.3.	Asigurarea unor burse pentru elevii care frecventează ÎPT în Județul Hunedoara și își desfășoară stagiile de pregătire practică la agenții economici	<ul style="list-style-type: none"> • 1250 elevi beneficiari ai bursei obținute din FSE prin proiectul ID 60004 	ISJ Hunedoara	2011-2013
A.4.4.	Extinderea programului de asigurarea transportului școlar pentru și pentru școlile ÎPT în vederea creșterii accesibilității școlilor	<ul style="list-style-type: none"> • 5 trasee acoperite • 100 elevi beneficiari ai transportului cu microbuze furnizate prin programul MECS • 500 elevi beneficiari ai decontării navetei de către autoritățile locale 	Consiliul Județean Hunedoara ISJ Hunedoara Consiliile locale	2020
A.4.5.	Colaborarea școlilor cu autoritățile locale de care aparțin, pentru utilizarea optimă a resurselor disponibile;	<ul style="list-style-type: none"> • Până în 2020, toate școlile TVET din județ să corespundă normelor de siguranță, igienă și confort pentru elevi 	Școli, autorități locale	Permanent
A.4.6.	<i>Promovarea și stimularea unităților de învățământ profesional și tehnic pentru participarea în vederea obținerii titlului de excelență</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Toate școlile TVET din județ să participe la obținerea titlului de excelență 	ISJ Hunedoara CLDPS Școli, autorități locale	Anual

DIRECȚIA JUDEȚEANĂ DE STATISTICĂ - HUNEDOARA

Acces > Statistici Județene > Educație

Populația școlară, pe nivelurile de educație (inclusiv învățământ particular)

Anii școlari	Total	Preșcolar	Primar și gimnazial				Liceal	Profesional și de ucenici	Postliceal și de maistri	Superior
			număr							
			Total	Primar (I-IV)	Gimnazial (V-VIII)	Învățământul special (I-III)				
Hunedoara										
1995/1996	935477	14387	59595	32729	26194	592	16770	7310	1371	4100
2000/2001	98619	11963	54922	24717	29472	733	16990	5620	2483	6551
2001/2002	89570	12342	52826	23291	28629	706	17925	6002	2265	8218
2002/2003	87529	12636	50112	22070	27944	648	18654	6054	1713	8361
2003/2004	85661	13018	48997	21942	25561	604	19346	6573	1282	7435
2004/2005	81754	12956	44733	20999	23966	697	19176	6600	1116	7174
2005/2006	89659	13032	41703	19444	21560	699	19167	6559	1091	8107
2006/2007	85415	12617	38912	18760	20516	634	18676	6040	876	6294
2007/2008	83760	12362	37671	17116	19972	583	20144	5227	1384	6972
2008/2009	81732	12131	36686	16794	19332	560	19726	4852	1838	6897
2009/2010	79714	12155	35474	16248	18893	533	21171	2727	2288	5907
2010/2011	78899	12406	35038	16007	18655	366	22013	1259	2643	5358
2011/2012	73898	12216	32238	15348	16723	349	21942	50	3283	4188
2012/2013	71697	10511	33768	17041	16373	354	19671	387	3651	3709

ȚINTE PE DOMENII PENTRU STRUCTURA PLANURILOR DE ȘCOLARIZARE ÎN ÎNVĂȚĂMNTUL TEHNIC ȘI PROFESIONAL

Domeniu de pregătire	Plan școlarizare realizat la clasa a IX-a în anul școlar 2011/2012			Nevoi prognozate de formare profesională pentru 2013-2020 ¹ (nivelul 2+ nivelul 3 de calificare)	Ținte pentru oferta IPT pentru 2013-2020 ¹ (nivelul 2+ nivelul 3 de calificare)	
	Nr. clase	Nr. elevi	%		%	Min.-max.
Agricultură	1	25	0,97%	1,90%	1-2%	2%
Silvicultură	1	21	0,81%	0,00%	1-2%	2%
Protecția mediului	2	66	2,56%	26,20%	3%	3%
Industria alimentară	1	31	1,20%	1,60%	1-2%	2%
Comerț	4	122	4,73%	9,00%	5%	5%
Economic	8	236	9,14%	8,10%	8%	8%
Turism și alimentație	13	398	15,42%	1,40%	15-16%	16%
Estetica și igiena corpului omenesc	2	62	2,40%	0,00%	2-3%	3%
Construcții, instalații și lucrări publice	6	170	6,59%	5,10%	7-8%	7%
Mecanică	23	706	27,35%	21,30%	23-25%	24%
Electric	7	181	7,01%	4,40%	7%	7%
Electromecanică	5	151	5,85%	0,90%	5-6%	6%
Electronică automatizări	8	245	9,49%	1,10%	7-9%	8%
Chimie industrială	1	32	1,24%	1,10%	1-2%	2%
Materiale de construcții	0	0	0,00%	1,70%	0%	0%
Fabricare produse din lemn	2	57	2,21%	2,50%	2-3%	2%
Industria textilă și pielărie	3	78	3,02%	13,40%	3%	3%
Tehnici poligrafice	0	0	0,00%	0,30%	0%	0%
Producție media	0	0	0,00%	0,00%	0%	0%
TOTAL	87	2581	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

SITUAȚIA ȘCOLARIZĂRII ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PROFESIONAL ȘI TEHNIC DE STAT- ÎNVĂȚĂMÂNT DE ZI

Anul școlar 2013/2014

SITUAȚIA PE UNITĂȚI DE ÎNVĂȚĂMÂNT DE STAT

Nr. crt	Denumirea unității	Urban/rural	Profilul	Domeniul	Nivelul de calificare	Calificarea profesională	Nr.clase și număr elevi înscriși în anul școlar 2013-2014- ZI								Nr. ordinului ministrului de	
							Liceu- filieră tehnologică, ciclul inferior și superior - ZI								autorizare	acreditare
							Nr de clase				Nr de elevi					
							a IX-a	a X-a	a XI-a	a XII-a	a IX-a	a X-a	a XI-a	a XII-a		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	Colegiul Tehnic Energetic "Dragomir Hurmuzescu" Deva	Urban	Tehnic	Electric	3	Tehnician în instalații electrice	1		1	0,5	23		15	10	Lg.Nr.87/13.04.2006 pt.aprobOG 75/12.07.2005	OMECT 5770/2006
	Colegiul Tehnic Energetic "Dragomir Hurmuzescu" Deva	Urban	Tehnic	Electronică automatizări	3	Tehnician operator tehnică de calcul		1		0,5			16	19	Lg.Nr.87/13.04.2006 pt.aprobOG 75/12.07.2005	OMECT 5770/2006
	Colegiul Tehnic Energetic "Dragomir Hurmuzescu" Deva	Urban	Tehnic	Electronică automatizări	3	Tehnician operator telematică			1					23	Lg.Nr.87/13.04.2006 pt.aprobOG 75/12.07.2005	OMECT 5770/2006
	Colegiul Tehnic Energetic "Dragomir Hurmuzescu" Deva	Urban	Tehnic	Mecanică	3	Tehnician proiectant CAD					1				Lg.Nr.87/13.04.2006 pt.aprobOG 75/12.07.2005	OMECT 5770/2006
	Colegiul Tehnic Energetic "Dragomir Hurmuzescu" Deva	Urban	Tehnic	Mecanică	3	Tehnician transporturi	1	1	1	1	27	19	15		OMECTS nr.5915 din 23.12.2010	
2	Colegiul Tehnic "Transilvania" Deva	Urban	Tehnic	Electronică automatizări	3	Tehnician operator tehnică de calcul	1	1	1	1	28	18	23	20		OMECT 5770/2006

	Colegiul Tehnic "Transilvania" Deva	Urban	Tehnic	Electronică automatizări	3	Tehnician telecomunicații	1	1	1	1	30	19	23	25		OMECT 5770/2006
	Colegiul Tehnic "Transilvania" Deva	Urban	Tehnic	Electric	3	Tehnician electrician electronist auto	1	1	2	1	28	20	39	29		OMECT 5770/2006
	Colegiul Tehnic "Transilvania" Deva	Urban	Tehnic	Mecanică	3	Tehnician transporturi	1	1	1	1	29	18	16	21		OMECT 5770/2006
	Colegiul Tehnic "Transilvania" Deva	Urban	Tehnic	Producție media	3	Tehnician operator procesare text/ imagine	1				25					OMECT 5770/2006
3	Liceul Tehnologic "Grigore Moisil" Deva	Urban	Servicii	Economic	3	Tehnician în activități economice	1	1	1	1	25	22	19	18		OMECT 5770/2006
	Liceul Tehnologic "Grigore Moisil" Deva	Urban	Servicii	Economic	3	Tehnician în administrație			1				16			OMECT 5770/2006
	Liceul Tehnologic "Grigore Moisil" Deva	Urban	Servicii	Comerț	3	Tehnician în activități de comerț	1				25					OMECT 5770/2006
	Liceul Tehnologic "Grigore Moisil" Deva	Urban	Servicii	Turism și alimentație	3	Tehnician în gastronomie	2	1	1	1	59	20	26	25		OMECT 5770/2006
	Liceul Tehnologic "Grigore Moisil" Deva	Urban	Servicii	Turism și alimentație	3	Tehnician în turism			1	1			22	26		OMECT 5770/2006
	Liceul Tehnologic "Grigore Moisil" Deva	Urban	Servicii	Estetică și igiena corpului omensc	3	Coafor stilist		1	1			26	25		3747/24.052013	
	Liceul Tehnologic "Grigore Moisil" Deva	Urban	Resurse naturale și protecția mediului	Protecția mediului	3	Tehnician ecolog și protecția calității mediului				1				21		OMECT 5770/2006

4	Colegiul „Ion Mincu,, Deva	Urban	Tehnic	Construcții, instalații și lucrări publice	3	Tehnician desenator pentru construcții și instalații	1	1	1	1	20	18	16	15	OMECT 5770/2006	
5	Liceul Teoretic "Téglás Gábor" Deva	Urban	Servicii	Turism și alimentație	3	Tehnician în turism	1	1	1	1	29	15	20	20		OMECT 796/2009

ANEXA 5.4.3

RETEAUA ȘCOLARĂ ȘI EFECTIVELE DE ELEVI PE ANUL ȘCOLAR 2013-2014

Nr. crt.	Denumirea unității de învățământ cu personalitate juridică -Adresa Nr. telefon/fax/e-mail/niveluri de învățământ	Număr elevi pe unitatea cu PJ	Denumirea unității de învățământ fara personalitate juridică (arondată) -Adresa Nr. telefon/fax/e-mail/niveluri de învățământ	Număr elevi pe structura	NUMĂR TOTAL ELEVI
1	COLEGIUL NAȚIONAL SPORTIV "CETATE" DEVA, str. Axente Sever, nr. 3, 0254217015, c.i.gimnastica@smart.ro, preșcolar, primar, gimnazial, liceal	547			547
2			CLUBUL SPORTIV ȘCOLAR "CETATE" DEVA, Axente Sever, nr.3, 0254219565, adliga@yahoo.com		
3	COLEGIUL NAȚIONAL "DECEBAL" DEVA, str. 1 Decembrie, nr. 22, 0254212758, decebal@cnd.ro, preșcolar, primar, gimnazial, liceal	1429			1429
4	COLEGIUL TEHNIC "DRAGOMIR HURMUZESCU" DEVA, str. Titu Maiorescu, nr. 28, ct_energ_deva@yahoo.com, liceal, profesional, postliceal, maistri	523			1153
5			ȘCOALA GIMNAZIALĂ "A. MureșANU", str. Scarisoara nr. 12, 0354418602, amuresanu@yahoo.com, primar, gimnazial	630	
6	COLEGIUL TEHNIC "TRANSILVANIA" DEVA, str. 22 decembrie, nr. 116, deva_trans2003@yahoo.com, primar, gimnazial, liceal, postliceal	1062			1062
7	LICEUL TEHNOLOGIC "GRIGORE MOISIL" DEVA, str. Titu maiorescu, nr. 24, 0254221280, moisildeva@yahoo.com, liceal, profesional, postliceal	811			
8	COLEGIUL "ION MINCU" DEVA, str. Titu Maiorescu, nr. 30, 0254230564, ionmincu_deva@yahoo.com, preșcolar, primar, gimnazial, liceal, profesional, a doua șansă, postliceal, maistri	580			

Strategia pentru dezvoltare durabilă a Municipiului Deva 2014-2020

Nr. crt.	Denumirea unității de învățământ cu personalitate juridică -Adresa Nr. telefon/fax/e-mail/niveluri de învățământ	Număr elevi pe unitatea cu PJ	Denumirea unității de învățământ fara personalitate juridică (arondată) -Adresa Nr. telefon/fax/e-mail/niveluri de învățământ	Număr elevi pe structura	NUMĂR TOTAL ELEVI
9	GRĂDINIȚA CU PROGRAM PRELUNGIT NR 7 DEVA, Aleea Patriei, nr. 6, 0254215076, gradinitapp7deva@yahoo.com, preșcolar	296			838
10			GRĂDINIȚA CU PROGRAM NORMAL NR 3 DEVA, aleea Teilor, preșcolar	127	
11			GRĂDINIȚA CU PROGRAM PRELUNGIT NR 6 DEVA, str. Aurel Vlaicu, nr. 3, preșcolar	90	
12			GRĂDINIȚA CU PROGRAM NORMAL NR 2 DEVA, Aleea Salcânilor, preșcolar	98	
13			GRĂDINIȚA CU PROGRAM PRELUNGIT NR 2 DEVA, Strada Scarisoara, preșcolar	227	
14	LICEUL TEORETIC "TEGLAS GABOR " DEVA, str. Anemonelor, nr. 3, 0254228080, itey_kal@yahoo.com, preșcolar, primar, gimnazial, liceal	600			600
15	LICEUL DE ARTE "SIGISMUND TODUȚĂ" DEVA, str. C. Porumbescu, nr. 1, 0354805697, todutadev@yahoo.com, preșcolar, primar, gimnazial, liceal	1174			1300
16			ȘCOALA PRIMARĂ VIILE NOI DEVA, str. 16 Februarie, nr. 1, preșcolar, primar	126	
17	LICEUL TEORETIC "SABIN DRAGOI" DEVA, str. Gh. Barițiu, nr. 2 A, 0254216826, lpedsdd@yahoo.com, preșcolar, primar, gimnazial, liceal	1282			1282
18	LICEUL TEORETIC "TRAIAN" DEVA, str. Titu Maiorescu, nr. 30, 0254220975, lictraian@upcnet.ro, liceal	384			384
19	ȘCOALA GIMNAZIALĂ "ANDREI SAGUNA" DEVA, Aleea Viitorului, nr. 9, 0254227434, asaguna2001@xnet.ro, preșcolar, primar, gimnazial	1100			1140
20			ȘCOALA PRIMARĂ CRISTUR, Ulita Mare, nr. 115, preșcolar, primar	40	

5.5. Analiza SWOT - Competitivitate, suport afaceri, demografie, resurse umane

PUNCTE TARI	
SWOT Regiunea de Vest	
COMPETITIVITATE 1	<ul style="list-style-type: none"> * Tradiția industrială a Regiunii Vest. * Evoluție dinamică a PIB-ului regional, cu valori superioare mediei naționale. * Productivitatea muncii peste media pe țară și pe locul 2 național cu 14.500 euro/pers. ocupată. * Diversitate și specializare economică. * Balanță comercială pozitivă și pondere ridicată a schimburilor comerciale externe din Regiunea Vest în totalul comerțului exterior al țării. * Nivel ridicat al veniturilor totale per gospodărie. * Pondere importantă a IMM-urilor în regiune. * Ponderea mare de investitori străini în regiune. * Mediu antreprenorial atractiv, dezvoltat și dinamic. * Clustere regionale în domeniul automotive, TIC, energie și alimentară (agrofood). * Scăderea ratei șomajului de lungă durată. * Reducerea numărului de angajați din agricultură și relocarea acestora în alte sectoare economice * Existența în Regiunea Vest a Strategiei de Inovare Regională și posibilitatea implementării acesteia. * Creșterea competitivității întreprinderilor prin investiții în proiecte de cercetare -dezvoltare - inovare. * Prezența unui important centru universitar de talie națională - Timișoara și regională - Aradul. * Sector dezvoltat al exploatarei și prelucrării lemnului în județele Caraș-Severin și Hunedoara. * Sector activ al confecțiilor textile, pielărie și încălțăminte. * Dezvoltarea puternică a sectorului privat în comerț și servicii. * Existența unei game variate de materii prime necesare industriei. * Localizarea în regiune a unor importante firme multinaționale cu precădere din automotive. * Număr ridicat de investiții greenfield în regiune. * Număr mare de firme pe cap de locuitor * Cea mai ridicată pondere a firmelor exportatoare din țară (nr firme exportatoare/ nr total firme) * Firmele mari, firmele exportatoare și firmele cu capital străin au înregistrat performanțe ridicate în termeni de evoluție a cifrei de afaceri și a numărului de angajați, chiar și pe perioada crizei economice. * Motorul economiei regionale îl reprezintă sectorul productiv. * Orientarea spre export a economiei regionale. * Apropierea de piețele din Europa de Vest. * Existența unităților de învățământ mediu și superior cu tradiție.
COMPETITIVITATE 2	<ul style="list-style-type: none"> * Dezvoltare echilibrată la nivel regional * Poziționare bună din punct de vedere al localizării geografice * Accesibilitate ridicată * Acces la infrastructură primară și utilități * Atragerea unui număr mare de companii din domenii diferite * Stimularea dezvoltării economice și regionale * Resurse umane disponibile
SUPORT AFACERI	<ul style="list-style-type: none"> * Sistem de structuri de sprijinire a afacerilor bine dezvoltat. * Acces la infrastructură primară și utilități. * Atragerea unui număr mare de companii din domenii diferite. * Existența unei infrastructuri de susținere a activității IMM - urilor prin servicii de consultanță și susținerea firmelor start-up prin serviciile oferite de incubatoarele de afaceri.

DEMOGRAFIE	<ul style="list-style-type: none"> * Pondere ridicată a populației în vârstă de muncă. * Raport de dependență demografică scăzut. * Diversitate etnică. * Creșterea ușoară a speranței de viață. * Scăderea semnificativă a ratei mortalității și ameliorarea fenomenului de mortalitate infantilă. * Sold migratoriu intern pozitiv.
RESURSE UMANE	<ul style="list-style-type: none"> * Forță de muncă calificată și capabilă să se adapteze la diferite ramuri economice. * Creșterea nivelului mediu al salariilor. * Cea mai mare concentrare de localități cu salarii ridicate din țară, după București - Ilfov. * Rată echilibrată de includere a bărbaților și femeilor pe piața forței de muncă. * Rată scăzută a șomajului prin raportare la media națională și europeană.
Elemente specifice Deva	
* Diversitatea resurselor aparținând cadrului natural (ale reliefului, hidrografice, climat)	
* Diversitatea domeniilor de activitate ale firmelor din municipiul Deva.	
* Nivelul ridicat de instruire a populației municipiului Deva.	
* Existența unei forțe de muncă bine calificate și instruite în industrie.	
* Mediul de afaceri local dezvoltat și spirit anteprenorial ridicat: la sfârșitul anului 2012 au depus bilanț un număr de 3.730 de firme, dintre care 2.427 cu cifra de afaceri CA>0, reprezentând 30,84% din totalul firmelor din județul Hunedoara și 29,99% din total firme cu CA>0.	
* Structură economică favorabilă - industria și serviciile au participat cu 62% în cadrul profitului brut și cu 56% în cadrul profitului curent din anul 2012, la nivelul municipiului Deva.	
* Reprezentarea corespunzătoare a domeniului „Comerțul cu ridicata și amănuntul; repararea autovehiculelor și motocicletelor”, care deține o pondere de 16,47% al numărului de angajați locali, 15,43% din profitul brut și 18,24% din profitul curent, la nivelul anului 2012.	
* Dezvoltarea puternică a domeniului „Construcții”, ponderea acestuia la nivelul anului 2012 fiind: 9,38% din numărul de angajați, 19,20% din profitul brut și 21,31% din profitul curent.	
* Reprezentarea semnificativă a domeniului „Activități profesionale, științifice și tehnice”, cu 3,6% din numărul de angajați, 5,32% din profitul brut și 7,23% din profitul curent.	
* Eficiența deosebită a industriei extractive : în anul 2012, cu numai 0,87% din numărul de angajați, a realizat un profit brut care reprezintă 25,10% și un profit curent de 9,48%.	
* Existența unui număr reprezentativ de firme care activează în domeniul turismului, respectiv 225 firme înregistrate din care 154 firme active.	
* Piața imobiliară dezvoltată: la numai 0,60% din numărul de angajați, tranzacțiile imobiliare au realizat în 2012 ponderi de 3,36% din profitul brut și 4,41% din profitul curent.	
* Sector dezvoltat al exploatării și prelucrării lemnului.	
* Sector activ al confecțiilor textile și metalice.	
* Dezvoltarea puternică a sectorului privat în comerț și servicii.	
* Număr mare de licee.	
* Existența specialiștilor calificați în domeniul consilierii și orientării pentru carieră în municipiul Deva și a ONG-urilor profilate pe formarea și reconversia forței de muncă.	
* Modernizarea transportului feroviar prin proiectul de reabilitare a liniei de cale ferată Frontieră – Curtici – Simeria, parte componentă a Coridorului IV Pan – European, pentru circulația trenurilor cu viteza maximă de 160 km/h.	

PUNCTE SLABE	
SWOT Regiunea de Vest	
COMPETITIVITATE 1	<ul style="list-style-type: none"> * PIB/p.c. la doar 52% din media UE 27. * Productivitate de 4 ori mai mică decât UE. * Decalaje semnificative ale exporturilor la nivelul județelor. * Inexistența unor instituții care să sprijine dezvoltarea la nivel regional * Scăderea numărului de salariați în toate județele regiunii. * Câștigul salarial mediu brut și net lunar este mult mai mic decât cel al regiunii București-Ilfov. * Rată a șomajului mai mare în județele Caraș-Severin și Hunedoara. * Diferențe semnificative în ceea ce privește numărul de întreprinderi (46%- sunt concentrate în Timiș) și scăderea numărului de întreprinderi. * Densitatea IMM-urilor este semnificativ mai mică decât media pentru UE27. * Disparități regionale importante privind investițiile străine directe. * Existența a numeroase siturilor industriale abandonate. * Disparități puternice între nivelul de dezvoltare economică al județelor (județele Caraș-Severin și Hunedoara au un Produs Intern Brut pe locuitor inferior mediei naționale). * Existența unor zone foste monoindustriale care se confruntă cu acute probleme sociale. * Preponderența structurilor industriale caracterizate printr-o utilizare extensivă a forței de muncă și a materiilor prime. * Număr redus de IMM-uri în zonele izolate și în mediul rural. * Regresul pieței tradiționale interne. * Puține parteneriate eficiente între mediul de afaceri și cel academic/de cercetare. * Declinul industriei miniere și siderurgice. * Exporturile regionale vizează cu preponderență bunuri care încorporează un nivel scăzut sau mediu de tehnologie. * Exporturile regionale vizează un număr mic de produse către un număr mic de țări/piețe. * Slaba utilizare a pieței de gros din Timișoara de către producătorii locali. * Nivel scăzut de investiții în cercetare-dezvoltare-inovare * Sectorul serviciilor este relativ subdezvoltat, față de media națională. * Producția în regiune este înclinată către producția de bază. * Schimbări frecvente în legislația fiscală. * Lipsa unor instrumente financiare adecvate pentru susținerea economiei. * Producția în regiune este înclinată către producția de bază. * Existența unor industrii poluante. * Ponderea redusă a industriei care folosește tehnologii de vârf și soluții inovative. * Investiții scăzute în calificarea resurselor umane ale IMM – urilor.
COMPETITIVITATE 2	<ul style="list-style-type: none"> * Ofertă limitată de servicii * Promovarea redusă * Prețuri ridicate pentru chirie * Capacitate limitată de extindere în cazul dezvoltării companiilor locale * Dependența de companiile multinaționale * Acces redus la servicii pentru afaceri
SUPPORT AFACERI	<ul style="list-style-type: none"> * Ofertă limitată de servicii și acces redus la serviciile pentru afaceri. * Activitate de promovare redusă. * Capacitate limitată de extindere în cazul dezvoltării companiilor locale. * Dependența de companiile multinaționale. * Acces redus la servicii pentru afaceri.
DEMOGRAFIE	<ul style="list-style-type: none"> * Scăderea continuă a populației. * Pondere scăzută a populație tinere. * Durata medie a vieții scăzută comparativ cu UE 27. * Spor natural negativ. * Rata mortalității ridicată. * Mortalitate infantilă ridicată. * Speranță de viață la naștere scăzută. * Existența unor zone cu densitate mică a populației.

RESURSE UMANE	<ul style="list-style-type: none"> * Scăderea ratei populației active și a ratei ocupării. * Slaba corelare a cererii și ofertei. * Disparități în ceea ce privește gradul de ocupare, șomajul și nivelul salariilor medii. * Reticența față de acceptarea unui loc de muncă în altă localitate decât cea de domiciliu. * Costuri ridicate de transport pentru navetismul forței de muncă. * Modul de calcul al ratei șomajului, nu reflectă situația reală. * Existența unei zone gri pe piața forței de muncă care include acele persoane care nu se regăsesc nici în rândul șomerilor nici în rândul persoanelor ocupate. * Inechitatea între nivelul de salarizare pe sectoare. * Nivelul de calificare certificat al forței de muncă, precum și profilul de competențe certificate ale șomerilor, nu corespund cerințelor specifice ale angajatorilor. * Oferta de calificare/ reconversie nu este suficient de diversificată, neexistând o concurență reală între ofertanții de cursuri de formare. * Creșterea ratei șomajului de lungă durată în rândul tinerilor.
Elemente specifice Deva	
* Șomaj ridicat.	
* Domeniul „Pescuit și acvacultura” este practic inexistent; aici este prezentă o singură firmă, care nu are cifra de afaceri CA>0.	
* Eficiența scăzută a firmelor din domeniul turismului: cele 154 de firme active (6,34% din total firme active) au realizat în anul 2012 numai 1,39% din profitul brut și 1,91% din profitul curent.	
* Lipsa disponibilității parcurilor industriale și logistice publice și private.	
* Reprezentarea slabă a sectorului public de cercetare-dezvoltare.	
* Lipsa învățământului de nivel universitar, sursă importantă pentru constituirea unor parteneriate de cercetare-dezvoltare pentru o gamă variată de domenii.	
* Lipsa unor parcuri științifice și tehnologice.	
* Lipsa pe plan local a serviciilor de consultanță financiară, de management și de accesare a fondurilor europene.	
* Inexistența serviciilor de instruire și consultanță de afaceri de înaltă calitate pe plan local.	
* Inexistența unor branduri ale companiilor devenite recunoscute la nivel național și european.	
* Lipsa unor servicii de consultanță specializate privind întocmirea setului de documentații pentru acordarea de facilități fiscale.	
* Slaba cooperare între industrie și cercetare.	
* Inexistența unui sistem stimulatoriu pentru înființarea de IMM-uri în domeniile economice deficitare.	
* Investiții scăzute în resursele umane ale IMM-urilor.	
* Lipsa de parteneriate eficiente între mediul de afaceri și sistemul de învățământ.	
* Scăderea fondului forestier.	
* Structura excesiv fragmentată a exploatațiilor agricole din cadrul localităților aparținătoare.	
* Numărul scăzut al produselor tradiționale atestate.	
* Slaba reprezentare a parteneriatelor în domeniul agriculturii din cadrul localităților aparținătoare.	
* Dificultăți de comercializare a producției agricole a fermelor de semi-subzistență.	
* Capacitatea scăzută a populației din mediul rural de accesare a fondurilor europene.	
* Număr redus de firme care au implementat sisteme de management conform standardelor internaționale (ISO 9000, ISO 14000, HACCP, OHSAS 18000, ISO 17799-BS 7799 și/sau ISO 17025).	
* Incoerența legislativă a procesului descentralizării, mai ales cu referire la descentralizarea fiscală.	
* Lipsa unui cadru de referință pentru organizarea unor târguri, pentru promovarea agriculturii și a produselor agricole locale, care în timp să devină tradiționale.	
* Declinul industriei miniere și siderurgice.	

* Dezvoltarea slabă a domeniului „Silvicultură și exploatare forestieră”, sub limita potențialului existent (un număr de 9 firme active din cele 2.427 care au depus bilanț și cu CA>0 pe anul 2012).		
* Calificarea profesională prin formare inițială nu se mai realizează prin sistemul de învățământ public, care nu asigură o acoperire corespunzătoare a tuturor domeniilor de calificare (specializări și meserii).		
* Corelarea deficitară a cererii cu oferta de pe piața de muncă.		
* Nivelul de calificare certificat al forței de muncă, profilul de competențe certificate ale persoanelor aflate în șomaj, în căutarea unui alt loc de muncă nu corespund cerințelor specifice ale angajatorilor.		
* Oferta de calificare sau reconversie nu este suficient de diversificată și nu există o concurență între ofertanții de formare, această situație fiind un obstacol pentru o ofertă flexibilă și adaptată nevoilor de dezvoltare personală și profesională a clienților.		
* Ofertanții de formare activează izolat, neexistând o ofertă globală, corelată a acestora și adaptată nevoilor identificate la nivel local.		
* Desfășurarea deficitară a transportului feroviar de marfă, care afectează realizarea optimă a transportului combinat de mărfuri.		
* Lipsa de parteneriate eficiente între școală și mediul de afaceri.		
* Insuficiența fondurilor destinate activităților de formare.		
OPORTUNITĂȚI		
SWOT Regiunea de Vest		
<table border="1"> <tr> <td style="text-align: center; vertical-align: middle;">COMPETITIVITATE 1</td> <td> <ul style="list-style-type: none"> * Finanțări europene pentru dezvoltarea mediului de afaceri. * Politici care să încurajeze spiritul antreprenorial și înființarea de noi întreprinderi. * Orientarea exporturilor și spre alte piețe, altele decât UE. * Constituirea unor structuri asociative ale mediului de afaceri. * Creșterea competitivității firmelor și produselor în contextul globalizării. * Creșterea numărului de investitori în județele Caraș-Severin și Hunedoara. * Creșterea ponderii sectorului serviciilor în cadrul Valorii Adăugate Brute Regionale. * Transferul de tehnologie și know-how. * Mediatizarea oportunităților de afaceri din regiune, inclusiv cele din zonele mai puțin dezvoltate. * Reorientarea băncilor în vederea sprijinirii înființării și dezvoltării sectorului IMM-urilor. * Întărirea/specializarea instituțiilor care oferă servicii de consultanță. * Existența unor spații de producție și capacități de producție nefolosite * Mediul favorabil pentru acțiuni inovative. * Localizarea IMM-urilor în structurile de afaceri. * Atragerea de noi investiții directe. * Dezvoltarea e-economiei. * Orientarea sectoarelor cheie din regiune spre activități de producție care utilizează intensiv tehnologii avansate/ inovatoare și generează valoare adăugată ridicată. * Diversificarea exporturilor, atât în termeni de produse, cât și de piețe noi. * Investiții în învățământul profesional și tehnic, care să producă forță de muncă calificată. * Crearea unui lanț de furnizori locali pentru industriile cheie din regiune (e.g. automotive), capabili să producă componente de calitate pentru marile firme multinaționale localizate în regiune. * Crearea unor fonduri de capital de risc, pentru sprijinirea firmelor din sectoarele care utilizează intensiv tehnologia informațiilor. * Creșterea calității și sofisticării produselor exportate. * Exploatarea potențialului oferit de granița cu Serbia. * Îmbunătățirea conectivității cu București și restul țării. * Facilitarea legăturilor dintre investitorii străini și economia locală. * Extinderea economiei în sectoare de nișă noi, care necesită un aport semnificativ de cunoștințe. * Diversificarea portofoliului de producție ar conduce la un curent mai stabil al veniturilor din export. * Susținerea antreprenoriatului și dezvoltarea IMM-urilor. </td> </tr> </table>	COMPETITIVITATE 1	<ul style="list-style-type: none"> * Finanțări europene pentru dezvoltarea mediului de afaceri. * Politici care să încurajeze spiritul antreprenorial și înființarea de noi întreprinderi. * Orientarea exporturilor și spre alte piețe, altele decât UE. * Constituirea unor structuri asociative ale mediului de afaceri. * Creșterea competitivității firmelor și produselor în contextul globalizării. * Creșterea numărului de investitori în județele Caraș-Severin și Hunedoara. * Creșterea ponderii sectorului serviciilor în cadrul Valorii Adăugate Brute Regionale. * Transferul de tehnologie și know-how. * Mediatizarea oportunităților de afaceri din regiune, inclusiv cele din zonele mai puțin dezvoltate. * Reorientarea băncilor în vederea sprijinirii înființării și dezvoltării sectorului IMM-urilor. * Întărirea/specializarea instituțiilor care oferă servicii de consultanță. * Existența unor spații de producție și capacități de producție nefolosite * Mediul favorabil pentru acțiuni inovative. * Localizarea IMM-urilor în structurile de afaceri. * Atragerea de noi investiții directe. * Dezvoltarea e-economiei. * Orientarea sectoarelor cheie din regiune spre activități de producție care utilizează intensiv tehnologii avansate/ inovatoare și generează valoare adăugată ridicată. * Diversificarea exporturilor, atât în termeni de produse, cât și de piețe noi. * Investiții în învățământul profesional și tehnic, care să producă forță de muncă calificată. * Crearea unui lanț de furnizori locali pentru industriile cheie din regiune (e.g. automotive), capabili să producă componente de calitate pentru marile firme multinaționale localizate în regiune. * Crearea unor fonduri de capital de risc, pentru sprijinirea firmelor din sectoarele care utilizează intensiv tehnologia informațiilor. * Creșterea calității și sofisticării produselor exportate. * Exploatarea potențialului oferit de granița cu Serbia. * Îmbunătățirea conectivității cu București și restul țării. * Facilitarea legăturilor dintre investitorii străini și economia locală. * Extinderea economiei în sectoare de nișă noi, care necesită un aport semnificativ de cunoștințe. * Diversificarea portofoliului de producție ar conduce la un curent mai stabil al veniturilor din export. * Susținerea antreprenoriatului și dezvoltarea IMM-urilor.
COMPETITIVITATE 1	<ul style="list-style-type: none"> * Finanțări europene pentru dezvoltarea mediului de afaceri. * Politici care să încurajeze spiritul antreprenorial și înființarea de noi întreprinderi. * Orientarea exporturilor și spre alte piețe, altele decât UE. * Constituirea unor structuri asociative ale mediului de afaceri. * Creșterea competitivității firmelor și produselor în contextul globalizării. * Creșterea numărului de investitori în județele Caraș-Severin și Hunedoara. * Creșterea ponderii sectorului serviciilor în cadrul Valorii Adăugate Brute Regionale. * Transferul de tehnologie și know-how. * Mediatizarea oportunităților de afaceri din regiune, inclusiv cele din zonele mai puțin dezvoltate. * Reorientarea băncilor în vederea sprijinirii înființării și dezvoltării sectorului IMM-urilor. * Întărirea/specializarea instituțiilor care oferă servicii de consultanță. * Existența unor spații de producție și capacități de producție nefolosite * Mediul favorabil pentru acțiuni inovative. * Localizarea IMM-urilor în structurile de afaceri. * Atragerea de noi investiții directe. * Dezvoltarea e-economiei. * Orientarea sectoarelor cheie din regiune spre activități de producție care utilizează intensiv tehnologii avansate/ inovatoare și generează valoare adăugată ridicată. * Diversificarea exporturilor, atât în termeni de produse, cât și de piețe noi. * Investiții în învățământul profesional și tehnic, care să producă forță de muncă calificată. * Crearea unui lanț de furnizori locali pentru industriile cheie din regiune (e.g. automotive), capabili să producă componente de calitate pentru marile firme multinaționale localizate în regiune. * Crearea unor fonduri de capital de risc, pentru sprijinirea firmelor din sectoarele care utilizează intensiv tehnologia informațiilor. * Creșterea calității și sofisticării produselor exportate. * Exploatarea potențialului oferit de granița cu Serbia. * Îmbunătățirea conectivității cu București și restul țării. * Facilitarea legăturilor dintre investitorii străini și economia locală. * Extinderea economiei în sectoare de nișă noi, care necesită un aport semnificativ de cunoștințe. * Diversificarea portofoliului de producție ar conduce la un curent mai stabil al veniturilor din export. * Susținerea antreprenoriatului și dezvoltarea IMM-urilor. 	

COMPETITIVITATE	<ul style="list-style-type: none"> * Dezvoltarea de noi structuri de afaceri. * Îmbunătățirea cooperării și încurajarea competiției și favorizarea apariției clusterelor. * Facilități fiscale. * Dezvoltarea unui oferte integrate de servicii pentru afaceri.
SUPPORT AFACERI	<ul style="list-style-type: none"> * Dezvoltarea de noi structuri de afaceri. * Îmbunătățirea cooperării și încurajarea competiției și favorizarea apariției clusterelor. * Posibilitatea de a oferi un pachet de facilități fiscale. * Dezvoltarea acceleratoarelor și incubatoarelor de afaceri pentru sprijinirea firmelor din domeniile care utilizează intensiv tehnologia.
DEMOGRAFIE	<ul style="list-style-type: none"> * Încurajarea Politicilor pro-nataliste. * Creșterea atractivității regiunii în vederea menținerii și atragerii de populație. * Îmbunătățirea serviciilor medicale va conduce la scăderea mortalității și la creșterea speranței de viață și a duratei medii de viață.
RESURSE UMANE	<ul style="list-style-type: none"> * Reorientarea economiei regionale spre activități cu valoare adăugată mai ridicată. * Creșterea mobilității populației active. * Dezvoltarea unei baze de date on line în vederea corelării cererii cu oferta. * Atragerea de investitori în zonele cu șomaj ridicat. * Schimbarea "mentalității oamenilor" față de meseriile tradiționale, respectiv sectoare tradiționale (ex. textile). * Atragerea de forță de muncă din alte regiuni * Implementarea unor scheme pentru integrarea tinerilor care nu au promovat bacalaureatul pe piața de muncă. * Implementarea unor scheme pentru stimularea integrării pe piața muncii a șomerilor de lungă durată. * Stimularea programelor de reorientare și reconversie profesională îndeosebi în zonele defavorizate (zone monoindustriale, zone rurale și zone izolate).
Elemente specifice Deva	
* Calitatea Devei de reședință a județului Hunedoara oferă oportunități suplimentare de dezvoltare economică și socială.	
* Domeniul „Informații și comunicații” poate deveni un motor propulsor pentru perioada de referință a noii strategii. Datele înregistrate la sfârșitul anului 2012 de firmele din acest domeniu: la 0,97% număr angajați, cele 69 firme active (din total 95 înregistrate) au obținut 1,43% din profitul brut și 1,85% din profitul curent.	
* Existența programelor de finanțare din partea Uniunii Europene și finanțare națională pentru resurse umane.	
* Accesul României la Fondurile Structurale și de Coeziune ale Uniunii Europene.	
* Existența conurbației Corvina, formată din UAT Deva, Hunedoara, Simeria și Călan, care oferă posibilități multiple de atragere de finanțări nerambursabile pentru implementarea unor proiecte de interes comun.	
* Noua abordare a dimensiunii dezvoltării urbane în România, preconizată pentru perioada 2014-2020, cu definirea municipiului Deva drept pol metropolitan cu potențial regional limitat.	
* Creșterea numărului de investitori ca urmare a fenomenului de migrare a acestora dinspre poli Arad și Timișoara către estul regiunii.	
* Mediatizarea oportunităților de afaceri.	
* Construirea autostrăzii Nădlac-Arad-Timișoara-Deva-Sibiu are un impact semnificativ pentru creșterea atractivității regiunii pentru potențialii investitori.	
* Reorientarea băncilor în vederea sprijinirii înființării și dezvoltării sectorului IMM prin diversificarea serviciilor bancare.	

* Întărirea / specializarea instituțiilor care oferă servicii de consultanță.
* Existența unor spații de producție și capacități de producție nefolosite.
* Reabilitarea blocurilor energetice de la S.C. Complexul Energetic Hunedoara S.A.
* Potențial ridicat de producere a energiei regenerabile – hidroenergie, biomasă și creșterea interesului investitorilor pentru acest sector.
* Disponibilitatea fondurilor europene pentru extinderea și modernizarea IMM-urilor, creșterea productivității, internaționalizare și standardizare, crearea de noi locuri de muncă.
* Susținerea înființării și funcționării grupurilor de producători din mediul rural prin fonduri europene.
* Creșterea interesului pentru produsele ecologice, naturale și tradiționale.
* Creșterea cererii pe plan mondial pentru produsele agroalimentare și agricole bio.
* Creșterea competitivității întreprinderilor prin investiții în proiecte de cercetare-dezvoltare-inovare.
* Creșterea importanței economiei bazate pe cunoaștere, care avantajează zonele cu forță de muncă înalt calificată.
* Dezvoltarea pieței de servicii de afaceri (firme de consultanță).
* Dezvoltarea învățământului la distanță.
* Finanțări pentru cursuri de formare profesională și cursuri de calificare pentru populația din mediul rural (POS DRU).
* Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR)
* Programul LEADER și înființarea GAL-urilor oferă noi forme de dezvoltare rurală.
* Raportul cost/calitate pentru forța de muncă este avantajos pentru angajatori.
* Accesarea fondurilor europene de către populația din satele aparținătoare
* Cadru legislativ flexibil și corelat cu cel european în domeniul calificărilor profesionale prin sistemul de învățământ.

AMENINȚĂRI	
SWOT Regiunea de Vest	
COMPETITIVITATE 1	<ul style="list-style-type: none"> * Șocul economic datorat crizei mondiale. * Migrația forței de muncă. Invadarea pieței cu produse din import. * Adâncirea decalajelor dintre regiunea București-Ilfov și celelalte regiuni, dar și intra-regional între județul Timiș și județele componente. * Scăderea semnificativă a unor sectoare în contextul specializării acestora. * Ajutorul social sau indemnizația de șomaj care raportat la salariul minim pe economie poate constitui un factor de neintegrare a populației pe piața muncii. * Delocalizarea firmelor și migrația investitorilor. * Creșterea importurilor și scăderea exporturilor. * Posibilitatea neadaptării agenților economici la condițiile de calitate impuse de UE. * Riscul necorelării dintre programele de dezvoltare a infrastructurii și nevoile echipare a zonelor cu potențial de dezvoltare a IMM-urilor. * Evaziunea fiscală, forța de muncă nefiscalizată și competiția nelocală. * Piața concurențială europeană. * Politica fiscală în continuă schimbare face dificilă planificarea eficientă a unei afaceri. * Adâncirea disparităților de dezvoltare economică din regiune și a subdezvoltării anumitor zone izolate. * Concentrarea activității economice în puține sectoare și zone geografice implică riscul unei volatilități ridicate a valorii adăugate și unei scăderi bruște a PIB/locuitor, în special în perioadele de criză economică. * Lipsa forței de muncă poate conduce la relocalizarea marilor firme în alte regiuni/țări. * Furnizorii locali sunt de dimensiuni mici și nu pot asigura volumul de producție necesar firmelor multinaționale și de asemenea pot întâmpina probleme financiare, până la efectuarea plăților de către clienți. * Densitatea scăzută a populației poate reprezenta o barieră pentru creșterea economică. * Concentrarea unei părți importante a activității economice din regiune în cadrul firmelor cu capital străin (48% din forța de muncă, 55% din valoarea adăugată, 92% din exporturi), implică riscul ca acestea să părăsescă regiunea, orientându-se spre regiuni cu forță de muncă mai ieftină sau care oferă alte condiții mai avantajoase pentru afaceri. * Gradul redus de diversificare a exporturilor (pe țări și produse) poate crește vulnerabilitatea regiunii la șocurile externe. * Specializarea îngustă în zonele monoindustriale și lipsa unor programe de reorientare profesională.
COMPETITIV 2	<ul style="list-style-type: none"> * Situația economică globală (criza economico-financiară). * Lipsa resurselor pentru noi investiții, inclusiv la nivelul companiilor.
SUPPORT AFACERI	<ul style="list-style-type: none"> * Situația economică globală (criza economico-financiară). * Lipsa resurselor pentru noi investiții, inclusiv la nivelul companiilor.
DEMOGRAFIE	<ul style="list-style-type: none"> * Îmbătrânirea și continuarea scăderii populației (cu precădere a celei tinere 0-14 ani). * Migrația tot mai accentuată spre Europa Occidentală. * Creșterea raportului de dependență demografică. * Riscuri privind durabilitatea demografică. * Slaba implementare sau chiar absența unor politici socio-demografice.

RESURSE UMANE	<ul style="list-style-type: none"> * Migrarea forței de muncă către țările membre ale UE. * Prolungirea efectelor crizei economice. * Plecarea din regiune / diminuarea activității unor firme multinaționale . * Îmbătrânirea populației și conturarea unui deficit de forță de muncă. * Condensarea pieței forței de muncă în marile aglomerări urbane. * Nivelul scăzut al salariilor angajaților atât în mediul privat, cât și al funcționarilor publici. * Scăderea forței de muncă active în contextul îmbătrânirii populației, sporului natural negativ și migrației externe.
Elemente specifice Deva	
* Posibilitatea neadaptării la condițiile de calitate impuse de Uniunea Europeană.	
* Invadarea pieței cu produse din import.	
* Lipsa coeziunii și cooperării dintre diferite ramuri industriale, lipsa integrării întreprinderilor în lanțurile de producție.	
* Activitatea deosebit de scăzută în domeniul inovativ, atât în sectorul public, cât și în cel privat.	
* Stabilirea și exercitarea deficitare privind dreptul de proprietate intelectuală.	
* Lipsa unor corelări ale programelor de dezvoltare a infrastructurii și nevoile de echipare a zonei cu potențial de dezvoltare a IMM-urilor.	
* Accesul scăzut la capital al IMM-urilor ,i nivelul scăzut al abilităților anageriale la nivelul acestora.	
* Stabilirea arbitrară a prețurilor/tarifelor serviciilor publice datorită poziției de monopol.	
* Fiscalitatea împovărătoare.	
* Schimbările climatice.	
* Birocrația.	
* Politica fiscală în continuă schimbare face dificilă planificarea eficientă a unei afaceri.	
* Forța de muncă angajată la negru.	
* Instabilitatea legislației.	
* Competiția neloială datorită pieței negre.	
* Inexistența unei infrastructuri de cercetare performante scade posibilitățile și atractivitatea tinerilor cercetători valoroși de a rămâne în România.	
* Gospodăriile de semi-subsistență nu pot îndeplini cerințele UE.	
* Fluctuațiile de pe piața forței de muncă depind de mișcările pieței europene sau mondiale, atât în cazul întreprinderilor mari, dar mai ales în cazul celor mici și medii.	
* Migrarea forței de muncă calificate și mai ales înalt calificate către țările membre ale Uniunii Europene este un proces cu tendințe de creștere, având efecte negative pe termen mediu și lung.	
* Reduceri de personal în sectorul bugetar.	
* Nivelul scăzut al salariilor din învățământ și cercetare.	
* Puterea de cumpărare locală aflată la un nivel destul de scăzut.	
* Balanță negativă natalitate-mortalitate.	

6. Potențialul turistic și cultural

6.1. Recomandări Banca Mondială

6.1.1. Caracteristicile turismului în Regiunea Vest

Caracteristicile sectorului de turism fac din acesta un sector cheie pentru promovarea creșterii inteligente, durabile și favorabile incluziunii pe care Europa 2020 dorește să o încurajeze. Acest lucru este confirmat chiar în cadrul strategiei, care prezintă creșterea competitivității sectorului de turism din Europa ca fiind una dintre prioritățile acesteia în cadrul inițiativei emblematice “O Politică industrială pentru era globalizării”.

Există trei caracteristici de bază care poziționează sectorul turismului în centrul strategiei Europa 2020:

- ⇒ Turismul este a treia cea mai importantă activitate socio-economică din UE după sectorul comerțului și distribuției și sectorul construcțiilor. Acest sector generează peste 5% din PIB din economia europeană și folosește 5,2% din forța de muncă. Când sunt luate în calcul sectoarele conexe turismului, aceste procente cresc la 10%, respectiv 12%.
- ⇒ Turismul este una dintre activitățile economice cu cel mai mare potențial pentru crearea creșterii și a locurilor de muncă în UE. În ultimii ani, acesta nu numai că a creat mai multe locuri de muncă decât media din economie, ci a generat și mai multe oportunități de ocupare a forței de muncă pentru tineri, femei și muncitori necalificați. Acest lucru este ilustrat prin faptul că proporția de tineri care lucrează în sectorul turismului este dublă față de restul economiei.
- ⇒ În ansamblu, sectorul turismului este esențial pentru stimularea coeziunii teritoriale în UE, în special pentru încurajarea integrării economice și sociale a zonelor rurale și de munte, a regiunilor de coastă și a insulelor, a regiunilor periferice și ultraperiferice, precum și a regiunilor mai puțin prospere.

Regiunea Vest are un avantaj comparativ latent în sectorul turismului

Principalele motive prin care se susține avantajul sectorului turistic din această regiune pot fi prezentate pe scurt după cum urmează:

- ❖ Patrimoniul natural (inclusiv parcurile naturale și izvoarele termale);
- ❖ Patrimoniul istoric și arhitectural;
- ❖ O mai bună accesibilitate decât majoritatea regiunilor din România și avantajul de a se contura ca un centru de afaceri transfrontalier pentru vecinii săi.

Per ansamblu, în cadrul sectorului de turism al Regiunii Vest pot fi identificate anumite provocări ce trebuie soluționate în vederea valorificării eficiente a potențialului natural, cultural și istoric existent.

În acest sens pot fi amintite drepturile de proprietate neclare pentru patrimoniul istoric și cultural, cum sunt castelele, spațiile balneare etc., care determină blocarea accesului la fondurile europene. Un alt impediment este generat de capacitatea publică administrativă redusă pentru proiecte complexe de investiții în turism sau pentru atragerea și gestionarea proiectelor de tip PPP (Parteneriat Public Privat). De remarcat și lipsa unor produse turistice regionale integrate, care să fie vândute pe piețele turistice locale și străine.

Un **cluster de turism** poate sprijini cooperarea între actorii turistici, precum și între sectorul turismului și diferiți actori din domeniul inovării. Prin capacitatea sa de a stimula dezvoltarea infrastructurii publice și private în conformitate cu strategiile locale de dezvoltare pe zone, integrate și multisectoriale, acesta poate deveni o forță motrice pentru dezvoltarea atât a asociațiilor inovatoare conexe, cât și a companiilor de turism.

Deci clusterul de turism poate acționa ca o platformă de punere în aplicare a obiectivelor de specializare inteligentă, în scopul orientării fondurilor europene către proiecte integrate și durabile de turism, cu sprijinirea investițiilor în infrastructura public-privată. De exemplu, "sub-clusterul" ecoturism poate sprijini crearea unei rețele regionale de destinații de ecoturism, cu dezvoltarea concomitentă de infrastructuri ecologice și creșterea gradului de utilizarea surselor regenerabile de energie, etc.

Mai mult, legăturile dintre clusterurile de turism și cele de TIC pot acționa ca instrumente eficiente de promovare a dezvoltării economice. Astfel, clusterul de turism ar induce elemente-cheie pentru strategii de investiții teritoriale integrate, în special în contextul proiectelor de renovare urbană, culturale și de evenimente.

Diversele tipuri de turism ce formează avantajul comparativ al sectorului turismului în cadrul Regiunii Vest sunt detaliate în continuare (Figura 6.1).

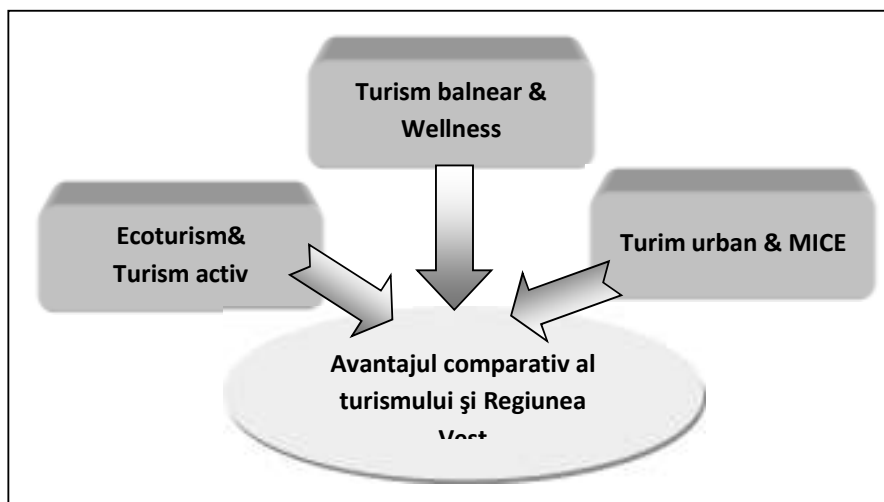

Figura 6.1. Tipuri de turism în Regiunea Vest

Turism urban și MICE

Turismul urban (Figura 6.2) este văzut tot mai mult ca un instrument de facilitare pentru promovarea orașelor europene ca destinații turistice. Acesta creează conexiuni cu alte sectoare ce devin tot mai importante, fapt care generează noi echipamente/infrastructură (muzee, spații de cazare, restaurante, etc.) cu impact asupra calității vieții locuitorilor.

În plus, dezvoltarea turismului influențează imaginea orașelor și modul în care acestea sunt percepute: dacă un oraș este perceput ca destinație turistică, acesta devine atractiv nu doar pentru turiști, ci și pentru locuitorii săi și sectorul afacerilor în ansamblu.

Principala formă de turism în orașele din Regiunea Vest este reprezentată de turismul de afaceri. Atractivitatea zonei din punct de vedere economic și al investițiilor este ilustrată prin faptul că cei care călătoresc în scop profesional reprezintă majoritatea șederilor de o noapte în hotelurile principalelor orașe din Regiunea Vest.

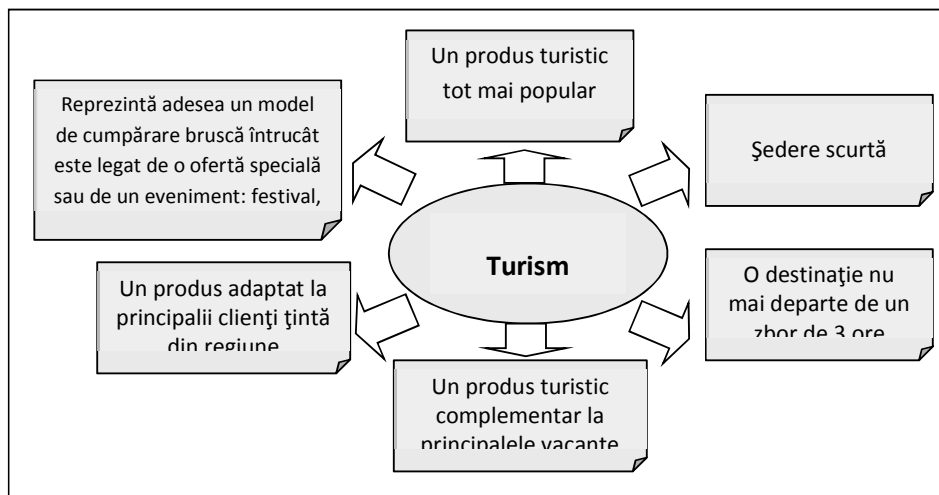

Figura 6.2. Caracteristici ale turismului urban

Apropierea Regiunii Vest de Europa de Vest și Centrală, căile de acces de nivel internațional și potențialul economic al regiunii atrag tot mai mulți investitori, contribuind la dezvoltarea turismului de tip MICE: **m**eetings, **i**ncentives, **c**onventions and **e**xhibitions.

MICE include participarea vizitatorilor la următoarele activități:

- i) Asociații/ Caritate/ Institute/ Evenimente Sociale;
- ii) Întâlniri și conferințe guvernamentale;
- iii) Evenimente Corporative - dineuri, lansări de produse, conferințe, acordări de premii etc;
- iv) Călătorii de stimulare;
- v) Ospitalitate corporativă;
- vi) Expoziții și prezentări comerciale.

Turismul urban și cel de tip MICE reprezintă un potențial real de dezvoltare cu condiția soluționării adecvate a unor blocaje importante pentru acest segment de turism:

- i) caracterul sezonier mare și șederea medie mică;
- ii) capacitatea mică de a transforma fluxurile de turiști de afaceri în turiști de agrement;
- iii) lipsa unor centre multifuncționale pentru activități sportive, afaceri și evenimente culturale.

Recomandări pentru turismul MICE în Regiunea Vest:

- ⇒ Axarea pe managementul evenimentelor și realizarea de investiții în turismul de agrement, precum și organizarea de întâlniri și evenimente profesionale;
Zonele metropolitane de succes au plasat industria turismului și managementul evenimentelor în centrul strategiei lor de turism sau au investit acest tip de turism ca parte a unei strategii mai ample.
- ⇒ Promovarea unui program cultural și de evenimente;
Strategia culturală și a evenimentelor poate deveni un element cheie pentru a atrage turiști în orașele care se află într-o permanentă căutare de originalitate. Susținerea unui program echilibrat de evenimente în fiecare sezon este un aspect important pentru o destinație urbană în scop turistic.
Organizarea de evenimente majore în extra sezon poate reprezenta o modalitate eficientă de creștere a fluxurilor de turiști în timpul sezonului slab.

Turism balnear și de wellness

Resurse balneare și turism medical

Regiunea Vest are mai multe stațiuni balneare importante. Stațiunile balneare sunt elemente cheie pentru turismul din Regiunea Vest datorită amplasării lor, patrimoniului istoric deținut, obiceiului național de a merge în concediu în stațiuni balneare, precum și noii tendințe internaționale de practicare a turismului balnear și medical. Județul Hunedoara este reprezentat în acest sens prin stațiunile Geoagiu Băi și Băile Călan.

Regiunea Vest ar putea să se poziționeze ca o regiune-pilot în domeniul tratamentului anti-îmbătrânire. Acest lucru poate fi realizat prin specializarea facilităților de tratament balnear din orașe și stațiuni spre prevenirea și terapia anti-îmbătrânire. Această recomandare a Băncii Mondiale pentru Regiunea Vest este perfect valabilă și pentru municipiul Deva.

Ana Aslan și Gerovital pot constitui un punct de plecare în domeniul turismului medical. Această ofertă poate fi completată prin controale medicale generale, chirurgie estetică cu lumină, program anti-fumat, tratament anti-alcool, program de slăbire, etc.

Promovarea stațiunilor balneare ca destinații turistice medicale transfrontaliere

Clusterul turistic ar putea gestiona proiectarea produselor personalizate pentru anumite piețe și ar putea oferi informații și sprijin pentru centrele balneare și de tratament medicale regionale pentru certificarea lor și în procesul de acreditare.

Ecoturism și turism activ

Promovarea potențialului de ecoturism al regiunii

Regiunea Vest poate deveni prima regiune din România care să dezvolte destinații de ecoturism, având în vedere că potențialul patrimoniului natural este unul dintre cele mai importante ale țării. Ecoturismul reunește turismul rural cu activitățile active și de aventură și corespunde evoluțiilor recente de pe partea cererii de turism europeană.

Această formă de turism se bazează pe o abordare de dezvoltare de jos în sus, oferind nu numai dezvoltare durabilă și protejarea patrimoniului natural și cultural, dar, de asemenea, o păstrare maximă a beneficiilor economice la nivel local.

6.1.2. Patrimoniul turistic al Regiunii Vest

Unul dintre principalele active ale Regiunii Vest constă în resursa de patrimoniul natural: peisaje muntoase, trecători, lacuri, izvoare de ape termale și minerale, parcuri și rezerve naturale.

Aproximativ 26% din toate zonele protejate din România sunt situate în Regiunea Vest. Aceste zone protejate fac parte din rețeaua Natura 2000. Principalele parcuri naționale și naturale din Regiunea Vest acoperă o arie de aproximativ 4.461 kilometri pătrați, ceea ce reprezintă 13,4% din suprafața terestră a Regiunii Vest. Dintre acestea ne vom referi succint la parcurile naționale Domogled – Valea Cernei și Retezat.

Parcul Național Domogled - Valea Cernei este al doilea ca dimensiune din țară și singurul care cuprinde un întreg bazin hidrografic și mai multe masive muntoase. Domogled este situat în apropiere de Băile Herculane și este considerat una dintre cele mai bogate rezervații în ceea ce privește speciile de plante din Europa. Aici pot fi întâlnite toate cele trei tipuri de ecosisteme existente în România: acvatic, terestru și acvatic subteran.

Parcul Național Retezat reprezintă cea mai complexă rezervă științifică din România. Importanța acestuia este recunoscută de organizațiile internaționale ca UNESCO, ce au inclus Parcul Retezat pe lista Rezervațiilor Naturale ale Biosferei. Parcul are o suprafață de 20.000 ha și cuprinde relief glaciatic (numeroase circuri, văi și lacuri glaciare), plante rare (orhidea de munte, floarea de colț, nucul sălbatic) și exemplare valoroase alefaunei.

Din categoria parcurilor naturale ne vom referi la *Parcul Natural Grădiștea Muncelului-Cioclovina*. Acesta este o arie protejată de interes național (categoria 5 IUCN) situată în Munții Șureanu din Carpații Meridionali. Principalele atracții turistice sunt siturile carstice naturale și cele arheologice, precum peștera preistorică pictată Cioclovina și fortărețele dacice Sarmizegetusa Regia, aflate în patrimoniul UNESCO.

În ceea ce privește patrimoniul istoric și arhitectural, 2.104 monumente și situri istorice sunt înregistrate pe lista națională a Monumentelor Istorice din România. În județul Hunedoara, resursele turistice antropice sunt diverse, cuprinzând cetăți și fortărețe romane (complexul Ulpia Traiana Augusta dacică Sarmizegetusa), cetăți medievale (Castelul Corvinilor, Cetatea Deva), artă și arhitectură istorică și religioasă, muzee și galerii de artă, etnografie și folclor.

Patrimoniul cultural intangibil este, de asemenea, bine reprezentat în această regiune prin folclor și tradiții. Cel mai cunoscut element de patrimoniu intangibil din Regiunea Vest este reprezentat de dansul Călușarii, un dans foarte dinamic ce pare să aibă origini antice, precreștine și care a fost inclus pe lista de patrimoniu intangibil al UNESCO.

Principalele provocări pentru dezvoltarea ecoturismului în Regiunea Vest includ:

- i) infrastructura de turism montan/natural nedezvoltată sau învechită;
- ii) lipsa legăturilor cu rețeaua europeană Greenway;
- iii) lipsa infrastructurii de interpretare/ghidare sau informații turistice, în special în ecoturism.

6.2. Potențialul turistic al cadrului natural

Caracteristicile geografice naturale ale municipiului Deva și ale împrejurimilor acestuia constituie un potențialul geografic natural deosebit, o premisă esențială de dezvoltare a turismului. Valențele atractive, de factură estetic-peisagistică, se datorează atât prezenței zonei muntoase, cât și a zonei deluroase care bordurează Deva, cu un grad ridicat de împădurire.

În cadrul zonei turistice Deva, în raport cu distribuția resurselor turistice, pot fi evidențiate zonele hunedorene ale următoarelor areale: arealul Hunedoara - Ghelari; axa Mureșului; axa Deva - Hunedoara - Hațeg. Simpla enumerare a acestora deschide perspective largi de abordare, datorate poziției privilegiate a municipiului Deva.

Deoarece cadrul natural oferă oportunități deosebite de dezvoltare pentru perioada de planificare vizată de strategie, s-a considerat necesară alocarea unui spațiu adecvat acestei teme, fără a ne propune o prezentare exhaustivă.

6.2.1. Potențialul turistic morfologic

Relieful, element fundamental în definirea potențialului de atractivitate al unui teritoriu, se impune prin valențele predominant peisagistice.

Municipiul Deva este situat, din punctul de vedere al provinciilor istorice românești, la interfeșa Transilvaniei cu Banatul, la 45'53" latitudine nordică și 22'54" longitudine estică, la o înălțime de 187 m față de nivelul mării, pe cursul mijlociu al râului Mureș, pe malul stâng al acestuia. Așezat la o altitudine relativ joasă, într-o mică depresiune, beneficiază de cea mai temperată climă din întreg Ardealul, fiind ferit de curenți, fapt ce recomandă orașul Deva ca un autentic centru turistic, odihnitor și reconfortant.

Relieful județului Hunedoara cuprinde unități de relief distincte, între acestea regiunile muntoase ocupând o pondere majoritară. Depresiunile intramontane și colinare, zonele depresionare și defileurile, completează structura reliefului din cuprinsul județului.

Regiunile muntoase constituie relieful cel mai vechi și fragmentat, dar extrem de variat sub aspect geomorfologic. Carpaților Meridionali le aparțin masivele înalte și mijlocii din sudul și sud-estul județului, în timp ce Carpații Occidentali cuprind masivele mici și mijlocii din vest și nord. Din punct de vedere al treptelor de altitudine, etajul montan este compus din subetajele alpin (zone întinse din Munții Retezat, Godeanu, Parâng și parțial Țarcu) și cel de pădure (zonele medii și joase din Munții Retezat, Godeanu, Țarcu, Parâng, așa-numitul Podiș dacic din Munții Șureanu, Poiana Ruscă, Metaliferi și Masivul Găina).

Județul Hunedoara dispune și de un relief carstic diversificat (endocarst și exocarst), marea majoritate a acestor forme dezvoltându-se în roci calcaroase, excepție făcând așa-numitul pseudocarst. Depresiunile intramontane din județul Hunedoara (Petroșani, Hațeg, Strei) reprezintă treapta de relief cea mai joasă, acestea având aspectul unor golfuri.

Municipiul Deva deține resurse morfo-peisagistice superioare mediei, datorită existenței unor condiții favorizante în acest sens. Astfel, prin poziția sa centrală în județul Hunedoara, Deva beneficiază din plin de întreg potențialul oferit de ambientul geografic. Orașul se învecinează cu munții Poiana Ruscă și munții Apuseni în nord, iar cu Măgura Uroiului în est. Latura de S-E aparține munților Orăștiei (Șureanu).

Spre sud, când condițiile atmosferice sunt propice, se zăresc în depărtare munții Parâng și masivul Retezat. Dealurile din apropierea orașului (Dealurile Devei) sunt utimele ramificații ale munților Poiana Ruscă, formate din andezit, având înălțimea maximă de 697 metri și cuprind orașul ca într-un semicerc, ferindu-l de excese climatice.

Zona depresionară Hațeg-Mureș cuprinde depresiunile Hațegului, Strei-Cerna (Hunedoara) și culoarul Orăștiei. Culoarul Orăștiei este mărginit de Munții Metaliferi și Șureanu și are un caracter deluros spre sud, iar spre nord este alcătuit din terasă și lunci. Defileul Mureșului este cuprins, pe teritoriul județului, între localitățile Deva și Zam, și reprezintă un culoar depresionar format dintr-o succesiune de defileuri și bazine.

Munții Poiana Ruscă, unitate fizico-geografică componentă a sistemului Occidental al Carpaților, dețin resurse turistice naturale concentrate în areale de dezvoltare turistică, dar și resurse antropice deosebită semnificație. Localizarea geografică conferă acestor munți o situație privilegiată, derivată din prezența unei morfologii variate, cu o structurare etajată morfologic și altitudinal, completată de o fragmentare accentuată exercitată de rețeaua hidrografică și, implicit, de o fizionomie cu o diversitate peisagistică particulară.

Sudul extrem al Munților Apuseni, definit de lanțul montan de mică altitudine **Zarand-Metaliferi**, găzduiește o multitudine de obiective turistice locale, foarte puțin cunoscute la nivelul țării, cu atât mai puțin pe plan mondial. Unicitatea lor, prin multitudinea de coline mici împădurite, îi face mult mai spectaculoși decât dacă s-ar afla într-o zonă montană consacrată.

Muntele Vulcan (1263 m), cel mai spectaculos și căutat obiectiv montan din Munții Metaliferi, nu impresionează prin altitudine, ci prin sălbăticia peisajelor. Există trasee turistice care urcă pe brânelor de la baza pereților de stâncă, dar accesul până sus este deosebit de greu și periculos.

Munții Zarandului nu prezintă un relief semeț datorită altitudinilor mici, de regulă sub 600 m, vârful Drocea fiind cel mai înalt (836 m). Văile sunt mai abrupte în partea inferioară și prezintă cursuri de apă cu debit mic. Majoritatea văilor sunt străbătute de drumuri forestiere accesibile chiar și autoturismelor.

Configurația reliefului Munților Zarandului poate permite practicarea cu ușurință a ciclismului.

Măgura Uroiului este o arie protejată de interes național, de categoria a IV-a IUCN (rezervație naturală, tip geologic), și se află la confluența Streiului cu Mureșul. Cea mai veche mențiune despre existența unor artefacte preistorice la Măgura Uroiului este de la sfârșitul secolului al XIX-lea, când G. Têglás a afirmat că primele comunități preistorice au pătruns pe Valea Mureșului.

I. Marțian, într-un studiu arheologic publicat în 1921, a menționat existența unei fortificații pe Măgura Uroiului, pe care a atribuit-o dacilor.

Munții Orăștiei sunt considerați centrul Politic, economic, militar și spiritual al Daciei. Zona Munților oraștiei este delimitată de râurile Strei, Mureș și Sebes. Deși denumirea geografică a munților este aceea de Munții Șureanu, cea de Munții Orăștiei este mai des folosită de istorici și arheologi, pornind de la orașul cu același nume. Din punct de vedere geologic, **Munții Șureanu** se suprapun în totalitate Pânzei Getice.

Parcul Național Retezat

Este o arie geografică ocrotită de lege, fiind localizat pe suprafața Munților Retezat, în partea sud-vestică a județului Hunedoara. Acesta este primul parc național din România și a luat ființă în anul 1935, ca urmare a frumuseților naturale existente pe teritoriul munților de aici. Suprafața totală a parcului este de 54400 hectare, iar altitudinea la care se află este cuprinsă între 800 și 2509 m.

Din 2004 Parcul Național Retezat a devenit membru al fundației PAN Parks, iar din anul 2007 este protejat ca propunere de sit pentru rețeaua ecologică europeană Natura 2000, în vederea conservării habitatelor naturale și a speciilor de plante și animale sălbatice de interes comunitar, cât și a protejării și conservării speciilor avifaunistice.

Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului

Este o arie protejată de interes național ce corespunde categoriei a V-a IUCN (parc natural), situată în sud-vestul Transilvaniei, în partea sud-vestică a județului Hunedoara, pe teritoriul administrativ al orașului Hațeg și pe cele ale comunelor: Baru, Densuș, General Berthelot, Pui, Răchitova, Râu de Mori, Sarmizegetusa, Sălașu de Sus, Sântămăria-Orlea și Totești.

Aria naturală a fost declarată parc natural în 2004, iar din 2005 geoparcul a fost acceptat în Rețeaua Europeană a Geoparcurilor și în Rețeaua Globală (sub egida UNESCO). În cadrul geoparcului sunt incluse și următoarele rezervații naturale: Paleofauna reptiliană Tuștea, Locul fosilifer cu dinozauri Sânpetru, Mlaștina de la Peșteana, Calcarele de la Fața Fetei, Vârful Poieni, Pădurea Slivuț, Fânațele cu narcise Nucșoara, Fânațele Pui.

Geoparcul Dinozaurilor este o îngemănare a geodiversității, biodiversității, patrimoniului istoric și cultural, într-un mod sinergic cu activitățile socio-economice ale Țării Hațegului. În 2011, Geoparcul Dinozaurilor „Țara Hațegului” a fost inclus în clasamentul celor mai bune 7 poteci tematice din România, pentru traseul Valea dinozaurilor. Această potecă tematică are ca punct de plecare localitatea Sântămăria Orlea și trece prin mai multe puncte de interes din Geoparcul Dinozaurilor „Țara Hațegului”.

6.2.2. Potențialul turistic hidrografic

Apele minerale (sărâte)

Municipiul Deva posedă în interiorul limitelor sale o serie de resurse hidrominerale legate de apariția **izvoarelor sărate**. Cele mai vechi băi din localitate au fost doua băi sărate, amenajate la sfârșitul secolului XIX.

Prima se afla într-o casă situată în strada Horia, ce datează din sec al XVIII-lea. Deținea o instalație primitivă și de mică capacitate și a funcționat o lungă perioadă. În 1919, apa a început să fie scoasă cu motor și să fie încălzită, iar localul a fost și el reamenajat, reparat și mărit. Baia se situa la 192m altitudine, la poalele dealului Cetății, chiar în raza orașului, oferind astfel o priveliște deosebită, dar și condiții de stațiune balneară modernă, cu mari avantaje terapeutice.

Cea de-a doua baie sărată se găsea pe locul actualei băi sărate. În prima jumătate a secolului al XIX-lea exista pe același loc o mică instalație de baie cu 3 vane, iar mai apoi, la 1880, cu 5 vane. La 1860, medicul comitatului, Dr. Szabo Stefan, este preocupat de construirea și amenajarea băii, cu o capacitate mare și un confort deplin, dar fără finalizarea acestui proiect ambițios. În 1906, s-a realizat o nouă construcție pentru Baia Sărată și au fost instalate 10 vane. În anul 1973, a fost înființată *Secția de Recuperare a Spitalului Județean*, dotată cu două servicii de hidroterapie.

Despre **băi cu abur** se știe că, la 1857, un cetățean cerea aprobarea deschiderii unei băi în Deva, iar în 1896 aflăm că s-a înființat o baie de aburi, de către tinichigiul Nagy Francisc. Aceasta a ajuns apoi în mâinile comerciantului Steiner Francisc, fiind instalată în strada Băii, actuala stradă I.L. Caragiale. Se cunoaște că a existat până în 1916.

Trecerea în revistă a resurselor hidrominerale din municipiul Deva relevă prezența unei game relativ restrânse din punct de vedere al spectrului hidrochimic, al proprietăților terapeutice și a afecțiunilor pentru tratarea cărora pot fi utilizate (în cură internă sau externă). Totuși, apele sărate pot reprezenta o resursă deosebită de susținere a valențelor multiple existente, care să se bazeze pe prestanța și renumele dobândite în timp. De remarcat și faptul că împrejurimile Devei dețin și **izvoare minerale**, la Vețel și Bretelin.

Potentialul turistic hidrogeografic suprateran

Potentialul turistic hidrogeografic suprateran al municipiului Deva constituie un factor de impact nemijlocit, prin oportunitățile de dezvoltare oferite.

Mureșul, principala arteră hidrografică a județului Hunedoara, străbate județul pe o lungime de 105 km, pe un culoar larg între Munții Șureanu și Poiana Ruscă la sud și Munții Apuseni la nord. Bazinul râului este asimetric, afluenții de dreapta fiind scurți (sub 35 km), iar cei dinspre sud sunt lungi (până la 92 km).

Râul Mureș, al doilea râu ca mărime din România, după Dunăre, străbate România și Ungaria. În România a dat naștere la o vale lungă de 715 km, Valea Mureșului, un spațiu geografic dar și cultural aparte. Câteva dintre principalele localități traversate sunt: Reghin, Târgu-Mureș, Aiud, Teiuș, Alba-Iulia, Deva, Arad.

Fizionomia malurilor râurilor are un rol major în atragerea turiștilor, iar tipologia acestora impune forma de turism practică. În acest sens, sunt preferate pentru recreere malurile împădurite (de unde rezultă efectul de margine), cu o fragmentare redusă și o albie majoră extinsă.

Din cei 29.767 km² cât măsoară bazinul hidrografic al Mureșului pe teritoriul României, 6.591 km² se afla pe teritoriul județului Hunedoara. Astfel, malul stâng al cursului mijlociu al Mureșului poate fi amenajat pentru susținerea activităților turistice care derivă din efectul de margine pe care îl pot oferi unele sectoare amenajate adecvat pentru practicarea unor sporturi nautice sau pescuit, precum și din diversificarea valențelor peisagistice ale locurilor de recreere.

De asemenea, umiditatea accentuată a acestei zone, de unde i se mai trage și denumirea de Lunca Mureșului, a creat o biodiversitate ce poate fi admirată în parcuri naturale și rezervații.

6.2.3. Potențialul climato-turistic

Prin poziția sa geografică, situată pe malul stâng al Mureșului, la poalele munților Apuseni și Poiana Ruscăi, municipiul Deva are cea mai temperată climă din întreg Ardealul.

Din punct de vedere al unităților climatice, Deva este caracterizată de un climat continental moderat de deal (cu 4 luni reci și umede și 8 luni temperate), cu influențe puternice ale Văii Mureșului și Depresiunii Hațegului. Iernile sunt relativ umede, în timp ce verile sunt însorite, cu un regim pluviometric echilibrat.

În ceea ce privește circulația generală a atmosferei, vremea relativ călduroasă, ușor instabilă și umedă iarna, este generată de circulația dinspre vest, ce are și ușoare influențe maritime. Temperaturile medii anuale sunt determinate de poziția municipiului în Lunca Mureșului, astfel încât aceasta înregistrează o valoare valabilă pentru sectorul Mureșului, aval de Deva (circa 10°C).

Mediile lunii iunie sunt cele mai mari care se înregistrează în județul Hunedoara, de 20°C, aceste valori scăzând treptat, în depresiunea Hațeg atingându-se medii de 16-18°C. Mediile lunii ianuarie au valoarea de -1°C, înregistrată în lungul Mureșului. Ca urmare, amplitudinea termică medie este de circa 20-21°C, valoare specifică în zona centrală depresionară a județului.

Dacă în munții înalți din județul Hunedoara (Godeanu, Țarcu, Parâng, Șureanu), zăpada cade în medie 80 de zile pe an și se menține circa 160 de zile, pe culoarul Mureșului, zonă aferentă municipiului Deva, se înregistrează circa 20-25 zile cu ninsoare.

Vântul predominant suflă iarna pe direcția VNV, iar vara pe direcția ESE. Procentual, frecvența vânturilor vestice este de circa 14-15%, iar a celor din NV și nord este de 12-14%.

6.2.4. Potențialul turistic biogeografic

Biocenozele reprezintă componente semnificative ale peisajului, cu rol major și în amenajarea și dezvoltarea turistică. Potențialul turistic biogeografic este relevat prin aportul celor două componente ale învelișului biogeografic: vegetală și faunistică.

Bogatia și diversitatea florei din jurul Devei și mai ales de pe dealul cetății, fac ca ea să fie considerată cea mai frumoasă floră din Transilvania, precum și un obiect de cercetare și admirație a numeroși botaniști. În general, ea aparține tipului de floră ardeleană, dar poate fi semnalată și penetrația florei de tip bănățean și de tipul câmpiei tisene.

Aici sunt cunoscute aproape jumătate din speciile plantelor fanerogame din Transilvania, dar se

remarcă și specii de floră mediteraneană balcanică, orientală din Crimeea sau Asia Mică,

precum și specii rare sau unice. Pot fi găsite circa 1200 de fanerogame, peste 15 criptogame vasculare, 217 briofite și circa 100 de ciuperci și alge.

La Deva se pot vedea încă frumoase păduri de deal din etajul stejarului în amestec cu al fagului. Pădurile de fag sunt specifice zonelor marginale ale pădurilor de munte, cât și zonelor depresionare înalte. Speciile care completează fagul sunt reprezentate de câteva specii de stejar (*Quercus petraea* și *Quercus robur*), la care se adaugă jugastrul (*Acer campestre*). Pajiștile și fânețele cuprind graminee furajere și diverse specii de trifoi, care se adaugă subarboretul reprezentat de liliac sălbatic (*Syringa vulgaris*), mojdrean (*Fraxinus ornus*), alun (*Corylus avellana*), corn (*Cornus mas*), dârmoz (*Viburnus lantana*), lemn râios (*Evonymus verrucosa*), păducel (*Crataegus monogyna*) și curpen (*Clematis vitalba*). Pădurile amestecate de fag și gorun (*Quercus petraea*) sunt tipice regiunilor depresionare ale județului.

Zonele joase ale depresiunilor și pe culoarele principalelor râuri sunt populate cu păduri de gorun (*Quercus petraea*), în asociere cu cornul (*Cornus mas*), lemn câinesc (*Lygus-pedunculatus*), sângerul (*Cornus sanguinea*), socul (*Sambucus nigra*) și alte specii cu arealuri de dezvoltare reduse precum și de păduri de cer (*Quercus cerris*) și gârniță (*Quercus frainetto* și *Quercus cerris*). Cea mai joasă treaptă de relief (lunci), este formată din păcuri de sălcii, răchite, arine, plopi etc. De asemenea, se găsesc rugii de zmeură (*Rubus idaeus*), mure (*Rubus sulcatus*), soc (*Sambucus racemosa*), tufărișuri de alune (*Corylus avellana*), arbuști de păducel, corn, măceș, lemn câinesc, afini. Astfel de păduri de deal sunt pădurile Finicuri, Jepi, Luzan, pădurea de la Piatra Colț și de pe dealurile Decebal și Nucet, vizibile din orași ușor accesibile.

Specii importante de plante din punct de vedere științific și estetic apar în zonele care au fost defrișate și în zonele stâncoase, în care predomină vegetația ierboasă: clopoței (*Campanula gossecki heuff*), șopârlița (*Veronica crinita var. thracica*), lipicioasa (*Galium spurium vaillenti*), floarea raiului (*Allium montanum*), omogul galben (*Aconitum anthora*), crucea voinicului (*Hepatica media*), osul iepurelui (*Ononis columnae*), leurda (*Allium ursinum*), cinci degete (*Potentilla conescens*).

Dintre speciile endemice, poate fi amintită o specie de măcieș, *Rosa obtusifolia*, care se găsește numai în zona Deveii. O raritate o constituie și branca (*Salicornia herbacea*), care crește pe terenurile sărate de la poalele de nord ale Dealului Cetății. Pădurea de pe Dealul Cetății, cu vegetație termofilă (liliac, corn), unde cresc peste 1450 de specii de plante, unele foarte rare sau chiar unicat, este declarată monument al naturii (30 ha).

Vegetația ierboasă, atât de pe pajiștile secundare cât și de pe terase și luncă, se asociază, în funcție de fragmentarea reliefului și expoziție, de condițiile pedoclimatice și de zonele de defrișare a pădurii, în: asociațiile stepice mezoxerofite, formațiuni xerofite de tipul *Andropogon Brachypodium*, formațiunile de luncă. Zăvoiul, ca vegetație de luncă, mixtă, cu

arbori și ierburi, se află izolat în lungul râurilor Mureș, Cerna, Strei, Cugir, ca o fâșie îngustă și întreruptă.

Alături de floră, fauna completează în mod desăvârșit biodiversitatea ecosistemului natural din zona orașului Deva. Astfel, pe Cetate se găsesc numeroase specii de mamifere, printre care jderul de copac (*Martes martes*) și veverița (*Sciurus vulgaris*). În zonele cu dealuri se pot regăsi cerbul lopătar, căpriorul, mistrețul, iepurele, dihorul, veverița, râsul, pisica sălbatică, bizamul, ieruncă și o serie de păsări (ciocănitoarea pestriță, pițigoii, scoțarul, gaița, cinteza, cioara de semănătură, stâncuța, coțofana, grangurul, privighetoarea, sitarul, potârnichea, corbul etc.), alături de care apar specii statornicite de curând (rața sălbatică, pescărușul, fazanul).

Pe Dealul Cetății trăiește și vipera cu corn (*Vipera ammodytes ammodytes*), specie rară și strict protejată prin lege în întreaga lume. Pe lângă vipera cu corn, în zonă se mai gasește și vipera comună, cunoscută și sub numele de vipera neagră (*Vipera berus berus*). Dintre păsări amintim: mierla (*Turdus merula*), potârnichele (*Perdix perdix*), rața sălbatică (*Anas platyrynchos*), porumbei sălbatici, prepelițe, uliu, ciori, coțofene, bufnițe, vrăbii, cucii, coțofene, pițigoi, ciocănituri, ciocârlii, privighetori, rândunici, grauri. Găinușa de alun (*Tetrastes bonasia*), pasăre rară ocrotită prin lege, a fost și ea semnalată pe valea Mureșului în zona Devei. Primăvara și vara, pajiștile și dealurile sunt animate de numeroase specii de fluturi (*Lahiclides podalirius*, *Gonepteryx rhamni*), greieri, cosași și alte insecte.

Funcția turistică a pădurilor

Ca urmare a prezenței unor forme de relief variate, învelișul vegetal propriu municipiului Deva și al împrejurimilor acesteia este foarte divers sub aspectul asocierii componentelor și conduce la o diversitate peisagistică deosebită.

Din punct de vedere turistic, se impune pădurea, considerată cel mai complex ecosistem natural, structurat pe verticală, având o extensiune spațială maximă în zona montană, cu dezvoltare verticală subaeriană diferită, în funcție de vârstă, având un caracter peren și o fizionomie determinată de componența în specii.

Ecosistemul forestier este strâns legat, prin repartiție spațială și diversitatea de specii vegetale, de celelalte componente ale cadrului natural (în primul rând de relief și climă), care determină răspândirea altitudinală sub formă de fâșii cu lățimi variabile, alcătuiind etaje și subetaje altitudinale, cu asociații caracteristice fiecărei trepte de relief.

Structura forestieră a pădurii este alcătuită din stejar și gorun, cer, gărniță și, pe alocuri, din carpen, jugastru, arțar, salcâm și pin. Fagul este predominant în pădurile de pe margine, în interiorul depresiunii fiind prezent pe Măgura Devei și în pădurea din Măgura Jeledinți. Subarboretul este reprezentat prin: păducel, corn, sânger, porumbar, iar pe Dealul Cetății, liliac și soc.

Pădurea Bejan de la Deva, rezervație științifică, se află pe Dealul Bejan și se întinde pe 103 ha. Aici, pe o suprafață relativ restrânsă, există aproape toate speciile de stejar prezente în România. Vegetația forestieră, de arbuști și ierbarea de pe Dealul Cetății din Deva a acordat și acestei rezervații (ca și fauna) o funcție științifică. Parcul dendrologic de la Simeria, ce datează din 1866, se întinde pe 70 ha. Parcul, în care se află peste 550 de specii de plante, din care multe sunt rarități, a fost declarat în 1957 drept rezervație naturală.

Pentru zona turistică aferentă municipiului Deva, o importanță deosebită este reprezentată și de folosirea potențialului turistic forestier, din cuprinsul culoarului depresionar Strei-Cerna-Orăstie, ca ansamblu cu identitate și caracteristici clar delimitate.

Pădurile din interiorul depresiunii au în întregime o valoare economică, precum și alte destinații, printre care:

- ❖ *Protecția stării morfohidropedologice și climatice;*
- ❖ *Protecție antropică - filtre contra impurificării;*
- ❖ *Rezervații faunistice;*
- ❖ *Monumente ale naturii sau rezervații floristice și forestiere;*
- ❖ *Rol științific de cercetare și experimentare, aclimatizare.*

Componenta faunistică a pădurilor are un rol deosebit în diversificarea și creșterea „cotei” de atractivitate a teritoriului municipiului Deva. În contextul prezentei analize interesează în special componentele de interes științific, estetic, respectiv sportiv-turistic, precum și echilibrul acestora, care se poate realiza printr-un control riguros din partea organelor silvice și al celor implicate în protecția mediului. Asemenea vegetației, *fauna* se structurează altitudinal, contribuind la individualizarea unor biocenoze cu rol determinant în menținerea echilibrului ecologic și trofic, oferind, totodată, și mobilul practicării unei forme mai exclusiviste de *turism - cel cinegetic* (vânătoarea).

Protecția mediului natural

Necesitatea protecției mediului natural și a componentelor și ansamblurilor componentelor acestuia are și un impact turistic major, conducând la individualizarea unor areale protejate. Organizarea și funcționarea acestora este concepută de o manieră care să permită asigurarea măsurilor speciale de ocrotire și conservare a bunurilor patrimoniului natural, prin instituirea unui regim diferențiat de ocrotire, conservare și utilizare.

Regimul de management al zonelor naturale protejate, de interes național se reglementează prin *Legea nr. 5 din 6 martie 2000, privind aprobarea Planului de Amenajare a Teritoriului Național – Secțiunea a III-a – Zone Protejate*. În conținutul acestei legi, municipiul Deva este enumerat în rândul unităților administrativ-teritoriale cu concentrare foarte mare a patrimoniului construit cu valoare culturală de interes național.

În Tabelul 2.0 din Anexa 1, *Rezervații și monumente ale naturii*, se regăsesc următoarele poziții ale unor facilități din municipiul Deva, respectiv:

- nr. curent 2.504 - Dealul Colț și Dealul Zănoaga - 78,40 ha;
- nr. curent 2.518 - Dealul Cetății Deva - 30 ha.

Pentru prezentarea rezervațiilor naturale (Dealul Cetății Deva, Pădurea Bejan, Dealul Colț și Zănoaga) am beneficiat de sprijinul competent al specialiștilor Muzeului Civilizației Dacice și Romane. Informațiile oferite în acest mod susțin cu prisosință potențialul natural deosebit de care dispune Municipiul Deva.

Dealul Cetății Deva - rezervație naturală

Dealul Cetății Deva a fost declarat rezervație naturală în baza H.C.M. nr. 1625/1.08.1955, reconfirmat ca atare prin Decizia nr. 13/1997 a Consiliului județean Hunedoara și inclus în *Lista ariilor protejate*, publicată în Legea nr. 5/2000 privind aprobarea planului de amenajare a teritoriului național, secțiunea a III-a -zone protejate. Ecosistemele naturale ale Dealului Cetății Deva sunt ocrotite de asemenea în baza Legii nr. 462/2001 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 236/2000 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice.

Dealul Cetății Deva este situat în partea nord-estică a Munților Poiana Ruscă, la contactul acestora cu Valea Mureșului, în partea de nord a municipiului. Din punct de vedere administrativ rezervația se află în administrația Primăriei Municipiului Deva.

Din punct de vedere geologic, Dealul Cetății Deva este un corp vulcanic format din andezite amfibolice cu biotit, rezultat al unei intense activități vulcanice care a avut loc în Neozoic (Badenian superior - Sarmațian) (Ianovici et al., 1976). Studiile geologice și petrografice au arătat că în urma distrugerii aparatului vulcanic nu s-a mai păstrat decât umplutura atât de caracteristică a coșului său. În starea sa actuală, conul vulcanic are altitudinea absolută de 378m.

Cercetările floristice efectuate în această rezervație au evidențiat însemnătatea excepțională a florei și vegetației Dealului Cetății Deva din punct de vedere fitogeografic.

Cercetările floristice efectuate pe Dealul Cetății Deva s-au concretizat în identificarea a 411 specii de plante vasculare, ceea ce reprezintă 11,5% din flora României. Aici există numeroase specii de origine mediteraneană, balcanică, dacică, daco-balcanică, pontică: *Aristolochia pallida*, *Dianthus giganteus*, *Silene viridiflora*, *Amygdalus nana*, *Rosa dumetorum*, *Fraxinus ornus*, *Syringa vulgaris*, *Vinca minor*, *Onosma heterophylla*, *Symphytum tuberosum*, *Calamintha officinalis*, *Galium flavescens*, *Cephalaria uralensis*, *Campanula grossekii*, *Achillea crithmifolia*, *Carduus candicans*, *Centaurea devensis*, *Cleistogenes serotina* ssp. *serotina*, *Phleum montanum*, *Stipa eriocaulis*, *Allium flavum*, *Tamus communis*.

Lepidopterele, adevărați indicatori ai gradului de poluare a atmosferei, sunt reprezentate prin 386 specii (Burnaz Silvia 1993; Burnaz Silvia 2000). Dintre speciile mai interesante din punct de vedere științific și zoogeografic se menționează: *Cryphia muralis* (foarte rară în fauna României), *Spiris striata striata* (rară și cu distribuție localizată în Fauna României - identificată în fânețele xeroterme de pe versantul nord-estic și sud-vestic al Dealului Cetății), *Papilio machaon machaon* (fluturile cu coadă de rândunică), etc.

Fauna de reptile este reprezentată de: *Lacerta viridis*, *Lacerta muralis*, *Lacerta agilis*, *Anguis fragilis*, *Coronella austriaca* (șarpele de alun), *Natrix natrix* (șarpele de casă).

Rară și cu efective populaționale distribuite mai ales pe stâncării, este vipera cu corn (*Vipera ammodytes*). Este o specie cu distribuție sudică și est europeană. Habitatele județului Hunedoara precum și cele din județul Alba (Zlatna) reprezintă limita nordică a arealului acestei specii, protejată prin lege (Ghira 1994). În împrejurimile Dealului Cetății Deva a fost de asemenea colectată specia *Lacerta praticola pontica* (prima semnalare a acestei specii în Transilvania) (Ghira 1994).

Pentru a pune în valoare potențialul turistic al zonei și a facilita accesul către Cetatea Devei, în 2003 au început lucrările de construire a unei telecabine.

Rezervația naturală Pădurea Bejan

Pădurea Bejan este situată în apropierea cartierului Micro 15 din Deva și este ocrotită prin lege, fiind o rezervație naturală de tip forestier.

Pădurea Bejan este una dintre cele mai importante rezervații naturale din România. Este o arie naturală protejată de interes național, care corespunde categoriei a IV-a a IUCN (rezervație naturală tip forestier).

Aflându-se în zona de întâlnire a provinciei central-europene est-carpatică, această pădure oferă condiții prielnice de vegetație pentru numeroase specii de plante vasculare. În rezervația naturală Pădurea Bejan au fost identificate până în prezent 351 specii de plante.

În această rezervație naturală, cu o suprafață de 70 ha, coabitează 8 din cei 9 reprezentanți indigeni ai genului *Quercus*.

Conviețuirea îndelungată a acestora a facilitat apariția naturală a unor hibrizi ai speciilor de quercinee, prezența lor dând valoare de unicat rezervației: *x Quercus Tabajdiana* Simk (*Q. frainetto* x *O. polycarpa*), *x Quercus Tufae* Simk. (*Q. frainetto* x *Q. petraea*), *x Quercus dacică* Borb. (*Q. polycarpa* x *Q. pubescens*), *x Quercus Haynaldiana* Simk. (*Q. frainetto* x *Q. robur*), *x Quercus Kernerii* Simk. (*Q. pubescens* x *Q. robur*), etc (Schreiber & Agnișă Nuțu 1968; Schreiber 1970; Stănescu, Șofletea & Stanciu 1997).

Rezervația Naturală Dealul Colț și Dealul Zănoaga

Complexul de dealuri din partea vestică a municipiului Deva, reprezentând ultimele ramificații ale Munților Poiana Ruscă, adăpostește o floră deosebit de bogată și variată.

Dealurile Zănoaga și Colț (Colțu), situate în partea nord-vestică a municipiului Deva, între Dealul Cetății și Dealurile Cuca, Brădeți și Cozia, conservă o floră și vegetație deosebită, cu multe elemente rare în flora județului și chiar a României.

Datorită importanței științifice deosebite, cele două dealuri au fost declarate rezervație naturală, cu o suprafață de 78,40 ha. Substratul geologic al acestor dealuri este constituit din roci sedimentare cretacice (Dealul Zănoaga) și andezite amfibolice tip Poliatca-Sarhedi (Dealul Colț), roci care au dus la formarea solurilor brune de pădure și a rendzinelor.

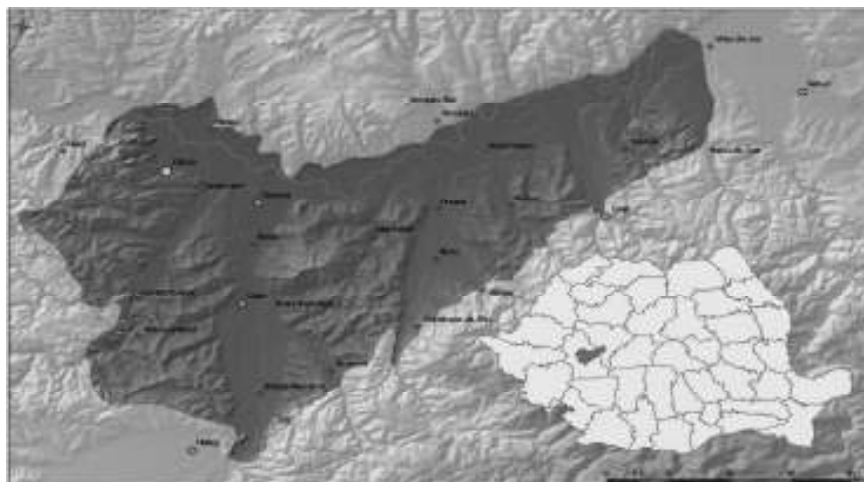
Investigațiile floristice și de vegetație au evidențiat bogăția floristică a acestor dealuri. Conspectul sistematic întocmit pe baza cercetărilor de teren și a bibliografiei existente cuprinde 533 specii pentru ambele dealuri, ceea ce reprezintă 47,45% din cele 1123 de specii de plante approximate de Marton Peterfi pentru împrejurimile Devei de pe cele două maluri ale Mureșului și 15,96% din cele 3339 specii publicate în Conspectul florei României de Al. Borza.

Pe dealul Colț vegetează *Stippa dasyphylla* (o specie foarte rară în flora României), iar Dealul Zănoaga constituie locul clasic pentru *Hepatica x media* și *Chamaecytisus leiocarpus*. De asemenea, pe cele două dealuri vegetează 20 de specii înscrise pe Lista Roșie a plantelor din România.

Analiza potențialului turistic al Devei din punct de vedere al parametrilor fizico-geografici este necesar să includă și partea de nord, de zonă depresionară, cunoscută sub numele colectiv, tradițional și istoric, de **Țara Hațegului** sau Bazinul Hațegului.

Ea este alcătuită din:

- ❖ Depresiunea Hațeg sau Țara Hațegului;
- ❖ Depresiunea Strei-Cerna sau Bazinul Streiului inferior. Pintenul Orlea o delimitează de Depresiunea Hațeg, despărțind geologic, dar și morfologic, o depresiune terasată în sud, de una colinară în nord.

*Poziția geografică a Culoarului depresionar Strei-Cerna-Orăstie
(sursa: <http://earth.unibuc.ro>)*

Depresiunea Strei-Cerna și culoarul Mureșului s-au format în perioada post-laramică, pe fondul sariajului getic. Pânza getică este constituită din sisturi cristaline vechi. Culoarul depresionar are un relief cu densitate mijlocie, caracteristic zonelor colinare.

Referitor la modelul general al reliefului culoarului depresionar Strei – Cerna – Orăstie, se relevă existența unui relief în trepte, în care se desprind: treapta nivelelor de luncă; treapta complexelor de terasă; treapta piemonturilor și zonei de interferență; în zonele limitrofe, treapta suprafețelor montane.

Zona depresionară Strei-Cerna-Orăstie are potențial turistic prin propriile sale obiective naturale sau antropice. Din punct de vedere al potențialului turistic natural, relieful, ca obiectiv turistic, este dat de Dealul Cetății, cascada și avenul de sufoziune Pietroasa. Apele, ca resurse turistice, sunt reprezentate de Mureș, cu plajele sale și posibilitatea oferită de desfășurare a sporturilor nautice. Ape termale cu izvoare cu ape minerale bicarbonate sunt la Călan, iar la Deva există ape minerale sodice, hipertone. Vegetația are atribute de atractivitate prin rezervațiile sale: Pădurea Bejan, Cetatea Devei, Măgura Uroiului, Parcul dendrologic din Simeria.

Formele sub care se poate dezvolta turismul de tip recreativ în zonă sunt:

- ❖ poteci pentru drumeție, care pot fi utilizate și pentru agrement hipic, iar în anotimpul de iarnă pentru transportul turistic cu săniile;
- ❖ amenajarea la marginea localităților a unor terenuri pentru sporturi în aer liber (fotbal, baschet, volei, tenis);
- ❖ amenajarea pentru turismul piscicol a mai multor lacuri (de pe Mureș sau Strei), lângă care să existe baze de cazare de tip cabană acoperite cu papură;
- ❖ dotarea pentru navigația de agrement a Lacului de la Mintia (Soimuș-Mureș), unde a existat în trecut o bază de navigație cu mare afluență turistică;
- ❖ amenajarea de pavilioane pentru turismului cinegetic, în zonă fiind o faună bogată (fazani, porci, mistreți, vulpi, căpriori).

Potențialul turistic al depresiunii este deosebit, dar este foarte puțin cunoscut și valorificat. În acest sens, trebuie să funcționeze un oficiu permanent de informare și promovare a imaginii zonei, prin editarea unui ghid ilustrat care să cuprindă principalele obiective, pliante promoționale și, mai ales, o hartă turistică a depresiunii.

6.3. Potențialul turistic antropic

Resursele turistice antropice ale municipiului Deva sunt deosebit de importante, atât prin varietatea, cât și prin valoarea acestora. Acestea derivă direct din îndelungata evoluție a civilizației umane pe aceste teritorii, cât și din interferențele între mozaicul etnic și culturile specifice ale acestora. Amprenta specifică se regăsește în cultura materială și spirituală, de la arhitectura și modul de organizare a satelor și gospodăriilor, până la tradiții, obiceiuri, port, muzică, gastronomie, mentalitate etc.

6.3.1. Patrimoniul cultural construit

Analiza situației existente privind patrimoniul cultural construit al municipiului Deva s-a realizat în baza "Listei monumentelor istorice, 2010" publicată de Ministerul Culturii și Patrimoniului Național, prin Institutul Național al Patrimoniului. Această listă conține pentru județul Hunedoara un număr de 520 de poziții, dintre care următorul tabel cuprinde lista aferentă municipiului Deva (Tabelul 6.1).

Listei monumentelor istorice din municipiul Deva, 2010

Tabel 6.1

Nrc.	Cod	Denumire	Adresă	Datare
1.	HD-I-s-B-03149 (Cod RAN: 86696.01)	Situl arheologic de la Deva, punct "Dealul Cetății"	"Dealul Cetății", versantul de S al dealului	
2.	HD-I-m-B-03149.01 (Cod RAN: 86696.01.03)	Așezare	"Dealul Cetății" pe versantul sudic al dealului	Hallstatt
3.	HD-I-m-B-03149.02 (Cod RAN: 86696.01.02)	Așezare	"Dealul Cetății" pe versantul sudic al dealului	Epoca bronzului, Cultura Wietenberg
4.	HD-I-m-B-03149.03 (Cod RAN: 86696.01.01, 86696.01.06)	Așezare	"Dealul Cetății" pe versantul sudic al dealului	Neolitic, Cultura dacică
5.	HD-II-a-A-03216 (Cod RAN: 86696.14)	Ansamblul Cetatea medievală Deva	"Dealul Cetății"	sec. XIII, transf. și extindere sec. XV - XIX
6.	HD-II-s-B-03218	Centrul istoric al orașului		
7.	HD-II-a-B-03218.04	Ansamblul urban "Bd. 1 Decembrie 1918"	Bd. 1 Decembrie 1918, ambele laturi	sec. XIX - XX
8.	HD-II-a-B-03217	Parcul orașului	Bd. 1 Decembrie 1918 39A	sec. XIX
9.	HD-II-m-B-03220	Fostul sediu al Băncii Dacia și al Băncii Naționale, azi Serviciul Public Comunitar - Permise de conducere și Înmatricularea vehiculelor	Bd. 1 Decembrie 1918 10	înc. sec. XX

Nrc.	Cod	Denumire	Adresă	Datare
10.	HD-II-m-B-03221	Hotel "Orient"	Bd. 1 Decembrie 1918 11	1900
11.	HD-II-m-B-03222	Teatrul Orășenesc, azi Teatrul de Artă Dramatică Deva	Bd. 1 Decembrie 1918 15	1911
12.	HD-II-m-B-03223 (Cod RAN: 86696.11)	Hotel "Bulevard", azi C.A.S. a jud. Hunedoara și Universitatea Ecologică "Traian"	Bd. 1 Decembrie 1918 16	sec. XVIII
13.	HD-II-m-B-03224	<u>Palatul Administrativ, azi sediul Prefecturii și al Consiliului Județean Hunedoara</u>	Bd. 1 Decembrie 1918 28-30	1890
14.	HD-II-m-A-03225 (Cod RAN: 86696.10)	<u>Magna Curia (Castelul Bethlen), azi Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva</u>	Bd. 1 Decembrie 1918 39	sec. XVI, transf. sec. XVII-XVIII
15.	HD-II-m-B-03226	Orfelinat, azi Spital de Pediatrie	Str. 22 Decembrie 58	înc. sec. XX
16.	HD-II-a-B-03218.01	Ansamblul urban "Str. George Barițiu"	Str. Barițiu George 1-25; 2-12	sec. XIX - XX
17.	HD-II-m-B-03227 (Cod RAN: 86696.13)	Parva Curia, azi sediul Direcției pentru Tineret Hunedoara	Str. Barițiu George 2	sec. XVIII
18.	HD-II-a-B-03218.02	Ansamblul urban "Str. Lucian Blaga"	Str. Blaga Lucian 1, 5, 13; 2-16, 20-26	sec. XIX - XX
19.	HD-II-m-B-03228	Școala de fete, azi Școala generală Regina Maria	Str. Blaga Lucian 1	sec. XIX
20.	HD-II-m-A-03229 (Cod RAN: 86696.12)	Turnul vechii biserici ortodoxe	Str. Călugăreni 25, în cimitirul românesc	1700
21.	HD-II-a-B-03218.05	Ansamblul urban "Str. Mihai Eminescu"	Str. Eminescu Mihai 1, 1 A-13, 17; 2-20, 28-34	sec. XIX - XX
22.	HD-II-a-B-03218.06	Ansamblul urban "Str. Octavian Goga "	Str. Goga Octavian 1-11, 6-8	sec. XIX - XX
23.	HD-II-a-B-03218.07	Ansamblul urban "Str. Libertății"	Str. Libertății 9, 11	sec. XIX - XX
24.	HD-II-m-B-03230	Sinagogă	Str. Libertății 9	1896
25.	HD-II-a-B-03231 (Cod RAN: 86696.09)	Mănăstirea franciscană	Str. Progresului 6	sec. XVIII
26.	HD-II-m-B-03231.01 (Cod RAN: 86696.09.01)	Biserica mănăstirii franciscane	Str. Progresului 6	sec. XVIII
27.	HD-II-m-B-03231.02 (Cod RAN: 86696.09.02)	Clastru	Str. Progresului 6	sec. XVIII
28.	HD-II-a-B-03218.03	Ansamblul urban "Str. Andrei Șaguna"	Str. Șaguna Andrei 1,3- 13; 2, 6- 22	sec. XIX - XX

Nrc.	Cod	Denumire	Adresă	Datare
29.	HD-II-a-B-03218.09	Ansamblul urban "Piața Unirii"	Piața Unirii	sec. XIX - XX
30.	HD-II-m-B-03234	Biserică reformată	Piața Unirii	1908 - 1910
31.	HD-II-m-B-03232	Banca de Investiții, azi Centrul teritorial de învățământ economic	Piața Unirii 3	1906
32.	HD-II-m-B-03233	Casina Română, azi Restaurantul Bachus și Cercul militar Deva	Piața Unirii 9	1872
33.	HD-II-m-B-03249 (Cod RAN: 86721.01)	Conacul Barcsay Acatiu	Sat aparținător Bârcea Mică; municipiul Deva	sec. XVIII
34.	HD-III-m-B-03478	Statuia lui Decebal	Bd. 1 Decembrie 1918 la intrarea în parcul orașului	prima jum. a sec. XX

Tabelul 6.2 prezintă o clasificare a acestor obiective după tipul acestora.

Situația monumentelor istorice din municipiul Deva după tipul lor, anul 2010

Tabel 6.2

Nrc.	Tip obiectiv	Număr obiective	Nrc.	Tip obiectiv	Număr obiective
1	Sit arheologic	1	10	Biserici, din care:	4
2	Așezare istorică	3		- turn biserică ortodoxă	1
3	Centru istoric	1		- sinagogă	1
4	Ansamblu medieval	1		- biserică franciscană	1
5	Ansamblu urban	5		- biserică reformată	1
6	Parc	1	11	Mănăstire	1
7	Clădire	13	12	Clastru	1
8	Castel	1	13	Statuie	1
9	Conac	1			
TOTAL					34

Lista prezintă o multitudine de obiective care configurează patrimoniul istoric, arhitectural și cultural al municipiului Deva. Acest patrimoniu se caracterizează printr-o mare diversitate și complexitate, ceea ce conferă valențe mărite de oportunități de valorificare în scop turistic, concomitent cu asigurarea unui cadru ambiental aparte pentru cetățenii municipiului.

De aici o ofertă turistică bogată, prin care să poată fi atrasă o gamă largă de categorii de turiști, și care să acopere întreaga perioadă a anului, care cuprinde: vestigii arheologice aparținând unor perioade istorice diferite (situri arheologice, așezări istorice, ansambluri medievale etc.); ansambluri și clădiri istorice (centrul istoric, castel, palat, conac etc.); biserici diverse (ortodoxă, franciscană, reformată, sinagogă); claustre; statui.

Calitatea administrativă de reședință de județ a municipiului Deva, precum și poziția centrală din punct de vedere geografic, constituie elemente de potențare a beneficiilor care pot fi atrase de pe urma celorlalte obiective sau zone protejate din cadrul județului Hunedoara.

Astfel, o serie facilități, enumerate în cadrul „Valorilor de patrimoniu cultural de interes național (monumente istorice de valoare națională excepțională; Monumente și ansambluri de arhitectură)”, cu referire la județul Hunedoara, constituie elemente favorizante pentru turism.

Aceste obiective sunt:

- ✓ Cetăți:
  - Cetatea Mălăiești, Comuna Sălașu de Sus, satul Mălăiești;
  - Cetatea Colți, Comuna Râu de Mori, satul Suseni.
- ✓ Castele, conace, palate:
  - **Castelul Corvinilor, Municipiul Hunedoara;**
- ✓ Clădiri civile urbane:
  - **Magna Curia, Municipiul Deva.**
- ✓ Biserici și ansambluri Mănăstirești:
  - Biserica Sfântul Nicolae Comuna Harau, satul Barsau;
  - Biserica Adormirea Maicii Domnului, Comuna Criscior, satul Criscior;
  - Biserica Sfântul Nicolae, Comuna Densus, satul Densus;
  - Biserica Sfântul Ilie, Comuna Densus, satul Pesteană;
  - Biserica Sfântul Mihail, Comuna Gurasada, satul Gurasada;
  - Biserica Sfântul Nicolae, Municipiul Hunedoara;
  - Biserica Sfântul Nicolae, Comuna Vetel, satul Lesnic;
  - Biserica Sfântul Nicolae, Comuna Ribita, satul Ribita;
  - Biserica Sfântul Gheorghe, Comuna Sântămăria-Orlea, satul Sânpetru;
  - Biserica reformată, fostă ortodoxă, Comuna Sântămăria-Orlea;
Satul Sântămăria-Orlea;
  - Biserica Adormirea Maicii Domnului orașul Călan, satul Strei;
  - Biserica Sfântul Gheorghe, orașul Călan, localitatea Streisângeorgiu
  - Biserica cnezilor Cande, Comuna Râu de Mori, satul Suseni.

De asemenea, în Legea nr 5/martie 2000 sunt referite “*Monumentele și ansamblurile de arhitectură*”. Lista aferentă județului Hunedoara se prezintă în tabelul următor (Tabel 6.3).

*Lista monumentelor și ansamblurilor de arhitectură
din județul Hunedoara, anul 2010*

Tabel 6.3

<i>Categoria / Denumirea</i>	<i>Localitatea</i>
Fortificații dacice	
Fortificație dacică complexă, cu val de pământ, ziduri și turnuri din piatră ecarisată; sanctuare de tip aliniament	Comuna Orăștioara de Sus Satul Costești
Fortificație dacică cu ziduri și turnuri din piatră ecarisată (în punctul "Cetățuia Înaltă")	Comuna Orăștioara de Sus Satul Costești
Fortificație dacică formată din două incinte cu ziduri și turnuri din piatră ecarisată (în punctul "Blidaru")	Comuna Orăștioara de Sus Satul Costești
Capitala Politică, culturală și religioasă a Daciei, Sarmizegetusa (în punctul "Dealul Grădiștii")	Comuna Orăștioara de Sus Satul Grădiștea de Munte
Fortificație dacică cu ziduri și turnuri de veghe din blocuri de piatră ecarisată (în punctul "Vârful lui Hulpe")	Comuna Orăștioara de Sus Satul Grădiștea de Munte
Așezare dacică fortificată cu blocuri de piatră ecarisată (în punctul "Fetele Albe")	Comuna Orăștioara de Sus Satul Grădiștea de Munte
Fortificație dacică cu incinta și turnurile din piatră ecarisată; incinta medievală din piatră legată cu pământ	Comuna Bosorod Satul Luncani
Fortificație dacică cu ziduri și turnuri din piatră ecarisată, platforme de luptă, sanctuar (în punctul "Piatra Cetății")	Comuna Banita Satul Banita
Castre și așezările civile aferente; fortificații romano-bizantine	
Castru roman, așezare civilă, terme, amfiteatru, temple, punct vamal, zona de necropole, locuire postromană	Comuna Vetel Satul Vetel
Orașe antice	
Colonia Ulpia Traiana Augusta dacică Sarmizegetusa - capitala provinciei romane Dacia	Comuna Sarmizegetusa Satul Sarmizegetusa
Edificii	
Complexul de băi romane cu apă termală Germisara	Comuna Geoagiu Satul Geoagiu

Gradul de valorificare al obiectivelor antropice este departe de cel meritat, ținând cont de importanța lor istorică, susținută de inedit, unicitate și de peisaje pitorești. Pentru a le putea promova este necesară punerea lor în valoare și evidențierea elementelor care transformă un vestigiu istoric într-un obiectiv turistic cunoscut.

Centrul Istoric - Deva

Deva, reședință a județului Hunedoara, este situată pe malul stâng al Mureșului, la 187 m altitudine, la poalele munților Apuseni și Poiana Ruscă. Deși prima atestare a Devei datează din 1269, numeroase vestigii, în mare parte conservate la Muzeul Județean Hunedoara, demonstrează faptul că localitatea datează din neolitic, din epoca pietrei șlefuite (5500-2500 î.e.n.).

Veche vatră de locuire neolitică, din epoca bronzului și din perioada daco-romană, orașul Deva s-a dezvoltat în strânsă legătură cu cetatea construită pe nekul vulcanic al Dealului Cetății. Deoarece nucleul orașului medieval s-a dezvoltat la poalele Dealului Cetății, majoritatea obiectivelor turistice reprezentative sunt concentrate în partea veche a orașului.

Cetatea Deva - Ruinele Cetății Devei, simbolul orașului

Situată în NV orașului, Cetatea Devei a fost construită pe urmele unei fortificații daco romane și reprezintă o zonă cu patrimoniu arheologic cunoscut, inclusă pe lista monumentelor istorice.

Cetatea, așezată pe o formațiune de natură vulcanică ce se desprinde din Masivul Poiana Ruscă, în nord-vestul orașului, la o altitudine de 371 m față de nivelul mării și 184 m față de oraș, a fost întemeiată în secolul XIII ca fortăreață militară, fiind atestată documentar în 1269, sub numele de Castrum Deva.

Cele mai vechi urme de locuire în perimetrul orașului Deva au fost descoperite în zona Dealului Cetății, ele aparținând culturii neolitice Turdas - Vicina (5500 - 3500 î.Hr.). În secolul I î.Hr., în zona Dealului Cetății există o așezare dacică fortificată. Cucerirea Daciei de către romani în secolul II d.Hr. marchează o nouă etapă de evoluție în istoria zonei. Alături de un punct militar de observație amenajat pe Dealul Cetății, romanii au construit în zonă edificii semifortificate denumite "vila rustica".

Din secolul XI începe pătrunderea treptată a populației maghiare, dinspre Câmpia Panonică în lungul Văii Mureșului. Regiunea intră din secolul XIII sub influența Coroanei maghiare. În anul 1242 localitatea Deva a fost incendiată de tătari, care au pătruns în lungul Mureșului dinspre est. La mijlocul secolului XIII se pun bazele Cetății feudale, care este amintită pentru prima dată în anul 1269 sub numele de "Castrum Deva".

La începutul secolului XIV Deva era un târg redus ca suprafață, în care locuiau nobilimea, comandanții militari, preoții catolici și câțiva meșteșugari. În anul 1453, Iancu de Hunedoara primește drept danie, din partea regelui Ladislau I, Cetatea Devei, fapt care va conduce la o dezvoltare deosebită a localității.

Anul 1550 marchează o primă descriere a târgului Deva, după o luptă dată de Ioan Torok, castelan de Hunedoara, împotriva turcilor, menționându-se existența unor bariere care constituiau un sistem de apărare.

În secolul XVI, năvălirea repetată în zonă a turcilor, provoacă o decădere a localității, Deva fiind devastată în timpul atacurilor din 1550, 1552 și 1557. Năvălirea turcilor din 1557 a condus la cucerirea Devei, pe care conducătorul turcilor, Soliman cel Mare, a dăruit-o reginei Isabella a Ungariei. Dieta Transilvaniei, reunită în 1607, a hotărât ca Cetatea Devei să nu mai fie cedată ca proprietate particulară ci să rămână în stăpânirea principilor transilvăneni.

În anul 1630 domeniul Deva a trecut în proprietatea lui Ștefan Bethlen și a soției sale Maria Szechy. În anul 1687 Cetatea Devei este ocupată de trupele austriece. Domeniul și Cetatea Devei au fost donate în 1731 de Împăratul Carol al VI-lea, ducelui Iuliu Visconti, care le-a vândut apoi în 1743 contelui Haller.

În timpul revoluției din 1848 – 1849, în perimetrul Devei au avut loc confruntări între armatele revoluționarilor și cele imperiale. După retragerea armatei imperiale condusă de Puchner, în lupta de la Simeria, la 9 februarie 1849, revoluționarii conduși de generalul Bem au asediat Cetatea Devei, în care staționa o gardă austriacă. Victoriile obținute i-au determinat pe austrieci să mineze zidurile Cetății. După două luni de asediu, garnizoana Cetății a capitulat. La 13 august 1849 însă, în urma exploziei depozitului de muniție, zidurile Cetății Devei au fost aruncate în aer, transformând vechea cetate într-o ruină.

Până în 1848 la conducerea târgului stăteau căpitanul orașului, locotenentul și jurații. În timpul revoluției din 1848 Deva a fost proclamată oraș cu consiliu ales, având autonomie în conducere. Regimul absolutist din perioada 1848 - 1860 a introdus însă primari numiți, localitatea fiind pusă sub puterea prefecturii. Această formă a rămas neschimbată până în 1886, când Deva redevine oraș cu consiliu ales.

Sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX au marcat, pe fondul dezvoltării capitalismului în zonă, o nouă etapă de prosperitate, Deva reprezentând reședință pentru mulți capitaliști care au investit fonduri în zonele Hunedoara, Călan și Munții Apuseni.

Cetatea medievală a Devei a păzit, secole de-a rândul, ieșirea și intrarea în Transilvania, pe valea Mureșului. Aici s-au descoperit urme de locuire din neolitic și din epoca bronzului, iar prezența unor blocuri de piatră cioplită, cu tăieturi în formă de coadă de rândunică, dovedește că în acest loc a existat și o fortificație dacică.

Cetatea, așa cum se prezintă astăzi, este înzestrată cu trei incinte de forme diferite, ocupând vârful și o parte din latura de nord a dealului. Drumul spre vârf conduce vizitatorul printre ziduri și pe sub portaluri până în curtea interioară a cetății.

Flora și fauna. Bogăția și diversitatea florei din jurul Devei și mai ales de pe Dealul Cetății, fac ca ea să fie considerată cea mai frumoasă floră din Transilvania, precum și un obiect de cercetare și admirație a numeroși botaniști.

Dealul Cetății Deva a făcut obiectul unui proiect finanțat din fonduri europene, prin care s-a realizat reabilitarea acestei zone urbane, care reprezintă în același timp simbolul localității, dar și un monument al naturii și istoric, cu valoare turistică deosebită. Obiectivele vizate de acest proiect și celelalte caracteristici aferente implementării acestuia sunt prezentate succint în tabelul următor.

<p>Titlul proiectului : Reabilitarea zonei urbane „Dealul Cetății Deva” monument al naturii și istoric cu valoare turistică ridicată din municipiul Deva</p>
<p>Obiectivele proiectului :</p> <p><u>Obiectivul general:</u>   Valorificarea potențialului turistic și cultural al zonei urbane „Dealul Cetății Deva”, infrastructură de turism cultural-istoric, în vederea sprijinirii dezvoltării economice integrate durabile a turismului și a activităților conexe în Municipiul Deva, Regiunea de Dezvoltare Vest.</p> <p><u>Obiectivul specific:</u>   Reabilitarea ansamblului monument istoric Cetatea Devei, incintele fortificate II și III, și asigurarea unei căi de acces până în apropierea incintei III, în perioada de implementare a proiectului.</p>
<p>Sursa de finanțare: Programul Operațional Regional 2007-2013   Axa prioritară 5 „Dezvoltarea durabilă și promovarea turismului”   Domeniul major de intervenție 5.1   “Restaurarea și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural, crearea și modernizarea infrastructurii conexe”</p>

Sarmizegetusa Regia

Această cetate dacică a fost capitala Daciei preromane și este situată în Grădiștea Muncelului. Este inclusă pe lista patrimoniului cultural mondial UNESCO.

Cetatea de pe Dealul Grădiștei este cea mai mare dintre fortificațiile dacice. Aflată pe vârful unei stânci, la 1.200 metri înălțime, fortăreața a fost centrul strategic al sistemului defensiv dac din Munții Oraștiei și cuprindea șase cetățile.

Fortăreața, un patrulater alcătuit din blocuri masive de piatră (murus dacicus), a fost construită pe cinci terase, pe o suprafață de aproximativ 30.000 m². Sarmizegetusa conținea de asemenea o zonă sacră. Printre cele mai importante și mari sanctuare circulare dacice se află și Calendarul Circular.

Deoarece zidul care îngrădește o suprafață de circa 3 ha este construit în așa fel încât respectă marginile înalțimii, cetatea are o configurație mai neobișnuită, de hexagon cu laturile inegale. Nu se știe dacă erau șapte sau opt sanctuare patrulatere, deoarece ele au fost distruse de romani în timpul ostilităților și nu se poate aprecia dacă era un singur sanctuar mare sau două mai mici construite foarte aproape. Sanctuarele circulare sunt doar două. Se remarcă și pavajul de andezit sub forma unui soare cu razele compuse din segmente de cerc.

Statuia pedestră a lui Decebal

Statuia pedestră a lui Decebal se înalță la intrarea în parcul orașului, întregind perspectiva asupra Dealului Cetății și Cetății Deva. Statuia a fost dezvelită în 1937, fiind realizată de sculptorul Radu Moga, profesor la liceul Avram Iancu din Brad.

În 1944 basorelieful de pe soclu, reprezentând harta României întregite, a fost înlăturat, locul rămânând gol până la 1966 când s-a fixat un basorelief care reprezintă o scenă de luptă daco-romană, realizat de sculptorul Nicolae Adam. Pe soclu mai există un basorelief cu Lupoica cu Romulus și Remus, și unul cu Horea, Cloșca, Crișan și Avram Iancu.

Biserica reformată din Deva

Datorită importanței sale, domeniul istoric Deva avea probabil și o biserică parohială, aceasta fiind atestată documentar pentru prima dată în registrul dijmei papale din 1332. Nu se cunoaște cu exactitate data la care – în perioada reformei din Transilvania – aceasta a devenit biserică reformată.

Biserica medievală, modificată de mai multe ori de-a lungul istoriei, era datată în secolul al XIII-lea. Locația centrală a clădirii are un rol semnificativ în definirea urbanistică a străzii, deoarece culorile vii ale fațadei ies în evidență față de celelalte clădiri ale străzii.

Castelul de la Hunedoara - cea mai valoroasă arhitectură medievală

Principalul obiectiv turistic din jurul Devei, Castelul de la Hunedoara, a fost ridicat în secolul al XV-lea de Iancu de Hunedoara și este cel mai important monument de arhitectură gotică din Transilvania.

Galeria și ultimul turn de apărare sunt neschimbate de pe timpul lui *Iancu de Hunedoara*, precum și *turnul Capistrano*, una din cele mai semnificative părți ale construcției. Într-o aripă a castelului se poate vedea o pictură referitoare la legenda cu corbul, de la care se presupune că își trag numele urmașii lui Iancu de Hunedoara, corvini.

6.3. 2. Vestigiile arheologice

Deva și împrejurimile acesteia cuprinde un repertoriu extrem de bogat de vestigii arheologice, care acoperă următoarele perioade istorice: epoca neolitică și eneolitică; epoca bronzului; hallstatt; latène; epoca daco-romană; epoca prefeudală; epoca medievală.

În Tabelul 6.4 se prezintă o sistematizare a epocilor acoperite de vestigiile arheologice descoperite, aferente municipiului Deva și localităților aparținătoare.

Lista completă a descoperirilor arheologice de pe teritoriul județului Hunedoara cuprinde un număr de 486 de repere. Multitudinea acestor descoperiri reprezintă de asemenea o oportunitate la nivelul municipiului Deva de susținere a brand-ului acesteia, prin amplificarea contextului istoric al localității Deva și a ambientului acesteia.

Deși laborioasă, este deosebit de importantă cuprinderea listei complete a vestigiilor arheologice descoperite pe teritoriul municipiului Deva, grupate pe următoarele categorii: stațiuni arheologice cu stratigrafie complexă; vestigii preistorice; vestigii dacice; vestigii de epocă romană; descoperiri monetare; vestigii de epocă romană; mine și cariere, vestigii medievale (Tabel 6.5).

*Repartizarea descoperirilor arheologice pe localități și perioade istorice
- Zona administrativă a municipiului Deva -*

Tabel 6.4

Nr. crt. (din lucrare)	Denumirea localității	Epoca paleolitică	Epoca neolitică și eneolitică	Epoca bronzului	Hallstatt	Latène	Epoca daco- romană	Epoca prefeudală	Epoca medievală
37.	Bârcea Mică	-	X	-	-	-	-	-	-
131.	Cristur	-	X	-	-	-	X	-	-
153.	Deva	-	X	X	X	X	X	X	X
77.	Sântuhalm	-	X	X	-	-	X	-	-

Vestigii arheologice descoperite pe teritoriul municipiului Deva

Tabel 6.5

Nrc.	Obiective arheologice
A. Stațiuni arheologice cu stratigrafie complexă	
1.	Punctul Mina de Cupru.
2.	Punctul Cimitirul Reformat
3.	Punctul Ceangăi
4.	Cimitirul Ceangăilor
5.	Punctul Cartierul Viile Noi
6.	Punctul Dâmbul Popii și / sau Strada Depozitelor
7.	Punctul Dealul Cetății
8.	Dealul Piatra Coziei

<i>Nrc.</i>	<i>Obiective arheologice</i>
9.	Dealul Mișoveț sau Măgura Mișoveț
10.	Punctul Micraion 15 sau Micro 15
11.	Punctul Magna Curia
12.	Punctul Viile Carolina
13.	Punctul Strada Aurel Vlaicu
<i>B. Vestigii preistorice</i>	
14.	Punctul Tăualaș
15.	Punctul Cartierul Gojdu
16.	Punctul Strada Lenin
17.	Depozite de bronzuri
18.	Punctul Strada Progresului
19.	Punctul Strada Hărăului
<i>C. Vestigii dacice.</i>	
20.	Strada Progresului (actuala Petru Maior)
<i>D. Vestigii de epocă romană</i>	
21.	<i>Punctul Strada Ion Creangă</i>
<i>E. Descoperiri monetare</i>	
22.	Pe șaua dintre dealurile Pai și Varheghi
23.	Pe dealul Colț
24.	În pădurea Bejan
25.	În cartierul Bejan
26.	Pe strada V.I. Lenin nr. 6
<i>F. Vestigii de epocă romană</i>	
27.	Punctul Țecheneu sau Techeneu
28.	Punctul La Ogoare
29.	La extremitatea de est a fostei străzi 23 August (astăzi B-dul 22 Decembrie)
30.	În Cartierul Gojdu
<i>G. Mine și cariere</i>	
31.	Punctul Dealul Bejan
32.	Punctul Cărpiniș
33.	Punctul Dealul Pietroasa sau Cariera Deva-Dealul Pietroasa
<i>H. Vestigii medievale</i>	
34.	Mănăstirea franciscană a observanților

6.3.3. Obiective turistice religioase

Edificiile religioase (biserici, catedrale, mănăstiri) sunt realizări tehnice și artistice remarcabile, cu o mare valoare simbolică, care reprezintă obiective turistice antropice reprezentative pentru comunitățile din perimetrul analizat, și nu numai. Aceste edificii se impun prin dimensiuni, iconografie, colecții de obiecte religioase etc., dar și printr-un stil arhitectonic aparte, propriu etapei istorice în care au fost edificate.

Importanța turistică a edificiilor religioase derivă din vechime, arhitectură, conservarea unor picturi valoroase, icoanele pe sticlă, precum și din unele evenimente specifice conexe cu acestea. Multe edificii de acest tip au suferit nu doar amprenta timpului, ci și a vicisitudinilor istoriei, fiind afectate parțial sau total de-a lungul anilor.

Obiectivele religioase din municipiul Deva și împrejurimi completează paleta de oferte inedite. Se poate susține că acestea au o valoare arhitecturală și artistică deosebită și reușesc să se impună în fața celor istorice aflate în patrimoniul UNESCO.

Din categoria obiectivelor turistice religioase din județul Hunedoara se remarcă catedrala ortodoxă din Deva, lăcașele de cult medievale (ortodoxe: Strei, Hunedoara, Densuș, Ostrov, Sânpetru, Nucșoara, Gurasada, Roșcani și Leșnic; catolice; evanghelice; reformate), alături de mănăstirile și schiturile cu valoare religioasă, artistică, arhitecturală deosebită și cele de importanță locală sau zonală.

Multitudinea lăcașurilor de cult existente presupune limitarea celor care vor fi analizate, cu luarea în considerare numai a elementelor inedite, unice, și care pot duce la apariția unor obiective turistice de sine stătătoare sau la introducerea acestora în cadrul unor circuite tematice.

Municipiul Deva se remarcă prin prezența a numeroase edificii religioase, aparținând unor culte diverse. Dintre acestea, se detașează prin vechime, valoare cultural-istorică și artistică: catedrala ortodoxă Sfântu Nicolae, mănăstirea franciscană, biserica reformată și turnul vechii biserici ortodoxe.

Cel mai valoros așezământ monastic vechi din proximitatea municipiului Deva, cu valoarea religioasă, artistică, arhitecturală deosebită, este reprezentat de mănăstirea Prislop, cunoscută de credincioși pentru încărcătura spirituală și atmosfera deosebită.

Catedrala ortodoxă Sfântul Nicolae

A fost ridicată în anul 1861, la inițiativa mitropolitului Ardealului, Andrei Saguna. Pictura veche a bisericii a fost executată între anii 1929-1931, în stil bizantino-roman, iar iconostasul este sculptat din lemn de stejar, în anul 1940. Cele trei clopote au fost turnate din material de război, acoperișul a fost făcut cu eternit, iar turnul și cupolele cu tablă.

Importanța catedralei este cu atât mai mare cu cât în interior se găsesc câteva icoane din secolul XVII, pe catedrală se afla 21 de cruci care se văd iar în curtea interioară a fost ridicat Monumentul Eroilor Neamului.

Biserica reformată din municipiul Deva

Așa cum arată și numele acestei biserici, este o biserică de cult reformat și este înscrisă în Lista Monumentelor Istorice cu codul HD-II-m-B-03234. Construcția bisericii reformate a fost proiectată de Szasz Jozsef, în stil eclectic, și a început în anul 1836. Lucrările au fost întârziate datorită marelui incediu din același an (1836), a revoluției din 1848 și a inundației din 1851, fiind încheiate doar în anul 1853, iar turnurile după 7 ani. În turnul estic se găsește unul dintre cele mai mari clopote din județ, cântărind 3600 kg.

Mănăstirea Franciscană

Mănăstirea Franciscană a fost ctitorită în secolul XVIII, între 1669 și 1752, pe locul donat ordinului franciscan de către judecătorul regal Lazar Istvan. Este o clădire sub forma de patrulator, în stilul caracteristic al mănăstirilor franciscane din Transilvania, la colțul din sud-est fiind alipită biserica barocă.

Clădirea a fost mistuită de flăcări în repetate rânduri - 1707, 1748 și 1872. În 1749 a fost mărită biserica, iar mănăstirea a fost reconstruită integral în 1752. După incendiul din 1872 reconstrucția este terminată sub conducerea în 1908.

Din 1951 Mănăstirea a fost abandonată, funcționarea sa fiind interzisă și și-a reluat funcționarea după 1989.

Turnul vechii biserici ortodoxe

Este înscris în Lista Monumentelor Istorice, cu codul HD-II-m-A-03229 și este singura parte rămasă completă dintr-o biserică ce datează din anul 1640. Un deceniu mai târziu, biserica a fost distrusă de un incendiu devastator, iar lucrările de reconstrucție au fost finalizate abia în 1727.

Lăcașul a funcționat până în 1856, atunci când pereții altarului și ai navei au fost demolați iar cu piatra scoasă s-a ridicat actuala catedrală. Se spune că turnul a scăpat datorită unei pisanii ce era sculptată în piatră cu litere chirilice pe fațadă, o inscripție de blestem pentru cel care ar îndrăzni să dărâme turnul.

Mănăstirea Prislop

Biserica "Sf. Treime" a Mănăstirii Prislop este de cult ortodox, înscrisă cu codul HD-II-m-A-03447 în Lista Monumentelor Istorice.

Mănăstirea adăpostește icoanele pictate de părintele Arsenie Boca, de numele căruia se leagă renașterea acestei mănăstiri, și reprezintă unul din cele mai importante așezăminte religioase ortodoxe din Transilvania.

Mănăstirea Prislop a fost construită în a doua jumătate a secolului al XIV-lea de Părintele Nicodim în stilul Triconc, ulterior anctificat, considerat astăzi drept reorganizatorul și îndrumătorul monahismului românesc la începutul Evului Mediu. Domnița Zamfira, al doilea ctitor al mănăstirii, a fost grav bolnavă atunci când a venit la Mănăstirea Prislop, și s-a vindecat bând apa din izvorul cu puteri tămăduitoare din curtea mănăstirii. Avutul cel mai de preț al mănăstirii este icoana Maicii Domnului făcătoare de minuni, dăruită de domnița Zamfira în 1580, când s-a încheiat reconstruirea bisericii.

6.3.4. Obiective culturale cu funcții turistice

Dintre obiectivele culturale cu funcții turistice pot fi menționate muzeele, acestea adăpostind și conservând vestigii și obiecte de patrimoniu material și spiritual reprezentative pentru istoria și cultura regiunii, facilitând popularizarea acestora.

Muzeele, adevărate tezaure, adună exponate extrem de valoroase și pot fi grupate în muzee unice la nivel local și național. Un exemplu de muzeu la nivel național este muzeul de Arheologie de la Sarmizegetusa, complex care adăpostește mai multe secții tematice, care oferă posibilitatea prezentării unor exponate din diferite domenii.

Mărturii vii și grăitoare ale existenței noastre pe aceste meleaguri adunate de pe întreg teritoriul din sud-vestul Transilvaniei, dar și din întreaga țară, *Muzeul Civilizației Dacice și Romane* din Deva este adăpostit de un monument de arhitectură construit în secolul XVI în stil renascentist, *Magna Curia*.

Monumentele istorice au fost ridicate în memoria unor personalități marcante sau evenimente istorice, culturale, artistice. Istoria nuanțată, coroborată cu diversitatea și bogăția vieții sociale și culturale a municipiului Deva se reflectă într-un număr semnificativ de monumente, statui și plăci comemorative. Operele de artă sunt bine reprezentate în Deva, ilustrând activitatea sa bogată cultural-istorică.

Astfel, alături de muzee, dețin un adevărat potențial turistic și alte categorii de obiective de pe teritoriul municipiului: case memoriale, teatre, monumente și ansambluri de artă plastică (*Monumentul eroilor neamului*, *Monumentul luptătorilor anticomuniști*), statui (*Statuia ecvestră a lui Decebal*, *Statuia împăratului Traian*, *Statuia poetului Mihai Eminescu*), busturi (*Bustul martirilor Horia, Cloșca și Crișan*, *Bustul lui Gheorghe Barițiu*).

Monumentul Eroilor Neamului

Situat în curtea Catedralei Sfântul Ștefan, Monumentul Eroilor Neamului a fost realizat între anii 1993-1995, de către sculptorul Ioan Seu, și a fost dezvelit la data de 25 oct 1995.

Pe fațada monumentului se află o placă cu chipurile lui Horea, Cloșca, Crișan și Avram Iancu, iar pe celelalte laturi, inscripții dedicate ostașilor din cele două războaie mondiale. În vârf este amplasată o cruce, având gravat un porumbel, ce simbolizează pacea.

Statuia ecvestră a lui Decebal

Statuia ecvestră a lui Decebal este amplasată în fața Casei de Cultură din Piața Victoriei.

Statuia a fost realizată în anul 1978, fiind opera sculptorului Ion Jalea.

Statuia Împăratului Traian

Statuia Împăratului Traian a fost amplasată în fața Primăriei din Piața Unirii, în anul 1999. Monumentul a fost realizat de către artistul Ioan Medrut și impresionează prin dimensiuni și detalii. Statuia este așezată pe un soclu pe care apare inscripția: "Traian - acesta a fost sădătorul și părintele romanilor." (Samuel Micu)

Statuia poetului Mihai Eminescu

Statuia poetului Mihai Eminescu este situată în parcul oraşului, fiind sculptată în 1970 de Tudor Panait.

Busturile Martirilor Horea, Cloşca şi Crişan

Busturile Martirilor Horea, Cloşca şi Crişan sunt situate pe strada 1 Decembrie 1918 nr. 39 din Deva. Statuile au fost realizate de către artistul bucureştean Ion Vlasiu în anul 1934 şi au fost dezvelite şi amplasate în Piaţa Unirii, la data de 25 august 1946. Busturile martirilor au fost demontate în anul 1962, fiind amplasate în faţa Muzeului Civilizaţiei Dacice şi Romane, unde se află şi în prezent.

Monumentul este aşezat pe un soclu înalt, cu două basoreliefuli din bronz realizate de către artistul Eugen Ciuca. Scenele de pe basoreliefuli prezintă ţăranii răsculaţi în anul 1784 şi ţăranii împărţind pământul.

Bustul lui Gheorghe Bariţiu

Bustul lui Gheorghe Bariţiu a fost amplasat în curtea Liceului Pedagogic din municipiul Deva. Monumentul a fost realizat în anul 1969 de către artistul Ernest Kovakz.

Gheorghe Bariţiu a fost istoric şi publicist, întemeietorul presei româneşti din Transilvania.

6.3.5. Ansambluri arhitectonice urbane cu potențial turistic antropoc

Deva reprezintă un centru istoric și cultural important al Regiunii Vest, dar și din punct de vedere edilitar. Astfel, alături de obiectivele prezentate, o serie de ansambluri arhitecturale recente consolidează potențialul diversificat, prin care municipiul Deva poate constitui un centru turistic de sine stătător sau poate fi inclus în cadrul unor trasee sau circuite de promovare a regiunii. Aceste obiective oferă personalitate și creează un ambient relaxant, prețuit în egală măsură de turiștii care vizitează Deva, cât și de localnici.

Pe fondul dezvoltării edilitar-arhitectonice, se poate urmări evoluția continuă a municipiului, până în etapa actuală, contribuind la definirea personalității proprii a acestuia, prin conturarea treptată a unui peisaj antropizat cu trăsături de originalitate, care particularizează fiecare ansamblu arhitectonic urban.

Pentru exemplificarea diversității acestor obiective, s-a recurs la realizarea unei selecții. O astfel de selecție nu poate omite: telecabina, Aqualand-ul, fântâna arteziană, teatrul de estradă, patinoarul, busturile de bronz ale gimnastelor, spitalul de pediatrie, cinema Patria.

Teatrul de Artă Deva

Teatrul de Artă Deva continuă să existe după 100 de ani, fiind redeschis în 17 dec 2010.

Construit în anul 1910 și dat în folosință în anul 1911, Teatrul de Artă face parte din ansamblul urban *1 Decembrie 1918*. Clădirea teatrului aparține stilului arhitectural Secession vienez. Denumirea alocată inițial a fost aceea de *Ansamblul de Cântice și Dansuri Populare*.

În secolul al XX-lea clădirea teatrului a făcut obiectul a numeroase lucrări de reparații și modernizare. Astfel, în anul 1942 a fost modificată intrarea, schimbată tapițeria și înlocuite oglinzile, iar localului i s-a dat numele de *George Dima*, în onoarea renumitului compozitor ardelean. În anii '60 a fost modificată fațada originală, iar în 1987 au început lucrările de amenajare ale *Teatrului de Revistă* și de restaurare a fațadei principale, reconstituită după imagini de epocă. Din anul 1953 s-a numit *Fanfara de Stat Deva*.

În 1958, a fost înființat *Teatrul de Stat de Estradă Deva*, nume sub care a funcționat mai mulți ani. Au urmat alte denumiri, în diferite etape: *Teatrul Orășenesc*, *Teatrul de Estradă*, *Teatrul Arta*, *Teatrul de Stat de Estradă*, *Teatrul de Revistă*, *Teatrul de Artă Dramatică*, *Teatrul Municipal Deva*, *Teatrul Județean Hunedoara* și, în prezent, *Teatrul de Artă Deva*.

Noua sală a teatrului a fost inaugurată la 1 aprilie 1963 cu reprezentația „Șarjele revistei” prezentată de către Teatrul de Stat de Estradă din Deva. După anul 1988 au fost demarate lucrări de reabilitare complexe, iar în data de 17 decembrie 2010, după 22 de ani, Teatrul de Artă Deva și-a redeschis porțile, fiind redenumit Teatrul de Artă Deva.

Galeria de Artă Forma

Este situată în municipiul Deva pe Bulevardul Decebal. Uniunea Artiștilor Plastici din România – Filiala Deva organizează aici expoziții, saloane și galerii de artă, singură sau în colaborare, pe baza Programelor Expoziționale anuale, precum și activități specifice pentru a

face cunoscute lucrările de artă plastică românească, creație a membrilor săi, prin producție editorială, cataloage, afișe, pliante, film, videotecă, târguri de artă, ș.a.

Telecabina

Este singurul ascensor inclinat din țară, iar din punct de vedere al lungimii traseului - 278 metri și a diferenței de nivel -158 metri, este primul din Europa.

Instalația asigură legătura mecanică de la stația de plecare, situată la cota 180 metri, până la platforma intermediară a Cetății Deva, situată la cota 342 metri, respectiv o diferență de nivel de circa 160 metri.

Busturile din bronz ale gimnastelor din Deva

Busturile din bronz ale gimnastelor din Deva este unul dintre cele mai importante obiective turistice din Transilvania. Cele 15 sculpturi din fața Sălii Olimpia din Deva ilustrează 11 gimnaste și 4 antrenori și sunt creația artistului Ioan Seu.

Busturile gimnastelor sunt realizate în bronz, au înălțimea de 42-43 cm și cântăresc 20-23 kg. Sunt amplasate pe socluri de granit cu înălțimea de 1,80 m, fiind luminate de reflectoare.

Statuile au fost dezvelite la data de 15 mai 2008.

AquaLand Deva

AquaLand se află în incinta Stadionului Municipal Cetate - Deva. Funcțiunea principală a acestei facilități este asigurată de bazinele de înot și de agrement ce se succed pe orizontală și verticală, cu adâncimi diferite, în forme libere întrepătrunse, și care ocupă aprox 80% din suprafața parterului.

Mezaninul cuprinde următoarele funcțiuni: spațiu relaxare, saună tunisiană, saună relaxare, saună finlandeză, saună infra-cer înstelat, saună infra - meloterapie, saună infra - aromoterapie, grotă salină etc.

Fântâna arteziană muzicală din centrul Devei

Este amplasată în Piața Victoriei și s-a inaugurat în anul 2012.

Fântâna arteziană muzicală oferă în fiecare seară un spectacol deosebit, atât locuitorilor, cât și vizitatorilor municipiului Deva.

Patinoarul Deva

Patinoarul Deva este situat la poalele Cetății Devei și a fost deschis la data de 15 ianuarie 2010.

6.4. Tipuri și forme de turism practicate

Prezența în proporții variate a resurselor atractive naturale și antropice, gradul diferențiat de accesibilitate al rețelei rutiere, precum și poziția în teritoriu a municipiului Deva – punct turistic nodal de atragere și dispersie a fluxurilor turistice în cadrul județului Hunedoara – constituie premise favorabile practicării unei *palete variate de tipuri și forme de turism*.

În completarea acestora este posibilă dezvoltarea de forme noi, prin crearea condițiilor adecvate facilitării practicării lor. Astfel, se poate face trecerea spre conturarea unui *profil turistic complex* și a unor *areale cu funcții turistice specializate sau complexe*, care vor face obiectul unei politici de punere în valoare în cadrul strategiei de dezvoltare a municipiului Deva în perioada 2014-2020.

Ca urmare, este necesară analiza detaliată a oportunităților locale existente, dar și a celor atrase din potențialul oferit de sistemele turistice învecinate. Această analiză presupune evidențierea tuturor tipurilor și formelor de turism cu impact asupra spațiului geografic și socio-cultural, urmată de stabilirea unei configurații ideale de atins la limita orizontului de planificare, prin evaluarea și ierarhizarea apoi a tipurilor și formelor de turism care să fie promovate în perioada viitoare.

6.4.1. Turismul cultural

Municipiul Deva și împrejurimile sale reprezintă spațiul unde se întâlnesc și se întrepătrund obiective turistice antropice unice, înconjurată de un peisaj diversificat, ce pot fi susținute și promovate prin contribuția specialiștilor din diferite domenii, dar și prin investiții în infrastructură și reconversia profesională a angajaților din alte sectoare.

Obiectivele antropice pot transforma regiunea în destinații turistice atractive, unde se împletesc activități precum practicarea sporturilor de iarnă, destinderea prin utilizarea resurselor minerale, vizitarea unor locuri aparte, monumente, muzee, edificii religioase, participarea la diverse evenimente.

Turismul cultural prezintă elementele necesare desfășurării acestuia pe teritoriul municipiului și poate fi privit ca alternativă de dezvoltare a regiunii, absorbind personalul disponibilizat în urma restrângerii activității din unele parcuri industriale importante sau chiar închiderea lor. El poate îmbrăca, mai frecvent, trei forme de practicare, și anume: *turismul urban, turismul rural și turismul religios*.

⇒ *Turismul urban* deține largi posibilități de practicare;

Dintre atracțiile majore pot fi enumerate: muzeele, edificiile religioase (catolice, ortodoxe, protestante, reformate), numeroase vestigiile istorice (romane, medievale), arhitectura centrului istoric, diferite instituții de artă și cultură, monumente (statui, busturi, case memoriale) etc.

Urmare a creșterii duratei timpului liber (inclusiv prin scurtarea săptămânii de lucru) și a fragmentării concediilor și vacanțelor, alături de apariția operatorilor aerieni low cost și în România, în ultimii ani s-a înregistrat o creștere semnificativă a numărului de mini-vacanțe (city break) petrecute în orașele cu o ofertă turistică diversificată.

- *Combinarea city break-urilor cu trasee turistice tematice sau mixte* în spațiul județean
Se permiteo accesare funcțională a celorlalte centre urbane sau rurale, respectiv areale și obiective naturale, cu resurse atractive valoroase, diseminate în cadrul spațiului județean.

Se poate recurge la organizarea unor trasee sau circuite regionale, în care să fie prezente diferite obiective religioase, culturale, istorice, dar și circuite tematice, care să ofere posibilitatea vizitării unei anumite categorii de obiective turistice pe întreg teritoriul analizat, cum ar fi vizitarea castelelor sau bisericilor medievale, a mănăstirilor sau a meșteșugurilor și ocupațiilor cu vechi tradiții.

Traseele turistice se realizează astfel încât să permită cunoașterea unei zone sau regiuni, putând fi parte a unui circuit regional sau național. Luând în considerare bogăția obiectivelor se pot identifica unele localități care să fie prinse într-o astfel de formă de vizitare, un exemplu în acest sens fiind traseul Deva-Simeria-Orăștie.

Pe acest fond, și municipiul Deva ar putea constitui o destinație pentru turiștii amatori de astfel de sejururi, îndeplinind însă doar o parte dintre condițiile majore pentru a fi inclusă pe harta destinațiilor de acest tip, cum sunt preparate culinare și băuturi de calitate în zone atractive din împrejurimi și, parțial, posibilități diversificate de a face cumpărături și activități culturale, fiind însă deficitar la alte capitole importante:

- * cazare de calitate la tarife specifice perioadelor din afara sezonului și în weekend;
- * informare generală și turistică;
- * transport local funcțional cu legături facile între structurile de cazare și obiectivele din perimetrul urban etc.).

⇒ *Turismul rural*

Această formă de turism are o puternică tentă culturală prin valorificarea obiceiurilor, tradițiilor sau folclorului local, componente ale civilizației rurale încă bine conservate în multe dintre localitățile rurale, îndeosebi din zona montană.

Caracteristicile cultural-turistice exercită o atracție importantă asupra circulației turistice, dar devin importante din punct de vedere turistic numai în relație cu caracteristicile naturale și economice. Ele sunt, în mare parte, rodul culturii populare, atât prin creațiile culturii materiale (biserici, biserici fortificate), cât și prin cele ale culturii spirituale (tradiții, obiceiuri), cum sunt: biserici ortodoxe; biserici reformate; centre etnografice; cetăți.

Din punct de vedere al potențialului de practicare a turismului rural în proximitatea municipiului Deva, oportunități deosebite sunt oferite și de Culoarul Depresionar Strei-Cerna-Orăștie. Astfel, turismul rural are un potențial mai consistent în localitățile Turdaș, Poienița Voinii, Cinciș, Bosorod, Beriu și Orăștioara de Sus.

Valorilor peisagistice (relief colinar accesibil drumețiilor, lacul antropoc Cinciș, valea Mureșului, a Cernei și a Streiului) li se adaugă posibilitățile cunoașterii obiceiurilor și tradițiilor din zonă, a manifestărilor cultural-artistice (nedeiele), a unor ocupații, meșteșuguri, ritualuri tradiționale, vizitarea unor case memoriale (Aurel Vlaicu, Ion Budai Deleanu), a bisericilor vechi, din lemn, a locurilor care păstrează vestigii ale civilizației daco-romane.

O infrastructură adecvată, ferme turistice, hanuri sau popasuri în localitățile cu o zestre folclorică deosebită, cum ar fi cele din Ținutul Pădurenilor, zone aproape neatinsse de civilizația urbană, constituie o cerință majoră pentru dezvoltarea acestui tip de turism. Amenajarea unor stâne pentru vizitare în satele montane (Bosorod, Bobâlna, Ocolis) este posibilă și profitabilă.

Ținutul Pădurenilor

Situat pe Valea râului Cerna, Ținutul Pădurenilor este o zonă etnografică de o mare frumusețe, cu tradiții și obiceiuri rămase neschimbate de secole. Ținutul este un platou înalt, mărginit de Valea Mureșului la Nord, de Țara Hațegului la Sud, de Munții Poiana Ruscă la Vest, Valea Cernei și Municipiul Hunedoara la Est. Satele pădurenilor nu depășesc limita zonei înalte a Munților Poiana Ruscă.

Ei reprezintă o „insulă etnografică“ în care s-a păstrat cultura populară arhaică, extrem de originală și de diferențiată față de aceea a regiunilor învecinate. Trăsăturile principale ale acestei culturi constau în: amplasarea așezărilor pe culme, culturi agricole pe dealuri terasate, lipsa olăritului, portul specific (în special al femeilor) și graiul.

Această izolare geografică a așezării pădurenilor le-a permis conservarea graiului actual și păstrarea unor entități particulare ale portului, asemănătoare, spun unii cercetători, cu cel dacic. Prima atestare scrisă a așezărilor din acest ținut datează din 1297, într-un document în care satele Zlaști și Ruda sînt menționate ca supuse ale pîrcălabului de Hunedoara. Ulterior, în secolele XIV și XV, găsim mențiuni despre toate așezările cunoscute astăzi și despre altele care, probabil, au dispărut cu timpul.

⇒ *Turismul religios*

Turismul religios are în vedere valorificarea obiectivelor religioase ale municipiului și județului, dar mai ales manifestările organizate de acestea (hramuri, pelerinaje). Această formă de turism este favorizată de existența unor importante lăcașuri de cult. Cel mai reprezentativ obiectiv de acest tip, cu o manifestare receptată cu mult în afara limitelor județului, este Mănăstirea Prislop, participarea la diverse sărbători religioase atrăgând vizitatori nu doar din județ, ci și din întreaga țară.

În contextul în care fluxul de turiști spre centrele religioase cu rezonanță au un impact în creștere (unele reușind să angreneze în anumite perioade mase mari de oameni), turismul religios poate fi stimulat prin îmbunătățirea condițiilor de acces, care pot avea un impact relevant în acest sens, fiind necesară conectarea puternică și adaptarea economiei locale la cerințele clientelei pelerinajelor religioase.

6.4.2. Turismul curativ

Poate îmbrăca două forme principale de practicare: balnear și climateric.

⇒ *Turismul balnear*

Are ca suport acviferul cu ape termale la Deva, eficace în tratarea afecțiunilor aparatului locomotor. Capacitatea și compoziția chimică a apelor îndreptătesc extinderea și modernizarea bazei de tratament de la Deva, care să fie completată cu alte facilități turistice furnizate prin construirea unui complex turistic balnear complex, care să cuprindă o gamă diversificată de proceduri de cură.

⇒ *Turismul climateric*

Este favorizat de existența unui climat montan cu atribute curative (ionizare și oxigenare puternică, radiație solară cu valori ridicate, umiditatea relativă ridicată) prezent în zona montană, precum și de condițiile meteorologice deosebite ale municipiului Deva.

6.4.3. Turismul recreativ montan

Se poate practica datorită varietății resurselor disponibile, care oferă posibilitatea practicării unor forme diverse de turism, și anume: turismul de agrement hibernal, alpinismul, turismul de drumeție, turismul cinegetic, turismul de agrement piscicol și chiar turismul extrem.

⇒ *Turismul de agrement hibernal*

Se referă la practicarea sporturilor de iarnă - schi, bob, săniuțe, patinaj.

Beneficiază de posibilități de afirmare și diversificare în zona montană, unde durata de persistență a zăpezii depășește cinci luni pe an. Astfel de amenajări pot fi accesate în stațiunile turistice de la Straja, Parâng, Transalpina și chiar Râușor, unde există instalații moderne pentru practicarea sporturilor de iarnă.

Deva reprezintă un pol centric de accesare facilă a acestor stațiuni montane;

⇒ *Alpinismul*

Este o altă formă de turism recreativ montan ce se poate practica în mai multe areale din zona muntoasă accesibilă din Deva, care dispun de o serie de trasee cu diverse grade de dificultate, inclusiv unele trasee de inițiere, ceea ce permite adresarea unei game largi de turiști. Se impune însă o dotare adecvată a traseelor, amenajarea arealelor de escaladă, edificarea unor baze turistice pentru găzduirea practicanților.

⇒ *Turismul de drumeție*

Este stimulat în primul rând de valoarea morfo-peisagistică a spațiului montan, unde peisajul spectaculos și variat morfologic constituie o resursă atractivă majoră.

Culmile înalte și prelungi din munți, sectoarele de chei și defilee reprezintă repere vizate frecvent pentru adepții unei astfel de forme de practicare a turismului.

În pofida avantajului net al spațiului montan pentru practicarea turismului de drumeție, nici spațiul depresionar propriu-zis nu este privat de practicarea acestei forme de turism, cu atât mai mult cu cât și traseele montane au ca bază de plecare localitățile situate în zona depresionară sau în cea de contact cu aceasta;

⇒ *Turismul cinegetic*

Este favorizat de existența unui patrimoniu cinegetic remarcabil, mai ales în privința faunei mari, organizat și gestionat în cadrul unor fonduri de vânătoare (incidența cea mai ridicată având-o cele grefate pe masivele montane care au un grad mai ridicat de împădurire și care sunt mai puțin afectate de prezența altor activități umane (în primul rând exploatarea forestieră sau a resurselor minerale), oferind astfel locații propice pentru practicarea acestei forme de agrement, care are și rol complementar în diversificarea ofertei unor areale.

Din cadrul acestora se pot extrage exemplare de excepție, într-un cadru perfect controlat și riguros organizat, asigurat de un personal silvic specializat de însoțire, deja în mare parte format. Toate acestea, desigur, în condițiile respectării și conservării matricelor de reproducere la nivelul fiecărei specii. Deși practicat de un număr mai redus de persoane, dar cu venituri mari, turismul cinegetic este foarte eficient economic;

⇒ *Turismul de agrement piscicol*

Acest tip de turism se poate organiza de-a lungul râului Mureș, care oferă posibilitatea practicării pescuitului sportiv sau de agrement. Potențialul morfologic zonal oferă condiții propice de afirmare a acestui tip de turism, datorită existenței unei rețele hidrografice dense și, mai ales, nepoluate.

Totuși, regimul de scurgere al rețelei hidrografice a fost destul de puternic afectat de defrișările masive efectuate în ultimul secol, accentuate în ultimele două decenii. Ca urmare, consecințele s-au repercutat negativ și asupra potențialului biologic piscicol, mult diminuat.

⇒ *Turismul extrem*

Include o gamă largă de activități sportive extreme, cum sunt: zboruri cu parapanta sau deltaplanul, motocros, cicloturism, river rafting etc. Pentru susținerea acestui tip de turism pot fi identificate o multitudine de locuri propice practicării unor astfel de activități, îndeosebi în zonele montane, avantajate de declivitatea pantelor, diferențele de nivel - pe alocuri apreciabile sau fragmentarea terenului, coroborate cu aportul favorabil al componentei dinamice (curenții de aer) sau de natură hidrografică.

6.4.4. Turismul gastronomic (culinar)

În majoritatea cazurilor, acest tip de turism are efect de catalizator pentru celelalte tipuri de turism specifice zonale. De obicei oportunitățile gastronomice amplifică șansele de luare a deciziei de a accesa o anumită zonă în scop turistic.

Astfel, *Asociația Internațională a Turismului Culinar* oferă o listă relevantă de repere prin care se definește importanța acestui tip de turism:

- ❖ Aproape 100% dintre turiști iau masa în oraș;
- ❖ A lua cina rămâne una dintre primele trei activități preferate ale turiștilor;
- ❖ Cu cât e mai mare nota de plată, cu atât mai probabil clienții sunt turiști;
- ❖ Există o corelare mare între turiștii interesați de vin/gastronomie și cei interesați de muzee, spectacole, cumpărături;

- ❖ Turiștii culinari își dedică o mare parte din timp activităților recreative;
- ❖ Interesul pentru turismul culinar se răspândește la toate grupurile de vârstă;
- ❖ Gastronomia este singura formă de artă care adresează cele cinci simțuri;
- ❖ Turiștii culinari sunt exploratori;
- ❖ Atracțiile culinare sunt disponibile pe tot parcursul anului;
- ❖ Bucătăria locală este primul factor de decizie în alegerea destinației turistice.

Și din acest punct de vedere Deva are la dispoziție un potențial deosebit de generos, furnizat de localitățile rustice aflate în proximitatea imediată sau mai îndepărtată a municipiului. Amintim succint produsele culinare prin care se conferă specific și notorietate ținuturilor hunedorene: cârnații virșli, toba de casă, cârnații de Parâng, salamul de Valea Jiului, cașcavalul de Vața, plăcintele pădurenești, plăcintele cu lobodă, sângeretele, maios (caltaboș), vinarsul, țuica etc.

O mare parte din acestea sunt înregistrate în *Registrul produselor tradiționale* al Ministerului Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale. Astfel, în ultimii șase ani, zeci de produse din județul Hunedoara au fost atestate drept produse tradiționale românești. Cele mai multe dintre acestea sunt produse în Valea Jiului și în zona Bradului: pasta de măceșe, pasta de cătină, cozonacul „Parângul”, cozonacul „Jiul de Est”, plăcinta „Jiețeană”, pâinea de casă „Valea Jiului – Pita bunicii”, pâinea țărănească, zeci de preparate din carne, brânza de oaie „Burebista” și „Montana”, cașcavalul „La Vața” etc.

Ca o recunoaștere a importanței deosebite pe care o au evenimentele culinare naționale, *Autoritatea Națională pentru Turism* a întocmit un calendar al evenimentelor gastronomice, care cuprinde cele mai reprezentative festivaluri culinare din țară. Incluziunea în cadrul evenimentelor de top din calendarul gastronomic a fost facilitată de faptul că în programul acestui festival sunt cuprinse și activități specifice perioadei medievale, dar și un semi-maraton al virșlilor, desfășurat între Deva și Hunedoara. Se oferă astfel posibilitatea producătorilor de renume să își extindă și consolideze renumele dobândit prin intermediul acestui produs culinar tradițional.

Plăcintele pădurenești sunt considerate un adevărat brand turistic pentru ținutul Pădurenilor. La acestea se adaugă sarmalele pădurenești, "mari cât o zi de post", varza fiartă pe os de porc sau "zama" pădurenească, care este pregătită de asemenea într-un mod aparte. Zestrea etnografică a acestui ținut este completată de consecvența cu care se respectă o serie de rețete tradiționale, contribuind din plin la recrearea atmosferei din urmă cu câteva sute de ani.

Pe lângă comercializarea curentă și exportul unora dintre aceste produse tradiționale, prezintă importanță efectul sinergic al prezenței acestora în cadrul unor evenimente majore:

- Festivalul Virșlilor de la Deva;
- Festivalul „Dac Fest – natură, istorie și cultură”;
- Festivalul Medieval de la Castelul Corvinilor;
- Festivalul Narciselor de la poalele Retezatului;
- Festivalul Virșlilor de la Hunedoara;
- Obiceiul șezătorii de la poalele Retezatului.

6.4.5. Alte forme de turism

Alte forme de turism ce se pot practica cu succes la nivelul municipiului Deva sunt: turismul mixt sau polivalent; turismul științific; turismul cultural-științific specializat; ecoturismul; turismul de afaceri, festivalier și de evenimente; turismul de tranzit; turismul recreativ.

⇒ *Turismul mixt sau polivalent*

Rezultă din asocierea spațială a două sau mai multe din tipurile de turism precedente, în vederea satisfacerii cu promptitudine și în mod flexibil a unor nevoi complexe ale turiștilor. Frecventă în acest caz este asocierea dintre turismul recreativ și cel cultural în cadrul turismului rural, devenit o formă cu impact în continuă creștere la nivelul județului.

⇒ *Turismul științific*

Prin organizarea periodică a unor manifestări cu participare internă și/sau internațională, la nivelul instituțiilor administrative, economice sau culturale cu prezențe similare în domeniu. Un exemplu în acest sens îl constituie lista vestigiilor arheologice descoperite pe teritoriul municipiului Deva, care poate reprezenta un punct de reper pentru continuarea și intensificarea cercetărilor arheologice în această zonă.

⇒ *Turismul cultural-științific specializat*

Include și turismul didactic-educativ și cel de vizitare (agrement), fiind favorizat de existența unor obiective sau areale naturale (declarată drept rezervații), cu valoare științifică sau culturală semnificativă. Aceste obiective pot constitui - cu precădere în perioada sezonului estival - puncte de focalizare a unei cereri turistice motivate de studierea lor în scop științific sau formativ-didactic, în diverse domenii, cum ar fi istorie-arheologie.

⇒ *Ecoturismul*

Presupune conștientizarea ecologică și activitățile legate de natură, inclusiv observarea florei și faunei. Poate reprezenta, de asemenea, o modalitate viabilă de practicare a turismului. La baza derulării acestei forme de turism stau ariile naturale protejate, afirmarea sa contribuind la conservarea acestor areale, aducând în același timp venituri pentru populație.

⇒ *Turismul de afaceri, festivalier și de evenimente*

Este o formă de (pseudo)turism, ce decurge din oportunitățile de afaceri multiple existente pentru diferite categorii de oameni de afaceri, și care constă în organizarea unor manifestări tematice diverse, expoziții de prezentare, demonstrații, întâlniri, congrese, conferințe, întâlniri de afaceri etc., pentru un public din ce în ce mai larg.

Desfășurarea acestui tip de turism poate fi mult facilitată prin colaborarea cu Camera de Comerț și Industrie Deva, Agenția de Dezvoltare Vest sau cu numeroase alte organizații de promovare economică, precum și cu firme private care o dobândit notorietate pe un anumit segment specific de interes pentru oamenii de afaceri.

De asemenea, municipiul Deva poate fi promovat drept gazdă a unor manifestări de diverse tipuri (culturale, artistice, expoziții, târguri, manifestări sportive, concursuri de dansuri populare, expoziții de pictură și prezentări de carte, festivaluri de muzică și teatru etc.), prezente din ce în ce mai mult în cadrul unor localități cu statut similar. La acestea se poate adăuga o gamă largă de oportunități oferite de sărbătorile populare sau festivalurile tematice, prin care să se valorifice resursele etnografice specifice diferitelor areale.

⇒ *Turismul de tranzit*

Este facilitat atât pe plan local, cât și național, prin poziția centrală pe care o deține pe teritoriul județului/național, precum și de traversarea sa sau situarea în proximitatea principalelor rețele de conexiune rutieră națională și internațională.

Totodată, traversarea sa de către magistrala feroviară cu conexiuni transfrontaliere, facilitează o dată în plus tranzitul spre și dinspre orice locație dorită din țară și străinătate.

⇒ *Turismul recreativ*

Vizează deplasările de la sfârșit de săptămână spre locurile aparținând cadrului natural. Ne vom referi din nou, și pentru acest tip de turism, la oportunitățile oferite de zona adiacentă Devei, respectiv ale Culoarului Depresionar Strei-Cerna-Orăștie, care au fost deja prezentate.

Pe lângă aceste forme tradiționale de turism, analiza efectuată de specialiștii olandezi, contractați de Consiliul Județean Hunedoara pentru elaborarea Strategiei de Turism ajudețului, s-au identificat următoarele forme de turism menite să contribuie la dezvoltarea zonei prin valorificarea resurselor antropice din zonele monoindustriale ale regiunii: turismul voluntar, turismul de film și turismul industrial.

Turismul de film. În ultimii ani Castelul Corvinilor a fost gazda și subiectul mai multor producții prestigioase de cinema, care prezintă monumente faimoase ale României, repere din istoria universală sau adresează diverse scenarii deficțiune; până acum această caracteristică specială nu a fost utilizată pentru a crea un nou tip de turism. Avantajele producției de film în județul Hunedoara sunt multiple și imediate. În mod direct, această industrie oferă beneficii financiare pentru castel.

De asemenea, agenții economici au beneficii prin oferirea de servicii de calitate pentru solicitările de cazare și mese ale echipelor de filmare. În mod indirect, vizionarea filmelor atrage turiștii care ar dori să vadă ei înșiși locurile prezentate.

Turismul voluntar combină munca voluntară cu activitățile de turism. Aceste activități ar putea include ajutorul la excavarea arheologică (Sarmizegetura), paleontologică sau prezervarea vieții sălbatice în Munții Retezat sau de pe traseele drumurilor montane; ca sector turistic, turismul voluntar oferă un sentiment și atingere plăcute și atrage persoane din categorii extrem de diverse. Este o formă socială de turism, care poate sublinia caracterul social al unei zone, precum și o sursă de venit și de creație. Pe lângă acestea, poate ajuta la dezvoltarea zonei înseși. De remarcat faptul că acest tip de turism poate fi practicat în conexiune cu turismul rural.

Turismul industrial este legat de istoria industrială a județului. În tot județul, mai notabil în Hunedoara, Vulcan, Brad și Calan, există zone enorme care arată o lungă istorie în mine, oțel și alte activități industriale românești.

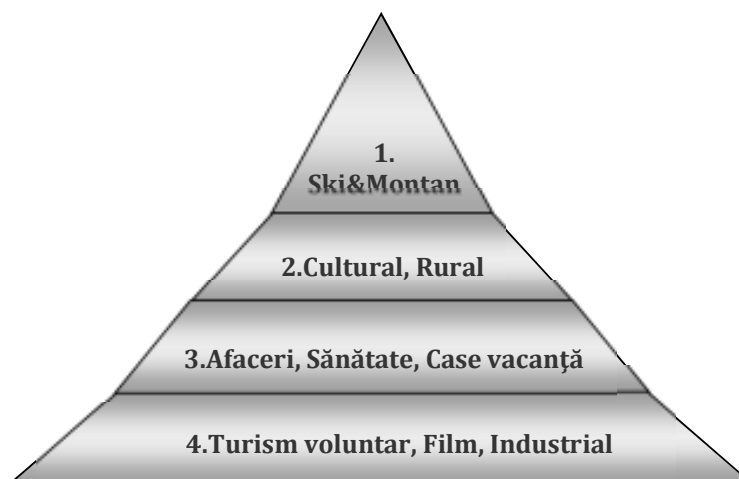
Deși multe din aceste situri sunt ruinate și în declin, pot oferi celor interesați o perspectivă din interior interesantă, referitoare la modalitatea de desfășurare a procesului productiv în perioada ultimelor decade, ceea ce ar trebui să fie considerată drept o moștenire culturală a industriei naționale din România. Din acest punct de vedere, turismul industrial ar putea fi văzut ca parte a turismului cultural și de moștenire.

Aceste situri oferă de asemenea oportunități pentru utilizări alternative, care ar putea fi legate de alte teme turistice. Astfel de exemple pot fi: situri pentru construcția centrelor de conferințe, hoteluri (turism de afaceri); situri pentru filmari (turism de film); situri pentru construcția de muzee și expoziții (turism cultural și de moștenire).

Case de vacanță. Proprietatea unei a doua case este în prezent la un nivel destul de scăzut în România. În județul Hunedoara, doar câțiva români și maghiari dețin o a doua casă în zona de schi. Există puține exemple de străini care au o a doua proprietate în zona rurală. Proprietatea celei de-a doua case ar putea aduce bani noi, muncă și creativitate.

Aceasta în condițiile în care un număr destul de mare de cetățeni europeni doresc să identifice zone adecvate în vederea cumpărării unei a doua case undeva în Europa de Sud – Est. Astfel de activități ar trebui să fie sprijinite de către autoritățile locale pentru a stimula creșterea economică și a preveni construcția în peisajul județului fără o planificare urbană adecvată cerințelor și specificului local.

Conform analizei mai sus-mentionate, ierarhizarea formelor de turism pentru județul Hunedoara este următoarea:

6.5. Structuri turistice

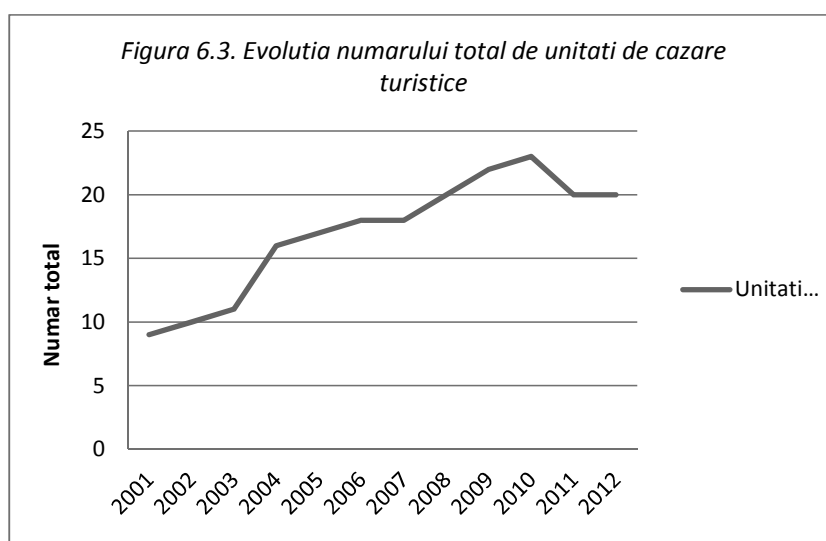
Numărul de unități de primire turistică

Anexa 4 cuprinde datele statistice de susținere a analizei privind structurile de primire și cazare turistică, precum și a fluxului de turiști înregistrat în perioada vizată. Datele acoperă, în principal, elementele de referință aferente caracterizării nivelului actual capacitiv al facilităților de cazare turistică, precum și a modului de evoluție a acestora, pe perioada 2001 ÷ 2012.

Primul indicator statistic se referă la unitățile de cazare turistică, datele de referință analizate fiind cuprinse în Tabelul A – Anexa 4. Graficul din Figura 6.3 oferă o imagine relevantă privind modul în care a evoluat capacitatea de cazare turistică în această perioadă. Dacă se are în vedere numărul total al unităților de cazare, o primă concluzie ar putea fi aceea că a avut loc o dublare a acestora, de la 9 unități existente în anul 2001, la 20 în anul 2012, respectiv o creștere cu 122% a numărului unităților de cazare.

Totuși, tendința înregistrată în perioada 2001-2010, aceea de curs continuu ascendent, a fost stopată în anul 2011, prin diminuarea numărului de unități de cazare, de la 23, valoare maximă înregistrată în anul 2010, la 20 în anul 2012, ultimii doi ani ai intervalului (2011,2012) semnalând întreruperea acestui trend evolutiv (o ușoară scădere, cu 2 unități), pe fondul crizei economice globale care a atins, inevitabil, și sectorul turistic.

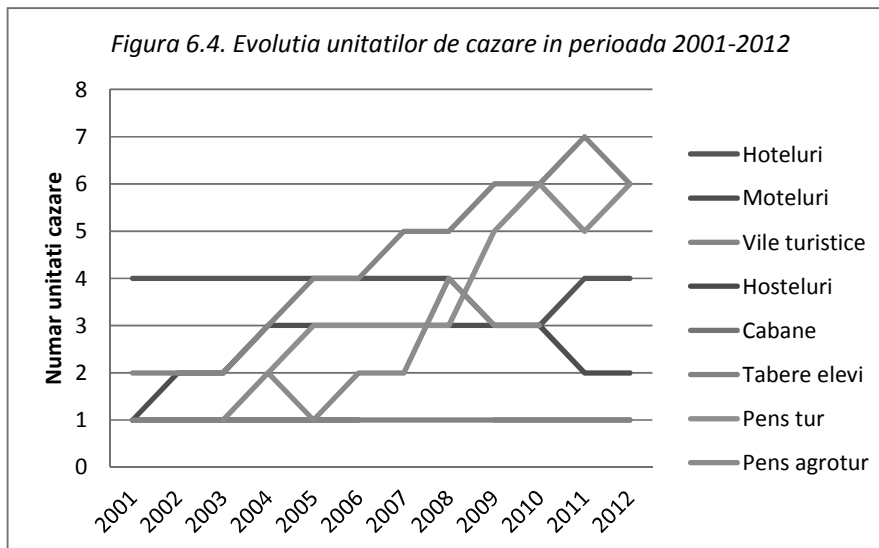
Datorită numărului relativ mic de unități de cazare care fac obiectul analizei, este destul de dificil să se definească cu claritate o tendință viitoare de evoluție a acestora.

Dacă se are în vedere evoluția individuală pe tipuri de unități, este evident faptul că evoluția generală a unităților de cazare turistică a fost realizată în special pe baza a două tipuri de unități, respectiv vilele turistice și pensiunile turistice urbane. Evoluția ezitantă a pensiunilor agroturistice denotă o cauză mai profundă, care poate fi generată de marketingul / managementul defectuos al acestora.

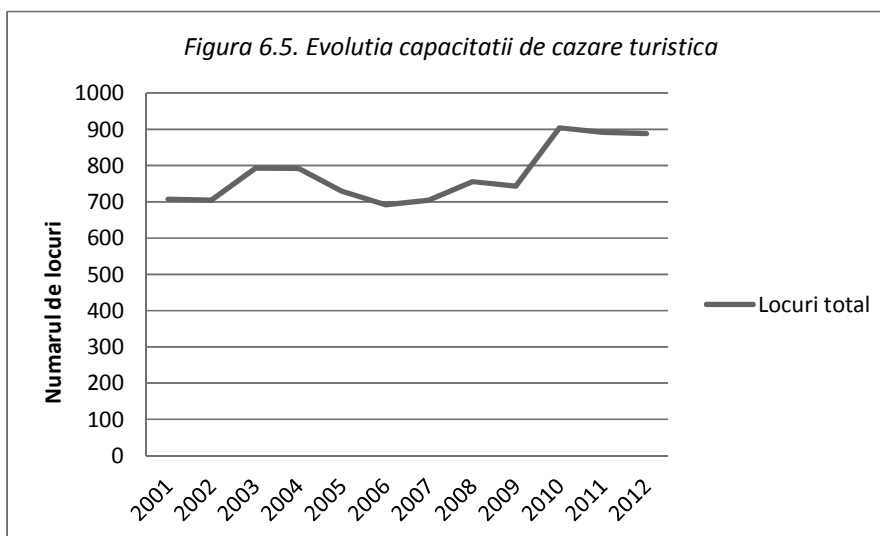
Figura 6.4 exprimă grafic această evoluție. Distribuția acestora pe tipuri de structuri consemnează – la nivelul anului 2012 – prezența unui număr de 4 hoteluri, 2 moteluri, 6 vile turistice, 1 vile turistice, 1 hostel, 1 tabără de elevi și preșcolari și 6 pensiuni turistice urbane.

Capacitatea de cazare turistică

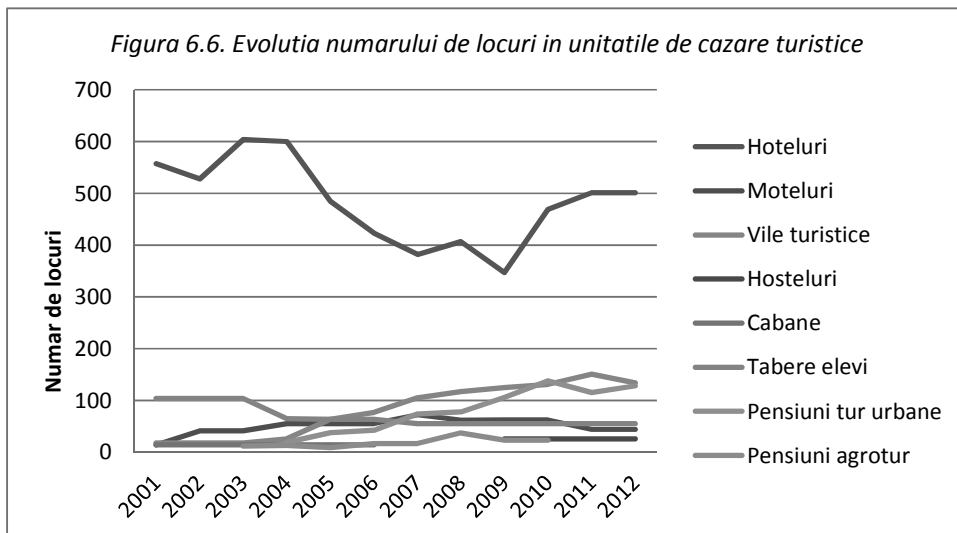
Datele statistice suport al analizei efectuate în acest caz sunt prezntate în Tabelul B din Anexa 4. În anul 2012, la nivelul municipiului Deva, capacitatea de cazare turistică existentă a cumulat un număr de 888 locuri, sensibil egal cu numărul de locuri din anul precedent (892 locuri în 2011). Evoluția numărului de locuri de cazare, înregistrată în perioada 2001+2012, a fost total oscilantă, în condițiile în care evoluția numărului de unități de cazare a fost relativ omogenă, la început creștere și apoi descreștere (Figura 6.5).

De aici o concluzie evidentă: capacitatea de cazare a facilităților individuale a variat de la un an la altul, deci au fost modificări structurale care s-au manifestat în cadrul tipurilor individuale de facilități de cazare.

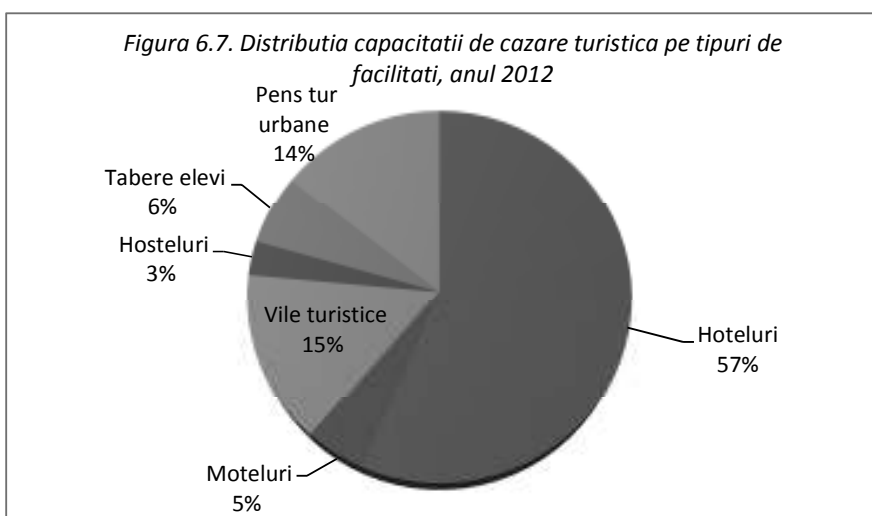

Oscilațiile mari de capacitate pe categorii individuale în perioada de analiză este reflectată într-un mod relevant prin graficul din figura următoare (Figura 6.6).

Acest grafic exprimă cu claritate faptul că tipul de facilități turistice dominante a fost reprezentat de hoteluri, deși numărul acestora a avut o variație slabă în această perioadă. De exemplu, la același număr de hoteluri (4), timp de 8 ani (perioada 2001÷2008), numărul de locuri de cazare la hoteluri a trecut succesiv prin următoarele valori: 557 (2001), 528 (2002), 604 (2003), 600 (2004), 485 (2005), 423 (2006), 382 (2007), 407 (2008).

De aici concluzia că, deși în aparență este o situație staționară – ca urmare a menținerii constante a numărului de hoteluri, au avut loc o serie de reorganizări în această direcție, de tipul extinderilor, modernizărilor și /sau relocărilor. În consecință, domeniul nu este „înghețat”, există interes în această direcție, urmând ca potențialul latent să fie activat pe măsură ce condițiile pieței vor determina acest lucru.

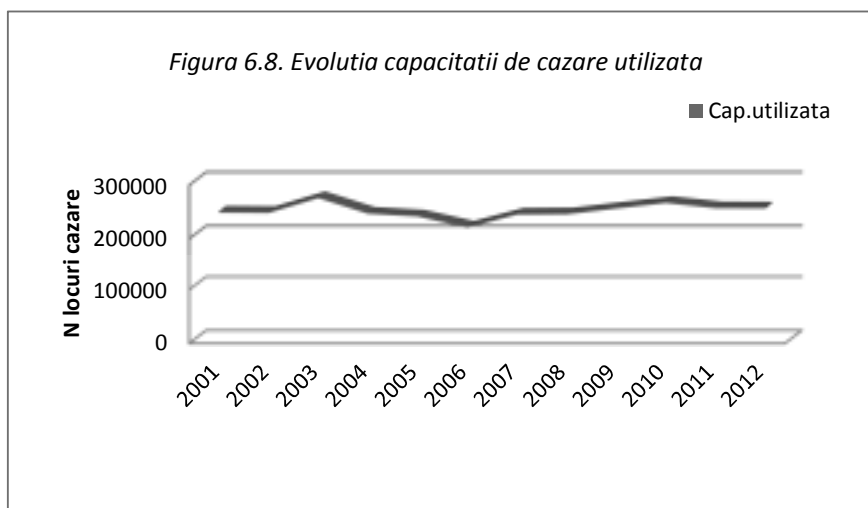

La nivelul anului 2012, cele 888 de locuri, aferente tuturor capacităților de cazare, erau repartizate pe tipuri de facilități turistice astfel: hoteluri – 501 locuri (57%), moteluri – 44 locuri (5%), vile turistice – 134 locuri (15%), hosteluri – 26 locuri (3%), tabere de elevi și preșcolari – 55 locuri (6%), pensiuni turistice urbane – 128 locuri (14%). Această distribuție este prezentată în graficul din Figura 6.7. Capacitatea de cazare concentrată pe facilitatea de tip hotelier este evidentă în acest mod.

Capacitatea de cazare turistică în funcțiune

Modul de utilizare a capacităților de cazare existente este reflectat prin intermediul indicatorului capacitatea de cazare turistică în funcțiune. Acest indicator exprimă numărul de zile cât au fost ocupate efectiv locurile de cazare aflate la dispoziție în perioada analizată. Datele statistice de susținere a analizei efectuate sunt cuprinse în Tabelul C – Anexa 4.

Graficul din Figura 6.8 reflectă evoluția indicatorului la nivelul tuturor facilităților de cazare. Se poate observa că utilizarea capacității a avut o evoluție variabilă, în cadrul căreia pot fi identificate două vârfuri de maxim ale nivelului de utilizare, care sunt aferente anilor 2003 (269.867 locuri) și 2010 (260.703 locuri), precum și un nivel minimal în anul (214.856 locuri). Aceste valori sunt de fapt o rezultată a unei multitudini de factori socio-economici cu impact asupra accesării capacităților de cazare turistică aflate la dispoziție.

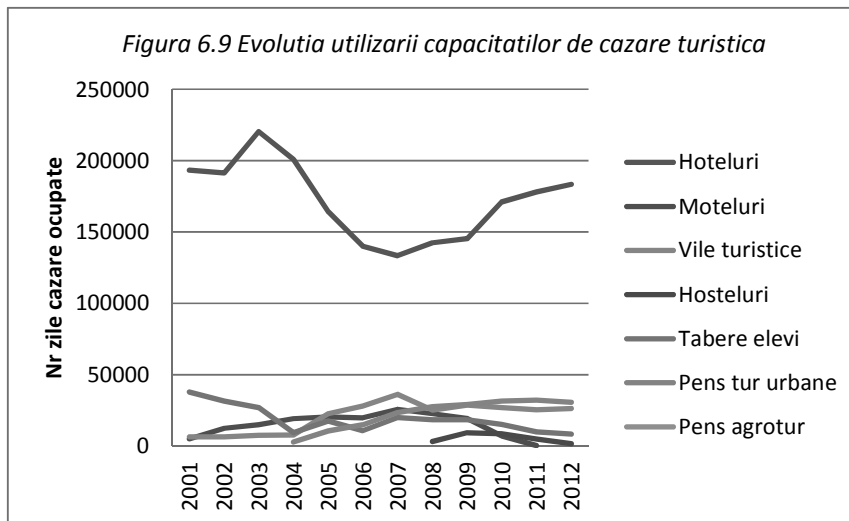

Informații suplimentare pot fi obținute prin orientarea analizei către modul de utilizare pe tipuri de facilități de cazare. Graficul următor (Figura 6.9) exprimă acest aspect. Și în acest caz se detașează net facilitatea de tip hotel, printr-o pondere preponderentă față de celelalte facilități.

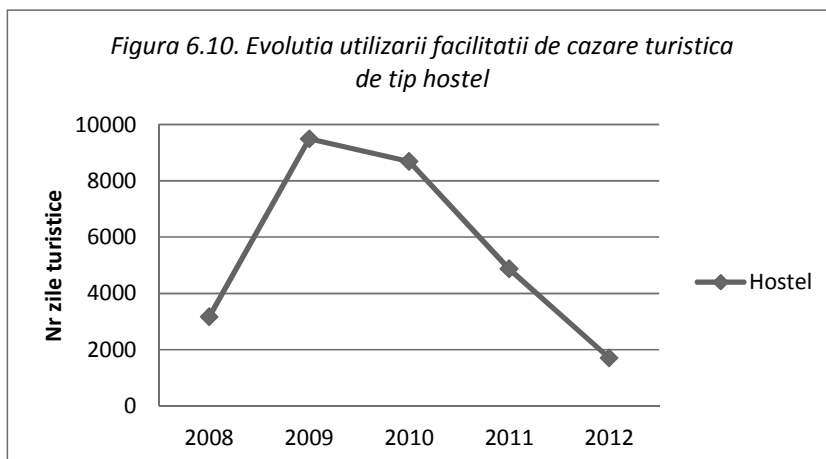
Totuși, având în vedere costurile relativ ridicate ale accesării unei unități de tip hotelier, în virtutea confortului superior și al amplasamentului cel mai favorabil în perimetrul urban, se poate stabili o relație de tip cauză-efect între perioada de maxim a utilizării facilităților de acest tip (anul 2003 – 220.460 zile), respectiv minim (anul 2007 – 133.365 zile), pe de o parte, și aspectele legate de evoluția crizei economice în țara noastră, pe de altă parte.

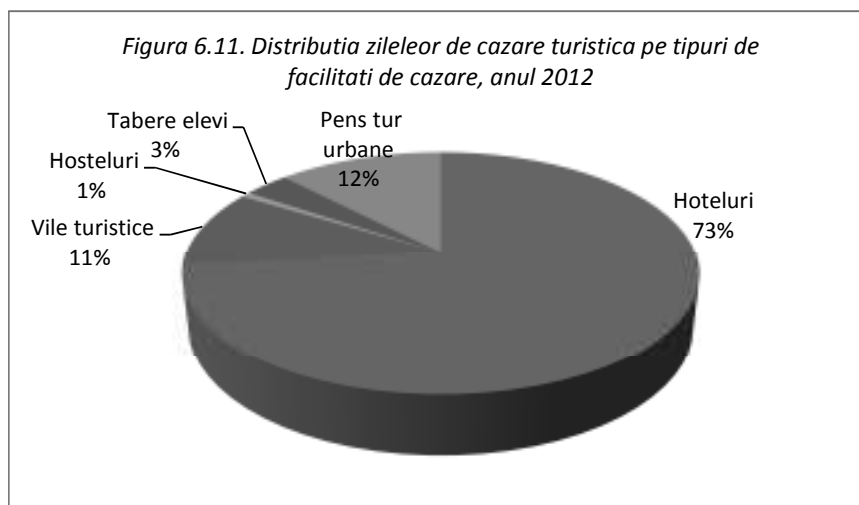
Această supoziție este susținută și de compensarea utilizării minime hoteliere prin creșterea nivelului de utilizare al vilelor turistice în aceeași perioadă. Astfel, pentru anul 2007, minimumul de la hoteluri îi corespunde un maxim de 36.245 zile înregistrat la categoria vile turistice.

Pentru anul 2012, s-a înregistrat o diminuare a utilizării hostelurilor față de anul precedent, respectiv 1.705 zile în 2012 față de 4.870 zile în 2011. Oricum, este de remarcant situația specifică a singurului hostel din evidență în perioada 2008÷2012, cu capacitatea de 26 de locuri, în sensul că utilizarea acestuia a avut o repartiție de tip lognormal, cu o evoluție inversă/compensatorie față de evoluția facilităților de tip hotelier (Figura 6.10).

Ne vom referi în acest context și la distribuția de frecvență înregistrată în anul 2012 pe tipuri de facilități de cazare turistică. Graficul următor (Figura 6.11) reflectă acest lucru.

Circulația turistică

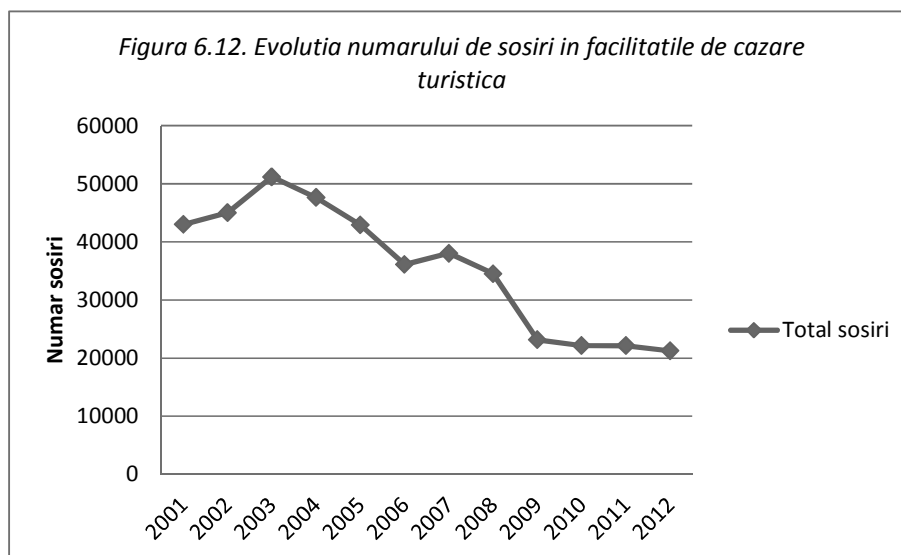
Datele statistice cu privire la circulația turistică au la bază sosirile turiștilor în structurile de cazare, respectiv ale celor care se cazează în afara localității de domiciliu/reședință pentru cel puțin o noapte. Celelalte categorii de persoane (vizitatorii, persoanele cazate în cabanele proprietate privată din zonele de agrement sau care nu apelează la o structură de cazare oficială) nu sunt consemnate. Datele de referință analizate în continuare sunt aferente Tabelului D – Anexa 4.

O primă imagine integratoare este furnizată de aspectele aferente numărului total de sosiri. Graficul din Figura 6.12 exprimă evoluția generală a sosirilor turistice în perioada vizată, respectiv 2001÷2012. Astfel, în perioada 2001÷2003 s-a înregistrat o evoluție ascendentă a numărului de sosiri, aflusul maxim consemnat în anul 2003 fiind de 51.181 sosiri. Pentru perioada următoare, 2004÷2012, s-a înregistrat un trend de scădere permanentă a numărului de sosiri, cu o ușoară revigorare în anul 2007, când a avut loc o creștere de la 36.097 sosiri din anul 2006, la 38.059 sosiri în anul respectiv.

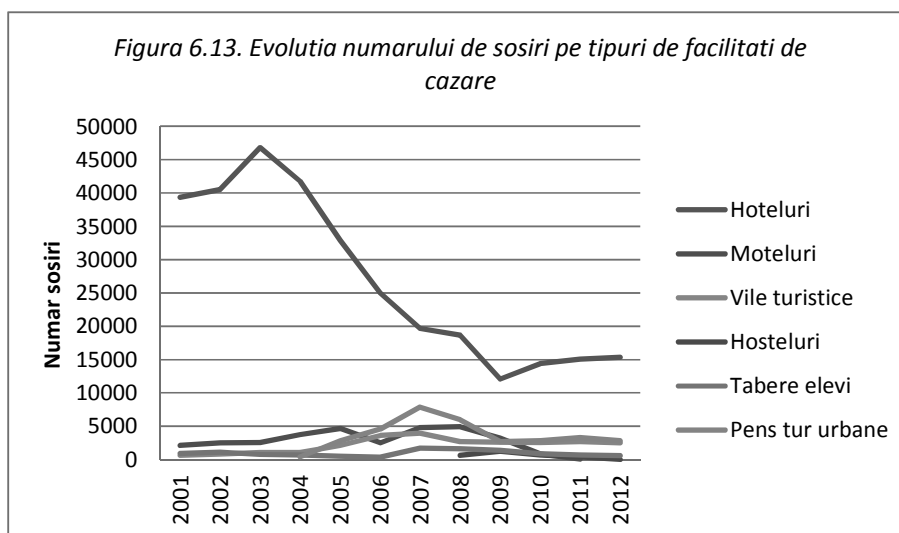
Diminuarea circulației turistice este datorată în special problemelor economice din perioada de criză – scăderea veniturilor, a puterii de cumpărare, creșterea inflației și a numărului de șomeri, climatului de nesiguranță generală a populației.

În paralel cu aceste probleme, este necesar să subliniem faptul că nu s-a realizat adaptarea prețurilor serviciilor turistice la noile realități economice. Pe de altă parte, pe fondul crizei economice și a scăderii generale a veniturilor pe plan european, s-a manifestat o tendință de reorientare a turiștilor străini (îndeosebi cei din țările UE) spre destinații care, per ansamblu, sunt mai ieftine și mai accesibile într-o astfel de conjunctură. Categoriec că această ultimă observație include și modul nou de manifestare, din ultima perioadă, al unei proporții însemnate din masa de turiști români.

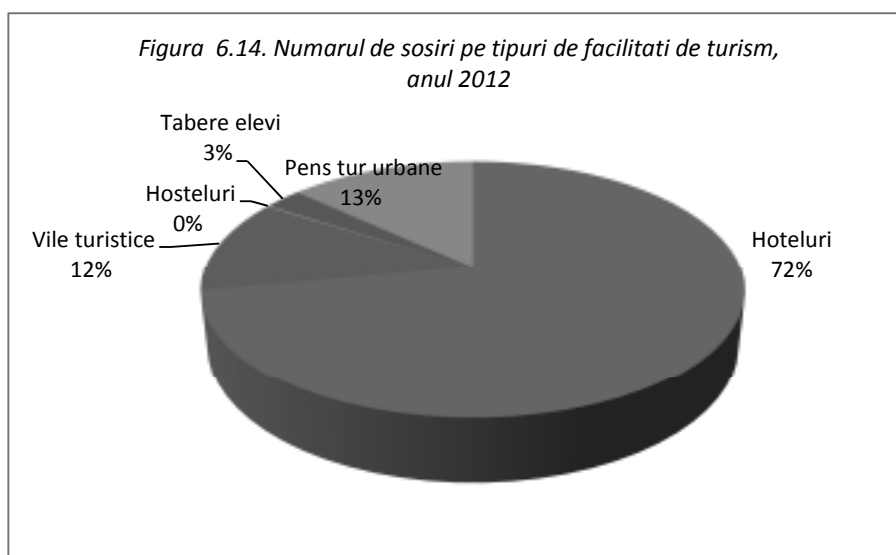

Continuarea analizei din punct de vedere al sosirilor pe tipuri de facilități de cazare turistică (Figura 6.13) evidențiază o evoluție așteptată pentru hoteluri. Astfel, după o primă traiectorie ascendentă, aferentă primilor trei ani (2001+2003), urmează o scădere accentuată pentru următorii șase ani (2004+2009), cu o redresare ușoară în ultimii trei ani. Explicația acestei manifestări rezidă din efectul cumulativ al problemelor crizei economice, accentuate de menținerea unor prețuri ridicate pentru acest tip de facilitate turistică.

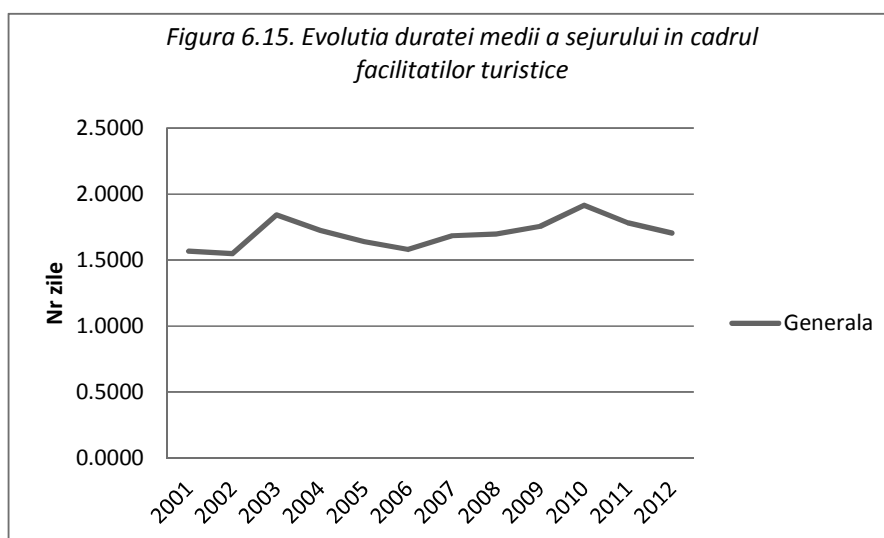
Datele statistice din anul 2012 ne oferă o perspectivă de potențial pentru perioada curentă (Figura 6.14). Tipul de facilitate accesată de cei mai mulți turiști a fost reprezentată de hoteluri (72% - 15.315 sosiri), urmată de pensiunile turistice urbane (13% - 2.815 sosiri) și vile turistice (12% - 2.530 sosiri). O reprezentare slabă o au taberele de elevi și preșcolari (3% - 563 sosiri) și aproape inexistentă, sub 1%, de pensiunile agroturistice (30 sosiri).

Durata medie a sejurului

La nivelul localităților, în general, *indicele de utilizare a capacității de cazare* relevă o distribuție nuanțată, în relație directă cu o serie de factori precum oferta turistică de ansamblu, oferta de cazare, tipul sau forma de turism practică, accesibilitatea locației în cauză. Pe acest fond, durata medie a sejurului este un indicator relevant, care oferă informații privind o serie de elemente caracteristice ale accesării unităților turistice. Acest indicator poate să fie mult ameliorat în condițiile realizării condițiilor de tratament balnear, în sensul trecerii spre perioade mai mari de staționare – între 12 și 15 zile – aferente efectuării unui ciclu complet de tratament.

Datele suport ale analizei sunt prezentate în Tabelul F – Anexa 4, fiind calculate pe baza valorilor înscrise în Tabelele D și E – Anexa 4. Figura 6.15 se referă la durata medie a sejurului în structurile de primire turistică. Acest indicator statistic are o valoare mai mică de 2 zile pentru toată perioada de analiză, valoarea cea mai mare fiind înregistrată în anul 2010, respectiv 1,92 zile.

Dacă ne referim la durata medie a sejurului pentru ansamblul facilităților turistice, valoarea cea mai mare, 3,68 zile, corespunde facilităților de tip pensiune turistică urbană și a fost înregistrată în anul 2004. În rest, valori ridicate sunt cele aferente taberelor de elevi și preșcolari, deși acestea sunt totuși destul de scăzute pentru acest tip de facilitate.

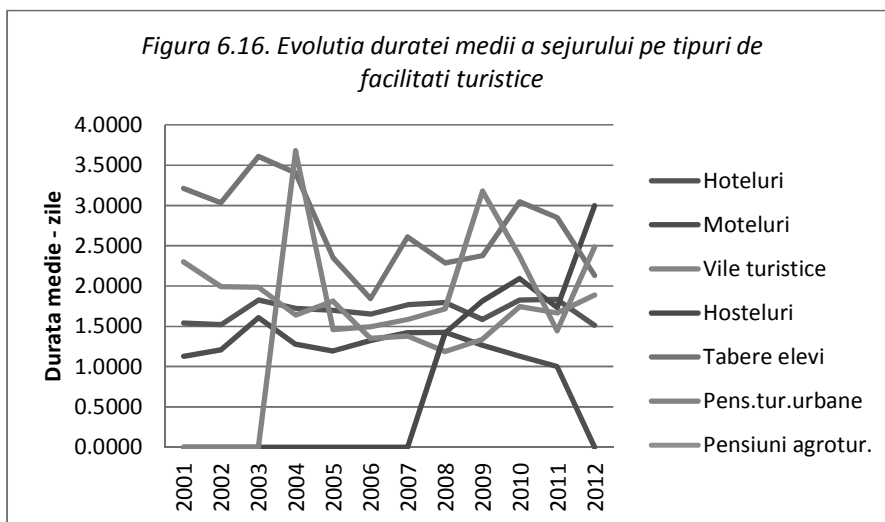
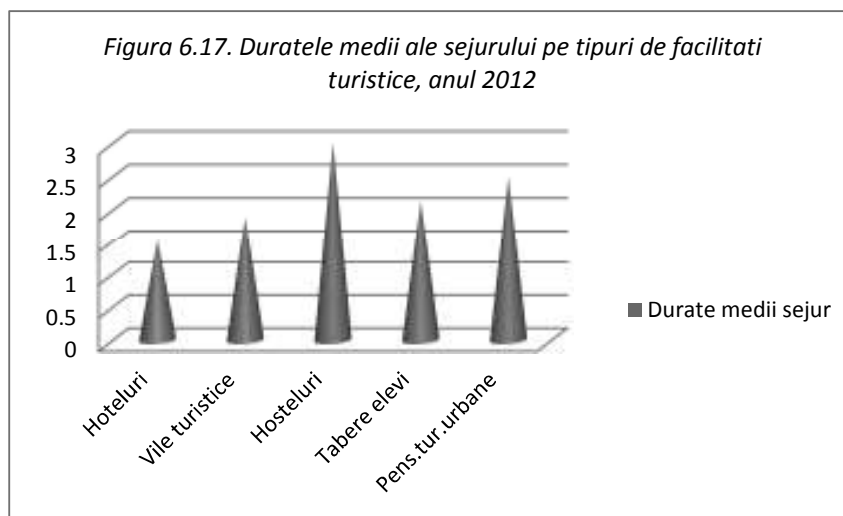

Figura 6.16 reflectă evoluția duratei medii de cazare pe tipuri de facilități turistice. Dacă facem abstracție de media sejurului din cadrul taberei de elevi, celelalte valori medii sunt în general destul de apropiate, cuprinse între 1 și 2 zile turistice. De aici o concluzie evidentă: în această perioadă municipiul Deva nu a reprezentat un obiectiv turistic în sine, ci, de fapt, un loc de tranzit.

Rezultatele obținute pentru anul 2012 stabilesc o baza de referință pentru facilitarea comparațiilor privind eficacitatea demersurilor care vor fi întreprinse în continuare în acest domeniu, cu un potențial de excepție pentru practicarea turismului. Astfel, valorile medii ale duratei sejurului situează pe primul loc hostelurile, cu 3 zile, iar ultimul loc este deținut de hoteluri, cu 1,51 zile (Figura 6.17).

6.6. Propunere de Politică publică

*„Deva, o destinație turistică de excelență în Regiunea Vest.
Stimularea turismului cultural istoric ca premisă a dezvoltării
durabile a Municipiului Deva, 2012-2015”*

6.6.1. Inițierea proiectului

În luna noiembrie 2009 Unitatea de Politici Publice din cadrul Ministerului administrației și Internelor a prezentat Primăriei Municipiului Deva proiectul „Procese decizionale eficiente la nivelul administrației publice locale din România”, finanțat prin Programul Operațional Dezvoltarea Capacității Administrative, Axa prioritară I - Îmbunătățiri de structură și proces ale managementului ciclului de politici publice.

În acest context, Primăria Municipiului Deva și-a manifestat interesul de a participa în calitate de beneficiar la acest proiect, având drept scop schimbul de experiență privind procedurile existente în scopul îmbunătățirii acestora, implementarea de noi instrumente de lucru, precum și dobândirea expertizei necesare îmbunătățirii procesului decizional la nivelul administrației publice locale în vederea adaptării acestuia la nevoile comunității.

Pentru formularea problemei care urma să facă obiectul studiului s-a avut în vedere insuficiența dezvoltare a turismului (în special a celui cultural-istoric), în raport cu potențialul deosebit al Municipiului Deva din acest punct de vedere.

Prima etapă a constat din instruirea unui nucleu de bază, format din 6 persoane, prin participarea la sesiunile de formare profesională organizate în cadrul proiectului în domeniile: management de proiect, politici publice, planificare strategică, management strategic, planificare bugetară, tehnică legislativă și evaluare. În intervalul mai-august 2011 s-au desfășurat exercițiile pilot în urma cărora grupul de lucru de la nivelul Primăriei municipiului Deva - constituit prin Dispoziția Primarului nr.838/2011, a avut ca sarcină elaborarea unei politici publice împreună cu consultantul desemnat de către Ministerul Administrației și Internelor, Unitatea de Politici Publice.

În luna august a fost finalizat proiectul de politică publică și la data de 31.08.2011 a fost supus dezbaterii publice, etapă finală a exercițiului pilot fiind reprezentată de adoptarea propunerii de politică publică prin hotărârea Consiliului local nr.277/2011. Politica publică propusă a menționat că reprezintă continuarea firească a unor preocupări constante și coerente la nivelul administrației locale a Municipiului Deva, materializate în special prin investiția în reabilitarea zonei urbane ”Dealul Cetății”.

Cercetarea sociologică, studiile de fundamentare și propunerile concrete formulate de grupul de lucru reprezintă repere viabile pentru orientarea și definirea obiectivelor din domeniul turismului pentru etapa nouă de dezvoltare vizată de Strategia 2014-2020.

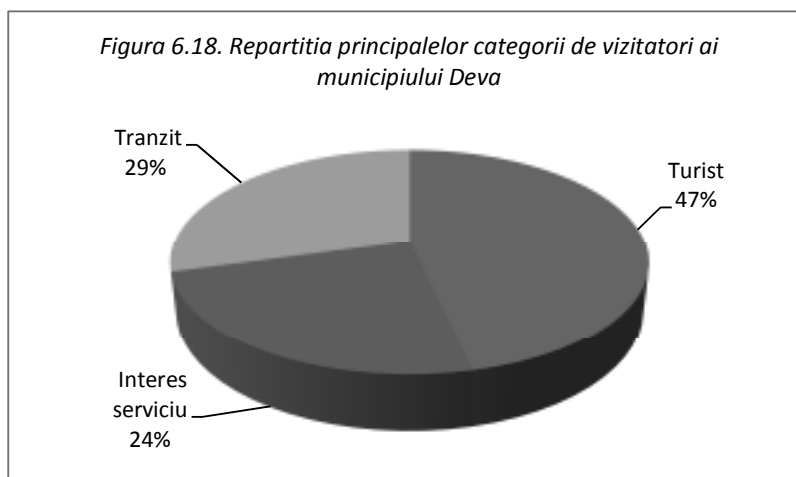
6.6.2. Date sociologice privind fluxurile de turiști

Sub coordonarea grupului de lucru constituit și a expertului desemnat de UPP/MAI, în luna iulie 2011 a fost realizată o cercetare sociologică printre vizitatorii Municipiului Deva. Ancheta a fost defășurată pe un eșantion de 200 de vizitatori care au înnopțat în locurile de cazare din hotelurile și pensiunile de pe raza Municipiului Deva.

Au vizat următoarele obiective:

- ✓ Evaluarea diferitelor tipuri de turism practicate de către vizitatorii Municipiului Deva;
- ✓ Frecvența cu care turiștii în Deva pleacă în concediu;
- ✓ Tipurile de destinații turistice pe care vizitatorii Municipiului Deva le aleg pentru petrecerea concediului;
- ✓ Modalități de planificare a concediului;
- ✓ Motivații ale turiștilor din Municipiul Deva pentru alegerea acestei destinații turistice;
- ✓ Sursele de informare cu privire la obiectivele turistice din Deva;
- ✓ Obiective turistice ale Municipiului Deva – preferințe și intenția de a le vizita;
- ✓ Disponibilitatea turiștilor de a recomanda cele mai interesante obiective turistice din Municipiul Deva.

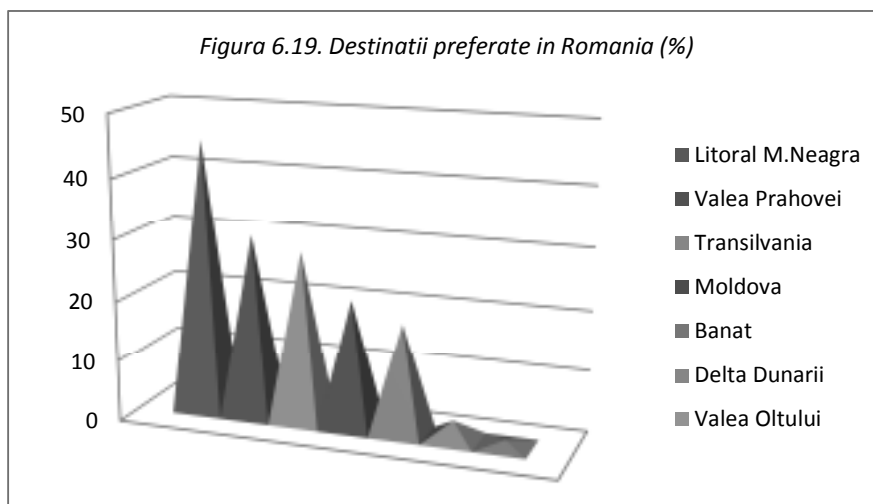
Un prim aspect rezultat în urma studiului a reliefat faptul că vizitatorii din orașul Deva se împart în trei categorii, cu următoarea distribuție: în calitate de turist – 46%; în interes de serviciu – 24%; în tranzit către o altă destinație turistică – 29%. (Figura 6.18)

Majoritatea vizitatorilor orașului (80%) merg în concediu cel puțin o dată pe an, destinațiile alese în România fiind următoarele (respondenții au avut posibilitatea de a indica mai multe răspunsuri): litoralul Mării Negre – 45%; Valea Prahovei – 30%; Transilvania – 28%; Moldova – 21%; Banat – 18%; Delta Dunării – 3%; Valea Oltului – 1%.

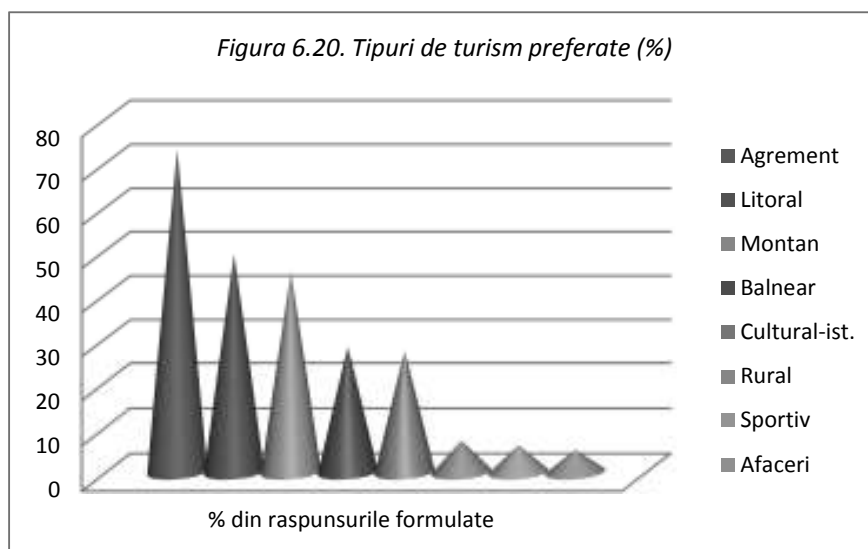
Figura 6.19 oferă o imagine relevantă asupra preferințelor formulate de respondenți cu ocazia participării acestora la studiul sociologic efectuat.

În marea lor majoritate, vizitatorii orașului Deva preferă să-și planifice singuri concediile, doar 38% dintre ei apelând pentru aceasta la serviciile unei agenții de turism.

Tipurile de turism preferate sunt următoarele (respondenții au avut posibilitatea de a indica mai multe răspunsuri): turism de agrement și recreere – 73%; turism de litoral – 49%; turism montan – 45%; turism balnear – 28%; turism cultural-istoric – 27%; turism rural – 7%; turism sportiv – 6%; turism de afaceri – 5%.

Figura 6.20 cuprinde graficul preferințelor exprimate.

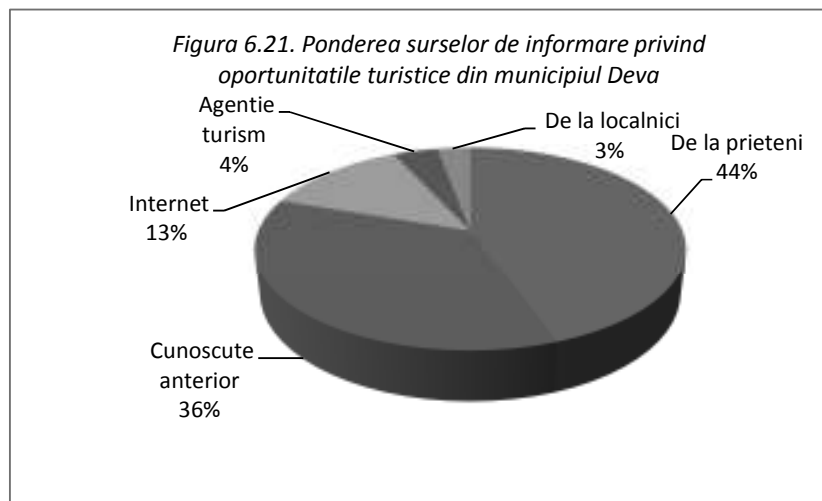

Sursele principale de informare privind oportunitățile turistice oferite de Municipiul Deva sunt cele informale (prietenii, cunoștințe, internet, familiarizare anterioară), astfel: de la prietenii/cunoștințe – 45%; le cunoșteam dintr-o altă vacanță – 36%; de pe internet – 13%; mi-au fost recomandate de o agenție de turism – 4%; mi-au fost recomandate de localnici – 3%.

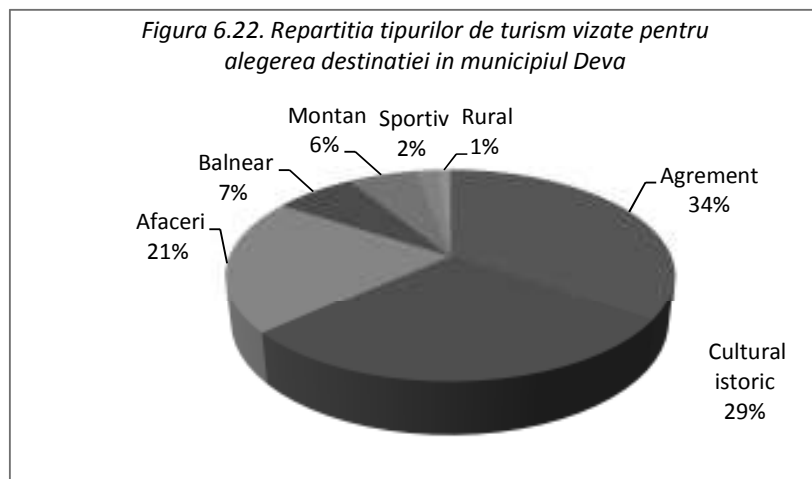

Figura 6.21 reprezintă grafic ponderea surselor de informare privind accesarea facilităților turistice aferente municipiului Deva.

Majoritatea covârșitoare a vizitatorilor orașului în iulie 2011 (80%) îl mai vizitaseră cel puțin o dată, ceea ce indică o bună capacitate de fidelizare și sustenabilitate a turismului în Deva.

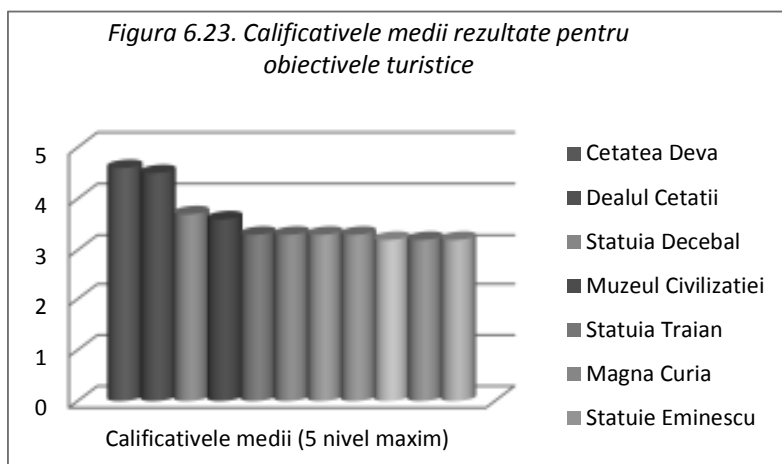
Motivul pentru care a fost aleasă Deva ca destinație turistică de către vizitatori sunt următoarele: turism de agrement și recreere – 35%; turism cultural-istoric – 29%; turism de afaceri – 21%; turism balnear – 7%; turism montan – 6%; turism sportiv – 2%; turism rural – 1%. Această distribuție este evidențiată și prin intermediul figurii următoare (Figura 6.22).

Ca atractivitate, dintre obiectivele de pe raza municipiului se detașează Cetatea Devei și Dealul Cetății (respondenții au fost rugați să dea calificative între 1 și 5 obiectivelor): Cetatea Deva – 4,6; Dealul Cetății – 4,5; Statuia lui Decebal – 3,7; Muzeul Civilizației Dacice și Romane – 3,6; Statuia împăratului Traian – 3,3; Palatul Magna Curia (Castelul Bethlen) – 3,3; Statuia lui Mihai Eminescu – 3,3; Catedrala Ortodoxă Sfântu Nicolae – 3,3; Biserica Reformată – 3,2; Teatrul Dramatic (denumirea pe care o avea Teatrul de Artă la momentul realizării acestui studiu) – 3,2; Mănăstirea Franciscană – 3,2.

Aceste rezultate sunt oglindite în Figura 6.23.

6.6.3. Concluzii și obiectivele propuse

În **concluziile formulate**, pe baza rezultatelor obținute în urma efectuării cercetării privind propunerea de politică publică, se arată că:

- ⇒ Turismul reprezintă un vector important al dezvoltării durabile, prin potențialul său de a genera venituri și locuri de muncă.
- ⇒ Deși potențialul turistic al Municipiului Deva (în special pe dimensiunea turismului cultural-istoric) este unul remarcabil, datele (atât cele statistice, cât și cele sociologice) indică o insuficientă exploatare a acestui potențial.
- ⇒ Tendința descrescătoare pentru ultimii 6-7 ani a numărului de turiști și a duratei medii a vizitei este îngrijorătoare, și denotă necesitatea unei abordări integrate și comprehensive pentru corectarea ei.
- ⇒ Deși preocuparea administrației publice locale în această direcție a fost una constantă și susținută, materializată în special prin investiția în reabilitarea obiectivului Cetății Devei, ea trebuie completată și continuată printr-o politică publică de stimulare a turismului cultural-istoric, care să ducă la o mai bună valorificare a investiției deja realizate.
- ⇒ Progresele recente sunt notabile, dar ele trebuie consolidate.
- ⇒ Necesitatea stimulării turismului cultural-istoric ca premisă a dezvoltării durabile a Municipiului Deva.
- ⇒ Necesitatea întăririi parteneriatului între administrația locală și agenții economici pentru creșterea atractivității zonei ca destinație turistică.

Obiectivele stabilite sunt următoarele:

- **Obiectiv general:** valorificarea durabilă a potențialului turistic al Municipiului Deva
- **Obiective specifice:**
  - ✓ Creșterea cu 15% a numărului de turiști/vizitatori până în 2015.
  - ✓ Creșterea duratei medii a sejurului de la 1.68 zile (2007), până la 2 zile (2015).
  - ✓ Creșterea încasărilor directe din turism la bugetul local cu 10% până în 2015.
  - ✓ Promovarea intensivă a obiectivelor cultural-istorice reabilite în Municipiul Deva în perioada 2014-2015.
  - ✓ Integrarea opțiunilor de turism cultural-istoric în Municipiul Deva cu ofertele turistice de agrement și cu cele care vizează alte obiective în proximitatea municipiului.

6.6.4. Variante de soluționare

Variantele de politică publică au fost rezultatul sesiunilor grupului de lucru constituit la nivelul Primăriei Municipiului Deva, precum și al unui focus grup, realizat în luna iulie 2011, la care au participat reprezentanți ai industriei turistice din Deva.

Ca rezultat al sesiunilor de lucru, au fost formulate trei variante de abordare, diferențiate prin nivelul de implicare al autorităților publice locale. Pentru fiecare variantă în parte au fost abordate pe larg următoarele probleme: definirea particularităților de diferențiere; avantaje; dezavantaje; impact (bugetar, economic și social).

La procesul de consultare au participat, în diferite faze, instituții reprezentative la nivelul municipiului Deva din perioada respectivă, printre care:

- ❖ Reprezentanți ai managementului unor agenții de turism și unități de cazare care operează în Municipiul Deva;
- ❖ Instituții culturale și educaționale; Universitatea Ecologică „Traian” Deva; Liceul de Artă; Muzeul Civilizației Daco-Romane; Liceul Sportiv;
- ❖ Publicare on-line a proiectului de politică publică.

Varianta 1: *Implicarea minimală a autorității publice locale pentru rezolvarea punctuală a unor probleme generate de externalități*

Particularități

Varianta presupune implicarea sporadică a autorității publice locale pentru remedierea unor neajunsuri punctuale indicate de reprezentanții operatorilor turistici și de vizitatorii orașului Deva. Astfel, atenția urmează a se concentra asupra semnalizării corespunzătoare, prin indicatoare și panouri rutiere, a obiectivelor turistice de interes și asupra realizării unei secțiuni dedicate opțiunilor de turism pe site-ul Primăriei Deva.

Colaborarea cu agenții economici din domeniul turismului va fi una sporadică, prin organizarea unor întâlniri de informare anuale.

Avantaje principale:

- ✓ Cheltuieli minime de implementare;
- ✓ Se acționează asupra unor neajunsuri punctuale, a căror corectare intra oricum în sfera preocupărilor autorității publice locale;
- ✓ Politica putea fi implementată în întregime în cursul anului 2012.

Dezavantaje principale:

- Politica nu este una integrată;
- Impact în facilitarea gestionării vizitei de către turiști, dar impact minimal în privința atragerii unui număr suplimentar de turiști;
- Improbabilitatea realizării obiectivelor specifice și operaționale ale politicii.

Impact bugetar: Această variantă nu presupune cheltuieli de personal suplimentare, activitățile pot fi realizate în limita posibilităților de timp ale personalului deja existent.

Impact economic și social: Impact minimal, datorită improbabilității atragerii unui număr suplimentar considerabil de turiști. Totuși, împreună cu investițiile deja în derulare, această variantă poate duce la îmbunătățirea calității experienței turistice a vizitatorilor municipiului Deva și la sporirea ușoară, în timp, a reputației sale ca destinație turistică.

Varianta 2: *Implicarea autorității publice locale prin oferirea de suport pentru promovarea Devei ca destinație turistică și abordarea extinsă a problemelor generate de externalități.*

Particularități

Această variantă înglobează acțiunile presupuse de varianta anterioară, extinzând abordarea și asupra unor alte neajunsuri și insuficiențe. Astfel, în afara indicatoarelor și a panourilor rutiere și a realizării unei secțiuni dedicate turismului pe site-ul Primăriei, acțiunile presupuse de această variantă vor viza și alte trei direcții suplimentare.

- ❖ Realizarea și editarea unei broșuri turistice a Municipiului Deva, cuprinzând o prezentare a principalelor obiective de interes turistic și o hartă turistică;
- ❖ Sporirea notorietății obiectivelor de interes cultural-istoric și a vizibilității Devei ca destinație turistică prin organizarea de evenimente culturale în cadrul oferit de aceste obiective. Este vorba despre expoziții și seri de teatru, film sau muzică la Cetatea Devei (3-4 pe an) și de organizarea unui festival anual. Această direcție presupune implicarea activă a instituțiilor culturale devene;
- ❖ Realizarea unui portal turistic on-line al Devei, care să reunească prezentarea principalelor obiective de interes turistic și a oportunităților turistice oferite de agenții privați.

Avantaje principale

- ✓ Răspunde în mai mare măsură neajunsurilor subliniate de turiști și de reprezentanții operatorilor de turism;
- ✓ Face mai plauzibilă sporirea numărului de turiști;
- ✓ Este o abordare mai extinsă și mai cuprinzătoare;
- ✓ Costurile de implementare pot fi reduse prin stabilirea unor parteneriate cu mediul de afaceri.

Dezavantaje principale

- Rezultatele depind de alocarea unor resurse financiare suplimentare;
- Succesul implementării depinde în mod crucial de atragerea ca parteneri a agenților economici și a instituțiilor culturale din Deva;
- Există riscul generării unor așteptări prea optimiste cu privire la creșterea influxului de turiști în municipiul Deva.

Impact bugetar:

Suplimentarea, începând cu anul în care se trece la aplicarea acestei variante, a schemei de personal a Primăriei Deva cu un post bugetat, fișa postului urmând să cuprindă atribuții de organizare de evenimente, comunicare și gestionare a parteneriatului cu agenții economici și instituțiile culturale.

Cheltuieli materiale: cheltuieli aferente organizării de evenimente, editării broșurii și realizării portalului de turism. Distribuția acestor cheltuieli nu este însă omogenă de-a lungul celor patru ani de implementare stabiliți în momentul definirii Politicii Publice de Turism, respectiv 2012-2015, ci cunoaște un vârf în primul an.

Impact economic și social

- ❖ Impact pozitiv considerabil, datorită efectelor creșterii graduale a numărului de turiști în Municipiul Deva asupra dezvoltării economiei locale.
- ❖ Principalele efecte estimate sunt asupra:
  - Cifrei de afaceri în turism;
  - Numărului de locuri de muncă în domenii conexe turismului;
  - Încasărilor din turism ale autorității publice locale.

Varianta 3: *Asumarea de către autoritatea publică locală a rolului principal în promovarea Devei ca destinație turistică și în creșterea calității experienței turistice a vizitatorilor.*

Particularități

Această variantă înglobează variantele 1 și 2, dar presupune în plus asumarea de către autoritatea publică locală a unei atitudini de jucător activ pe piața de turism și abordarea completă a problemelor generate de externalități.

Astfel, în afara activităților menționate în variantele anterioare, varianta 3 urmează să vizeze și următoarele direcții de acțiune:

- ❖ Realizarea unei campanii active multianuale de promovare media și new media a obiectivelor turistice din Deva;
- ❖ Înființarea unui centru de informare și promovare turistică în Municipiul Deva, sub egida primăriei;
- ❖ Restaurarea clădirilor de interes istoric sau arhitectural din centrul Devei.

Avantaje principale:

- ✓ Este o abordare completă;
- ✓ Răspunde în totalitate neajunsurilor menționate de vizitatorii orașului Deva și de agenții economici din turism;
- ✓ Face foarte probabilă sporirea numărului de turiști.

Dezavantaje principale:

- Resursele financiare necesare sunt foarte mari;
- Ridică probleme de echitate (în ce măsură este echitabilă alocarea unor fonduri atât de substanțiale unui domeniu singular);
- Ridică probleme juridice (marea majoritate a clădirilor vizate sunt proprietate privată);
- Nu rezistă unei analize cost –eficacitate (plusul de resurse față de varianta 2 este foarte mare în raport cu plusul de eficiență în atingerea obiectivelor

politicii. Spre exemplu, media multianuală de vizitatori ai municipiului nu justifică înființarea unui CIPT).

Impact bugetar:

- ❖ Cheltuieli de personal: suplimentarea cu 4 posturi a schemei de personal bugetate a Primăriei Deva (1 post aferent variantei 2, 2 posturi pentru centrul de informare turistică, 1 post pentru angajarea și monitorizarea lucrărilor de restaurare).
- ❖ Cheltuieli materiale: cheltuieli aferente campaniilor de promovare, cheltuieli pentru construcția și funcționarea CIPT, cheltuieli pentru restaurarea clădirilor.

Impact economic și social:

- ❖ Generarea de locuri de muncă în activitatea de restaurare imobiliară (nesustenabile însă pe termen lung);
- ❖ Creșterea probabilă a numărului de turiști, cu efecte asupra economiei locale;
- ❖ Blocarea unor resurse financiare considerabile, care nu vor mai putea fi utilizate pentru realizarea altor obiective ale autorității publice locale.

Varianta de soluționare recomandată

În urma procesului de consultare, cu luarea în considerare a elementelor de impact și a posibilităților de soluționare a acestora pe baza resurselor disponibile sau care pot fi atrase, a rezultat că varianta de soluționare recomandată este varianta 2.

Această variantă răspunde în cea mai mare măsură obiectivelor asumate pentru politica publică folosind resurse financiare rezonabile și alocate echitabil (necesarul aproximează media multianuală a veniturilor directe obținute de autoritatea publică locală de pe urma turismului – venituri din taxa hotelieră). De asemenea, varianta atinge cea mai mare parte a neajunsurilor menționate de agenții economici din domeniul turismului și de vizitatorii orașului.

Autoritatea publică locală își va concentra atenția asupra zonelor deficitare a căror corectare este de natură să genereze efecte pozitive, fără a face apel la mobilizarea inechitabilă a unor resurse excesive. Autoritatea publică locală va viza în mod prioritar corectarea unor probleme generate de externalități, prin oferirea de bunuri publice relevante (bunuri de a căror existență profită toți jucătorii de pe piață și comunitatea în sens larg, dar a căror producție nu este rentabilă pentru un agent singular).

Un al doilea domeniu strategic de acțiune subliniat vizează suport pe care este necesar să îl ofere autoritatea publică locală în sprijinul agenților privați pentru promovarea ofertelor turistice pe raza municipiului Deva, fără a-și asuma însă rolul de jucător pe piața de publicitate și promovare (fără a cumpăra campanii publicitare).

În cadrul acestui domeniu, direcțiile principale vor fi următoarele:

- Organizarea de evenimente culturale care să contribuie în mod indirect la promovarea obiectivelor turistice devene;
- Realizarea unui portal turistic on-line al Devei care să aducă laolaltă ofertele și opțiunile aflate la dispoziția turiștilor din Deva.

6.7. Cultură și sport

6.7.1. Context European și Regional

Agenda teritorială a UE 2020 stabilește șase priorități teritoriale pentru dezvoltarea teritorială europeană în atingerea obiectivelor Strategiei Europa. Printre aceste priorități teritoriale este vizată și cultura. Astfel, unul din obiectivele vizate pentru orizontul 2020 se enunță astfel:

„Gestionarea și conectarea valorilor ecologice, peisagistice și culturale ale regiunilor, inclusiv managementul comun al riscurilor, ca o condiție esențială pentru asigurarea dezvoltării sustenabile pe termen lung.”

Coeziunea teritorială implică o consolidare a dimensiunii teritoriale în ansamblul politicilor comunitare, astfel încât să fie valorizate sinergiile dintre diferitele politici sectoriale și utilizarea potențialului specific fiecărui tip de teritoriu pentru o mai bună realizare a obiectivelor strategiei Europa 2020. Printre acțiunile principale enunțate în acest sens se numără și:

„Concentrarea pe politicile naționale și regionale în domeniul dezvoltării teritoriale și pe valorificarea potențialului regional și a capitalului teritorial, respectiv a diversității culturale și teritoriale a Europei.”

În Comunicatul său *Politica regională ce contribuie la creșterea inteligentă în Europa*, Comisia Europeană oferă sugestii cu privire la conceptele cheie care trebuie prezentate în cadrul unei strategii de specializare inteligentă. Printre aceste concepte cheie se înscrie și:

„Creativitatea și industriile culturale pot sprijini dezvoltarea semnificativă a economiilor locale, crearea de locuri de muncă noi și sustenabile, și pot avea un efect de propagare asupra altor industrii și pot crește atractivitatea regiunilor și orașelor.”

Așa cum se prezintă și în raportul *"Evaluarea economico-geografică: provocările dezvoltării teritoriale în Regiunea Vest"*, Tabelul 6.6 indică cele cinci sectoare în care fiecare județ este cel mai specializat în context național. Referitor la județul Hunedoara, reiese clar că acesta rămâne specializat pe sectoare care au legătură cu elementele naturale și elemente ale identității culturale ale zonei respective - exploatarea pădurilor și minerit.

Cele mai importante 5 sectoare de bază specializate în județul Hunedoara (2010)

Tabel 6.6

<i>Cod CAEN</i>	<i>Descriere</i>	<i>Coeficientul sectorului</i>
02	Silvicultură și exploatare forestieră	19.9
05	Mine de cărbune	17.1
32	Alte facilități de producție	4.0
08	Alte în domeniul mineritului	2.7
29	Vehicule (Motoare)	2.6

De remarcat faptul că resursele culturale sunt de obicei conexe cu oportunitățile turistice oferite de acestea. Astfel, pentru clusterul de turism se consideră că atenția sporită la nivel politic este cheia în cazul în care Regiunea Vest ar trebui să profite din plin de resursele sale naturale și culturale. Lipsa de organizații de management al destinațiilor, la nivel regional, județean și local, reflectă absența unei strategii integrate comune, ceea ce are consecințe negative, inclusiv o concurență nejustificată între destinații care pot acționa eficient în mod complementar.

Drepturile de proprietate neclare în ceea ce privește patrimoniul istoric și cultural pot duce la restricționarea accesului la fondurile europene, din cauza unor probleme de proprietate și de non-eligibilitate a granturilor de concesiune de către Autoritatea de Management. Un alt blocaj include capacitatea administrativă publică redusă pentru proiecte complexe de investiții în turism, precum și lipsa produselor turistice regionale integrate de pe piețele de turism locale și străine.

Strategia culturală și a evenimentelor poate deveni un element cheie pentru strategia de turism a Regiunii Vest. Existența unui program al evenimentelor care este echilibrat și include evenimente în fiecare sezon reprezintă un aspect important pentru o destinație urbană. Evenimentele constituie ocazii de a descoperi patrimoniul tradițional al orașului, prezentat într-o manieră diferită. În plus, organizarea de evenimente majore în extra sezon poate reprezenta o modalitate bună de a crește fluxurile de turiști în timpul sezonului slab.

Fondurile structurale UE disponibile pentru perioada 2014-2020 pot fi utilizate în vederea atingerii de obiective orizontale și specifice sectorului în conformitate cu strategia de "specializare inteligentă" pentru Regiunea Vest. Disponibilitatea resurselor naționale și mobilizarea finanțării sectorului privat pot crește eficacitatea intervențiilor specifice. Urmând liniile directoare ale Comisiei Europene, o serie de obiective tematice, definite prin Politica de Coeziune a EU, sunt considerate relevante pentru Regiunea Vest și sunt grupate în axe prioritare.

Astfel, în **Raportul final elaborat de Banca Mondială** în vederea susținerii etapei de fundamentare a strategiei de dezvoltare a Regiunii Vest, intitulat "*România Regiunea Vest Creșterea Competitivității și Specializarea Inteligentă*", sunt propuse următoarele axe prioritare:

- ⇒ Axa prioritară 1: Creșterea competitivității locale și specializarea inteligentă în Regiunea Vest;
- ⇒ Axa prioritară 2: Protejarea patrimoniului natural și cultural al regiunii;
- ⇒ Axa prioritară 3: Învățământ la standarde înalte pentru toți.

Referitor la axa prioritară 2, Protejarea naturii și a patrimoniului cultural din regiune este necesar să se realizeze exploatând, în același timp, patrimoniul natural și cultural în concordanță cu interesul economic al regiunii. În această privință, prioritățile de investiții trebuie gândite pentru a utiliza patrimoniul natural și cultural al regiunii, inclusiv centrele urbane istorice și obiectivele istorice, precum și obiectivele turistice specifice.

Investind în această direcție, se pot utiliza specificul regiunii și avantajele comparative ale acesteia pentru a îmbunătăți nivelul de dezvoltare și calitatea vieții locuitorilor regiunii. Astfel, atuurile teritoriale, umane, naturale și culturale pot fi utilizate pentru a se obține o creștere mai sustenabilă.

Se consideră că Regiunea Vest beneficiază de mai multe puncte forte din punct de vedere competitiv. Printre acestea se înscrie și poziționarea geografică favorabilă, un mediu natural curat în mare parte și obiective culturale și arheologice neexploatate, care oferă posibilități suplimentare de specializare în activități care aduc o valoare adăugată mai ridicată. Ca urmare, obiectivele culturale și arheologice aflate în această zonă a țării trebuie incluse într-un itinerar tematic integrat și promovat în mod adecvat.

Prima prioritate de investiții selectată prin această axă prioritară este *protejarea, promovarea și dezvoltarea patrimoniului natural și cultural al regiunii*. Obiectivele specifice ale acestei priorități de investiții sunt:

- refacerea și utilizarea durabilă a patrimoniului cultural și modernizarea sau introducerea unei infrastructuri suport;
- crearea, dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de turism, în vederea creșterii calității serviciilor turistice și a sprijinirii utilizării sustenabile a resurselor naturale.

Este nevoie de măsuri targetate pentru a conserva și îmbunătăți patrimoniul turistic al regiunii. Regiunea Vest deține o gamă largă de obiective naturale, culturale și istorice, inclusiv regiuni muntoase și ape termale, precum și obiective și monumente istorice. Trebuie implementate măsuri targetate pentru a conserva aceste obiective și pentru a le da o valoare economică reală prin includerea lor în circuite turistice atractive.

A doua prioritate de investiții este de a proteja și a reface solul și biodiversitatea și de a promova servicii de ecosistem, inclusiv NATURA 2000 și infrastructura verde. Obiectivul specific al acestei priorități de investiții îl reprezintă protejarea și promovarea biodiversității din parcurile naționale din Regiunea Vest.

Această strategie poate cuprinde două mari acțiuni:

- includerea zonelor naturale protejate pentru care nu au fost dezvoltate încă planuri de management pe lista viitoarelor proiecte de finanțat;
- identificarea planurilor de management dezvoltate deja pentru a asigura implementarea măsurilor specificate de planurile existente.

Planurile de management sunt esențiale pentru a permite deținătorilor de terenuri sau păduri să beneficieze de despăgubiri, un aspect care s-a dovedit problematic, mai ales în cazul pădurilor. Din acest motiv, ar trebui implicate autoritățile locale la identificarea, promovarea și implementarea de strategii bine-definite pentru zonele naturale protejate.

6.7.2. Cultură - Unități de cultură

Viața culturală a locuitorilor Devei a fost marcată în mare măsură de evenimentele istorice și politice care s-au petrecut în Transilvania.

În Evul Mediu manifestările culturale erau specifice clasei nobiliare, care organiza în cadrul Castelului Bethlen (Palatul Magna Curia) saloane literare, recepții și baluri. La începutul secolului XIX, ca urmare a inițiativelor și acțiunilor unor intelectuali, animați de dorința de a contribui la "luminarea poporului", Deva cunoaște o dezvoltare a mișcării culturale. Astfel, în anul 1842 a luat ființă Asociația Culturală Casina Națională, cu sediul în actuala Piața Unirii. Casina Națională a reprezentat un veritabil lăcaș de cultură, artă și educație pentru populația Devei.

În 1949, în Piața Unirii, s-au pus bazele Ateneului Popular "Ilie Pintilie", care avea și o bibliotecă. Aceasta a primit în 1951 statutul de bibliotecă a regiunii Hunedoara. Între 1951-1968 a funcționat sub denumirea de Biblioteca Centrală Regională, între 1968-1974 sub cea de Biblioteca Județeană, iar din 1993 de Biblioteca Județeană "Ovid Densusșianu".

În anul 1956 au fost puse bazele Căminului Regional al Creației, care a avut mai multe schimbări de denumiri, ultima fiind *Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale*.

În anul 1960 a fost înființat Comitetul pentru Cultură și Artă, transformat ulterior în *Comitetul pentru Cultură și Educație Socialistă*. Din 1990 apare *Inspectoratul pentru Cultură al Județului Hunedoara*, care s-a transformat în *Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național*, apoi în *Direcția Județeană pentru Cultură și Patrimoniu Național*, iar din 2012 în *Direcția Județeană pentru Cultură Hunedoara*.

Cercul Militar (Casa Armatei) – s-a înființat în 1975 sub denumirea de *Casa Armatei* și a funcționat, până în 1981, în localul fostului Club al Sindicatelor Deva, pe str. Decebal. Din anul 1981 până în anul 2002 a funcționat în localul Căminului Cultural din Cartierul Ceangăi, după care a fost amplasată în clădirea de deasupra Restaurantului Casina din Piața Unirii.

Un eveniment important pentru dezvoltarea culturii în municipiul Deva l-a constituit darea în folosință, în anul 1975, a noii Căse de Cultură, în prezent **Centrul Cultural "Drăgan Muntean"**.

Această instituție publică de cultură dispune de o sală de spectacol cu 500 de locuri și o sală pentru simpozioane cu 100 de locuri.

Centrul Cultural "Drăgan Muntean" organizează sau facilitează desfășurarea activităților educative, de instrucție și cultural artistice prin simpozioane, sesiuni de comunicări, mese rotunde, lectorate, conferințe, expuneri, colocvii, dezbateri, festivaluri, concursuri, cenacluri literar-artistice, expoziții, spectacole, seri muzical-literare, etc. De asemenea, asigură implicarea tinerilor voluntari în procesul de cunoaștere și punere în valoare a patrimoniului cultural material și imaterial al orașului Deva.

Asigură aplicarea unor strategii culturale viabile benefice publicului, generarea de produse culturale sau îmbunătățirea celor existente prin interacțiune între cetățeni și instituție, dintre asociații, fundații, artiști și totodată participarea unor categorii diverse de actori/operatori culturali de curente și expresii artistice diferite, aparținând minorităților etnice sau altor confesiuni.

Totodată, instituția elaborează și desfășoară programe și proiecte în domeniile:

- ⇒ **Formativ-educativ, cultural-artistice:**
  - ❖ Cursuri și concursuri de inițiere și dezvoltare a aptitudinilor creative;
  - ❖ Cursuri de pregătire în diverse meserii - Programe de reconversie profesională;
  - ❖ Cursuri tehnico-aplicative;
  - ❖ Activități specifice de stimulare a creației și interpretării în domeniul literaturii, artelor plastice, muzicale, coregrafice.
- ⇒ **Divertisment:** spectacole, baluri, seri distractive, discoteci, videoteci, reuniuni artistice, activități de club, precum și alte activități specifice.

Centrul Cultural "Drăgan Muntean" ofera condiții pentru organizarea de festivaluri, întruniri, etc, participând la conceperea și desfășurarea evenimentelor cultural-științifice, istorice și sociale ale comunității orașului Deva.

Centrul Cultural "Drăgan Muntean" Deva realizează schimburi culturale, științifice, artistice interne și externe, festivaluri interjudețene, naționale și internaționale, manifestări organizate în cooperare, vizite și schimburi de delegați, stagii de specializare în țară și străinătate. În îndeplinirea atribuțiilor sale instituția noastră colaborează cu institute și centre științifice de profil, instituții de învățământ superior, instituții de cult, muzee, instituții profesionale de artă, școli, licee de artă, fundații și societăți culturale, publicații și edituri, mijloace de comunicare în masă, etc.

Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva este adăpostit în palatul Magna Curia.

Colecția de istorie și artă a muzeului deține un număr impresionant de piese, unele de o valoare inestimabilă, astfel:

- Colecția de artă: 786 lucrări de pictură; 422 piese artă decorativă; 224 lucrări de grafică; 35 lucrări sculptură;
- Colecția de istorie modernă: Istorie modernă: 2.799 piese; Istorie medie: 114 piese;
- Colecția „Aurel Vlaicu” - conține 89 piese;
- Colecția de istorie contemporană - conține 4.779 piese;
- Biblioteca Muzeului - număr volume: 30.612; Colecția de carte veche românească, carte veche străină și exemplare cu valoare culturală (1100).

Secția de Științele Naturii a fost înființată în anul 1967 din inițiativa profesorului Agnișa Nuțu. În prezent patrimoniul compartimentului de științele naturii al Muzeului Civilizației Dacice și Romane Deva cuprinde 65.172 piese.

Ele aparțin următoarelor colecții:

- Colecția Paleontologică cuprinde 5965 piese;
- Herbarium-ul - este alcătuit în prezent din 11.465 piese reprezentând specii de plante superioare colectate în diferite ecosisteme naturale ale județului Hunedoara;
- Colecția de lepidoptere - cuprinde 10.917 exemplare colectate în ecosisteme naturale din județul Hunedoara dar și din alte regiuni ale României;
- Colecția de minerale - este alcătuită din 1063 eșantioane provenite în cea mai mare parte din zonele miniere Brad și Baia Mare- Baia Sprie;
- Colecția ornitologică - alcătuită din 571 de exemplare de păsări;
- Colecția coleoptere - cuprinde 30.579 exemplare provenite din diferite zone și habitate naturale ale României dar și din alte regiuni ale Terrei;
- Colecția mamifere - deși este alcătuită dintr-un număr redus de exemplare, se remarcă prin prezența zimbrilor (*Bison bonasus*), proveniți din rezervația naturală Pădurea Slivuț (Hațeg);
- Colecția de moluște actuale - cuprinde 2492 piese provenite din diferite regiuni ale României precum și exemplare exotice colectate în zone tropicale ale Terrei;
- Colecția herpetologică - este alcătuită din 1792 exemplare provenite majoritatea din ecosisteme acvatice și terestre ale județului Hunedoara. Importante din punct de vedere științific și biogeografic sunt speciile *Vipera ammodytes*, *Vipera berus*, *Lacerta praticola pontica*.

O parte din patrimoniul compartimentului de științele naturii a fost inclus în expoziția „Trecut și prezent în natura hunedoreană”, vernisată în anul 2012. Expoziția cuprinde 6 săli aflate la parterul clădirii Magna Curia. În acest spațiu expozițional se prezintă aspecte din patrimoniul natural al județului Hunedoara.

Biblioteca Județeană "Ovid Densusșianu" Hunedoara – Deva este o bibliotecă publică, cu caracter enciclopedic, care satisface nevoile informaționale, educaționale, culturale, de lectură și de petrecere a timpului liber ale comunității locale din județul Hunedoara, prin intermediul unor activități și servicii specifice.

Biblioteca Județeană are un fond de cca. 400.000 de publicații, cărți și periodice, documente audio-video, atât în limba română cât și în limbi străine, din domenii variate, pentru toate tipurile de utilizatori. Anual se achiziționează cca. 7.000 unități de bibliotecă (cărți, documente audio-video, etc.); se înregistrează peste 6.000 de utilizatori, se difuzează cca 90.000 de documente și se răspunde solicitărilor a 44.000 de utilizatori.

Anual sunt organizate numeroase activități de valorificare a colecțiilor, unele din ele devenind tradiționale, precum:

- ✓ "Ziua Francofoniei" (23 martie);
- ✓ "Dacă aș fi scriitor" - cu ocazia zilei internaționale a cărții pentru copii (3 aprilie);
- ✓ "Ziua bibliotecarului" (23 aprilie);
- ✓ "Ziua Europei" (9 mai);
- ✓ "Trofeul micului cititor" iunie, etc.

În cadrul bibliotecii își are sediul Asociația FRADEV, cu care biblioteca întreține o frumoasă colaborare concretizată prin manifestări artistice comune, donații de carte și material documentar în limba franceză, din cele mai diverse domenii.

Biblioteca Județeană "Ovid Densusșianu" facilitează accesul cititorilor la colecțiile bibliotecii, realizează împrumutul documentelor pentru Sala de lectură sau pentru acasă prin secțiile de la sediul central (Secția de Împrumut carte pentru Adulți; Secția de Împrumut carte pentru Copii; Sala de Lectură; Secția de Artă; Sala de internet BiblioNet), filialele din cartierele Dacia, Viile Noi și Micro 15, precum și prin punctul de împrumut din satul Cristur.

6.7.3. Indicatori statistici - instituții și activități culturale

În tabelul de mai jos (Tabelul 6.7) sunt prezentate principalele activități culturale desfășurate la nivelul Municipiului Deva, în perioada 2005-2012.

Activități culturale în cadrul Municipiului Deva (2005-2012)

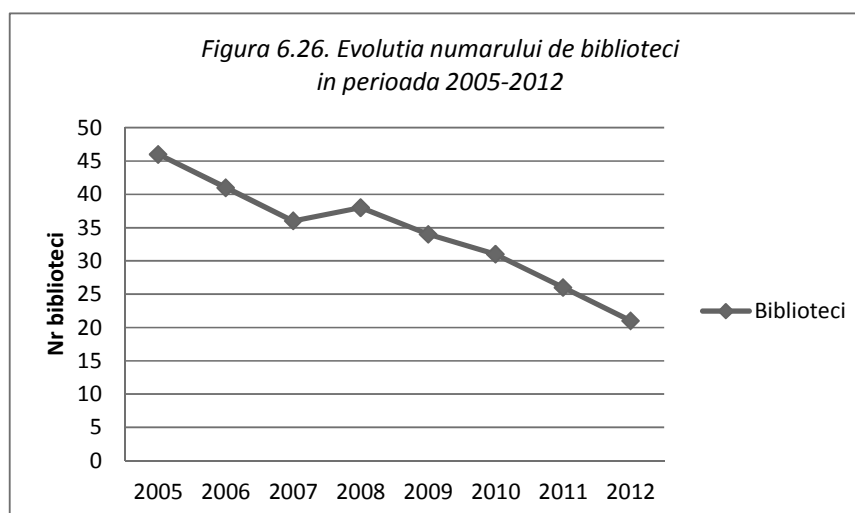
Tabel 6.7

Caracteristica	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Instituții de spectacole - total	1	1	1	1	1	1	1	1
Locuri în instituții de spectacole	80	80	68	68	-	400	400	400
Spectatori, auditori din teatre, instituții muzicale - total	6644	8200	4526	5000	4200	3606	15777	15820
Biblioteci - total	46	41	36	38	34	31	26	21
Biblioteci publice	1	1	1	1	1	1	1	1
Muzee	1	1	1	1	1	6	2	2
Vizitatori ai muzeelor	16622	19874	6038	511	3723	38123	80834	84499

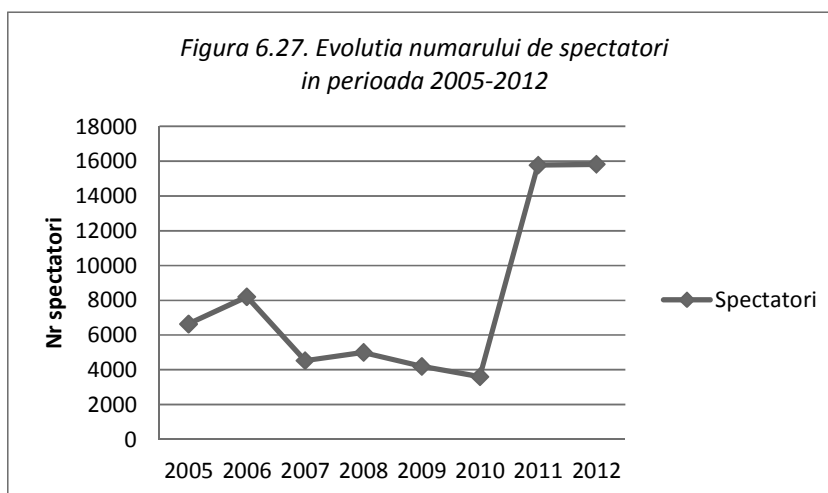
Sursa: Direcția Județeană de Statistică Hunedoara- Fișa localității Municipiului Deva

În perioada analizată nu au fost alocate investiții în vederea măririi numărului de instituții de spectacole sau biblioteci publice aflate la dispoziția cetățenilor municipiului. Ca urmare, a existat în continuare câte o singură facilități din această categorie.

Bibliotecile existente, fără să ne referim la biblioteca publică, menționată deja, au cunoscut practic un proces de diminuare continuă, fiind o singură excepție, la nivelul anului 2008, când au fost create încă două biblioteci față de cele existente în anul precedent. Această evoluție este reprezentată grafic în Figura 6.26.

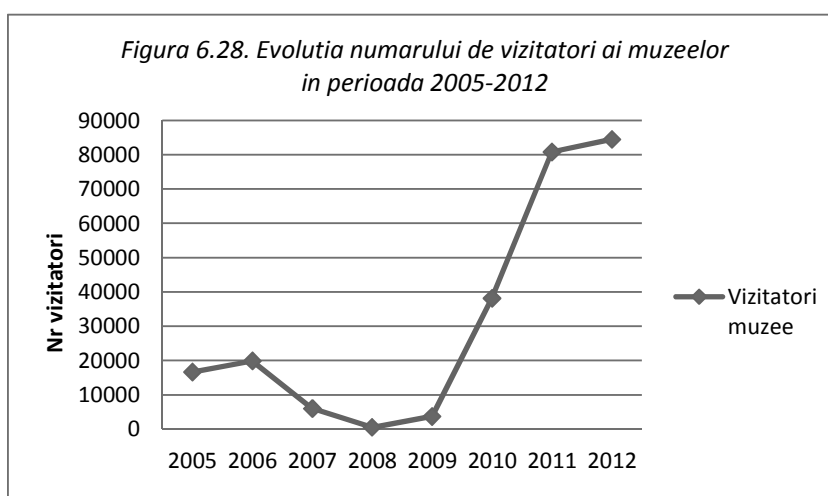

Locurile în instituțiile de spectacole s-au diminuat la început cu 15% (68 în 2007-2008, față de 80 în 2005-2006), ca apoi să se asigure o capacitate mărită cu 400% față de anul inițial al analizei (400 de locuri – deci mărire cu 320 de locuri față de 80 de locuri la începutul perioadei). Efectul imediat a fost în mărirea considerabilă a numărului spectatorilor / auditorilor (de la 16.622 în anul 2005 la 15.820 în anul 2012).

Numărul spectatorilor/auditorilor din instituții muzicale și a vizitatorilor la muzee prezintă o evoluție destul de oscilantă. În schimb, dacă ne raportăm la anul de început al perioadei de analiză, putem observa o creștere evidentă a acestora.

Dacă numărul spectatorilor în anul 2012 a reprezentat 238% față de anul 2005, în schimb numărul vizitatorilor muzeelor a crescut mult mai mult, fiind în anul 2012 la nivelul de 508% față de anul 2005 (84.499 vizitatori în 2012 față de 16.622 în anul 2005). Figurile 6.27 și 6.28 exemplifică această evoluție.

Evoluția deosebită a numărului de vizitatori ai muzeelor demonstrează într-un mod relevant potențialul deosebit cultural pe care îl deține municipiul Deva și care poate fi amplificat în mod sinergic prin îmbinarea eficientă, armonioasă a unor valente multiple în cadrul clusterului de turism care va fi definit prin Strategia 2014-2020.

6.7.4. Mișcarea sportivă

6.7.5.1. Deva - simbol și tradiție în gimnastica mondială

“DE 35 DE ANI, LA DEVA SE DĂ ORA EXACTĂ
ÎN GIMNASTICA EUROPEANĂ ȘI MONDIALĂ.”

Grupul statuar al gimnastelor, situat la intrarea în oraș, se află într-un loc care se identifică întru totul cu momentele de glorie ale sportului românesc. Pe strada care urcă spre Cetate, în vecinătatea Parcului, se găsește **Colegiul Național Sportiv Cetate Deva**, care găzduiește lotul olimpic feminin de gimnastică.

Păzită de vestigiile istorice, la baza Dealului Cetății, se află sala unde zeci de generații au învățat prețul succesului. Clădirea se păstrează neschimbată încă de pe vremea soților Bela și Martha Karoly, cei care au gândit și materializat la cote fără precedent acest proiect de succes mondial, imediat după ce Nadia Comăneci a obținut celebra notă 10, la Montreal.

Stralucirea de aur a Devei pe harta lumii se datorează Clubului Sportiv Scolar Cetate Deva, unitate înființată în 1978, care a urcat pe podiumurile sportive unele dintre cele mai mari nume din gimnastica feminină: Nadia Comaneci, Ecaterina Szabo, Lavinia Agache, Daniela Silivas, Lavinia Milosovici, Gina Gogean, Maria Olaru, Simona Amanar ori Andreea Raducan. Devenii își amintesc că, în anul 1977, la inaugurarea Sali Sporturilor din Deva, a participat și lotul olimpic feminin de gimnastica al României, proaspăt întors de la Olimpiada de la Montreal.

Momentul respectiv este considerat ca fiind cel în care antrenorii de atunci ai lotului – Marta și Bela Karolyi – au decis să înființeze la Deva un centru național de antrenament pentru pregătirea lotului olimpic al României. Proiectul a devenit realitate și a fost inaugurat oficial în 1979, ca sala de sport olimpică dedicată antrenamentelor lotului feminin olimpic de gimnastică.

Departate de agitația și zgomotul aglomerațiilor urbane, cele mai bune gimnaste din România luptă să ducă mai departe tradiția performanței, instituită la Deva în 1978. Astfel, în ierarhia stabilită la sfârșitul anului 2013, dată publicității la finalul fiecărui an de către Federația Română de Gimnastică, Colegiul Național Sportiv „Cetate” are cinci gimnaste în topul celor mai buni sportivi ai anului. Permisiunile sunt mari în continuare, dacă se are în vedere faptul că toate aceste gimnaste sunt junioare!

Datorită talentului, abnegației și eforturilor deosebite depuse în egală măsură de gimnaste și antrenorii lotului național, este posibilă formularea în presă a unor sintagme, mai mult decât relevante, dintre care exemplificăm cu **“Deva, capitala lumii la gimnastică”, “Prezent cert, viitor asigurat!” “Gimnastica/CNS Cetate Deva, tezaurul nostru”** și **“Salba de medalii naționale”**, atribuite după ultima competiție națională desfășurată la Onești în octombrie 2013.

Lăsăm presa sportivă să vorbească în acest sens:

“Gimnastele de la clubul din reședința județului si-au aratat clasa la competitia junioarelor. Plecate drept mari favorite la campionatul național individual de gimnastica pentru junioare, sportivele de la CNS Cetate Deva nu au dezamagit. În frunte cu Andreea Munteanu, gimnastele devence au cucerit nu mai puțin de 23 de medalii la competitia de la Onesti, dintre care 9 de aur.”

“Junioarele legitimate la Colegiul Național Sportiv “Cetate” Deva au tinut capul de afis al Campionatelor naționale Individuale de la Onesti. Au urcat pe podium la toate categoriile și au imbogatit vitrina colegiului cu alte 23 de medalii: nouă de aur, nouă de argint și cinci de bronz!”

Poziția de top este vizată și de gimnastica aerobică pregătită la CNS Cetate Deva care, la Campionatele naționale din acest an, s-au situat, deocamdată, pe ultima treaptă a podiumului.

Concluzia este evidentă: potențialul turistic deține, fără dubiu, un tezaur prețios care nu a fost exploatat la adevărata valoare. Proiectele de viitor strategice este necesar să situeze în prim-planul ambițiilor și dezideratul unor circuite turistice care să vizeze, alături de Cetatea Deva, și performanțele gimnasticii devene.

6.7.5.2. Deva în topul futsalului românesc

Tradiția gimnasticii instalată la Deva reprezintă un imbold pentru atingerea performanței și în alte ramuri sportive. În acest sens, pe un loc fruntaș se află echipa de fotbal în sală, **ASFC FiatAutobergamo Deva**, care a încheiat prima parte a campionatului neînvingătoare în fruntea clasamentului Ligii 1, ceea ce îi conferă titlul de campionă de toamnă.

Clasamentul fruntaș actual al echipei ASFC FiatAutobergamo Deva se află pe traiectoria trasată de echipa CIP Deva, triplă campioană națională la mijlocul anilor 2000. Deși după desființarea echipei CIP Deva reședința județului Hunedoara a înregistrat o perioadă de regres, în vara anului 2013 a fost înființată echipa Fiat Autobergamo, prin finanțarea acesteia de către un om de afaceri.

Parcursul echipei a fost etichetat drept “aproape de perfectiune”, rezultatele și jocul înregistrat în campionat depășind cu mult cele mai optimiste așteptări. Astfel, la finalul anului 2013, echipa de futsal deveana ocupa locul 2 în clasament, la egalitate de puncte cu gruparea campioana, însă cu un golaveraj ceva mai slab. Aceste premise încurajatoare dau speranțe echipei de futsal deveană pentru un nou titlu de campioana după o perioadă de 5 ani.

Rezultatele meritorii ale echipei de futsal Deva au fost înregistrate în condițiile în care cei 4 internaționali din echipă au trebuit să se împartă între echipa de club și cea națională, pentru ultima contribuind decisiv la calificarea la Campionatul European din Belgia, ce va avea loc în lunile ianuarie-februarie în acest an. Astfel, orașul belgian Antwerpen va găzdui turneul final al Campionatului European de Futsal, ediția 2013-2014, în perioada 28 ianuarie - 8 februarie 2014. Această participare a echipei noastre naționale este ca urmare a calificării pentru a treia oară la un turneu final european.

6.7.5.3. Handbal feminin de Ligă Națională

Handbalul feminin este reprezentat în municipiul Deva prin **Clubul Sportiv Municipal Cetate Deva**, înființat în anul 2002, sub numele CSM Cetate Devatrans Deva.

În anul 2003, CSM Cetate Devatrans Deva a promovat în Liga Națională de handbal feminin, unde a continuat să evolueze timp de nouă ani consecutivi. În anul 2005, pe structura echipelor CSM Cetate Devatrans Deva și Universitatea Remin Deva, după ce aceasta a retrogradat în Divizia A, a fost alcătuită o singură echipă, care a continuat să joace în Liga Națională sub numele de CSM Cetate Deva. Eceastă echipă își dispută meciurile de pe teren propriu în Sala Sporturilor din Deva, cu o capacitate de 1.200 de locuri.

În 2012, CSM Cetate a retrogradat în Divizia A, unde a evoluat doar un an, anul trecut câștigând Seria B a Diviziei A de handbal feminin, ceea ce a asigurat promovarea din nou în Liga Națională.

6.7.6. Evenimentele localității

Primăria municipiului Deva deține o agendă de evenimente anuale destul de bogată, prin care se dorește menținerea și dezvoltarea în rândul cetățenilor a spiritului de apartenență la viața socială a localității. Totuși, se dorește ca în perioada următoare evenimentele, devenite tradiționale deja, să fie completate prin activități cotidiene de mai mică anvergură, dar care să imprime un caracter de continuitate al spiritului localității.

În prezent, prin intermediul primăriei municipiului se organizează următoarele evenimente:

- ❖ Zilele Devei- 1 mai (de obicei se intind pe 3 zile);
- ❖ Ziua Copilului- 1 iunie;
- ❖ Festivalul Virslilor-mijlocul lunii iunie;
- ❖ Opera Nights- începutul lunii iulie(05-10 iulie);
- ❖ Ziua Recoltei: ultimul weekend din septembrie;
- ❖ Targul de Iarna: 1-31 decembrie;
- ❖ Pe perioada lunii decembrie, Primăria municipiului Deva programeaza în fiecare zi un numar de elevi de la diferite școli, pentru a colinda și primi cadouri;
- ❖ Premiera olimpicilor din municipiul Deva: la sfarsitul lunii Decembrie(15-20 decembrie);
- ❖ La mijlocul lunii decembrie, premiera a 50 de ani de casnicie.

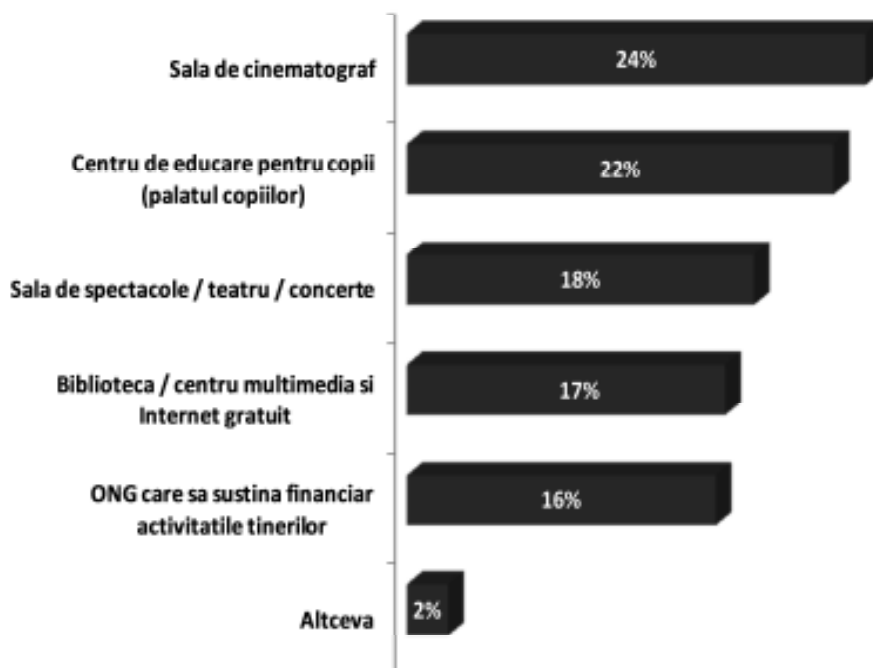
De asemenea, având în vedere condițiile favorizante existente, se dorește adoptarea mersului pe bicicleta. În acest sens, Primăria municipiului Deva a încheiat un parteneriat cu clubul Faerag, prin care în fiecare weekend se organizează acțiuni care au drept scop promovarea largă a mersului cu bicicleta.

În anul 2014 se dorește încheierea unui protocol de promovare a municipiului Deva și a municipiului Hunedoara, prin organizarea unui concurs internațional (30-31 mai) de ciclism.

6.7.7. Opinia cetățenilor

Pentru **dezvoltarea culturală** a localității cetățenii consider ca fiind necesară crearea de noi facilități, după cum urmează:

⚡ Care sunt primele lucruri de care considerați că este nevoie în orașul dvs. pentru dezvoltarea culturală (se pot bifa cel mult trei variante de răspuns)?

Principala mențiune pentru dezvoltarea culturală a orașului este *necesitatea sălii de cinematograf* (24%) urmată de importanța unui *centru de educare pentru copii – palat al copiilor* (22%).

6.8. Analiza SWOT – Turism, patrimoniu și cultură

PUNCTE TARI	
SWOT Regiunea de Vest	
TURISM	<ul style="list-style-type: none"> * Posibilitatea de a practica o mare varietate de forme de turism: montan, balnear, cultural, etc. * Existența unor centre turistice de tradiție. * Pondere ridicată din piața turismului de afaceri și de tranzit. * Existența în regiune a importante resurse de ape termale. * Existența a 9,5% din totalul unităților de cazare din România. * Creșterea capacității de cazare în intervalul 2000-2010 cu o medie de 0,7% pe an. * Creșterea numărului de înnoptări ale turiștilor străini. * Existența centrelor de informare turistică: Timișoara și Arad. * Podgorii – degustări de vinuri. * Conturarea unor zone turistice destul de încheiate la nivelul județelor. * Existența unor formațiuni carstice de mare valoare.
CULTURĂ ȘI PATRIMONIUM	<ul style="list-style-type: none"> * Spațiu multicultural, multiethnic și multiconfesional ce pune în valoare creațiile culte și populare ale românilor, maghiarilor, germanilor, sârbilor și ale altor minorități naționale. * Patrimoniu cultural imaterial de mare autenticitate (inclusiv patrimoniul UNESCO). * Ofertă diversă de manifestări culturale naționale și internaționale, derulate pe teritoriul regiunii - festivaluri, expoziții, concerte, lansări de carte. * Intensificarea consumului și diversificarea piețelor interesate de bunurile și de serviciile din domeniu. * Numeroase monumente sau situri istorice protejate. * Structură diversificată a patrimoniului, acoperind întreaga perioadă istorică (veche, medievală, premodernă, modernă și contemporană). * Numeroase vestigii industriale: tren clasic, locomotive cu abur, hale, instalații industriale și miniere. * Zone etnografice de interes deosebit și manifestări culturale tradiționale în spațiile rurale. * Existența unor ONG-uri active în domeniile culturale. * Existența de documentații tehnico-economice realizate pentru zone turistice și de agrement.
Elemente specifice Deva	
<ul style="list-style-type: none"> * Diversitatea resurselor atractive aparținând cadrului natural (ale reliefului, hidrografice, climat, elemente biogeografice) 	
<ul style="list-style-type: none"> * Climatul temperat-continentală moderat, cu influențe submediteraneene de la Valea Mureșului. 	
<ul style="list-style-type: none"> * Existența unui patrimoniu cultural-istoric diversificat, complex și complementar, capabil să motiveze și să susțină segmente variate de turiști cu profil cultural 	
<ul style="list-style-type: none"> * Prezența unor așezări urbane ce se detașează prin situri (centrele istorice) care grupează edificii istorice cu arhitectonică valoroasă, instituții culturale și religioase cu mare impact în cultura tuturor etniilor din județ (română, maghiară, armeană) 	
<ul style="list-style-type: none"> * Interferența și coabitarea între cultura națională și cea a minorităților naționale (îndeosebi maghiară), cu rezultat în coagularea și unei culturi materiale și spirituale originale și cu un ridicat potențial atractiv 	
<ul style="list-style-type: none"> * Existența mai multor gospodării turistice rurale clasificate integrate în circuitul turistic și cu un număr în creștere (inclusiv în ultimii doi ani), dublate de coagularea unor asociații locale de turism rural active cu rol important în afirmarea turismului rural, în pofida recesiunii economice 	
<ul style="list-style-type: none"> * Apariția serviciilor de wellnes/SPA și a unor unități de restaurație selecte și/sau cu specific 	
<ul style="list-style-type: none"> * Conștientizarea necesității promovării ofertei turistice și creșterea interesului manifestat pe această direcție din partea instituțiilor publice, agenților economici privați, ONG-urilor etc. 	
<ul style="list-style-type: none"> * Existența în apropierea orașului, la aproximativ 10 km distanță, a Parcului Dendrologic Simeria. 	

* Populația este deosebit de ospitalieră și prietenoasă.		
* Municipiul Deva este străbătut de drumul european E68.		
* Folclorul și tradițiile localității.		
* Sunt reprezentate majoritatea cultelor religioase prin existența a numeroase biserici.		
* Existența zonelor protejate – Dealul Cetății, Pădurea Bejan și Dealul Colț și Zănoaga;		
* Datorită poziției geografice municipiul Deva poate fi considerat punct de plecare pentru diferite trasee turistice în județ.		
* Capital natural de valoare deosebită din punct de vedere al biodiversității, peisajului, resurselor de apă, etc.		
* Municipiul Deva este situat pe malul stâng al râului Mureș, la poalele „Dealului Cetății”- monument al naturii și istoric cu valoare turistică deosebită.		
* Prezența resursei umane specializate în protecția mediului (cadre didactice, experți, specialiști de mediu, ONG-uri).		
* Diversificarea posibilităților eficiente de transport la dispoziția potențialilor investitori prin modernizarea transportului feroviar prin proiectul de reabilitare a liniei de cale ferată Frontieră – Curtici – Simeria, parte componentă a Coridorului IV Pan – European, pentru circulația trenurilor cu viteza maximă de 160 km/h.		
PUNCTE SLABE		
SWOT Regiunea de Vest		
<table border="1"> <tr> <td style="text-align: center; vertical-align: middle;">TURISM</td> <td> <ul style="list-style-type: none"> * Valorificarea insuficientă a potențialului balnear. * Scăderea numărului de înnoptări între anii 2005-2010 în toate județele regiunii. * Sejur redus al vizitatorilor străini. * Durată medie a sejururilor scăzută – 2,8 noapți. * Rata scăzută de ocupare și specializare în turism. * Locuri cu potențial turistic ridicat lipsite de infrastructură. * Valorificarea insuficientă a unor monumente istorice cu potențial turistic în special cetăți, castele și stațiuni. * Oferta de servicii turistice este slabă din punct de vedere calitativ. * Raportul calitate preț inadecvat pentru produsele turistice. * Lipsa sau slaba calitate a marcajelor turistice. * Număr redus de organizații de promovare a turismului. * Materiale de informare și hărți turistice insuficiente. * Slaba promovare a regiunii pe piețele turistice internaționale. * Infrastructură de acces la obiectivele turistice insuficient dezvoltată. * Insuficienta corelare între oferta de cazare și posibilitățile de agrement. * Calitatea scăzută a structurilor și serviciilor de cazare. * Lipsa personalului calificat în domeniul turismului. </td> </tr> </table>	TURISM	<ul style="list-style-type: none"> * Valorificarea insuficientă a potențialului balnear. * Scăderea numărului de înnoptări între anii 2005-2010 în toate județele regiunii. * Sejur redus al vizitatorilor străini. * Durată medie a sejururilor scăzută – 2,8 noapți. * Rata scăzută de ocupare și specializare în turism. * Locuri cu potențial turistic ridicat lipsite de infrastructură. * Valorificarea insuficientă a unor monumente istorice cu potențial turistic în special cetăți, castele și stațiuni. * Oferta de servicii turistice este slabă din punct de vedere calitativ. * Raportul calitate preț inadecvat pentru produsele turistice. * Lipsa sau slaba calitate a marcajelor turistice. * Număr redus de organizații de promovare a turismului. * Materiale de informare și hărți turistice insuficiente. * Slaba promovare a regiunii pe piețele turistice internaționale. * Infrastructură de acces la obiectivele turistice insuficient dezvoltată. * Insuficienta corelare între oferta de cazare și posibilitățile de agrement. * Calitatea scăzută a structurilor și serviciilor de cazare. * Lipsa personalului calificat în domeniul turismului.
TURISM	<ul style="list-style-type: none"> * Valorificarea insuficientă a potențialului balnear. * Scăderea numărului de înnoptări între anii 2005-2010 în toate județele regiunii. * Sejur redus al vizitatorilor străini. * Durată medie a sejururilor scăzută – 2,8 noapți. * Rata scăzută de ocupare și specializare în turism. * Locuri cu potențial turistic ridicat lipsite de infrastructură. * Valorificarea insuficientă a unor monumente istorice cu potențial turistic în special cetăți, castele și stațiuni. * Oferta de servicii turistice este slabă din punct de vedere calitativ. * Raportul calitate preț inadecvat pentru produsele turistice. * Lipsa sau slaba calitate a marcajelor turistice. * Număr redus de organizații de promovare a turismului. * Materiale de informare și hărți turistice insuficiente. * Slaba promovare a regiunii pe piețele turistice internaționale. * Infrastructură de acces la obiectivele turistice insuficient dezvoltată. * Insuficienta corelare între oferta de cazare și posibilitățile de agrement. * Calitatea scăzută a structurilor și serviciilor de cazare. * Lipsa personalului calificat în domeniul turismului. 	

CULTURĂ ȘI PATRIMONIU	<ul style="list-style-type: none"> * Situația juridică incertă a unor monumente de patrimoniu. * Dificultatea de vizitare a monumentelor datorită accesului îngreunat, numeroase fiind închise: bisericile de lemn din zona Făget, morile de apă de la Rudăria, patrimoniul industrial etc. * Insuficiența spațiilor și slaba utilizare a spațiilor neconvenționale pentru manifestări artistice. * Promovarea redusă a evenimentelor culturale. * Schimburi culturale reduse, la nivel național și în special internațional. * Activitate culturală redusă în raport cu potențialul patrimoniului deținut. * Puține studii și cercetări cu privire la comportamentul consumatorului / publicului de cultură. * Utilizarea insuficientă a echipamentelor și tehnologiilor moderne care să sporească noutatea și atractivitatea actelor artistice. * Calitatea redusă a serviciilor oferite de muzee turiștilor străini prin lipsa de materiale promoționale traduse sau mijloace moderne de traducere. * Suprapunerea datelor calendaristice ale unor evenimente culturale și festivalurilor marcante. * Ofertă culturală focalizată "în centru" (Timișoara, Arad, Deva și Reșița) datorită mobilității reduse a ofertanților culturali instituționali. * Degradarea progresivă a obiectivelor de patrimoniu. * Concurența scăzută în oferta culturală. * Lipsa infrastructurii necesare pentru petrecerea timpului liber în zona rurală (excepție: căminele culturale). * Lipsa statisticilor privind activitatea și personalul din instituțiile culturale. * Absența unei politici coerente pentru arhitectură de calitate. * Lipsa pârghiilor privind protejarea monumentelor istorice aflate în altă proprietate decât a Ministerului Culturii.
Elemente specifice Deva	
	* Amenajare deficitară pe ansamblu și a zonei montane îndeosebi dpdv al bazelor de cazare, al dotărilor pt. sporturi de iarnă (pârții de schi, mijloace de transport pe cablu etc.)
	* Numărul redus și întreținerea defectuoasă a traseelor turistice marcate din zona montană
	* Insuficiența amenajare și valorificarea minimală a resurselor hidrominerale cu efect terapeutic existente
	* Predominarea turismului de tranzit în circuite organizate și cu automobilul personal, cu o durată scurtă a sejurului și cu o eficiență economică redusă
	* Ofertă turistică de nivel scăzut sub aspectul confortului și serviciilor și al ofertei pentru tineret (structuri "lowcost")
	* Disfuncționalități la nivelul pensiunilor turistice și agroturistice repercutate în eficiența economică a domeniului și a imaginii turismului rural pe termen mediu și lung
	* Deficiențe și disfuncționalități la nivelul ofertelor, programelor și produselor turistice existente, a promovării acestora
	* Acoperirea deficitară dpdv numeric cu instituții indispensabile informării și organizării activităților turistice
	* Absența unui „brand” turistic municipal/ zonal/ județean și susținerea deficitară a obiectivelor cu potențial de brand
	* Lipsa marcajelor aferente clădirilor de patrimoniu.
	* Inexistența unor trasee eficiente și atractive pentru facilitarea mersului pe bicicletă pe distanțe mari.
	* Lipsa unor locuri special amenajate pentru parcare/închirierea bicicletelor.
	* Lipsa marcajelor pentru evidențierea omniprezentă a obiectivelor turistice aflate în proximitate.
	* Nivel redus de educație a turiștilor în vederea practicării ecoturismului.
	* Noțiuni reduse de management, legislație, operare pe calculator în vederea rezervării on-line.
	* Informație și hărți turistice insuficiente.
	* Lipsa sau slaba calitate a marcajelor turistice.

	<ul style="list-style-type: none"> * Infrastructura de acces către obiectivele turistice este slab dezvoltată. * Număr redus de resurse umane specializate în domeniu. * Număr redus de organizații de promovare a turismului. * Lipsa colaborării cu operatorii de turism. * Spații neadecvate pentru depozitarea și reciclarea deșeurilor în zonele turistice. * Mai mult de jumătate din corpurile de apă naturale din bazinul hidrografic Mureș (8 din 14) au un potențial economic moderat, conexas în special cu modificarea puternică a stării ecologice. * Degradarea progresivă a patrimoniului cultural-turistic.
OPORTUNITĂȚI	
SWOT Regiunea de Vest	
TURISM	<ul style="list-style-type: none"> * Investiții în turism cu ajutorul fondurilor europene. * Atragerea investitorilor și marilor operatori internaționali de turism și integrarea Regiunii Vest în circuitele turistice internaționale. * Crearea și valorificarea unor circuite turistice tematice și a unor produselor turistice cu specific regional. * Valorificarea apelor termale în scopuri turistice. * Valorificarea potențialului pentru turismul montan. * Dezvoltarea turismului de afaceri. * Valorificarea potențialului pentru turismul rural și ecoturism. * Creșterea rolului Dunării pentru turism. * Promovarea regiunii la diverse târguri, conferințe. etc. * Specializarea turistică a regiunii. * Dezvoltarea unor parteneriate / asocieri între unități administrativ-teritoriale cu interese comune pentru tulnstruirea și pregătirea profesională a forței de muncă din turism. * Inițiative pentru realizarea și promovarea unui brand turistic regional. * Valorificarea industriilor creative (Regiunea Vest – hub creativ). * Valorificarea altor tipuri de turism de nișă cu potențial: turismul industrial, evenimente vechi (târguri, rugi), parcuri tematice (dendrologice, naturale), turismul de aventură, tematica drumurilor. * Atragerea turiștilor din țările învecinate: Serbiași Ungaria. * Îmbunătățirea infrastructurii de transport și finalizarea tronsoanelor de autostradă din regiune vor facilita accesul turiștilor. * Inventarierea la nivel regional a evenimentelor culturale majore, cu potențial de atragere a turiștilor. * Realizarea unor unități școlare de calificare în turism (manageri, chelneri, ospatări, recepționeri).
CULTURĂ ȘI PATRIMONIU	<ul style="list-style-type: none"> * Existența instrumentelor financiare (Fondului Cultural Național, programe transfrontaliere) de favorizare a dezvoltării culturii. * Existența învățământului vocațional care oferă forță de muncă calificată pentru unele domenii culturale * Promovarea tradițiilor, valorilor și culturii din spațiul Regiunii Vest. * Lansarea în cursă a orașelor Timișoara și Arad pentru titlul de „Capitală Culturală Europeană 2021”. * Restaurarea monumentelor istorice de mare valoare. * Crearea de noi locuri de muncă și diversificarea tipologiei ocupaționale în domeniul cercetării, conservării, restaurării monumentelor, ansamblurilor și siturilor istorice. * Dezvoltarea unor cursuri de educație culturală. * Mobilitatea artistului și a artei. * Dezvoltarea de parteneriate public-private pentru restaurarea patrimoniului. * Promovarea turistică a obiectivelor de patrimoniu. * Dezvoltarea conceptului de turism outdoor, în special în jude țele Caraș-Severin și Hunedoara.

Elemente specifice Deva
* Includerea municipiului Deva în categoria polilor de dezvoltare urbană, din care fac parte 13 localități la nivel național; acestea sunt sprijinite cu prioritate privind acordarea de finanțări din axa prioritară 1 „Sprijinirea dezvoltării durabile a orașelor – poli urbani de creștere” a POR.
* Noua abordare a dimensiunii dezvoltării urbane în România, preconizată pentru perioada 2014-2020, cu definirea municipiului Deva drept pol metropolitan cu potențial regional limitat.
* Dezvoltarea rețelei rutiere prin darea în folosință a autostrăzii Nădlac-Arad-Timișoara-Lugoj-Deva-Sibiu... și a realizării drumului expres cu patru benzi în punctul Deva.
* Reabilitarea infrastructurii în vederea creșterii accesibilității spre zonele și obiectivele și turistice
* Valorificarea zăcămintelor hidrominerale cu valoare curativă care nu au constituit până în prezent obiectul unor demersuri de acest tip
* Oportunități pe piață pentru dezvoltarea turismului de nișă și alternativ, coroborat cu un interes sporit pentru turismul din parcuri naturale, spațiul rural și obiectivele culturale, manifestările de factură religioasă (pelerinaje) și culturală
* Cererea în creștere din partea practicantilor sporturilor de iarnă, turismului rural, ecologic și cultural, turismului medical (stomatologic, chirurgie estetică), dar și a formelor de turism de aventură și extreme (alpinism, escaladă, parapantă, cicloturism, river rafting, motocros etc.)
* Stimularea turismului balnear, de wellness, înfrumusețare și antiageing, prognozele indicând creșterea interesului pentru acestea pe fondul îmbătrânirii populației, creșterii uzurii biologice și a stresului la categoriile de vârstă active și a creșterii preocupării populației urbane pentru o viață sănătoasă, activă, profilaxia unor boli etc
* Afirmarea turismului cinegetic în condițiile existenței în județ a unor resurse deosebite și a lipsei acestora (fauna cinegetică) în țările din vestul Europei (mari emițătoare de fluxuri turistice de acest tip)
* Investițiile scăzute necesare pentru crearea / dezvoltarea bazei materiale de susținere a turismului cinegetic, îndeosebi prin folosirea structurilor cu activitate complementară turismului cinegetic
* Demararea unor programe de reconstrucție ecologică și valorificare prin turism a unor areale afectate de alte forme de valorificare economică (minerit, forestier, pastoral) pe fondul creșterii constante a nevoii de conservare și protejare prin turism organizat a unor resurse supuse degradării naturale sau antropice
* Creșterea numărului celor care consideră turismul ca o șansă a dezvoltării locale și regionale, inclusiv a promotorilor unor activități specifice în domeniu (consolidarea unei mentalități pro turism în cercul investitorilor)
* Accesarea unor fonduri interne și externe în vederea reabilitării a monumentelor arhitectonice laice și religioase în vederea introducerii acestora în circuitele turistice funcționale (tematice sau mixte), precum și pentru creșterea și diversificarea capacității de cazare și a dotărilor sportive, de agrement-divertisment și a serviciilor auxiliare de diferite tipuri
* Crearea unei imagini de marcă (brand) și promovare a municipiului Deva ca destinație turistică, care să se focalizeze asupra valorii turistice a potențialului său cultural, balnear și etnografic
* Atragerea/angrenarea operatorilor de turism la târgurile naționale și internaționale
* Posibilitatea accesării de fonduri structurale europene pentru dezvoltarea turismului datorită existenței unor programe europene de dezvoltare a activităților și infrastructurilor turistice
* Atragerea marilor operatori internaționali de turism în zonă și integrarea municipiului Deva în circuitele turistice internaționale.
* Crearea și valorificarea unor circuite turistice tematice.
* Conservarea și valorificarea ariilor naturale protejate din municipiul Deva în vederea exploatării acestora ca atracții turistice.
* Crearea și promovarea produselor turistice cu specific local.
* Potențial de turism cultural-istoric.
* Meșteșuguri artisanale.
* Implementarea unor trasee de drumeție.
* Convergența de interese pentru dezvoltarea turismului.
* Dezvoltarea parteneriatului școală – mediu de afaceri turistic.

AMENINȚĂRI	
SWOT Regiunea de Vest	
TURISM	<ul style="list-style-type: none"> * Posibilitatea apariției unui impact antropic negativ asupra biodiversității. * Scăderea interesului pentru turismul intern. * Scăderea accentuată a numărului de turiști. * Creșterea capacității de cazare în contextul scăderii ratei de ocupare. * Imaginea negativă a României în spațiul european. * Atitudinea și concepția populației vis-a-vis de spațiul românesc. * Calitatea mediului în unele zone influențează negativ dezvoltarea turismului. * Ofertele de produse turistice ale regiunii nu sunt competitive pe plan internațional. * Concurență puternică din partea țărilor vecine. * Scăderea turismului de tranzit.
CULTURĂ ȘI PATRIMONIU	<ul style="list-style-type: none"> * Pierderea patrimoniului cultural imaterial (obiceiuri, tradiții, port popular, gastronomie) în contextul depopulării și al îmbătrânirii populației din zonele rurale. * Lipsa unor politici culturale agregate, ale factorilor de decizie și ale ofertanților culturali, pentru creșterea participării populației la oferta culturală * Enclavizarea culturală – mai ales în Timișoara – populația grupându-se în asociații culturale în funcție de regiunea de proveniență din țară * Absența resurselor financiare și a specialiștilor în restaurarea monumentelor pot afecta starea de conservare și de protecție a patrimoniului local și național. * Lipsa lucrărilor de întreținere a monumentelor istorice duce la degradarea continuă și chiar la degradarea iremediabilă a acestora. * Neincluderea unor evenimente / manifestări în circuitele culturale europene sau internaționale. * Vandalismul și furtul. * Nivel scăzut al salariilor din cultură.
Elemente specifice Deva	
* Menținerea în stare latentă, inefficientă economic și social, a valorificării potențialului atractiv al municipiului	
* Extinderea concurenței neloiale	
* Slaba diversificare și ineficiența unor amenajări turistice și servicii asociate	
* Întârzierea demarării investițiilor publice și private în amenajări balneare, de agrement și divertisment	
* Lipsa de diferențiere între ofertele turistice specifice municipiului și județului în raport cu cele regăsite în oferta turistică a altor orașe sau zone turistice	
* Proliferarea amenajărilor ad-hoc (fără autorizații legale) și dispunerea haotică (în lipsa PUZ-urilor), îndeosebi în cazul reședințelor secundare (caselor de vacanță) care au condus la supraîncărcarea unor areale cu potențial natural ridicat	
* Pierderea clientelei proprii atrasă de alte zone cu standard turistic superior din țară și străinătate; reorientarea unei părți a cererii interne spre destinații externe estivale și hibernale, dar și pentru zonele învecinate care oferă aceleași tipuri de produse turistice sau similare care și-au conturat deja strategii turistice și au inițiat investiții în amenajări turistice	
* Atractivitatea destinațiilor turistice din afara județului, în special înspre turismul montan și litoral	
* Ofertele de produse turistice ale localităților nu sunt competitive la nivel internațional.	
* Concurență puternică din partea țărilor vecine.	
* Reticența populației în legătură cu găzduirea de turiști în propria casă.	
* Confuzie între noțiunile de musafir și turist.	
* Investiții scăzute în domeniul turismului.	

7. Infrastructura socială

7.1. Educație

7.1.1. Context European

Orientarea spre clustere inovative

Clusterele ocupă un loc important în politica generală a Uniunii Europene, ceea ce poate fi observat în numeroasele documente și luări de poziție adoptate de către Comisia Europeană începând cu anul 2005 și prin înființarea unui European Cluster Policy Group care în perioada 2008-2010 a studiat politica privind clusterelor în țări din afara UE. Opinia generală este de acord cu faptul că asocierea în clustere determină dezvoltarea economică, avantaje competitive pentru membrii lor, influențează schimbări de structură, revitalizează sectoare industriale, și asigură cadrul necesar cercetării, inovării și dezvoltării regionale.

Având în vedere accentul deosebit care se pune pe clustere în viitoarea dezvoltarea europeană, precum și faptul că acest concept a fost mai puțin vehiculat în perioada anterioară, s-a considerat utilă prezentarea succintă a conceptului de cluster.

Conceptul clusterului are o lungă istorie începând cu prima mențiune făcută de Alfred Marshall în anul 1920. Adept al școlii economice neoclasice, Marshall a observat și analizat spațiul economic din jurul Londrei și a ajuns la concluzia că organizațiile și companiile din această zonă erau interconectate prin trei factori principali. Aceștia sunt: bazin de forță de muncă, furnizori specializați și accesul ușor la cunoștințe și informații și sunt cunoscuți sub denumirea de „treimea lui Marshall”.

În lucrarea *European Cluster Memorandum* (2007) se menționează că: „Inovarea este preponderent concentrată geografic, mai mult decât prosperitatea sau productivitatea. Clusterelor – concentrări geografice unde se găsesc întreprinderi specializate și instituții interconectate – furnizează un mediu favorabil inovării... Acestea reduc barierele în transformarea noilor idei în afaceri, profitând de avantajele globalizării.”

Clusterele sunt privite ca parte a politicii industriale sau de inovare, a politicii pentru competitivitate sau a învățământului superior și nu beneficiază de o politică de sine stătătoare. Deci clusterelor sunt concentrări geografice cuprinzând întreprinderi, universități și institute de cercetare, precum și autorități locale sau regionale, și datorită acestui fapt acestea atrag furnizori specializați, pot selecta dintr-un bazin de forță de muncă, au acces la informații.

Prin facilitarea dinamismului forței de muncă, a specializării și a schimbului de informații, toate tipurile de întreprinderi pot beneficia de potențialul local de inovare, se încurajează antreprenoriatul și creșterea productivității, a salariilor și a numărului de locuri de muncă.

Recomandările UE conexe procesului educațional

În Comunicatul *Politica regională ce contribuie la creșterea inteligentă în Europa*, Comisia Europeană oferă un număr de 7 sugestii cu privire la conceptele cheie care trebuie prezentate în cadrul unei strategii de specializare inteligentă. Dintre acestea, trei sunt strâns conexe cu procesele de educație și de cercetare-dezvoltare.

Acestea sunt:

- ⇒ Clustere de inovare pentru creștere regională. Clusterelor oferă mediul favorabil de încurajare a competitivității și inovării. Sprijinul pentru dezvoltarea de clustere trebuie să se concentreze pe domenii cu avantaj comparativ.
- ⇒ Învățarea continuă în cercetare și inovare. Concentrarea programei școlare la nivel de școală secundară, școală profesională și universitate pe competențe transversale precum creativitatea, spiritul antreprenorial și inițiativa îi va ajuta pe tineri să-și dezvolte întregul potențial de inovare.
- ⇒ Infrastructura regională atractivă de cercetare și centrele de competență sunt elemente cheie ale sistemelor de inovare bazate pe cunoștințe.

Ca o modalitate de concentrare a resurselor pe obiectivele *Strategiei Europa 2020*, *Politica de Coeziune* definește un set de obiective tematice (OT) la care vor contribui fondurile ESI (Fonduri de Investiții Europene – European Structural and Investment). Unul din aceste obiective tematice se referă la “*Întărirea cercetării, dezvoltării tehnologice și inovării*”.

De asemenea, printre prioritățile de finanțare propuse de Comisia Europeană pentru România, cu directă legătură la principalele provocări în cadrul Strategiei Europa 2020, se vizează și “*Îmbunătățirea capitalului uman printr-un grad de angajare mai ridicat și politici de incluziune socială și de învățământ mai bune*”.

Caracteristici educaționale regionale – conform studiului Băncii Mondiale

⇒ *Regiunea are o populație cu un nivel de pregătire relativ ridicat*

Se consideră că Regiunea Vest are o populație cu un nivel de pregătire relativ ridicat, datorită parțial prestanței universităților din această regiune.

Există șapte universități de stat în Regiunea Vest, din care patru se află în Timișoara, una în Arad, una în Petroșani, una în Reșița, iar Universitatea Politehnică are o sucursală și în Hunedoara. În plus, există șapte universități private, aflate în Timișoara, Lugoj, Deva (la momentul efectuării studiului de către Banca Mondială) și Arad. Domeniile de specializare ale acestor instituții de învățământ superior diferă, dar regiunea este bine reprezentată pe partea de științe naturale, matematică, informatică, inginerie alimentară, agricultură, medicină și științe veterinare.

Datele statistice confirmă faptul că gradul de înscriere în sistemul de învățământ al populației active din punct de vedere economic este ușor mai ridicat față de regiunile omoloage. Regiunea, de asemenea, deține o proporție mai ridicată a populației cu educație universitară decât oricare altă regiune, cu excepția Bucureștiului, deși rămâne mult în urma

capitalei la acest capitol și în urma mediile europene. În ceea ce privește populația cu vârsta cuprinsă între 20 și 24 de ani. Regiunea Vest depășește cu mult majoritatea omoloagelor pe partea de înscriere la facultate. În context european, Regiunea Vest a eliminat diferența dintre ea și UE din punct de vedere al înscrierilor la facultate. Acest fapt sugerează faptul că, după generația viitoare, nivelul mediu de educație al forței de muncă din regiune îl va egala pe cel din Europa.

⇒ *Regiunea Vest este cunoscută ca având un grup puternic de universități și o mare populație de studenți, mai ales în Timișoara.*

După cum indică Tabelul 7.1, Regiunea Vest este bine reprezentată din punct de vedere al universităților și facultăților aflate pe teritoriul ei. Totuși, deși are o populație destul de ridicată de studenți în primele etape ale învățământului universitar, regiunea nu iese în evidență ca având vreun avantaj față de regiunile omoloage. Din datele prezentate în tabel reiese clar că Bucureștiul este de departe cel mai mare centru universitar din țară.

Performanța Regiunii Vest scade în etapele avansate ale învățământului universitar, acolo unde nivelul relativ al populației sale de studenți este doar jumătate din cel al Regiunii Nord-Vest și un sfert din cel al Bucureștiului. Luate împreună, aceste elemente sugerează faptul că regiunea se află într-o poziție relativ bună din punct de vedere al generării de angajați pregătiți (teoretic) pentru toate profesiile care necesită abilități superioare, dar poate fi mai puțin competitivă la capitolul cercetare și inovare.

Infrastructura de învățământ universitar în Regiunea Vest (2010)

Tabel 7.1

Regiunea	Instituții de învățământ superior		Facultăți	
	Total	La 1 milion populație	Total	La 1 milion populație
Vest	14	7,3	79	41,3
Nord Vest	17	6,3	97	35,7
Centru	13	5,2	75	29,7
București	34	15	166	73,2
România TOTAL	108	5	684	29,1

⇒ *Aceste tendințe din învățământ sunt transpuse în piața muncii, acolo unde Regiunea Vest deține un avantaj comparativ în ceea ce privește angajații calificați (sau cei cu educație universitară).*

⇒ *În timp ce Regiunea Vest prezintă un punct forte sub forma învățământului universitar în contextul național, avantajul său la nivelul învățământului secundar și post-secundar (nu universitar) nu reiese clar.*

Procentele de absolvire a sistemului secundar sunt moderate în comparație cu media națională. Mai îngrijorătoare este performanța relativă a elevilor din cadrul sistemului secundar. Astfel, în anii 2011 și 2012, performanța fiecărui județ din Regiunea Vest la prima sesiune a examenului de bacalaureat s-a situat în partea inferioară în comparație cu celelalte județe din România. În timp ce județele lider din Nord-Vest, precum Cluj și

Bihor, s-au situat pe locurile 3, respectiv 5 (din 42 de județe), Timiș și Arad s-au situat pe locurile 34, respectiv 36. Județul Hunedoara a ocupat locul 31 în acest clasament.

⇒ *Regiunea Vest se află în urma altor regiuni omoloage din punct de vedere al înscrierii în programe TVET.*

România are o tradiție îndelungată a programelor de învățământ și Formare Tehnică și Vocațională (TVET). Cifrele recente de la INS indică faptul că Regiunea Vest se află în urma altor regiuni omoloage din punct de vedere al înscrierii în programe TVET. Astfel, în 2011 Regiunea Vest a avut cel mai mic număr de elevi înscriși în licee tehnice dintre toate regiunile României (34.441), și în 2010 a fost a patra regiune ca număr de înscrieri în sistemul de învățământ profesional (523). În plus, între 2008 și 2011, gradul de înscriere la liceele agricole a rămas constant și în 2011 a fost cel mai scăzut din toate regiunile României (6522 elevi).

Lipsa de interes față de învățământul tehnic din partea potențialilor elevi - explicabilă, probabil, prin programele școlare învechite cu legături insuficiente cu nevoile sectorului privat și prin lipsa echipamentelor moderne necesare pentru dobândirea de cunoștințe relevante pentru industrie - poate reprezenta motivul care stă la baza acestei performanțe.

7.1.2. Politici orizontale cu impact asupra Regiunii Vest

Așa cum s-a mai arătat, identificarea principalelor domenii de politică orizontală rezultă din combinarea unui proces consultativ cu reprezentanții sectorului privat, și se concentrează asupra percepției sectorului privat cu privire la principalele obstacole în calea creșterii economice.

Astfel, domeniile de politici orizontale identificate și care au conexiune cu sistemului educațional și desfășurării activităților de cercetare-dezvoltare, sunt:

- ✓ Abilități (1): Legătura dintre învățământul universitar și forța de muncă și formarea continuă;
- ✓ Abilități (2): Un sistem de școli profesionale pentru formare utilă pentru industrie;
- ✓ Abilități (3): Competențe antreprenoriale și de management al afacerilor.

Abilitățile (1) Legătura dintre învățământul universitar, forța de muncă și formarea continuă

⇒ *În ciuda faptului că educația și abilitățile sunt adesea percepute ca sursă a avantajului comparativ pentru regiune, de fapt regiunea se confruntă cu minusuri importante la toate nivelurile de formare și dezvoltare de abilități.*

Constatăriile raportului Băncii Mondiale intitulat “*Evaluarea teritorială: profil, performanță și factori de creștere*” identifică două provocări importante pentru îmbunătățirea nivelului abilităților.

- ❖ *Legătura dintre învățământul universitar și forța de muncă trebuie consolidată.*

Regiunea trebuie să echilibreze mai bine infrastructura proprie de învățământ

universitar, mai ales pe parte de inserție a absolvenților pe piața muncii, evitând problemele comune de nepotrivire între oferta educațională și cererea pieței muncii și supra-educarea. Acest fapt va necesita investiții pentru îmbunătățirea legăturilor dintre universități (precum și facilități de învățământ vocațional) și angajatori.

Ar putea fi utile, de asemenea, investițiile în promovarea disciplinelor și abilităților care pot reprezenta baza economiei viitoare a regiunii.

❖ *Formarea continuă reprezintă un alt domeniu important pentru acțiunea politicilor.*

Lipsa investițiilor în formarea continuă face ca forța de muncă din regiune să nu se poată adapta la cerințele de modificare a abilităților ce rezultă din transformările suferite de structura industriei și de tehnologie.

Rezultatul este un nivel ridicat al șomajului structural (și procente scăzute de participare) și nepotriviri de abilități la toate nivelurile forței de muncă. Implementarea de stimulente pentru ca persoanele să investească în formarea continuă și asigurarea unei infrastructuri și a unor servicii (publice și private) pentru a sprijini acest proces va reprezenta o prioritate importantă pentru regiune.

Abilități (2): *Un sistem de școli profesionale pentru formare utilă pentru industrie*

⇒ *Consultările cu întreprinderile, derulate ca parte a acestei evaluări, au arătat că numărul foarte mic de școli profesionale din regiune (și din țară) a avut un impact negativ semnificativ asupra capacității întreprinderilor de a crește productivitatea sau de a se extinde.*

Deși programul TVET este operațional de mai mulți ani, cifrele recente indică faptul că regiunea rămâne în urmă cel puțin din punct de vedere al înscrierilor.

În plus, consultările cu firmele din sectorul privat indică faptul că numărul tehnicienilor care pot utiliza mașini și echipamente avansate scade rapid, iar vârsta lor medie crește. Această problemă afectează toate sectoarele care au fost evaluate în cadrul acestui studiu, inclusiv textilele, sectorul agroalimentar, cel auto sau construcțiile și, într-o mai mică măsură, TIC (mai ales dezvoltarea de software, care reprezintă în primul rând un sector de muncă calificată). Astfel, mai multe companii reclamă faptul că programele de formare oferite de furnizori de servicii de formare profesională și finanțate din fonduri UE au avut o calitate scăzută și nu au fost relevante pentru piață.

⇒ *Pentru a sprijini o dezvoltare industrială durabilă în România pe termen mediu și lung, este vital ca politicile viitoare să se concentreze pe acest tip de instituții de învățământ.*

Programa pentru școlile profesionale trebuie dezvoltată pe baza consultărilor cu sectorul privat la nivel național și regional. În plus, acest tip de formare ar trebui să fie finanțat în mod corespunzător și studenții ar trebui să aibă acces la echipamente moderne, pentru a fi în măsură să obțină cunoștințe utile pentru industrie. Această abordare va asigura că noii absolvenți dobândesc un set de competențe care să răspundă cerințelor pieței și să aibă succes în găsirea de locuri de muncă.

Abilități (3): *competențe antreprenoriale și de management al afacerilor*

⇒ *O preocupare subliniată de părțile interesate în domeniul C&D precumși de sectorul privat, a fost lipsa de competențe antreprenoriale și management al afacerilor.*

Programele de formare în domeniul dezvoltării și al managementului afacerilor sunt esențiale în pregătirea întreprinderilor și antreprenorilor de a concura la nivel național și global. Acest tip de formare ar trebui să fie oferit prin programa universitară (inclusiv un accent pe abilitățile de prezentare), ca parte a serviciilor de incubator, sau să fie furnizate antreprenorilor prin programe specializate la nivel local.

7.1.3. Obiectivele tematice și prioritățile de investiții

Din cele unsprezece Obiective Tematice definite de către Comisia Europeană, domeniile educației și cel al cercetării dezvoltării, și care se potrivesc cel mai bine nevoilor de dezvoltare din această perspectivă ale Regiunii Vest, sunt:

- ✓ **Obiectivul tematic 1:** *Întărirea cercetării, dezvoltării tehnologice și inovării*
- ✓ **Obiectivul tematic 10:** *Investiții în învățământ, abilități și formare continuă*

Prioritățile de investiții identificate în acest scop pot fi finanțate din diverse fonduri ESI, inclusiv FEDR (Fondul European de Dezvoltare Regională). În timp ce investițiile promovate la nivel național, prin alte programe, pot fi, de asemenea, implementate, această propunere se concentrează pe investiții care pot fi finanțate prin inițiative regionale.

Obiectivul tematic 1: Întărirea cercetării, dezvoltării tehnologice și inovării

⇒ *Nevoia de întărire a cercetării, dezvoltării tehnologice și inovării este motivată de nivelul scăzut de cheltuieli cu C&D în Regiunea Vest - doar 0,22% din PIB-ul regional în 2010.*

Acest nivel înregistrat în 2010 este în scădere de la 0,3% în 2008, comparat cu o medie națională de 0,47%. Chiar dacă există o bază de cercetare în regiune, legătura acesteia cu industria este limitată. Principalele universități locale au început să investească în transferul de tehnologie, dar aceste investiții se află încă în stadiu incipient.

Este nevoie de investiții suplimentare pentru a sprijini cercetarea și inovarea în rândul firmelor, pentru a dezvolta legături și sinergii între firme și pentru a îmbunătăți infrastructura de C&D din regiune.

⇒ *Regiunea Vest necesită un sistem regional de inovare eficient pentru a crește competitivitatea companiilor locale.*

Acest sistem de inovare se poate orienta mai ales spre îmbunătățirea capacității companiilor locale de a efectua activități de cercetare și dezvoltare, ceea ce le-ar permite să se concentreze mai nou pe activități cu o valoare adăugată mai ridicată. În plus, atragerea companiilor mari în clustere de inovare poate conduce la transfer de tehnologie din amonte din lanțul de furnizare către companii locale mai mici și la diversificarea automată a bazei de producție a regiunii.

Obiectivul tematic 10: Investiții în învățământ, abilități și formare continuă

⇒ *Extinderea disponibilității forței de muncă calificate care se poate implica în activități de inovare reprezintă o altă provocare majoră pentru regiune.*

Timișoara, și într-o mai mică măsură Aradul, sunt singurele orașe unde această capacitatea este disponibilă, chiar dacă și aici ea este limitată. Absolvenții de facultate

trebuie să fie mai bine formați pentru a putea aplica cunoștințele tehnice. Firmele adesea au dificultăți în a identifica absolvenți care să corespundă nevoilor lor, în parte pentru că abilitățile oferite de sistemul de învățământ nu trec dincolo de conceptele teoretice.

⇒ *Pentru a dezvolta seturi de abilități adecvate pentru absolvenți, trebuie îmbunătățite legăturile dintre industrie și universități.*

Acest fapt poate fi atins prin parteneriate public-private cu privire la colaborările de C&D sau prin adaptarea programei școlare pentru a răspunde nevoilor industriei. În prezent, asemenea proiecte comune sunt disponibile doar pentru companii mari ca Siemens și Continental, care au programe și parteneriate cu universitățile locale. Aceste eforturi trebuie mărite și ar trebui să includă firme locale, inclusiv întreprinderi mici și mijlocii.

⇒ *Învățământul vocațional trebuie, de asemenea, extins și îmbunătățit pentru a oferi un număr suficient de tehnicieni calificați (mână de lucru specializată).*

Lipsa muncitorilor calificați care să poată utiliza mașinile de ultimă generație limitează potențialul de creștere a firmelor și crește costul de producție. Accesul la o gamă mai largă de forță de muncă calificată combinat cu absolvenți mai bine ghidați ar întări avantajele comparative ale regiunii. În timp ce parteneriatele între instituțiile de învățământ de stat și particulare, fie pentru formarea inițială, fie pentru programe de formare continuă pot fi promovate prin parteneriat ESF, investițiile în infrastructura de învățământ ar trebui susținute prin măsuri FEDR. Aceste parteneriate pot fi proiecte cu auto-susținere, sau parte a unor proiecte integrate pentru investiții în cercetare și inovare.

7.1.3.1. Axa prioritară : Învățământ la standarde înalte pentru toți

Una din propunerile formulate de Banca Mondială în contextul studiului realizat vizează definirea axei prioritare "Învățământ la standarde înalte pentru toți". În acest sens, se consideră că investițiile productive și "inteligente" pot fi încununate de succes doar dacă sunt însoțite de intervenții adecvate pentru a se asigura abilitățile necesare. În afara măsurilor de tip soft, trebuie continuate investițiile în infrastructura de învățământ pentru a se asigura acces egal la învățământul la standarde înalte.

Prima prioritate de investiții din această axă este reprezentată de îmbunătățirea abilităților și a competențelor forței de muncă pentru a satisface nevoile pieței.

Obiectivele specifice ale acestei priorități de investiții sunt:

- (i) creșterea procentului populației absolventă de învățământ superior; și
- (ii) încurajarea accesului la dezvoltare profesională, inclusiv programe de formare continuă.

Analiza economiei de la nivel regional a indicat o discrepanță între abilitățile disponibile și nevoile pieței muncii din Regiunea Vest. Această problemă poate fi rezolvată prin programe de formare dezvoltate prin programul operațional național. Proiectele pot fi elaborate cu sprijinul autorităților regionale care pot asigura coordonarea cererii cu furnizorii de formare profesională (școli, universități sau centre de formare profesională)

pentru a identifica și promova acele proiecte care se potrivesc nevoilor actorilor din economia locală.

Numărul limitat de școli profesionale din regiune (și din țară) are un impact negativ asupra posibilității firmelor de a-și crește productivitatea și de a se dezvolta. Această problemă afectează toate sectoarele din regiune și reprezintă unul dintre obstacolele cele mai importante care trebuie eliminate prin investiții viitoare.

Din acest punct de vedere, adaptarea învățământului teoretic și vocațional la cererea pieței muncii, creșterea relevanței ofertei de învățământ teoretic și vocațional prin anticiparea cerințelor sectorului privat, și asigurarea caracterului aplicabil al materialelor de învățare, reprezintă factori cheie pentru dezvoltarea economică a regiunii.

Aceste obiective pot fi atinse prin:

- (i) dezvoltarea de programe de formare la locul de muncă prin programe de ucenicie, practică și;
- (ii) consolidarea capacității furnizorilor de învățământ vocațional de a oferi programe de învățământ și formare atractive și de calitate, în strânsă legătură cu cerințele pieței, mai ales pentru sectoare cu un potențial de creștere semnificativ, în vederea asigurării complementarității cu strategia de competitivitate.

Alt tip de măsuri care pot fi finanțate pentru a dezvolta formarea de abilități antreprenoriale și de management al afacerilor sunt:

- (i) promovarea parteneriatelor și a rețelelor în rândul companiilor și al furnizorilor de servicii de formare profesională, pentru a crește gradul de aplicare a formării pe piață;
- (ii) sprijinirea formării continue prin dezvoltarea și implementarea de măsuri pentru a crește relevanța programelor de învățământ universitar, inclusiv prin concentrarea pe rezolvarea de probleme, creativitate și dezvoltarea abilităților antreprenoriale;
- (iii) dezvoltarea și consolidarea parteneriatelor dintre instituțiile de învățământ superior, mediul de afaceri și institute de cercetare.

Cea de-a doua prioritate de investiții din această axă prioritară este reprezentată de investiția în învățământ, abilități și formare continuă prin dezvoltarea infrastructurii de învățământ și formare profesională.

Obiectivul specific al acestei priorități de investiții îl reprezintă reabilitarea, modernizarea, dezvoltarea și extinderea infrastructurii de formare la nivel pre-universitar, universitar și învățământ vocațional.

Măsurile de tip soft precum programele de învățământ teoretic și vocațional trebuie susținute adecvat printr-o infrastructură educațională și printr-o echipare corespunzătoare a școlilor și centrelor de învățământ profesional în vederea asigurării unui proces de predare calitativ, cu utilizarea de resurse pedagogice și tehnice adecvate. Investițiile care au început în perioada actuală de finanțare ar trebui continuate pentru a se echipa infrastructura educațională în mod adecvat la nivelul regiunii.

7.1.4. *Învățământul în municipiul Deva*

Izvorât din necesitatea de a cunoaște, învățământul în cadrul orașului Deva are o tradiție îndelungată. În perioada Evului Mediu, școlile erau organizate pe lângă biserici și mănăstiri. Cea mai veche atestare despre învățământul de aici datează din 1593 când, în testamentul comandantului Cetății Deva, Geszthi Francisc, se arată dispoziția de a înființa o școală cu șase săli de clasă, locuință pentru profesori și internat pentru elevi.

Între 1922 - 1924 la Școala Normală a funcționat ca profesor de muzică Sabin Drăgoi, personalitate marcantă a vieții muzicale românești. Din anul 1995 Liceul Pedagogic poartă numele acestui om de cultură. La 4 octombrie 1871 s-a înființat Liceul Real. În anul 1920 Liceul Real s-a transformat în Liceul Decebal, care de la 1 septembrie 1996 a primit numele de Colegiul Național Decebal. În 1893 s-a construit o parte din clădirea în care funcționează în prezent Școala Generală Regina Maria.

După 1965, în contextul unei dezvoltări industriale puternice a zonei, în municipiul Deva au apărut cinci licee industriale:

- ❖ Liceul Energetic (1966) - din 2001 Colegiul Tehnic „Dragomir Hurmuzescu”,
- ❖ Liceul Industrial de Construcții (1966) din care se vor separa în 1992 Grupul Școlar Construcții Montaj numit din 2001 Grup Școlar „Ion Mincu” și Liceul Teoretic Traian,
- ❖ Liceul Industrial Minier (1969), care din 1998 se numește Grup Școlar „Grigore Moisil”,
- ❖ Liceul Industrial de Chimie (1972), care din 1998 funcționează sub numele de Grup Școlar „Horea” și
- ❖ Liceul Industrial Auto (1977) care din 1995 s-a transformat în Colegiul Tehnic „Transilvania”.

Alături de aceste licee, a fost înființat Liceul de Artă și Muzică (1969-1979, reînființat după 1990), care a derivat din Școala de Arte înființată în 1958, liceu care din 1997 se numește Liceul de Muzică și Artă „Sigismund Toduță”.

În cadrul Liceului cu Program Sportiv Deva a fost construită o sală de sport olimpică, unde se efectuează pregătirea echipei naționale de gimnastică feminină. Aici s-au antrenat gimnaste de renume mondial, campioane mondiale și olimpice.

Activitatea elevilor din școli se continuă prin activități extrașcolare în cadrul Palatului Copiilor și Clubului Școlar Sportiv (întemeiat în 1954).

După 1990 în municipiul Deva începe să se dezvolte și învățământul universitar.

În anul 1990 a fost înființată Universitatea Ecologică, în cadrul căreia sunt pregătiți studenți în domeniul management și economia turismului și comerț internațional. Cele trei programe de studii universitare de licență au fost autorizate în perioada 2002 – 2003. Deoarece din anul 2003 instituția nu a mai făcut nicio solicitare de evaluare, aceste programe au depășit termenele de evaluare în vederea acreditării, ultima promoție de absolvenți fiind cea aferentă anului universitar 2012-2013.

Din anul 1997 funcționează Colegiul Pedagogic - coordonat de Universitatea de Vest Timișoara, care pregătește institutorii pentru limba engleză, franceză și educație fizică. În anul 1999 s-au pus bazele Centrului Teritorial de Învățământ Economic Deschis la Distanță, filială a Academiei de Studii Economice București.

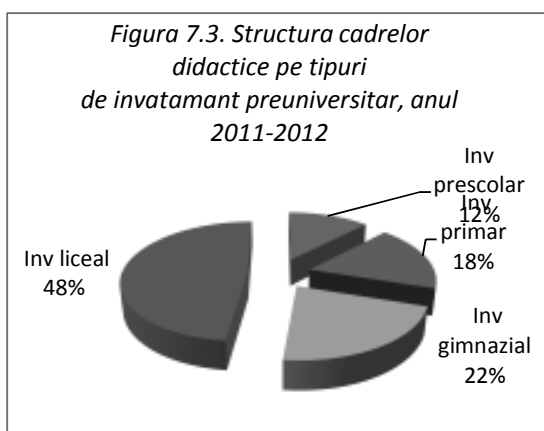
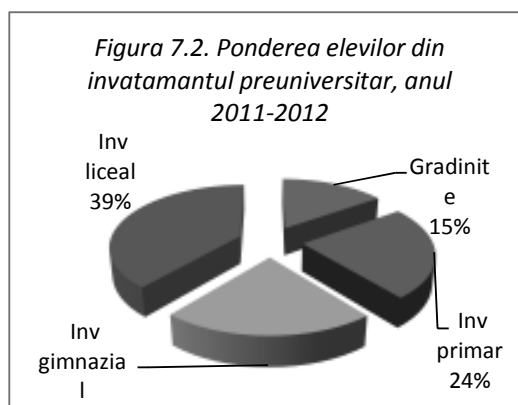
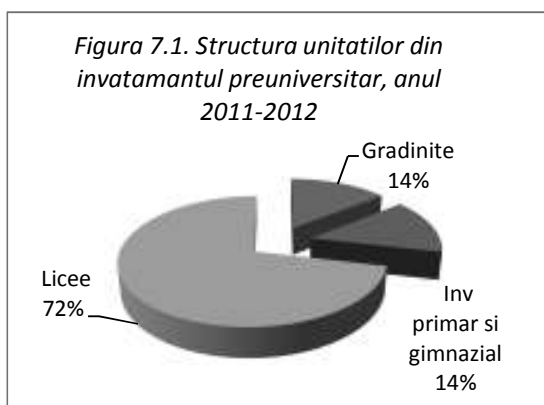
7.1.4.1. Învățământul preuniversitar

Municipiul Deva dispune de o rețea de instituții educaționale care asigură toate nivelele de educație și formare, de la grădinițe până la instituțiile de învățământ superior.

Structura unităților de învățământ preuniversitar la nivelul anului școlar 2011-2012 cuprinde un număr total de 14 unități de învățământ, dintre care: 2 grădinițe de copii, 2 școli din învățământul primar și gimnazial și 10 licee. Numărul total al elevilor înscriși în anul școlar 2011-2012 era de 11.158 elevi (1.701 grădiniță, 2.666 învățământ primar, 2.458 învățământ gimnazial, 4.333 învățământ liceal), iar numărul personalului didactic din cadrul acestor instituții de învățământ era de 792 persoane (97 grădiniță, 141 învățământ primar, 172 învățământ gimnazial, 382 învățământ liceal).

Datele pe baza cărora s-a realizat analiza sunt prezentate în Anexa 6 și au la bază Fișa localității Municipiului Deva, întocmită de Direcția Județeană de Statistică Hunedoara/ Institutul Național de Statistică.

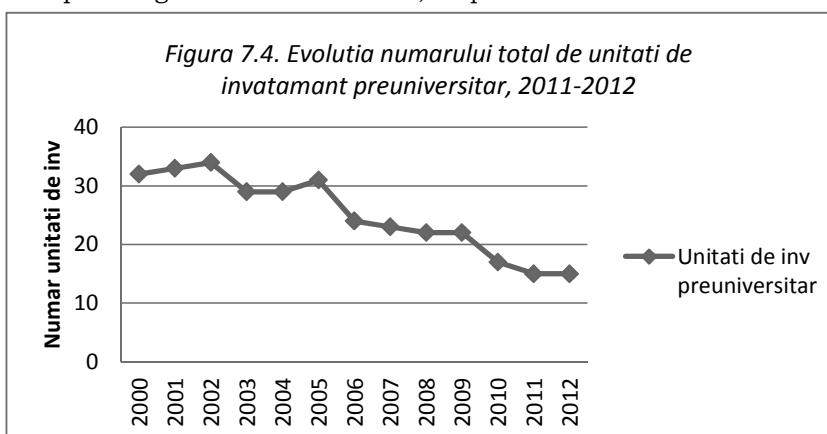
Structura unităților de învățământ din această categorie este prezentată în graficul din Figura 7.1, iar ponderea elevilor înscriși în graficul din Figura 7.2. Repartiția de frecvență pentru personalul didactic este cea din Figura 7.3.

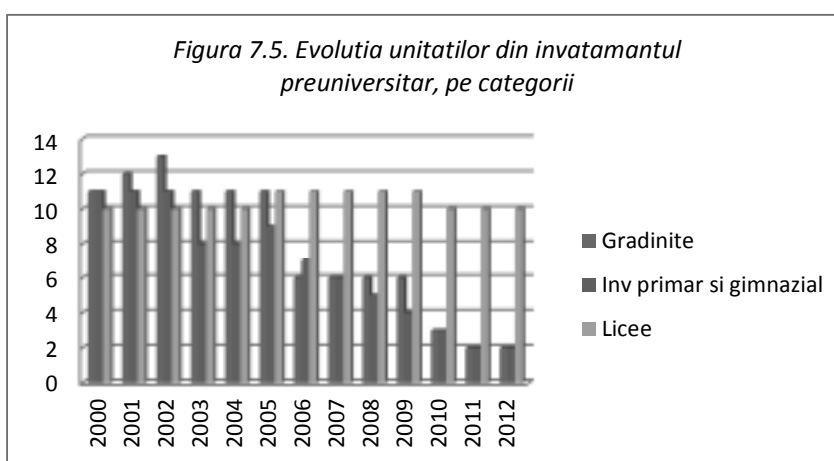

Evoluția generală înregistrată în perioada 2000-2012 este de diminuare, respectiv cu 54,55% în ceea ce privește numărul total al unităților de învățământ, și cu 19,34% în ceea ce privește numărul de elevi. O situație similară s-a înregistrat și în ceea ce privește numărul cadrelor didactice din aceste forme de învățământ preuniversitar, scăderea înregistrată fiind de 13,73%.

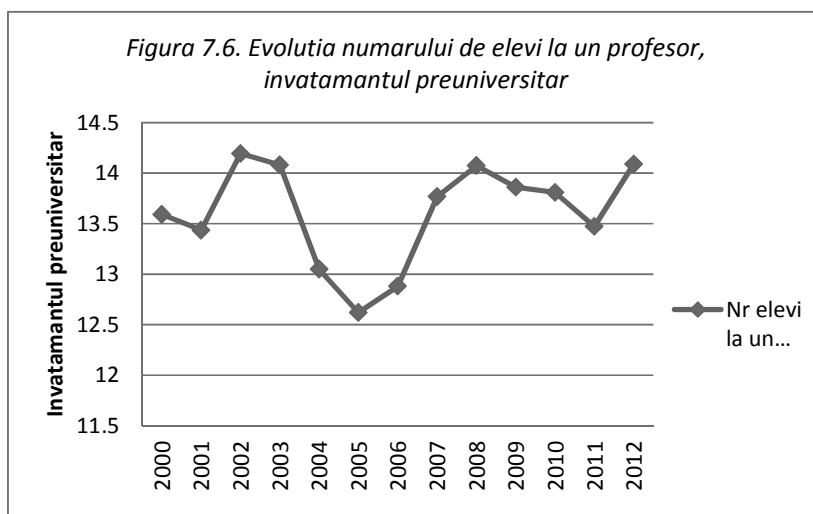
În schimb, dacă se are în vedere evoluția pe întreaga perioadă pentru care se dispune de date de analiză (2000-2012), la fiecare dintre cele trei tipuri de indicatori prezentate până în prezent, se poate observa că evoluția nu a fost descendentă în mod continuu, fiind înregistrate două creșteri, și anume în anul 2002, care a reprezentat și cea mai mare valoare pe întreg intervalul de analiză, respectiv în anul 2005.

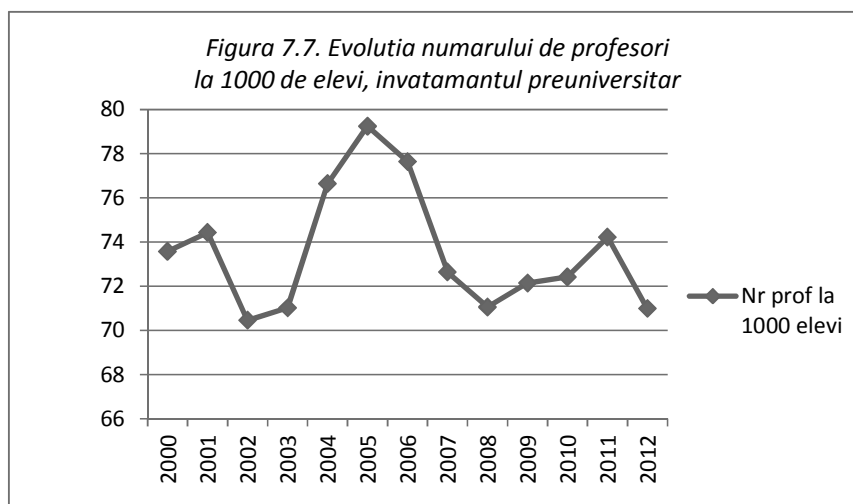
Dacă numărul de licee a rămas relativ constant în această perioadă, diminuarea înregistrată s-a realizat pe seama unităților de tip grădiniță și a celor de învățământ primar și gimnazial, care s-au redus în această perioadă de 5,5 ori (de la 11 la 2). Figurile 7.4 și 7.5 reflectă această situație.

Numărul de elevi pe cadru didactici, din învățământul preuniversitar, este prezentat în Figura 7.6, și corespunde următoarei serii de date aferente acestui indicator: 13,59; 13,43; 14,19; 14,08; 13,04; 12,62; 12,88; 13,76; 14,07; 13,86; 13,80; 13,47; 14,08. Se observă faptul că s-au înregistrat o serie de variații în perioada analizată, valoarea cea mai mică (deci favorabilă) fiind înregistrată în anul 2005, respectiv un număr de 12,62 elevi la un profesor.

Indicatorul complementar, numărul de profesori la 1000 de elevi, au datele de referință din seria următoare: 73,5; 74,4; 70,5; 76,6; 79,2; 77,6; 72,6; 71,1; 72,1; 72,4; 74,2; 71. Corespunzător, se obține reprezentarea grafică din Figura 7.7.

Referitor la învățământul liceal, trebuie subliniat faptul că municipiul Deva este cel mai important centru de studiu la nivelul județului Hunedoara. În perioada analizată numărul liceelor s-a menținut relativ constant, în timp ce numărul elevilor înscriși și al cadrelor didactice a avut o evoluție destul de sinuoasă, fără să poată fi evidențiată o legătură directă, de tip cauză-efect între cei doi indicatori statistici.

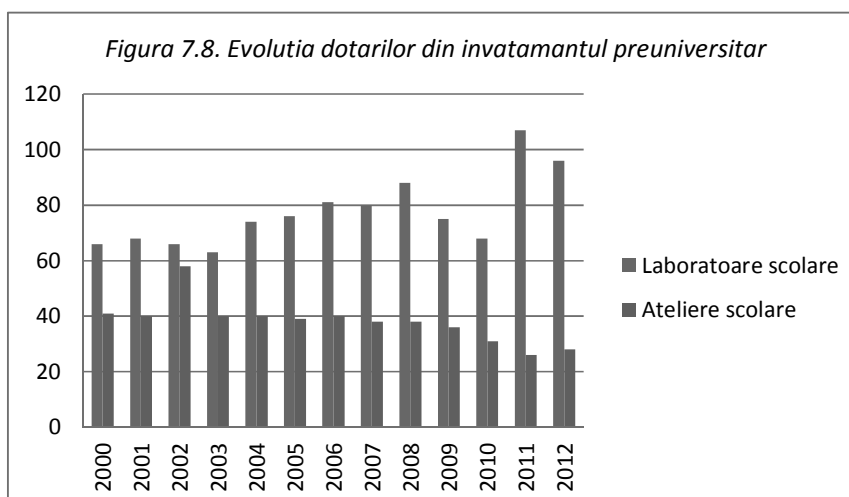
Instituțiile de învățământ liceal din Municipiul Deva sunt următoarele: Colegiul Național „Decebal”, Colegiul Național Sportiv „Cetate”, Colegiul Tehnic Energetic „Dragomir Hurmuzescu”, Colegiul Tehnic „Transilvania”, Liceul Teoretic „Traian”, Liceul Pedagogic „Sabin Drăgoi”, Liceul de Muzică și Arte Plastice „Sigismund Toduță”, Grupul Școlar „Ion Mincu”, Grupul Școlar „Grigore Moisil”, Grupul Școlar „Horea”, Grupul Școlar „Teglaş Gabor”.

Minoritățile naționale au posibilitatea să studieze în limba maternă, infrastructura școlară cuprinzând școli și licee cu predare în limba maghiară.

În perioada analizată, la majoritatea instituțiilor de învățământ preuniversitar din municipiu s-au efectuat lucrări de reabilitare și modernizare a infrastructurii educaționale, s-au efectuat dotări cu mobilier, echipamente didactice și IT, în vederea îmbunătățirii procesului educațional (Tabelul D – Anexa 6). Aceste investiții s-au realizat cu finanțare de la bugetul general al Municipiului Deva.

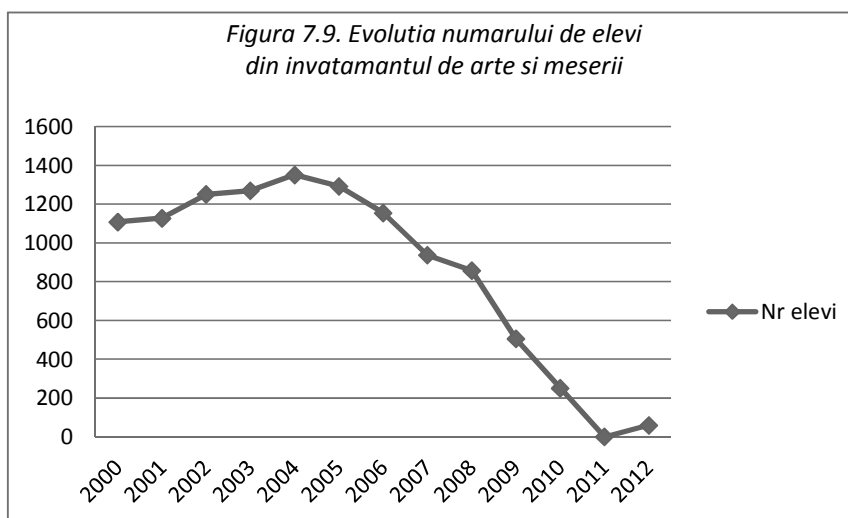
Creșteri deosebite s-au înregistrat la laboratoarele școlare, numărul acestora crescând în perioada analizată de la 66 în anul 2000, la 96 în 2012, ceea ce corespunde unei creșteri cu 45,45%. În schimb, atelierelor școlare s-au diminuat în perioada 2003-2012, după ce se înregistrase o creștere semnificativă la nivelul anului 2002 (58 de ateliere față de 41 în anul 2000). Diminuarea finală este cu 31,7% (28 ateliere școlare în anul 2012 față de 41 în anul 2000). Grafic evoluția celor doi indicatori se prezintă în Figura 7.8.

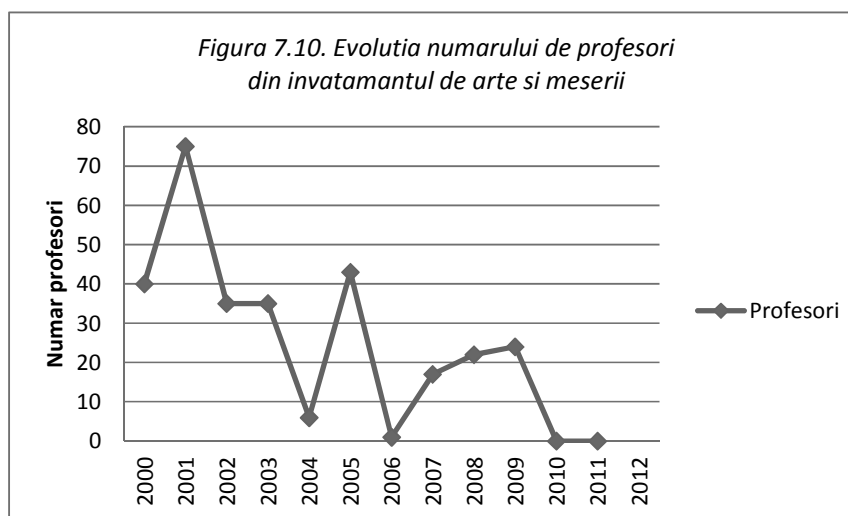

7.1.4.2. Învățământul de arte și meserii

Această categorie de învățământ a cunoscut o diminuare continuă, demonstrată de principalii indicatori statistici – numărul de elevi înscriși, personalul didactic, numărul de elevi care revin la un profesor, precum și numărul de profesori la 1000 de elevi. Datele de referință pentru acești indicatori se regăsesc în Tabelele B și C din cadrul Anexei 6. Reprezentarea grafică este prezentată în Figurile 7.9 și 7.10, și se referă la evoluția numărului de elevi din învățământul de arte și meserii, respectiv evoluția numărului de profesori din acest tip de învățământ.

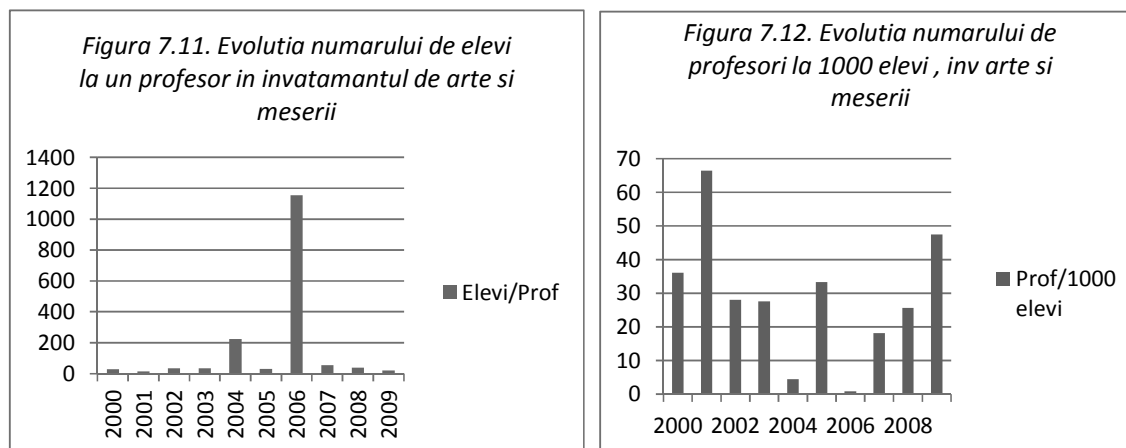

Evoluția celor doi indicatori, conform graficelor prezentate, denotă faptul că este puțin probabilă identificarea unei relații de dependență în timp între numărul de elevi din școlile de arte și meserii și numărul de profesori. Seria de date rezultate pentru numărul de elevi care revin la un profesor acoperă numai perioada 2000-2009, deoarece pentru ultimii trei ani de analiză numărul profesorilor strict angajați în această formă de învățământ a fost egal cu zero. Această serie de date este: 27,7; 15; 35,74; 36,28; 225,16; 30; 1155; 55,11; 39; 21.

Evoluția numărului de elevi la un profesor denotă o situație extrem de variabilă (Figura 7.11). Indicatorul complementar, numărul de profesori la 1000 de elevi se prezintă sub următoarea serie de date: 36; 66,5; 27,98; 27,56; 4,44; 33,28; 0,86; 18,14; 25,64; 47,52 (Figura 7.12).

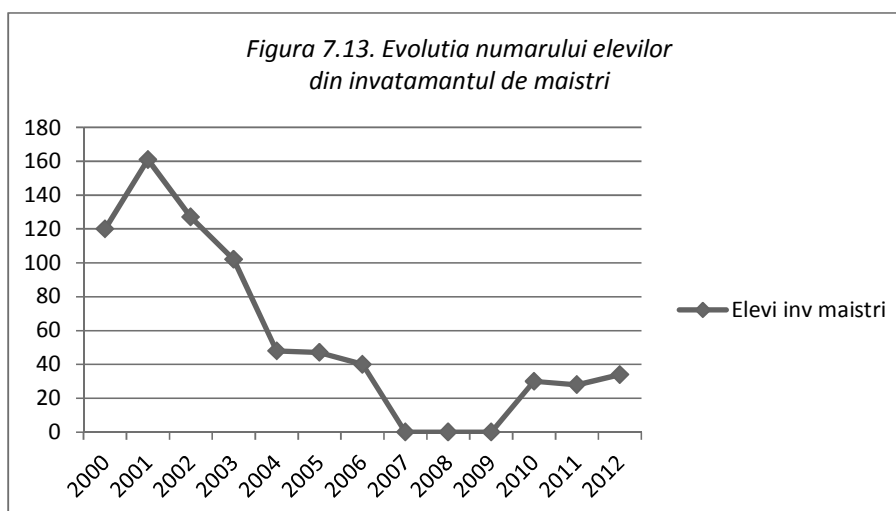

Indicatorii de corelare între numărul de elevi și cel al profesorilor, respectiv numărul de elevi care revin la un profesor și cel al numărului de profesori la 1000 de elevi, denotă în continuare caracterul de instabilitate înregistrat în această categorie de învățământ.

O caracterizare succintă a evoluției acestui tip de învățământ rezultă din simpla constatare a faptului că numărul de elevi din anul final al seriei de date statistice de care se dispune (anul 2012 – 59 elevi) reprezintă numai 5,32% din numărul de elevi din primul an al intervalului (anul 2000 – 1108 elevi). Acest lucru este în concordanță cu observațiile formulate de Banca Mondială cu privire la sistemul de învățământ din Regiunea Vest.

7.1.4.3. Învățământul de maiștri

A avut o evoluție descendentă, astfel încât de la un număr de 120 de elevi în 2000 s-a ajuns la 34 de elevi în 2012, care reprezintă numai 28,3% din numărul inițial. Deși au avut loc două creșteri în interiorul acestui interval (2001 – 161 elevi; 2002 – 127 elevi), acestea s-au manifestat pe fondul reorientării elevilor din celelalte categorii de învățământ.

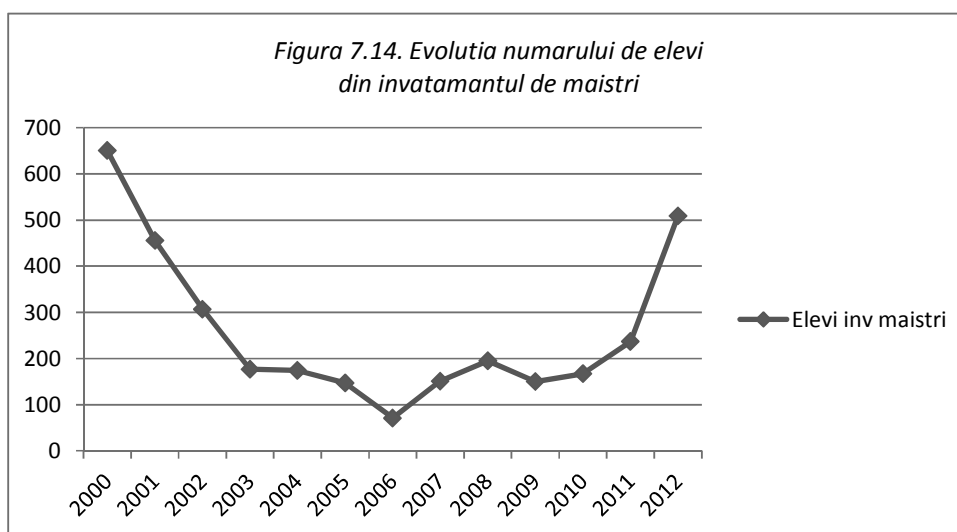

Graficul din Figura 7.13 exemplifică această evoluție, care este în concordanță cu caracteristicile învățământului din Regiunea Vest, evidențiate de Banca Mondială.

7.1.4.4. Învățământul postliceal

A avut o evoluție ce poate fi caracterizată prin două perioade distincte (Figura 7.14). O primă etapă (2000÷2006) descreștere continuă, cu 89% (de la 651 elevi în 2000, la 71 elevi în 2006), urmată de o perioadă de creștere neuniformă (2006-2012), de 7 ori (de la 71 elevi în 2006 la 509 elevi în 2012). Se poate observa, totuși, că evoluția este mult apropiată de tendințele generale din economie datorate crizei/revigorării economice.

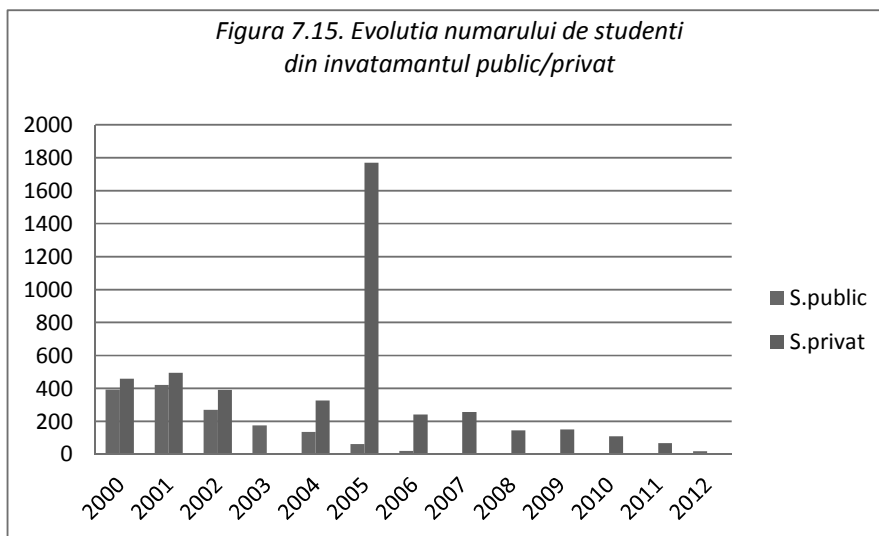
7.1.4.5. Învățământul superior

Învățământul superior din municipiul Deva a avut o evoluție specifică, care a condus în final la desființarea acestei forme de învățământ, cu impact negativ asupra parametrilor socio-economici ai localității.

Astfel, momentul de top înregistrat pentru această formă de învățământ era definit prin pregătirea de specialiști în următoarele domenii: științe economice, drept, administrație publică, informatică etc., prin intermediul filialelor unor universități de prestigiu din București, astfel:

- ⇒ Universitatea Ecologică „Traian” Deva, cu următoarele facultăți:
  - Economia comerțului, turismului și serviciilor
  - Relații Economice Internaționale
  - Informatică
- ⇒ Academia de Studii Economice București – învățământ la distanță, cu facultățile:
  - Finanțe, Asigurări, Bănci și Burse de Valori
  - Contabilitate și Informatică de Gestiune
  - Comerț
- ⇒ Universitatea „Vasile Goldiș”, prin facultățile:
  - Drept
  - Administrație Publică
- ⇒ Universitatea „Spiru Haret” – învățământ la distanță:
  - Profil: toate secțiile universității

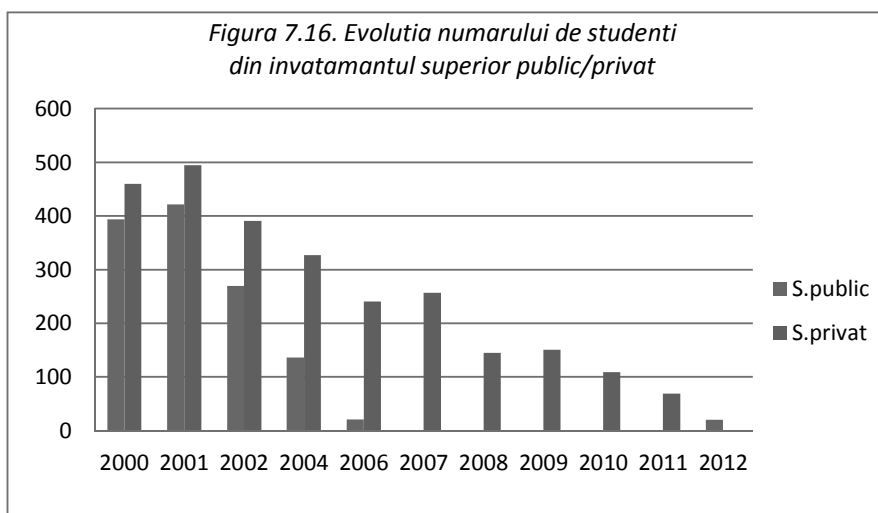

Pe baza graficului din Figura 7.15 se pot face două observații principale: reorientarea preferințelor studenților dinpre mediul public spre cel privat, și diminuarea treptată a numărului de studenți.

Diminuarea numărului total de studenți a fost de la 854 studenți înscriși în anul 2000, la 20 de studenți din anul 2012, deci la numai 2,34% din nivelul anului 2000. Aceasta în condițiile în care se exclude din analiză situația înregistrată în anul 2005 (1.831 studenți în total), pe care o considerăm o situație de excepție, înregistrată pe fondul manifestării acțiunii unor factori aleatori, conjuncturali.

Pentru a obține o imagine de tendință relevantă, s-a reținut reprezentarea evoluției numărului de elevi înscriși în învățământul superior, fără să fie luați în considerație anii 2003 și 2005, pentru care datele se depărtează mult de la tendința de evoluție generală. Graficul rezultat este cel din figura următoare (Figura 7.16).

7.1.5. Proiecte de investiții

În anul 2009 Municipiul Deva a depus la Ministerul Dezvoltării Regionale prin Agenția pentru Dezvoltare Regională Vest 4 proiecte de investiții pentru școli în vederea obținerii de finanțare nerambursabilă de la Uniunea Europeană prin *Programul Operațional Regional 2007-2013, Axa prioritară 3, Domeniul major de intervenție 3.4. Reabilitarea / modernizarea / dezvoltarea și echiparea infrastructurii educaționale preuniversitare, universitare și a infrastructurii pentru formare profesională continuă*. Aceste proiecte sunt:

1. Reabilitarea ansamblului de clădiri și echiparea infrastructurii educaționale a Colegiului Național „Decebal” Deva.
2. Reabilitarea ansamblului de clădiri și echiparea infrastructurii educaționale a Liceului Pedagogic „Sabin Drăgoi” Deva.
3. Reabilitarea ansamblului de clădiri și echiparea infrastructurii educaționale a Colegiului Tehnic „Dragomir Hurmuzescu” Deva.
4. Reabilitarea, modernizarea clădirilor și echiparea infrastructurii educaționale la Școala „Andrei Șaguna” Deva.

În anul 2007 Municipiul Deva a încheiat un număr de 12 parteneriate pentru asigurarea cofinanțării proiectelor depuse de școli și licee din localitate la Ministerul Educației și Cercetării, pentru finanțare nerambursabilă prin Programul de Granturi pentru Dezvoltare Școlară. Singurul proiect care s-a implementat în final a fost „Art-terapia – modalitate de recuperare a copiilor aflați în dificultate”, al Școlii Generale „Octavian Goga”.

Pentru prevenirea abandonului școlar, în anul 2008 Municipiul Deva a încheiat un parteneriat cu Colegiul Tehnic Energetic „Dragomir Hurmuzescu”, Centrul Județean de Asistență Psihopedagogică Deva, Postul de televiziune DevaTV, Ziarul „Hunedoreanul” pentru depunerea proiectului „Stay în school, fii cool!” la Ministerul Muncii, Familiei și Egalității de Șanse în vederea obținerii de finanțare nerambursabilă prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane „A doua șansă în educație”, Axa prioritară 2 „Corelarea învățării pe tot parcursul vieții cupiața muncii”, Domeniul Major de Intervenție 2.2. „Prevenirea și corectarea părăsirii timpurii a școlii”.

7.2. Sănătate

7.2.1. Context European

Creșterea nevoii pentru produse de asigurare a sănătății este o trăsătură comună și importantă pentru toate țările. În UE toate țările membre au făcut față creșterii presiunii asupra bugetelor serviciilor de sănătate de-a lungul anilor. Cauzele au fost nu numai îmbătrânirea populației, care apasă asupra serviciilor, dar și creșterea nivelului venitului real și intensificarea descoperirilor în domeniul medical, care au determinat la rândul lor creșterea cererii pentru tratament. Dată fiind dedicația în ceea ce privește asigurarea accesului universal la îngrijire medicală, atenția s-a concentrat asupra reducerii cheltuielilor fără a reduce însă calitatea serviciilor și accesul la acestea.

Ca urmare, reformele au făcut referire de-a lungul anilor la creșterea eficienței cu resursele existente și la menținerea eficienței costurilor pentru serviciile prestate. În acest scop s-a realizat o împărțire a sferei de acțiune a resurselor sectorului public, o împărțire a acordării de asistență medicală între sectorul public și cel privat și a modului în care tratamentul și celelalte servicii vor fi gratuite, sau în cazul în care nu e vorba de gratuitate, stabilirea unui nivel acceptabil a prețului.

Obiectivul general al Strategiei de Dezvoltare Durabilă a UE se enunță prin: *Promovarea unor servicii medicale de calitate în condiții de egalitate și îmbunătățirea protecției împotriva amenințărilor la adresa sănătății.*

Sănătatea publică a devenit în mod oficial un domeniu care intră în competența Uniunii Europene, în condițiile respectării principiului subsidiarității, odată cu adoptarea Tratatului de la Maastricht (1992), iar prin Tratatul de la Amsterdam (1997) s-a stipulat că toate politicile în alte domenii-cheie ale activității comunitare trebuie să țină cont de cerințele de protecție a sănătății umane. Regulamentele, directivele și deciziile adoptate de-a lungul timpului în cadrul Uniunii Europene fac parte din *acquis-ul comunitar* și sunt obligatorii pentru statele membre. Resursele alocate domeniului sănătății și sistemelor de sănătate în statele din nucleul central al Uniunii Europene se ridică la circa 8,5% din PIB, reprezentând în medie, cu variații de la țară la țară, 1.600 euro pe cap de locuitor.

Deși nu există încă un sistem medical european unitar ci numai modele de referință (german, francez, britanic, scandinav), este evidentă tendința spre adoptarea unor standarde și protocoale comune pentru efectuarea și evaluarea tratamentelor, acțiunilor de prevenție și stării generale a populației, în condițiile în care toate sistemele din țările UE sunt de tip social și se bazează pe principiul solidarității (asigurații beneficiază egal de servicii, deși contribuțiile lor variază după venit).

Comunicatul Comisiei Europene din anul 2001 asupra viitorului serviciilor medicale și a serviciilor acordate persoanelor în vârstă a pus accentul pe 3 mari obiective care vor putea asigura accesibilitatea, calitatea și susținerea financiară a sistemelor. Comunicatul Comisiei Europene din anul 1999 a făcut deja apel la Statele Membre în vederea:

- ✓ Contribuirii la îmbunătățirea eficienței și a eficacității sistemelor de sănătate astfel încât acestea să își atingă obiectivele cu ajutorul resurselor disponibile. În acest scop trebuie asigurat know-how-ul medical și tehnologic și utilizarea acestuia în cel mai eficient mod posibil pentru a întări cooperarea între Statele Membre;

- ✓ Asigurării accesului tuturor la servicii de sănătate de foarte bună calitate și de a reduce inegalitățile în ceea ce privește accesul la acestea;
- ✓ Întăririi suportului acordat pe termen lung persoanelor în vârstă și slăbite, prin asigurarea unor facilități de îngrijire și prin revizuiți în ceea ce privește acoperirea protecției sociale pentru cei îngrijiți cât și pentru îngrijitori;
- ✓ Îndreptării atenției spre prevenirea bolilor și protecția sănătății, ca cele mai bune unelte în abordarea problemelor de sănătate, reducerea costurilor și promovarea stilului de viață sănătos.

Măsurile luate până în anul 1999 au constituit un răspuns pentru aceste obiective, deși s-au materializat în mod specific pentru diferite țări. Aceasta nu poate decât să reflecte diferențele în dezvoltarea istorică ale sistemelor naționale, a felului în care sunt organizate și fondate, precum și a unui anumit standard al serviciilor. Cea mai importantă diferență organizațională este între țările în care există un serviciu național de sănătate gratuit din punctul de vedere al distribuției – ca țările nordice, Anglia și Irlanda – în care cheltuielile sunt susținute prin intermediul unor taxe generale, și țările în care există sisteme bazate pe asigurări, unde contribuțiile sunt percepute special pentru accesul la serviciile de sănătate și unde oamenii sunt despăgubiți în funcție de serviciile pe care le-au accesat.

Măsurile actuale prin intermediul cărora se intenționează obținerea unei consolidări a sistemelor de sănătate sunt detaliate în continuare:

➤ Decentralizarea responsabilității serviciilor de sănătate

Metoda prin care s-a încercat creșterea eficienței furnizării serviciilor de sănătate este prin intermediul transferării responsabilității către nivelele regionale și locale, sau chiar în unele cazuri către spitale și medici generalişti. Scopul este acela de a permite o luare în considerare mai însemnată a nevoilor locale și o mai bună coordonare între nevoi și resurse. Acest lucru a fost asociat în unele țări cu o separare clară între cererea și oferta de servicii de sănătate și cu numirea unor profesioniști în funcții administrative menite să îmbunătățească managementul serviciilor.

➤ Măsuri privind creșterea eficacității costurilor și a calității tratamentului

Eforturile privind creșterea eficacității utilizării resurselor au luat diferite forme. A existat spre exemplu a tendință crescută de a îmbunătăți informația disponibilă despre costul tratamentelor diferitelor boli, de a încerca să se țină tot mai mult cont de costuri pentru a determina nevoia de servicii și pentru a o putea raționaliza.

➤ Mecanismele pieței

Un mod foarte răspândit de inducere a schimbărilor în domeniul serviciilor de sănătate, este încercarea de a introduce mecanismele pieței pentru creșterea eficienței. În cadrul acestor măsuri se include și o mai clară demarcare între oferta și cererea de servicii specificată mai sus. În acest sens au fost introduse contracte formale între consumatori și distribuitori, care stipulează serviciile ce vor fi prestate, termenii și condițiile aplicate acestora, precum și stabilirea unui sistem intern de plată, contribuind astfel la conștientizarea de către pacient a costurilor implicate în vederea oferirii îngrijirii și tratamentului.

➤ Reducerea cheltuielilor cu medicamentele

Măsurile luate în această direcție vizează implicarea pacienților în plată medicamentelor prescrise pentru tratamentul lor (co-plată), încurajându-se astfel economia în folosul pacienților. Măsurile mai directe vizează folosirea într-un anumit număr de state membre a medicamentelor generice, sau restricționarea/interzicerea completă a unor anumite mărci scumpe de produse farmaceutice.

➤ Îngrijirea pe termen lung

În condițiile în care persoanele în vârstă apelează mult mai des la serviciile de sănătate se estimează că în viitor se va aplica o presiune tot mai mare asupra acestor servicii datorită creșterii numărului persoanelor peste 70 de ani. O proporție mare din această presiune este atribuită nevoii acestor persoane de a li se acorda îngrijire pe termen lung comparativ cu nevoia lor pentru medicamente. În condițiile în care numărul persoanelor ce solicită îngrijiri a crescut datorită imposibilității acoperii acestei solicitări la nivel familial, nevoia pentru acordarea de asistență a crescut în multe din statele membre și a devenit o provocare importantă pentru politica socială, din punctul de vedere al posibilităților de acordare a asistenței precum și a posibilității de finanțare a acesteia.

În acest context este mai puțin important cine este responsabil pentru asigurarea acestor servicii, ci cine trebuie să suporte din punct de vedere financiar aceste servicii. Până în prezent îngrijirea acordată pe termen lung a fost parte integrantă a sistemului de protecție socială doar în anumite State Membre. Germania, Austria și Luxemburgul sunt cele mai recente exemple. În alte state, ca Italia, organizațiile non-profit dețin un rol important în oferirea de asistență. De asemenea, rolul familiei rămâne important mai ales în ceea ce-i privește pe bătrâni și pe handicapați.

În condițiile în care aceste măsuri vor fi luate în considerare pentru consolidarea sistemelor de sănătate și pentru realizarea obiectivelor propuse, atâta vreme cât este acceptată și pusă în practică implicarea economicului, a unei administrații și a unui management performant în vederea obținerii unor rezultate de excepție, sistemele de sănătate din UE nu vor cunoaște decât progresul.

7.2.2. Context Național

În completarea obiectivelor ce derivă din strategiile, planurile și programele naționale de dezvoltare, Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă a României Orizonturi 2013-2020-2030 stabilește direcțiile principale de acțiune pentru însușirea și aplicarea principiilor dezvoltării durabile în perioada imediat următoare, printre care:

“Modernizarea accelerată a sistemelor de educație și formare profesională și de sănătate publică, ținând seama de evoluțiile demografice nefavorabile și de impactul acestora asupra pieței muncii.”

Sistemul de sănătate din România este de tip asigurări sociale și are ca scop garantarea accesului echitabil și nediscriminatoriu la un pachet de servicii de bază pentru asigurați. În anul 2005, gradul de cuprindere în sistemul Casei Naționale de Asigurări de Sănătate era de 96,08% în mediul urban și de 98,25% în zonele rurale. Măsurile de modernizare întreprinse începând cu anul 1998 și legiferarea reformei sistemului sanitar în

2006 au creat premise pentru îmbunătățirea serviciilor în acest sector prin descentralizarea unor activități, introducerea noțiunii de medic de familie la libera alegere a pacienților, dezvoltarea bazei de tratament și prevenție și a accesibilității la servicii medicale de calitate, sporirea eficacității intervențiilor de urgență. Începând din anul 2008 majoritatea unităților sanitare funcționează în regim autonom, în administrația autorităților locale sau județene.

Cu toate acestea, sistemul de sănătate înregistrează disfuncționalități privind capacitatea de a face față cerințelor societății moderne datorită infrastructurii precare, gestiunii defectuoase și insuficienței cronice a investițiilor, pe fondul unor probleme socio-economice, de mediu, de nutriție și de stres persistente. Deși în ultimii cinci ani se înregistrează un anumit trend descrescător, potrivit datelor din Raportul asupra Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului (2007), România se situează în continuare pe ultimul loc în Europa la indicatorul mortalității infantile, cu 13,9 la o mie de născuți vii în 2006 (17,1 la mie în mediul rural) și la incidența îmbolnăvirilor de tuberculoză (de 10 ori față de media UE).

Infrastructura sistemului de ocrotire a sănătății se plasează, din punctul de vedere al gradului de acoperire și al calității serviciilor, la un nivel de sub 50% în comparație cu cele 10 țări care au aderat la UE după 2004. Deși numărul de paturi în spitale este de 6,6 la mia de locuitori (peste media UE de 6,1), majoritatea acestora se află în clădiri de peste 50-100 de ani vechime, insalubre și inadecvat echipate.

Încadrarea sistemului cu personal medico-sanitar având calificare superioară este net deficitară în România (19,5 medici la 10.000 de locuitori față de media UE de 28-29), situația fiind încă și mai serioasă în privința cadrelor medii, cu 2,04 la fiecare medic (față de 2,66 în Ungaria sau 2,76 în Republica Cehă).

Persistă serioase diferențe în ceea ce privește accesul la serviciile medicale atât sub aspect regional cât și social, cu o vulnerabilitate mai mare în rândul categoriilor defavorizate. În condițiile în care peste 40% din populație trăiește în mediul rural, mai puțin de 11% dintre medici își desfășoară activitatea la țară, de peste cinci ori mai puțini decât în mediul urban.

Ca și în alte țări europene, se constată o deteriorare a stării de sănătate mentală și emoțională, cu puțin peste valorile medii europene, creșterea numărului abuzurilor și dependenței de substanțe psihoactive, a ratei suicidului și a factorilor de stres, expansiunea comportamentelor agresive și violente, inclusiv în rândul minorilor.

Îmbătrânirea generală a populației adaugă presiuni crescânde asupra unui sistem de sănătate și așa șubrezit.

Obiectivul național stabilit pentru orizontul 2013 a fost definit prin:

“Îmbunătățirea structurii sistemului de sănătate, a calității actului medical și a îngrijirilor furnizate în cadrul serviciilor de sănătate; ameliorarea stării de sănătate a populației și creșterea performanței sistemului de sănătate.”

Principalele direcții de activitate stipulate pe termen scurt, pentru orizontul 2013, au fost:

- ❖ Creșterea accesibilității la serviciile medicale;
- ❖ Creșterea calității serviciilor medicale;
- ❖ Îmbunătățirea finanțării sistemului de sănătate;
- ❖ Descentralizarea sistemului sanitar;
- ❖ Reorganizarea instituțională a Ministerului Sănătății Publice, a structurilor din subordinea sau coordonarea sa.

Orizontul 2020 stabilește un alt obiectiv național:

“Atingerea unor parametri apropiați de nivelul mediu actual al stării de sănătate a populației și al calității serviciilor medicale din celelalte state membre ale UE; integrarea aspectelor de sănătate și demografice în toate politicile publice ale României.”

Având în vedere țintele strategice ale sectorului sanitar și măsurile preconizate pentru perioada anterioară, începând cu anul 2014 vor fi consolidate noile structuri instituționale, în special pentru asigurarea calității serviciilor de asistență medicală în condițiile descentralizării și managementului pe programe. Se vor iniția noi măsuri, inclusiv prin inițiative legislative, pentru fundamentarea deciziilor în domeniul politicilor de sănătate prin analiza performanței sistemului în funcție de rezultate, evaluarea tehnologiilor, efectuarea sistematică de cercetări de cost/eficacitate și cost/beneficiu.

Prin implementarea principalelor programe de sănătate, se prevede continuarea trendului descrescător în privința mortalității și morbidității infantile și materne, incidenței îmbolnăvirilor și mortalității prin boli transmisibile și prin cancer (scădere cu 50%). În acest scop, se va trece la al doilea val de servicii organizate la nivel populațional pentru prevenția secundară (screening) în privința cancerului de col uterin, a incidenței și mortalității prin cancer de sân și de colon.

Va continua creșterea procesului de acoperire a populației cu servicii de bază cum ar fi asistența de urgență, creșterea cu 50% a accesului la servicii de asistență medico-sanitară (îngrijiri pe termen lung) a populației de vârstă a treia, creșterea acoperirii cu servicii paliative la 60% din necesar și cu servicii de asistență de psihiatrie comunitară la 70% din necesar.

În perspectiva orizontului 2030 se definește drept obiectiv național:

“Alinierea deplină la nivelul mediu de performanță, inclusiv sub aspectul finanțării serviciilor de sănătate, al celorlalte state membre ale UE.”

România se va alinia, în linii generale, la cerințele și standardele UE privind accesul la serviciile de bază privind asistența de urgență, asistența medicală primară, controlul cancerului, asigurarea cu servicii de sănătate mintală la nivelul comunității.

În privința excluziunii sociale, studiul elaborat de *Comisia Prezidențială pentru Analiza Riscurilor Sociale și Demografice din România* (CPARSD 2009) a identificat o serie de grupuri sociale marginalizate de la accesul la serviciile de sănătate: familiile a căror sărăcie este accentuată de procesele de dezorganizare socială; familiile sărace cu mulți copii; o mare parte a populației de romi; locuitori săraci ai zonelor rurale izolate care nu au banii

necesari pentru a se deplasa în orașe unde sistemul medical este mai bine organizat, iar serviciile medicale oferite sunt mult mai variate și mai calitative (risc accentuat și de închiderea unor spitale în anul 2011 în orașele mici și unele comune); persoanele fără loc de muncă și lipsite de un venit constant; persoanele fără locuință.

7.2.3. Sănătatea în municipiul Deva

Potrivit datelor furnizate de către Direcția de Sănătate Publică a județului Hunedoara, municipiul Deva beneficiază de un singur spital, Spitalul Județean de Urgență Deva și un ambulatoriu de specialitate, Serviciul de Ambulanță Județean Hunedoara, ambele aflate în sectorul public. În anul 2009, Spitalul Județean de Urgență Deva dispune de un număr de 828 paturi, iar personalul medical cuprinde un număr de 154 medici și 520 persoane care alcătuiesc personalul mediu sanitar.

Serviciul de Ambulanță Județean Hunedoara cuprinde stația centrală Deva și 10 substații în localitățile: Ilia, Hunedoara, Călan, Petroșani, Vulcan, Lupeni, Brad, Orăștie, Hațeg, Pui. Personalul medical cuprinde 29 medici și 125 persoane care alcătuiesc personalul mediu sanitar.

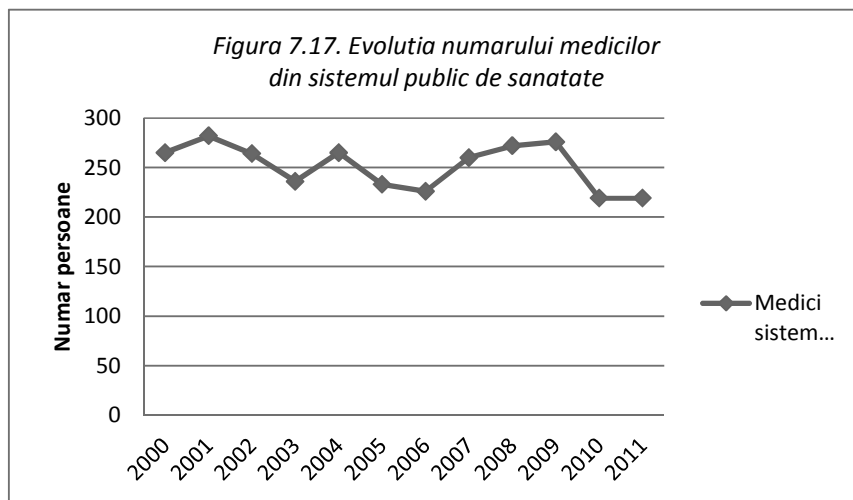
Începând cu data de 01.07.2009, Consiliul Local Deva prin Serviciul Public Local de Asistență Socială a preluat personalul medico-sanitar din cadrul cabinetelor școlare din unitățile de învățământ local, conform Ordonanței nr.162/2008 privind transferul ansamblului de atribuții și competențe exercitate de Ministerul Sănătății Publice către autoritățile administrației publice locale. Personalul medico-sanitar care își desfășoară activitatea în cadrul cabinetelor școlare din unitățile de învățământ asigură asistență medicală preventivă și curativă constând în: examinare medicală; supraveghere epidemiologică; tratamente; campanii de vaccinare; verifică condițiile de igienă din spațiile de învățământ; verifică condițiile de alimentație din cantinele școlare.

Analiza principalilor indicatori statistici privind sistemul de sănătate publică din cadrul municipiului Deva se va realiza pe baza datelor furnizate de Institutul Național de Statistică, înregistrate în Fișa localității municipiului Deva, prezentate în Anexa 7.

O primă analiză se referă la **personalul medical**, pe baza datelor din Tabelul A – Anexa X. Astfel, în timp ce numărul medicilor din sistemul public a înregistrat fluctuații de la an la an, valoarea finală a intervalului pentru care se dispune de date de analiză, 219 în anul 2011, înregistrând o scădere cu 17,36% față de valoarea aferentă începutului intervalului de analiză – 265 medici în anul 2000. Graficul din Figura 7.17 ilustrează această evoluție.

O evoluție cu conexiune directă s-a înregistrat la categoria medicilor de familie din sectorul public în comparație cu medicii de familie din sectorul public. Vom analiza această relație pe perioada 2004-2011, pentru care datele statistice la dispoziție sunt relevante. Astfel, descreșterea de la 45 la 4 medici de familie din sectorul public, pe perioada analizată, este urmată cu consecvență de creșterea numărului de medici de familie din mediul privat, de la 11 la 36. Graficul din Figura 7.18 prezintă această evoluție.

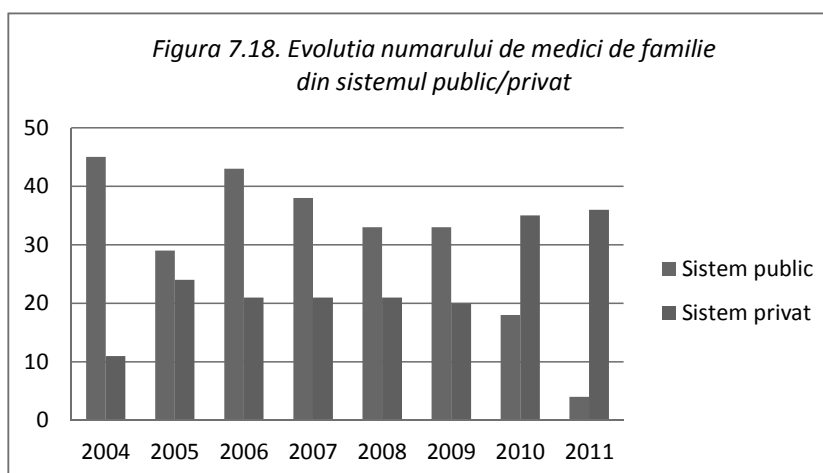

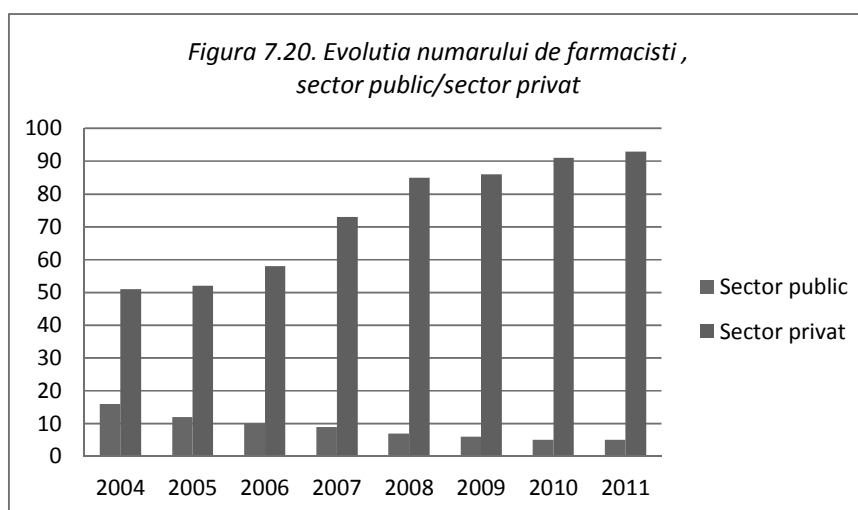
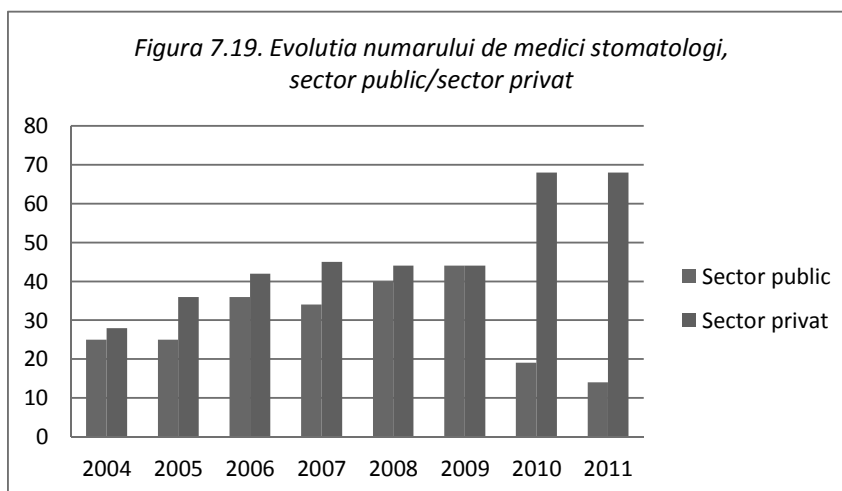

O situație similară s-a înregistrat și la categoria stomatologilor – sector public față de sectorul privat. Astfel, dacă ne referim tot la perioada 2004-2011, descreșterea stomatologilor din sistemul public de la 25 la 14, concomitent cu creșterea numărului stomatologilor din sectorul privat, de la 28 la 68 medici. Graficul din Figura 7.19 prezintă această evoluție corelată.

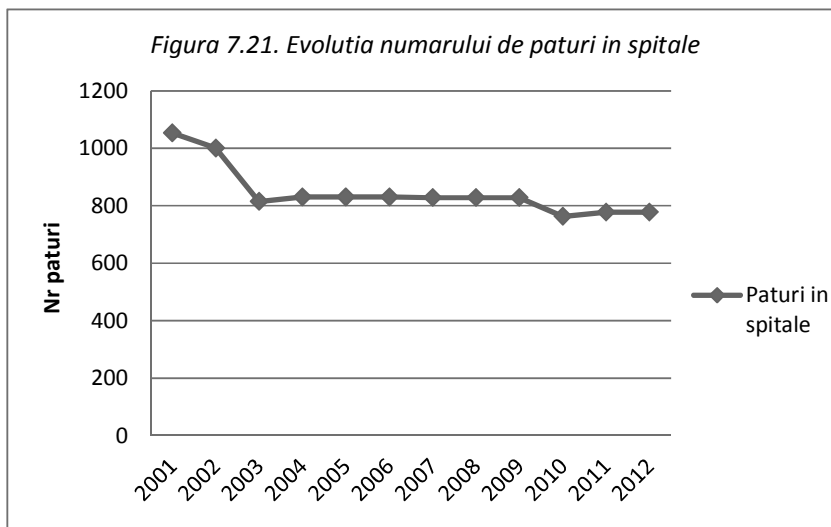
Farmaciștii au avut aceeași evoluție – sistem public/sistem privat, respectiv descreștere de la 16 la 5 în sistemul public și creștere de la 51 la 93 în sectorul privat (Figura 7.20).

În schimb, personalul mediu sanitar a oscilat de la an la an, fără să poată fi stabilită o regulă generală de evoluție a numărului acestuia în sectorul public, respectiv sectorul privat. Astfel, dacă în sectorul public erau 794 persoane în anul 2004, la sfârșitul perioadei de analiză, deci în acest caz 2011, erau 633 de persoane. În sectorul privat, de la 103 persoane în 2004 s-a trecut la 109 persoane în 2011, cu o scădere în 2006 până la 39 de persoane.

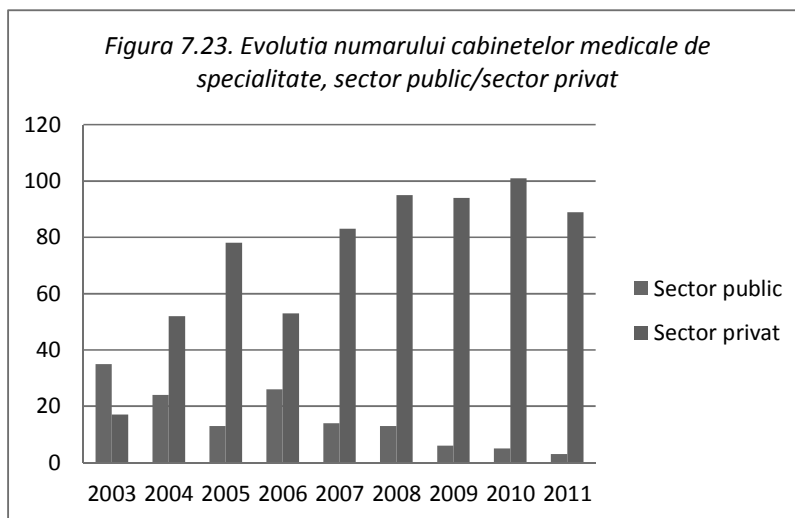

Referitor la capacitatea de spitalizare, ne vom referi la numărul de paturi în spitale și vom analiza perioada 2001-2012. Tendința este clară în acest caz, prin trecerea de la 1.053 paturi în spitale în 2001, la 778 paturi în 2012, deci o scădere cu 26% (Figura 7.21).

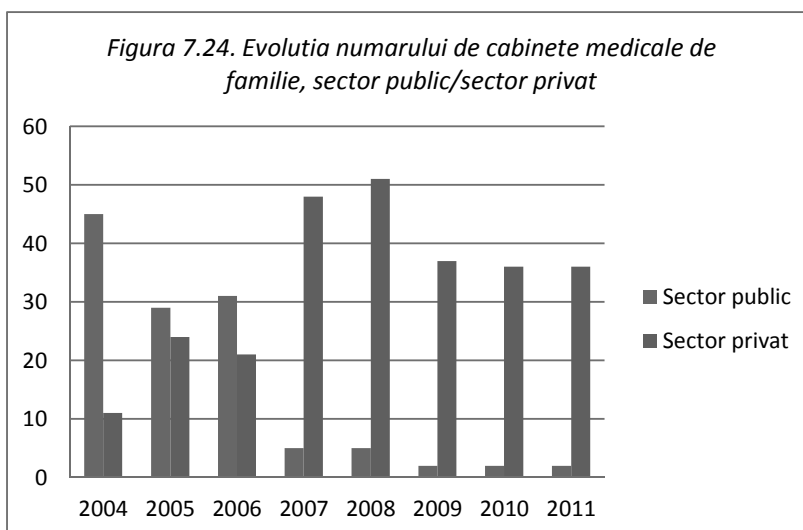

Unitățile medicale au cunoscut o trecere de la sectorul public spre cel privat, situație care poate fi exemplificată prin evoluția mai multor categorii de unități medicale. Dintre acestea ne vom referi la cabinetele medicale de specialitate și cabinetele medicale de familie.

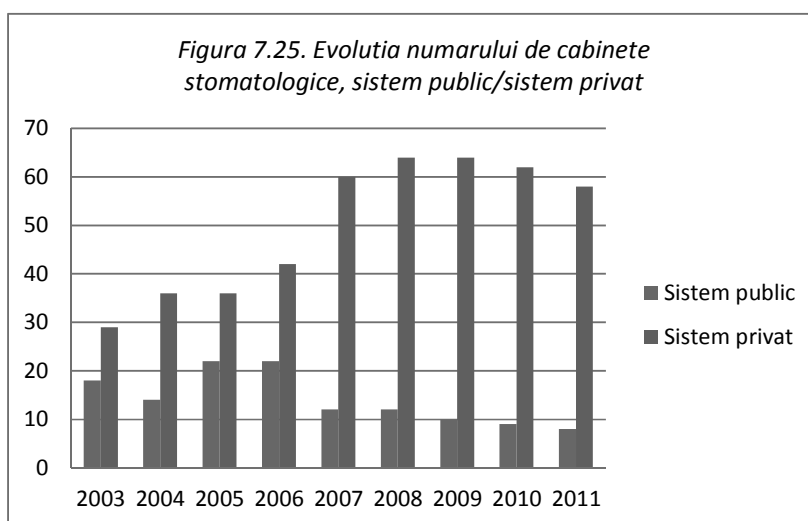
Cabinetele medicale de specialitate din sectorul public au scăzut în perioada 2003-2011, de la 35 la 3 cabinete, în timp ce în sectorul privat au crescut de la 17 la 89 (Figura 7.23).

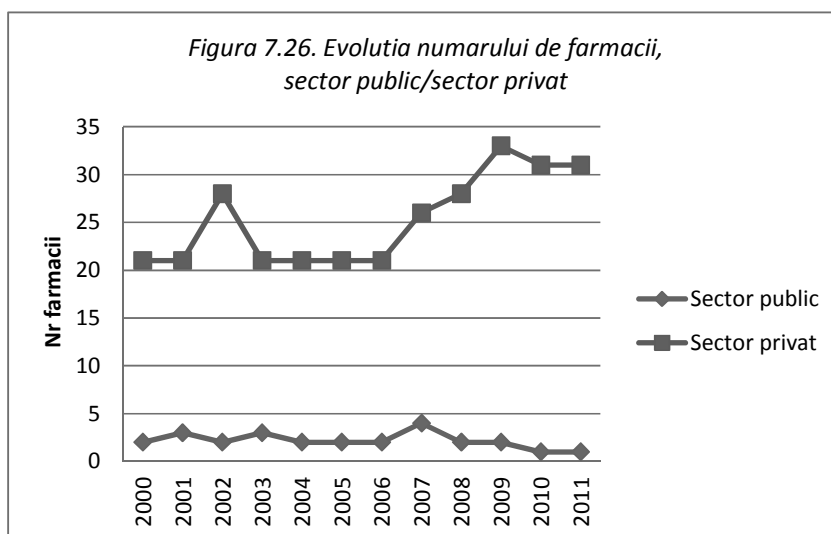
O situație similară au înregistrat și cabinetele medicale de familie. În acest caz, dacă ne referim la perioada 2004-2011, în sistemul public a avut loc o scădere de la 43 la 2 cabinete, iar în sistemul privat evoluția a fost inversă, prin creștere de la 11 la 36 cabinete (Figura 7.24).

Unitățile medicale de tip cabinete stomatologice au avut o evoluție clar orientată spre mediul privat, fiind preponderente numeric chiar de la începutul perioadei analizate. Astfel, în perioada 2003-2011 în sistemul public s-a trecut de la un număr de 18 cabinete la 8 cabinete, iar în aceeași perioadă cabinetele stomatologice particulare au crescut de la 29 la 58 de cabinete. În Figura 7.25 se poate observa evoluția cabinetelor stomatologice.

Datele statistice din perioada 2000-2011 referitoare la farmacii reflectă de asemenea o dezvoltare a sistemului privat, prin trecerea de la 21 de farmacii private în anul 2000 la un număr de 31 de farmacii în 2011. Concomitent, farmaciile publice au trecut de la 2 în 2000, la 1 în 2011, cu creștere în interiorul intervalului la 3 (anii 2001 și 2003), respective 4 (anul 2007). Graficul din Figura 7.26 exprimă această evoluție.

Laboratoarele medicale au înregistrat o evoluție mai lentă și puțin diferită de trendul evidențiat la celelalte caracteristici analizate. Astfel, laboratoarele private au rămas în număr de 5, cu unele treceri în interiorul perioadei spre 6, în timp ce laboratoarele publice au crescut numeric de la 8 în 2006, la 12 în 2011. Laboratoarele de tehnică dentară au fost preponderant private, în general 8 laboratoare (numai în 2001 au fost 9 laboratoare).

7.2.4. Direcții strategice de sănătate publică

În concordanță cu **Strategia Națională de Sănătate**, în cadrul ariei strategice „Sănătate publică”, Direcția de Sănătate Publică a județului Hunedoara urmărește:

- ⇒ prin **Programul Național VI**, îmbunătățirea sănătății materne, neonatale și a copilului (indicatori demografici pe 11 luni comparativ):
    - 2012 natalitate: 3024 nasteri /județ; municipiul Deva 687 nasteri;
    - 2012 mortalitate: 4921 decese /județ; municipiul Deva 1261 decese;
    - 2013 natalitate : 2614 nasteri /județ; municipiul Deva 632 nasteri;
    - 2013 mortalitate: 4455 decese /județ; municipiul Deva 1151 decese;
    - ❖ Prin acest program se urmărește conștientizarea și educarea populației privind soluțiile eficiente cu caracter preventiv (primar, secundar sau terțiar); în acest context, DSP a desfășurat 35 de acțiuni împreună cu instituțiile cu care are protocoale de colaborare.
  - ⇒ prin **Programul Național PN I**:
    - Programul național de imunizare:
      - Subprogramul de vaccinări obligatorii;
      - Subprogramul de vaccinări opționale pentru grupele de risc;
    - Programul național de supraveghere și control al bolilor transmisibile prioritare;
    - Programul național de prevenire, supraveghere și control al infecției HIV;
    - Programul național de prevenire, supraveghere și control al tuberculozei;
    - Programul național de supraveghere și control al infecțiilor nosocomiale și monitorizare a utilizării antibioticelor și a antibioticorezistenței;
  - ⇒ prin **Programul Național PN IV**:
    - Programul național de depistarea precoce activă a cancerului de col uterin;
    - Programul național de sănătate mintală și profilaxie în patologia psihiatrică;
    - Programul național de transplant de organe, țesuturi și celule de origine umană:
      - Subprogramul de transplant de organe, țesuturi și celule de origine umană;
      - Subprogramul de transplant de celule stem hematopoietice periferice și centrale;
      - Subprogramul de fertilizare în vitro și embriotransfer;
    - Programul național de boli endocrine;
    - Programul național de tratament pentru boli rare;
    - Programul național de management al Registrelor naționale;
- Prin PN I și PN IV se realizează:
- Controlul eficient al epidemiilor și supravegherea bolilor transmisibile, inclusiv cu accent pe bolile transmisibile cu povară relativ mare în populație;
  - Reducerea poverii prin boli netransmisibile evitabile, inclusiv intervenții privind patologii cronice istoric neglijate (cancer, boli cardiovasculare, diabet, sănătatea mintală, boli rare).
- ⇒ prin **Programul Național PN II -Sănătatea în relație cu mediul-** se realizează activități de monitorizare a factorilor de mediu, viață și muncă.

⇒ prin **Programul Național PN II -Sănătatea în relație cu mediul-** se realizează activități de monitorizare a factorilor de mediu, viață și muncă.

Prin **aria strategică 2: Servicii de sănătate** se realizează legătura cu Ministerul Sănătății privind:

- ❖ Dezvoltarea în continuare a unui sistem de servicii de asistență comunitară de bază destinate grupurilor vulnerabile;

În județul Hunedoara există un număr de 20 de asistenți comunitari și 2 medieri sanitari, dar niciunul în municipiul Deva.

- ❖ Creșterea eficacității și diversificarea serviciilor de asistență medicală primară;

În județul Hunedoara există:

- 244 de cabinete medicale ale medicilor de familie;
- 240 cabinete medicale de medici stomatologi;
- 4 centre de permanență ale medicilor de familie,

care ajută foarte mult la degrevarea serviciilor de urgență prespitalicești și spitalicești, și care pot să asigure astfel medicina de urgență pentru cazurile în care viața pacienților este în pericol;

Niciunul nu funcționează în municipiul Deva.

- ❖ Consolidarea calității și eficacității serviciilor furnizate în ambulatorul de specialitate;

Pe lângă cele 9 ambulatorii integrate ale spitalelor din județ, funcționează și 251 de cabinete medicale ale medicilor specialiști din care 88 în Deva.

- ❖ Creșterea gradului de siguranță a populației prin consolidarea sistemului integrat de urgență și asigurarea accesibilității la asistența medicală de urgență adecvată în mod echitabil;

În județul Hunedoara funcționează 3 Unități de primiri urgente (Spitalul județean Deva, Spitalul Hunedoara și Spitalul Petrosani) și 5 Compartimente de primiri urgente, la spitalele din Brad, Oraștie, Hateg, Vulcan, Lupeni.

- ❖ Creșterea accesului la servicii de reabilitare, recuperare, paliativă și de îngrijiri pe termen lung;

A fost redeschis spitalul Petrila, ca secție exterioară a Spitalului Petrosani, singura secție din județ unde se asigură paliativă și de îngrijiri pe termen lung.

- ❖ Crearea de rețele de furnizori de asistență medicală

Deschiderea RMN în municipiul Deva – clinica privată care asigură servicii paraclinice de RMN; astfel bolnavii care au nevoie de aceste investigații nu mai este necesar să se deplaseze până la Petrosani sau Arad.

Prin **aria strategică 3 – Măsuri transversale** se realizează

- ❖ Dezvoltarea guvernării sistemului de sănătate, inclusiv monitorizarea și evaluarea performanței acestuia;
- ❖ Întărirea colaborării intersectoriale (Sănătate în toate politicile) prin realizarea de colaborări între instituțiile din județ și DSP județ Hunedoara.

7.3. Asistența socială

7.3.1. Sistemul de asistență socială

Asistența socială este componenta non-contributivă a sistemului de protecție socială și reprezintă ansamblul de instituții și măsuri prin care statul, autoritățile publice ale administrației locale și societatea civilă asigură prevenirea, limitarea sau înlăturarea efectelor temporare sau permanente ale unor situații care pot genera marginalizarea sau excluderea socială a unor persoane. Obiectivul principal al sistemului de asistență socială îl constituie protejarea persoanelor care, datorită unor motive de natură economică, fizică, psihică sau socială, nu au posibilitatea să își asigure nevoile sociale, să își dezvolte propriile capacități și competențe pentru participarea activă la viața socială.

Cadrul instituțional

Adoptarea *Legii nr.705/2001 privind sistemul național de asistență socială* a constituit pasul decisiv în crearea coerenței legislative și instituționale în acest domeniu.

Principalele direcții ale sistemului nou creat sunt:

1. *O nouă abordare a construcției instituționale după principiul „pâlniei”:*

La nivel central, politica de asistență socială este coordonată de *Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei*, și este realizată de mai multe instituții guvernamentale cu rol sau cu unele atribuții în domeniu (*Ministerul Sănătății, Ministerul Justiției, Ministerul Administrației și Internelor, Ministerul Educației și Cercetării* și alte instituții centrale).

Coordonarea concertată a domeniului asistenței sociale s-a realizat odată cu trecerea în subordinea Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei a Autorității Naționale pentru Persoanele cu Handicap, a Autorității Naționale pentru Protecția Copilului și Adopție și a Agenției Naționale pentru Protecția Familiei, începând cu anul 2003.

Din anul 2005 funcționează *Colegiul pentru coordonarea asistenței sociale* care este coordonat de ministrul muncii, solidarității sociale și familiei. Colegiul asigură caracterul unitar al politicii generale în domeniul asistenței sociale, cât și în ceea ce privește politicile sectoriale.

La nivel local (județ și localitate) sistemul de asistență socială este integrat și unitar, prin coordonarea activităților desfășurate de Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei prin direcțiile sale teritoriale și serviciul public de asistență socială din subordinea consiliilor județene și locale, înființat în baza *Hotărârii Guvernului nr. 90/2003 pentru aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a serviciului public de asistență socială și Legii nr.272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului*.

2. *Descentralizarea asistenței sociale la nivel de autoritate locală.*

Autoritățile locale primesc responsabilități accentuate în stabilirea drepturilor de asistență socială, cât și în furnizarea suportului financiar și în servicii. În același timp, se consolidează rolul consiliilor județene în dezvoltarea activității de asistență socială la nivel județean și în organizarea și susținerea activităților de asistență socială la nivel local.

Activitatea de protecție a drepturilor copilului și a persoanelor cu handicap sunt apanajul direcțiilor generale de asistență socială și protecția copilului din subordinea consiliilor județene.

3. *Organizarea sistemului național de servicii de asistență socială se întemeiază pe următoarele principii fundamentale:* Centrarea pe familie și comunitate; Organizarea comunitară; Parteneriatul; Complementaritatea; Diversificarea activităților pe măsura creșterii resurselor.

Principiile care stau la baza serviciilor sociale

Solidaritatea socială: întreaga comunitate participa la sprijinirea persoanelor care nu își pot asigura singure nevoile sociale.

Centrarea pe familie și comunitate: are ca obiectiv întărirea și dezvoltarea mediilor naturale de viață ale persoanelor (familia și comunitatea). Din această perspectivă, finalitatea serviciilor sociale este dezvoltarea capacităților individuale de funcționare și o mai bună integrare socială a individului cât și realizarea unui mediu social suportiv.

Abordarea globală: pornește de la premiza ca problemele unei persoane, familii sau comunități sunt interdependente și nu se pot trata separat. Din acest motiv, intervenția lucrătorului social va porni de la diagnoza bazată pe o înțelegere globală a tuturor problemelor existente și, acolo unde este nevoie, intervenția lui va fi completată de servicii de asistență socială de tip specializat.

Organizarea comunitară: necesitatea de eficientizare a serviciilor sociale prin organizarea lor la nivelul județului și comunităților locale, prin preluarea lor de către autoritățile publice locale sau la nivel zonal iar, acolo unde nu se poate, prin realizarea unui parteneriat între mai multe comunități.

Parteneriatul: activând o largă participare a mai multor instituții, organizații, autorități, prieteni, vecini, colegi, familie, alți reprezentanți ai societății civile, a tuturor actorilor comunitari în vederea realizării obiectivelor propuse.

Complementaritatea: este realizată între sistemul public și cel neguvernamental. Sistemul public garantează acoperirea drepturilor sociale, dezvoltă și organizează serviciile prevăzute de lege și susține financiar acțiunile organizațiilor neguvernamentale. Astfel, atât sistemul public de servicii sociale, cât și cel non-guvernamental, se înscriu într-o politică socială unitară, coerentă, de sprijin eficient a celor aflați în nevoie.

Lucrul în echipă: bazat pe acțiunea comună a mai multor specialiști din domenii diferite care pot da răspuns problemelor complexe ale beneficiarilor. Resursele importante ale activității eficiente în echipă sunt suportul reciproc profesional și uman, consultarea, luarea împreună a deciziilor cu privire la abordarea fiecărui caz.

Diversificarea activităților pe măsura creșterii resurselor: sistemul de servicii sociale reprezintă un cadru instituțional structurat în care activitățile se diversifică pe măsura apariției de noi resurse sau de noi probleme; diversificarea problematicii necesită crearea unui management eficient și eficace de sistem și nu trebuie să conducă la înființarea de noi instituții noi, axate doar pe o anumită categorie de beneficiar.

Măsuri de asistență socială

Din punct de vedere al măsurilor de asistență socială acestea se împart în:

- ⇒ prestații de asistență socială (alocații familiale, ajutoare și indemnizații)
- ⇒ și servicii sociale.

A. Prestațiile de asistență socială reprezintă transferuri financiare care pot fi acordate pe o perioadă determinată și cuprind: alocații familiale, ajutoare sociale, indemnizații.

Alocațiile familiale se acordă familiilor cu copii și au în vedere, în principal, nașterea, educația și întreținerea copiilor.

Ajutoarele sunt prestații acordate în bani și în natură persoanelor sau familiilor ale căror venituri sunt insuficiente pentru acoperirea nevoilor minime și se materializează în :

- ✓ ajutorul social acordat în baza *Legii nr.416/2001 privind venitul minim garantat*;
- ✓ ajutorul pentru încălzirea locuinței acordat în baza *Ordonanței de urgență a Guvernului nr.5/2003 privind acordarea de ajutoare pentru încălzirea locuinței, precum și a unor facilități populației pentru plata energiei termice*, cu modificările și completările ulterioare;
- ✓ ajutorul bănesc pentru achiziționarea unei centrale termice individuale sau a unui arzător automatizat, în baza *OUG nr.91/2005 privind instituirea Programului de acordare a unor ajutoare bănești populației cu venituri reduse care utilizează pentru încălzirea locuinței gaze naturale*;
- ✓ ajutorul rambursabil pentru refugiați.

Indemnizațiile se acordă persoanelor pentru favorizarea incluziunii sociale și asigurării unei vieți autonome și pot fi:

- ✓ alocația socială pentru adulții nevăzători cu handicap grav sau accentuat.
- ✓ indemnizația pentru însoțitorul adultului nevăzător cu handicap grav
- ✓ indemnizația pentru adulții nevăzători cu handicap grav salariați;
- ✓ indemnizația cuvenită adulților cu handicap grav sau accentuat alții decât nevăzătorii.
- ✓ indemnizația lunară de hrană pentru copii și adulți infectați/bolnavi HIV/SIDA.

Finanțarea prestațiilor de asistență socială se realizează, în principal, din bugetul de stat și din bugetele locale, conform legilor speciale care reglementează acordarea acestor prestații.

B. Serviciile sociale reprezintă ansamblul complex de măsuri și acțiuni realizate pentru a răspunde nevoilor sociale ale persoanelor, familiilor, grupurilor sau comunităților în vederea prevenirii și depășirii unor situații de dificultate, vulnerabilitate sau dependență pentru creșterea calității vieții și promovarea coeziunii sociale.

Serviciile sociale, alături de prestațiile sociale, precum și de alte sisteme de securitate socială, intervin pentru soluționarea unor probleme potențial generatoare de excluziune socială.

Serviciile sociale sunt asigurate de către autoritățile administrației publice locale, precum și de persoane fizice sau persoane juridice publice ori private.

Furnizarea serviciilor sociale se bazează pe principii, cum sunt : solidaritatea socială, centrarea pe familie și comunitate, abordarea globală, organizarea comunitară, parteneriatul, complementaritatea și lucrul în echipă.

Tipurile mari de servicii sociale sunt:

- *servicii cu caracter primar* care au drept scop prevenirea sau limitarea unor situații de dificultate sau vulnerabilitate care pot duce la marginalizarea sau excluziunea socială ;
- *servicii specializate* care au drept scop menținerea, refacerea sau dezvoltarea capacităților individuale pentru depășirea unei situații de nevoie socială.

Finanțarea serviciilor sociale se realizează, în principal, din bugetele locale, bugetul de stat, contribuțiile beneficiarilor, sponsorizări și donații.

7.3.2. Asistența socială locală

Reprezentanții instituțiilor din cadrul sistemului de asistență socială aparținând autorităților administrației publice locale și județene abordează, printr-un efort concentrat împreună cu reprezentanții instituțiilor cu atribuții specifice și cu aportul societății civile, un model care se cere pus în practică, un model pentru modificări structurale compatibile cu standardale Uniunii Europene.

Principalii furnizori publici de servicii sociale acreditați sunt:

- ⇒ Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Hunedoara, serviciu specializat la nivel județean;
- ⇒ Direcția de Asistență Socială, la nivelul Consiliului Local al Municipiului Deva.

Furnizorii publici de servicii sociale fac obiectul *Registrului electronic unic al serviciilor sociale*, care este apanajul Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale - Politici familiale, incluziune și asistență socială

Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Hunedoara asigură aplicarea politicilor sociale la nivel județean, în domeniul protecției copilului, familiei, persoanelor singure, persoanelor vârstnice, persoanelor cu handicap, precum și oricăror persoane aflate în nevoie. *Direcția de Asistență Socială Deva*, aflată în subordinea *Consiliului Local al Municipiului Deva*, are rolul de a identifica și soluționa probleme sociale ale comunității din domeniul protecției copilului, familiei, persoanelor singure, persoanelor vârstnice, persoanelor cu handicap, precum și ale altor persoane aflate în situații de nevoie socială.

A. Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Hunedoara. Prin intermediul acestui serviciu specializat se oferă o gamă largă de servicii de asistență socială, acoperitoare pentru spectrul larg al problemelor sociale din cadrul județului Hunedoara. Pentru a oferi o imagine integratoare asupra acestora, ne vom referi la ansamblul acestor servicii, deși unele au sediile în alte localități din cadrul județului.

Aceasta deoarece ele reprezintă servicii la dispoziția întregii populații a județului, inclusiv a locuitorilor municipiului Deva, deci constituie structuri viabile care pot fi accesate în condițiile încadrării în prevederile reglementărilor aferente serviciului social respectiv.

Aceste servicii sunt:

- * Centre de îngrijire și asistență pentru persoane cu handicap
- * Servicii sociale specializate acordate în cadrul Centrelor de îngrijire și asistență socială nr.1, nr.2 și nr.3 Paclisa
- * Serviciul de management de caz, plasamente, asistenți maternali profesioniști
- * Centrul de plasament pentru copilul cu handicap Hunedoara, Strandului
- * Retea servicii de tip familial - Apartament Familiar Deva
- * Centrul de primire în regim de urgență – Deva
- * Apartamentul Familiar Calan
- * Centrul de plasament pentru copilul cu handicap din Vulcan
- * Retea servicii de tip familial Valea-Jiului - Apartamente Familiale din Vulcan, Apartament Familiar din Petrila
- * Casa familiala din Hunedoara; Centru de plasament din Lupeni
- * Centrul de orientare, supraveghere și sprijinire a reintegrării sociale a copilului - Cuore Petrosani
- * Echipe mobile de intervenție rapidă în cazuri de abuz, neglijare și exploatare
- * Centrul de plasament din Hateg
- * Centrul de prevenire și intervenție împotriva abuzului și neglijării oraștie
- * Centrul de integrare prin terapie ocupațională din Simeria Veche
- * Locuinte protejate oraștie Pricaz
- * Serviciul de recuperare pentru copii și adulți Deva, Barițiu
- * Centrul de plasament din cadrul Complexului de servicii oraștie
- * Cămin pentru persoane vârstnice Pui
- * Casa familiale pentru copii cu dizabilitati și Centrul specializat pentru copii cu dizabilitati din Hunedoara, Centrul maternal din Hunedoara
- * Centrul de recuperare pentru copii cu dizabilitati din Hunedoara
- * Compartimentul adopției, postadopției, coordonare CL și ONG
- * Aplicarea politicilor și strategiilor de asistență socială în domeniul protecției copilului, familiei, persoanelor singure, persoanelor vârstnice, persoanelor cu handicap, precum și oricaror persoane aflate în nevoie Deva
- * Centrul de îngrijire și asistență Bretea Strei
- * Centrul de plasament din Brad
- * Serviciul Evaluare complexă a Copilului
- * Serviciul de evaluare complexă a Persoanelor Adulțe cu Handicap Deva
- * Retea servicii de tip familial Deva - Apartament familial din Hunedoara

Fiecare din aceste structuri din organic Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului Hunedoara acordă servicii specifice, conform mențiunilor din Tabelul 7.2.

Furnizori publici de servicii sociale
Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Hunedoara

Tabel 7.2.

<i>Beneficiari / Tipuri de servicii oferite / Personal</i>	<i>Tipuri de situații</i>	<i>Tipuri de locații</i>
<i>Centre de îngrijire și asistență pentru persoane cu handicap</i>		
Adulți	Handicap	Centre rezidențiale, publice sau private
Tipuri de servicii oferite: Identificare și evaluare; Servicii de recuperare și reabilitare; Gazduire pe perioada nedeterminată; Servicii de îngrijire social- medicală de natură medicală; Servicii de îngrijire social-medicală de natură socială; Promovare relații sociale (Socializare)- Timp liber; Promovare relații sociale (Socializare)- activități socio culturale; Servicii de bază pentru activitățile zilnice; Fizioterapie; Masaj; Ergoterapie sau terapie ocupațională; Alte servicii de recuperare și reabilitare; Consiliere Psihologică;		
Personal: asistent medical; asistent social; infirmiera; medic medicină generală/medic specialist; personal administrativ; psiholog; instructor ergoterapie;		
<i>Servicii sociale specializate acordate în cadrul Centrelor de îngrijire și asistență socială nr.1, nr.2 și nr.3 Paclisa</i>		
Adulți	Handicap	Centre rezidențiale, publice sau private
Tipuri de servicii oferite: Identificare și evaluare; Servicii de recuperare și reabilitare; Servicii de îngrijire social- medicală de natură medicală; Kinetoterapie; Ergoterapie sau terapie ocupațională; Alte servicii de recuperare și reabilitare;		
Personal: infirmiera; asistent medical; asistent social; pedagog social/pedagog de recuperare; medic medicină generală/medic specialist;		
<i>Serviciul de management de caz, plasamente, asistenți maternali profesioniști</i>		
Copii 17-18 ani; Copii 7-16 ani; Copii 0-6 ani; Tineri 18-26;	Abuz (violenta) și neglijare; Neglijare; Risc de separare de părinți; Situație de dificultate în Familie; Abandon;	Servicii publice specializate;
Tipuri de servicii oferite: Identificare și evaluare; Reintegrare Familie;		
Personal: Asistent social; jurist; psiholog;		
<i>Centrul de plasament pentru copilul cu handicap Hunedoara, Strandului</i>		
Copii 0-6 ani; 7-16 ani; 17-18 ani; Tineri 18-26;	Handicap; sărăcie; Neglijare;	Centre rezidențiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Identificare și evaluare; Gazduire pe perioada nedeterminată; Consiliere Psihologică; Kinetoterapie; Personal;		
Personal: psiholog; asistent medical; kinetoterapeut;		
<i>Rețea servicii de tip familial - Apartament Familial Deva</i>		
Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani;	Situație de dificultate în Familie;	Centre rezidențiale, publice sau private;

<i>Beneficiari / Tipuri de servicii oferite / Personal</i>	<i>Tipuri de situații</i>	<i>Tipuri de locații</i>
Tipuri de servicii oferite: Gazduire pe perioada nedeterminata; Servicii de asigurare a hranei și suplimentelor nutritive (prepararea, servirea și distribuirea hranei; Consiliere Psihologica; Promovare relații sociale (Socializare)- Timp liber; Reintegrare Familie; Reintegrare Comunitate; Personal;		
Personal: educator/educator specializat; asistent social; psiholog;		
<i>Centrul de primire în regim de urgenta – Deva</i>		
Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani;	Abuz (violenta) și neglijare; Neglijare; Situație de dificultate în Familie;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Consiliere Psihologica; Reintegrare Familie; Servicii de asigurare a hranei și suplimentelor nutritive (prepararea, servirea și distribuirea hranei; Reintegrare Comunitate; Gazduire pe perioada determinata; Promovare relații sociale (Socializare)- Timp liber; Personal;		
Personal: psiholog; asistent social; asistent medical;		
<i>Apartamentul Familial Calan</i>		
Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani;	Separare de parinti;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Gazduire pe perioada nedeterminata; Servicii de asigurare a hranei și suplimentelor nutritive (prepararea, servirea și distribuirea hranei; Consiliere Socială; Consiliere Psihologica; Promovare relații sociale (Socializare)- Timp liber; Promovare relații sociale (Socializare)- activități socio culturale; Reintegrare Familie; Reintegrare Comunitate;		
Personal: psiholog; educator; asistent social;		
<i>Centrul de plasament pentru copilul cu handicap din Vulcan</i>		
Copii 0-6; 7-16 ; 17-18 ani;	Handicap; Separare de parinti;	Centre de zi, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Gazduire pe perioada nedeterminata; Servicii de asigurare a hranei și suplimentelor nutritive (prepararea, servirea și distribuirea hranei; Promovare relații sociale (Socializare)- activități socio culturale; Alte servicii de recuperare și reabilitare; educație socială; Promovare relații sociale (Socializare)- Timp liber;		
Personal: psiholog; asistent social; educator; asistent medical;		
<i>Rețea servicii de tip familial Valea-Jiului - Apartamente Familiale din Vulcan, Apartament Familial din Petrila</i>		
Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani;	Situație de dificultate în Familie; Separare de parinti;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Gazduire pe perioada nedeterminata; Servicii de asigurare a hranei și suplimentelor nutritive (prepararea, servirea și distribuirea hranei; Consiliere Psihologica; Reintegrare Familie; educație socială; Suport și acompaniament; Promovare relații sociale (Socializare)- Timp liber; Promovare relații sociale (Socializare)- activități socio culturale;		
Personal: psiholog; asistent social; educator;		
<i>Casa familiala din Hunedoara; Centru de plasament din Lupeni</i>		
Copii 0-6 ani;	Situație de dificultate în Familie;	Centre rezidentiale, publice sau private;

<i>Beneficiari / Tipuri de servicii oferite / Personal</i>	<i>Tipuri de situații</i>	<i>Tipuri de locații</i>
Tipuri de servicii oferite: Gazduire pe perioada nedeterminata; Servicii de asigurare a hranei și suplimentelor nutritive (prepararea, servirea și distribuirea hranei; Reintegrare Familie; Reintegrare Comunitate; Consiliere Psihologica; educație socială; Promovare relații sociale (Socializare)- Timp liber; Promovare relații sociale (Socializare)- activități socio culturale;		
Personal: psiholog; asistent social;		
<i>Centrul de orientare, supraveghere și sprijinire a reintegrării sociale a copilului - Cuore Petrosani</i>		
Copii 7-16 ani;	Delinventa;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Gazduire pe perioada nedeterminata; Servicii de asigurare a hranei și suplimentelor nutritive (prepararea, servirea și distribuirea hranei; Identificare și evaluare; Consiliere Psihologica; Reintegrare Familie; Reintegrare Comunitate; Promovare relații sociale (Socializare)- Timp liber; Promovare relații sociale (Socializare)- activități socio culturale;		
Personal: psiholog; asistent social;		
<i>Echipe mobilă de intervenție rapidă în cazuri de abuz, neglijare și exploatare</i>		
Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani;	Abuz (violenta) și neglijare; Neglijare;	Alte locații; La domiciliu;
Tipuri de servicii oferite: Consiliere Socială; Consiliere Psihologica; Identificare și evaluare; Informare în domeniu;		
Personal: asistent social; psiholog;		
<i>Centrul de plasament din Hateg</i>		
Copii 0-6 ani;	Situatie de dificultate în Familie;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Identificare și evaluare; Consiliere Psihologica; Reintegrare Familie; Reintegrare Comunitate; Promovare relații sociale (Socializare)- Timp liber; Promovare relații sociale (Socializare)- activități socio culturale; Servicii de asigurare a hranei și suplimentelor nutritive (prepararea, servirea și distribuirea hranei; Gazduire pe perioada nedeterminata;		
Personal: asistent social; psiholog; educator/educator specializat; asistent medical;		
<i>Centrul de prevenire și intervenție împotriva abuzului și neglijării oraștie</i>		
Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani;	Situatie de dificultate în Familie;	Centre de zi, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Identificare și evaluare; Reintegrare Familie; Promovare relații sociale (Socializare)- Timp liber; Promovare relații sociale (Socializare)- activități socio culturale; Servicii de asigurare a hranei și suplimentelor nutritive (prepararea, servirea și distribuirea hranei; Consiliere Socială;		
Personal: asistent social; psihopedagog; asistent medical;		
<i>Centrul de integrare prin terapie ocupationala din Simeria Veche</i>		
Adulți;	Handicap;	Centre de zi, publice sau private; Centre rezidentiale, publice sau private;

<i>Beneficiari / Tipuri de servicii oferite / Personal</i>	<i>Tipuri de situații</i>	<i>Tipuri de locații</i>
Tipuri de servicii oferite: Informare în domeniu; Consiliere Psihologica; Ergoterapie sau terapie ocupationala; Suport și acompaniament; Servicii de asigurare a hranei și suplimentelor nutritive (prepararea, servirea și distribuirea hranei; Gazduire pe perioada nedeterminata; Promovare relații sociale (Socializare)- activități socio culturale; Promovare relații sociale (Socializare)- Timp liber;		
Personal: asistent medical; educator/educator specializat; asistent social; medic medicina generala/medic specialist; instructor de educație;		
<i>Locuinte protejate oraștie Pricaz</i>		
Adulți;	Handicap;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Informare în domeniu; Identificare și evaluare; Consiliere Psihologica; Servicii de asigurare a hranei și suplimentelor nutritive (prepararea, servirea și distribuirea hranei; Gazduire pe perioada nedeterminata; Servicii de îngrijire social- medicala de natura medicala;		
Personal: psiholog; asistent medical; personal administrativ;		
<i>Serviciul de recuperare pentru copii și adulți Deva, Barițiu</i>		
Adulți; Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani; Copii 17-18 ani;	Handicap;	Centre sociale;
Tipuri de servicii oferite: Kinetoterapie; Masaj; Fizioterapie; Consiliere Psihologica;		
Personal: fizioterapeut; medic medicina generala/medic specialist; psihopedagog;		
<i>Centrul de plasament din cadrul Complexului de servicii oraștie</i>		
Copii 7-16 ani; Copii 17-18 ani;	Situație de dificultate în Familie; Alte situații de dificultate;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de locații: Tipuri de servicii oferite: Gazduire pe perioada determinata; Consiliere Psihologica; Promovare relații sociale (Socializare)- activități socio culturale;		
Personal: asistent social; psiholog; personal administrativ;		
<i>Cămin pentru persoane varstnice Pui</i>		
Persoane varstnice;	Varsta;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Gazduire pe perioada nedeterminata; Servicii de asigurare a hranei și suplimentelor nutritive (prepararea, servirea și distribuirea hranei; Promovare relații sociale (Socializare)- Timp liber;		
Personal: asistent medical; lucrator social; infirmiera;		
<i>Casa familiale pentru copii cu dizabilitati și Centrul specializat pentru copii cu dizabilitati din Hunedoara, Centrul maternal din Hunedoara</i>		
Copii 0-6 ani; 7-16 ani;	Handicap;	Centre rezidentiale, publice sau private;

<i>Beneficiari / Tipuri de servicii oferite / Personal</i>	<i>Tipuri de situații</i>	<i>Tipuri de locații</i>
Tipuri de servicii oferite: Gazduire pe perioada nedeterminata; Servicii de asigurare a hranei și suplimentelor nutritive (prepararea, servirea și distribuirea hranei; Servicii de recuperare și reabilitare;		
Personal: asistent social; psiholog; asistent medical; educator/educator specializat;		
<i>Centrul de recuperare pentru copii cu dizabilitati din Hunedoara</i>		
Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani;	Handicap;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Servicii de recuperare și reabilitare;		
Personal: asistent medical; psiholog; kinetoterape		
<i>Compartimentul adoptii, postadoptii, coordonare CL și ONG</i>		
Copii 0-6 ani;	Alte situatii de dificultate;	Servicii publice specializate;
Tipuri de servicii oferite: Informare în domeniu; Identificare și evaluare;		
Personal: personal administrativ;		
<i>Aplicarea politicilor și strategiilor de asistență socială în domeniul protecției copilului, familiei, persoanelor singure, persoanelor vârstnice, persoanelor cu handicap, precum și oricaror persoane aflate în nevoie Deva</i>		
<i>Centrul de îngrijire și asistență Bretea Strei</i>		
Adulți;	Handicap;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Gazduire pe perioada nedeterminata; Servicii de asigurare a hranei și suplimentelor nutritive (prepararea, servirea și distribuirea hranei; Servicii de recuperare și reabilitare; Servicii de îngrijire paleativa;		
Personal: medic medicina generala/medic specialist; asistent social; psiholog; instructor ergoterapie;		
<i>Centrul de plasament din Brad</i>		
Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani;	Situatie de dificultate în Familie;	Centre rezidentiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Gazduire pe perioada nedeterminata; Servicii de asigurare a hranei și suplimentelor nutritive (prepararea, servirea și distribuirea hranei; Promovare relații sociale (Socializare)- Timp liber; Promovare relații sociale (Socializare)- activități socio culturale;		
Personal: psiholog; asistent social; educator;		
<i>Serviciul Evaluare complexa a Copilului</i>		
Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani; Copii 17-18 ani;	Boala cronica;	Servicii publice specializate;
Tipuri de servicii oferite: Identificare și evaluare; Orientare Psihologica; Consiliere Psihologica; Consiliere Socială;		
Personal: psiholog; asistent social; medic medicina generala/medic specialist;		
<i>Serviciul de evaluare complexa a Persoanelor Adulte cu Handicap Deva</i>		
Adulți;	Handicap;	

<i>Beneficiari / Tipuri de servicii oferite / Personal</i>	<i>Tipuri de situații</i>	<i>Tipuri de locații</i>
Tipuri de servicii oferite: Identificare și evaluare; Informare în domeniu; Orientare Socială; Orientare Psihologica;		
Personal: psiholog; asistent social; medic medicina generala/medic specialist;		
<i>Retea servicii de tip familial Deva - Apartament familial din Hunedoara</i>		
Copii 7-16 ani; Copii 0-6 ani;	Situație de dificultate în Familie;	Centre rezidențiale, publice sau private;
Tipuri de servicii oferite: Gazduire pe perioada nedeterminată; Consiliere Psihologica; Servicii de asigurare a hranei și suplimentelor nutritive (prepararea, servirea și distribuirea hranei; Promovare relații sociale (Socializare)- Timp liber; Promovare relații sociale (Socializare)- activități socio culturale; educație socială;		
Personal: asistent social; educator;		

Tabelul 7.3 prezintă furnizorii publici de servicii sociale din cadrul Serviciului Public Local de Asistență Socială –Deva.

*Furnizori publici de servicii sociale
Serviciul Public Local de Asistență Socială -Deva*

Tabel 7.3.

<i>Beneficiari / Tipuri de servicii oferite / Personal</i>	<i>Tipuri de situații</i>	<i>Tipuri de locații</i>
Asociația "Filantropia Ortodoxa" Deva		
Persoane varstnice;		La domiciliu;
<i>Tipuri de servicii oferite: Serviciul de îngrijire și asistență la domiciliu</i>		
Servicii de îngrijire social-medicală de natură socială; Servicii de suport pentru activitățile instrumentale ale vieții de zi cu zi;		
Asociația Antiparkinson		
Grupuri;	Boala cronică	Birouri particulare
<i>Tipuri de servicii oferite: servicii sociale cu caracter primar</i>		
Informare în domeniu; Identificare și evaluare;		
Personal: personal voluntar;		
Asociația Handicapaților Neuromotori Hunedoara		
Adulți; Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani; Copii 17-18 ani;	Handicap;	Alte centre sociale
<i>Tipuri de servicii oferite: consiliere, informare, socializare și petrecere a timpului liber</i>		
Tipuri de servicii oferite: Consiliere Socială; Informare în domeniu; Promovare relații sociale (Socializare)- Timp liber;		
Personal: jurist; personal voluntar;		
Asociația Psihoterapeutică Copii Speciali		

<i>Beneficiari / Tipuri de servicii oferite / Personal</i>	<i>Tipuri de situații</i>	<i>Tipuri de locații</i>
Copii 7-16 ani;	Handicap	Școli
<i>Tipuri de servicii oferite: Centrul de zi</i>		
Tipuri de servicii oferite: Reintegrare Familie; Reintegrare Comunitate; Promovare relații sociale (Socializare)- Timp liber; Promovare relații sociale (Socializare)- activități socio culturale; Servicii de recuperare și reabilitare;		
Personal: pedagog de recuperare		
<i>Casa de ajutor reciproc a pensionarilor Deva</i>		
Persoane varstnice	vârstă	
<i>Tipuri de servicii oferite: Centrul de Servicii de Ingrijire și Asistență la Domiciliul Persoanelor Varstnice</i>		
Tipuri de servicii oferite: Informare în domeniu; Servicii de îngrijire social- medicala de natura medicala; Servicii de îngrijire social-medicala de natura socială; Suport și acompaniament; Consiliere Juridica; Consiliere Psihologica;		
Personal: asistent social; medic medicina generala/medic specialist		
<i>Cresa Deva din subordinea Consiliului Local al municipiului Deva</i>		
Copii 0-6 ani	Varsta	Centre de zi, publice sau private
<i>Tipuri de servicii oferite: Cresa Deva</i>		
Tipuri de servicii oferite: Promovare relații sociale (Socializare)- Timp liber; Servicii de asigurare a hranei și suplimentelor nutritive (prepararea, servirea și distribuirea hranei; Promovare relații sociale (Socializare)- activități socio culturale; Identificare și evaluare; Logopedie;		
Personal: ingrijitor copii; logoped; personal administrativ; medic medicina generala/medic specialist;		
<i>Directia de Asistență socială – Deva</i>		
Persoane varstnice;	Neglijare; vârstă	La domiciliu
<i>Tipuri de servicii oferite: Compartimentul de asistență socială la domiciliu pentru persoane varstnice</i>		
Tipuri de servicii oferite: Personal; Servicii de îngrijire social-medicala de natura socială; Servicii de suport pentru activitățile instrumentale ale vieții de zi cu zi;		
Personal: lucrator social		
<i>Servicii sociale cu caracter primar acordate în cadrul compartimentelor</i>		
Familie	Sărăcie	Servicii publice specializate
Tipuri de servicii oferite: Informare în domeniu; Identificare și evaluare; Personal;		
Personal: lucrator social; personal administrativ		
<i>Centrul de primire în regim de urgență - centru de urgență pentru femeia și copilul abuzat</i>		
Adulți; Copii 0-6 ani;	Violenta în familie	Centre rezidențiale, publice sau private

<i>Beneficiari / Tipuri de servicii oferite / Personal</i>	<i>Tipuri de situații</i>	<i>Tipuri de locații</i>
Tipuri de servicii oferite: Servicii de asigurare a hranei și suplimentelor nutritive (prepararea, servirea și distribuirea hranei; Identificare și evaluare; Gazduire pe perioada determinată; Consiliere Juridică;		
Personal: sociolog; personal administrativ;		
<i>Întocmirea documentatiei pentru beneficiarii Cantinei de ajutor social</i>		
<i>Episcopia Ortodoxa a Devei și Hunedoarei - Sectorul Social – Filantropic</i>		
	Izolare socială	La domiciliu
<i>Tipuri de servicii oferite: Centrul care acorda servicii de ingrijire și asistență la domiciliu</i>		
Tipuri de servicii oferite: Servicii de ingrijire social-medicala de natura socială; Reintegrare Comunitate; Servicii de suport pentru activitățile instrumentale ale vietii de zi cu zi;		
Personal: personal voluntar;		
<i>Centrul de informare și consiliere</i>		
Grupuri;	Alte situatii de dificultate	Alte locații
Tipuri de servicii oferite: Informare în domeniu; Consiliere Juridică; Orientare Profesională;		
Personal: asistent social		
<i>Fundatia Crucea Alb-Galbena din România - Filiala Deva</i>		
Familie	Alte situatii de dificultate	La domiciliu
<i>Tipuri de servicii oferite: Servicii de ingrijire la domiciliu -O viață demna pentru toti</i>		
Tipuri de servicii oferite: Servicii de suport pentru activitățile instrumentale ale vietii de zi cu zi; Servicii de baza pentru activitățile zilnice; Consiliere Juridică		
Personal: kinezoterapeut; asistent medical; asistent social		
<i>Fundatia Mara</i>		
Copii 0-6 ani;	Handicap;	Altele
<i>Tipuri de servicii oferite: rețea de asistenti maternali pentru copilul cu dizabilitati</i>		
Tipuri de servicii oferite: Consiliere Psihologica; Consiliere Socială; Reintegrare Familie; Reintegrare Comunitate; Suport și acompaniament; Gazduire pe perioada nedeterminată;		
Personal: asistent maternal; asistent social; psihopedagog;		
<i>Centru de consiliere și sprijin pentru parinti și copii</i>		
Familie;	Handicap;	Alte centre sociale;
Tipuri de servicii oferite: Informare în domeniu; Consiliere Psihologica; Mediere socială Familie; Reintegrare Comunitate; Identificare și evaluare;		
Personal: psiholog; asistent social;		
<i>Fundatia Misionar Crestina Iosua</i>		

<i>Beneficiari / Tipuri de servicii oferite / Personal</i>	<i>Tipuri de situații</i>	<i>Tipuri de locații</i>
Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani; Copii 17-18 ani;	Situație de dificultate în Familie; Separare de părinți; Risc de separare de părinți;	Centre rezidențiale, publice sau private;
<i>Tipuri de servicii oferite: casa de tip familial</i>		
Tipuri de servicii oferite: Identificare și evaluare; Consiliere Psihologica; Reintegrare Familie; Reintegrare Comunitate; Gazduire pe perioada nedeterminată; educație socială; Promovare relații sociale (Socializare)- Timp liber;		
Personal: psiholog; educator; pedagog social;		
<i>Complexul social – Casa familiala Casa Bucuriei</i>		
Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani;	Situație de dificultate în Familie;	Centre rezidențiale, publice sau private;
Gazduire pe perioada nedeterminată; Servicii de asigurare a hranei și suplimentelor nutritive (prepararea, servirea și distribuirea hranei; Promovare relații sociale (Socializare)- Timp liber; Promovare relații sociale (Socializare)- activități socio culturale; Consiliere Psihologica;		
Personal: psiholog; asistent social;		
<i>Fundatia Sfantu Francisc</i>		
Copii 0-6 ani; Copii 7-16 ani;	Situație de dificultate în Familie; Separare de părinți;	Centre rezidențiale, Centre de zi, publice sau private;
<i>Tipuri de servicii oferite: Servicii sociale specializate acordate în cadrul Caminului Sf Maria și Casei de tip familial Sf Ștefan, Caminului Sf Elisabeta și Centrului de zi Sf Bernadett</i>		
Identificare și evaluare; Gazduire pe perioada nedeterminată; Servicii de asigurare a hranei și suplimentelor nutritive (prepararea, servirea și distribuirea hranei; Promovare relații sociale (Socializare)- Timp liber; Personal; Consiliere Socială; Promovare relații sociale (Socializare)- activități socio culturale; educație socială; Reintegrare Familie;		
Personal: pedagog social; asistent medical; personal voluntar; asistent social;		
<i>Penitenciar Barcea Mare</i> Serviciu specializat la nivel județean		
Grupuri;	Delincvența;	Penitenciare;
<i>Tipuri de servicii oferite: Serviciul de asistență psihosocială și Serviciul educațional</i>		
Consiliere Psihologica; Consiliere Socială; educație socială; Orientare Socială;		
Personal: asistent social; psiholog;		

<i>Beneficiari / Tipuri de servicii oferite / Personal</i>	<i>Tipuri de situații</i>	<i>Tipuri de locații</i>
Societății naționale de Cruce Rosie din România		
Grupuri;	Situație de dificultate în Familie;	Birouri particulare;
<i>Tipuri de servicii oferite: sprijin material și financiar umanitar acordat persoanelor și familiilor cu venituri insuficiente și măsuri de urgență pentru persoane aflate în dificultate, victime ale dezastrelor și calamităților naturale</i>		
Informare în domeniu; Identificare și evaluare; Sprijin de urgență în vederea reducerii efectelor situațiilor de criză; Personal;		
Personal: personal voluntar;		
Centru de îngrijire și asistență la domiciliu		
Familie;	Boala cronică;	La domiciliu;
Tipuri de servicii oferite: Servicii de îngrijire social- medicală de natură medicală;		
Personal: asistent medical;		

7.3.3. Indicatori privind asistența socială locală

Potrivit bazei de date a Departamentului de Asistență Socială și Politici Familiale, următoarele grupuri au fost identificate ca principalele grupuri țintă pentru îmbunătățirea serviciilor sociale existente:

- ❖ Persoanele cu handicap (copii și adulți);
- ❖ Persoanele vârstnice;
- ❖ Copii și familii în situații de risc;
- ❖ Copii și tineri aflați în situații risc de separare de părinți; abuz (violență) și neglijare; neglijare; situație de dificultate în familie, abandon, sărăcie, separare de părinți;
- ❖ Bolnavi cronici, alte persoane aflate în situații de nevoie socială.

La nivel local, situația prestațiilor realizate de către Serviciul Public Local de Asistență Socială din cardul Consiliului Local Deva se prezintă după cum urmează:

Pentru persoanele cu handicap se asigură următoarele tipuri de servicii:

- ❖ Efectuarea de anchete sociale necesare pentru a se prezenta la Comisia de expertiză pentru adulții cu handicap, în vederea stabilirii sau revizuirii gradului de handicap;
- ❖ Acordarea indemnizației lunare pentru persoane cu handicap grav;
- ❖ Efectuarea și întocmirea anchetelor sociale privind minorii infestați cu virusul HIV;

- ❖ Preluarea, verificarea și întocmirea documentației necesare pentru obținerea legitimațiilor de călătorie gratuită și a cardurilor de parcare pe raza municipiului Deva, pentru persoanele cu handicap.

Persoanele vârstnice beneficiază de asistență socială la domiciliu constând în:

- ❖ Servicii de supraveghere temporară;
- ❖ Sprijin în realizarea activităților cotidiene;
- ❖ Asistență socială, emoțională și juridică, în vederea facilitării integrării în colectivitate.

Copiii și familiilor aflate în situație de risc, bolnavilor cronici, precum și altor persoane aflate în situații de nevoie socială, li se acordă:

- ❖ Ajutoare sociale;
- ❖ Ajutoare de urgență;
- ❖ Alocații de susținere pentru familiile monoparentale;
- ❖ Alocații complementare;
- ❖ Sprijin financiar la constituirea familiei;
- ❖ Acordarea trusoului pentru copiii nou-născuți;
- ❖ Acordarea alocație de nou-născut;
- ❖ Cazare, hrană, asistență medicală, consiliere psihologică, juridică pentru victimele violenței domestice și minori acestora în cadrul Centrului de Urgență pentru Femeia și Copilul Abuzat.

Pentru copii și tinerii aflați în situație de risc de separare de părinți, abandon, abuz se efectuează:

- ❖ Anchete sociale pentru stabilirea unor măsuri de protecție;
- ❖ Întocmesc planuri de servicii;
- ❖ Anchete sociale pentru identificarea și monitorizarea copiilor care sunt lipsiți de grija părinților pe perioada în care părinți sunt plecați în străinătate.

Numărul ridicat al cererilor depuse pentru acordarea unei locuințe sociale de către persoanele care nu au locuință proprietate personală și nici nu au posibilitatea achiziționării acesteia, întrucât nu au venituri sau acestea sunt reduse, indică necesitatea construirii de noi locuințe sociale, care să acopere astfel nevoile sociale existente.

Urmare a evaluărilor făcute, s-a constatat o creștere a numărului persoanelor străzii, a persoanelor care locuiesc în spații improvizate la periferia orașului, fapt care constituie o problema atât pentru integrarea socială a acestora, cât și pentru siguranța cetățenilor.

Având în vedere acest flagel social, este mai mult decât oportun înființarea unui *Adăpost de urgență pe timp de noapte pentru oamenii străzii*, unde să poată fi găzduiți pe timp de noapte, mai ales în perioada sezonului rece, când condițiile climaterice pot constitui un real pericol pentru sănătatea acestor persoane.

O altă problemă socială identificată la nivelul municipiului Deva, o reprezintă situația persoanelor vârstnice, care au o stare de sănătate precară, nu se mai pot gospodări singure, nu au aparținători sau aceștia sunt la rândul lor în imposibilitatea de a le oferi sprijinul optim.

Existența la nivelul municipiului Deva a unui *Centru de zi pentru persoanele vârstnice* sau a unui *Cămin pentru persoanele vârstnice*, ar constitui o rezolvare a problemelor pentru această categorie socială, prin asigurarea de măsuri de intergrare socială, măsuri de prevenire a marginalizării sociale, constând în servicii de asistență medicală, juridică, psihologică, supraveghere /cazare.

Datele statistice privind evoluția sistemului de asistență socială au fost furnizate de Direcția de Asistență Socială Deva și sunt prezentate în Anexa 8.

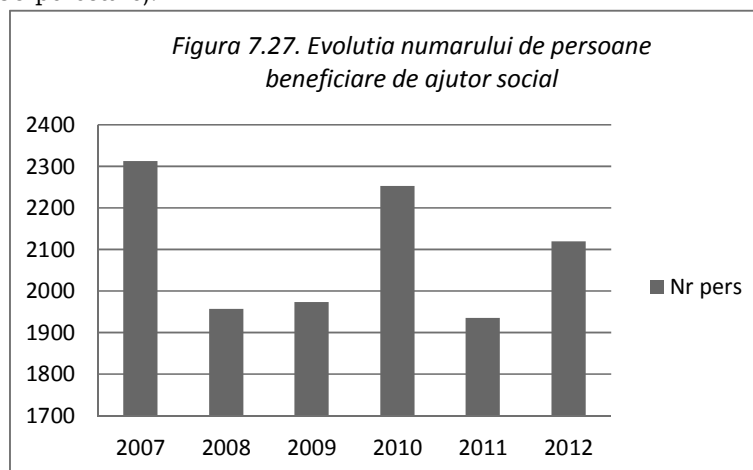
Aceste date se referă la modalitatea concretă de punere în practică a principalelor reglementări aferente sistemului de protecție socială, astfel:

- ⇒ Aplicarea Legii nr.416/2001 privind venitul minim garantat;
- ⇒ Aplicarea Legii nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap;
- ⇒ Aplicarea O.U.G. 5/2003 privind acordarea de ajutoare pentru încălzirea locuinței, precum și a unor facilitati populației pentru plata energiei termice;
- ⇒ Alte servicii realizate de către Serviciul Public Local de Asistență Socială.

Aplicarea Legii nr.416/2001 privind venitul minim garantat

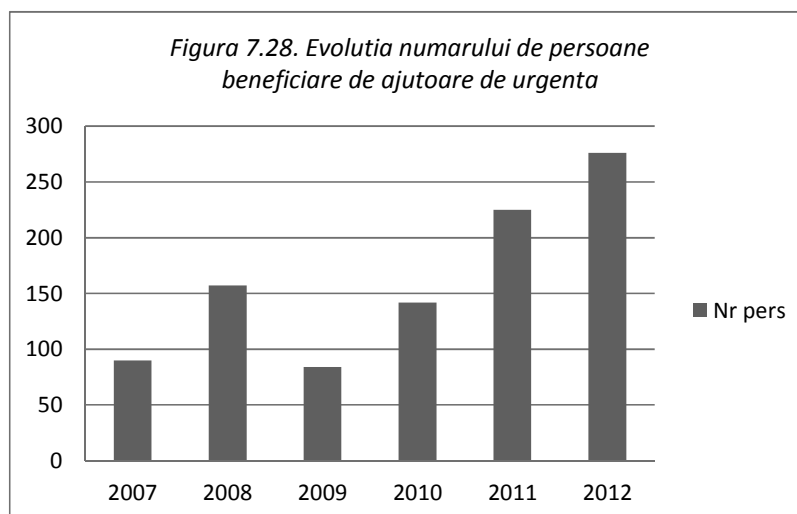
Pentru punerea în aplicare a Legii 416/2001, au fost acordate următoarele tipuri de ajutoare: social, de urgență, social pentru încălzirea cu lemne și alocație pentru nounăscuți (datele statistice din Tabelul A – Anexa 8).

Astfel, în perioada analizată au fost acordate în total un număr de 12.551 ajutoare, în valoare de 2.109.349 lei, conform graficului din Figura 7.27. Categoriile de beneficiari ale acestor ajutoare au fost reprezentate de familii sau persoane singure. Cei mai mulți beneficiari au fost în anul 2007 (2.313 persoane), iar cei mai puțini beneficiari corespund anului 2011 (1.935 persoane).

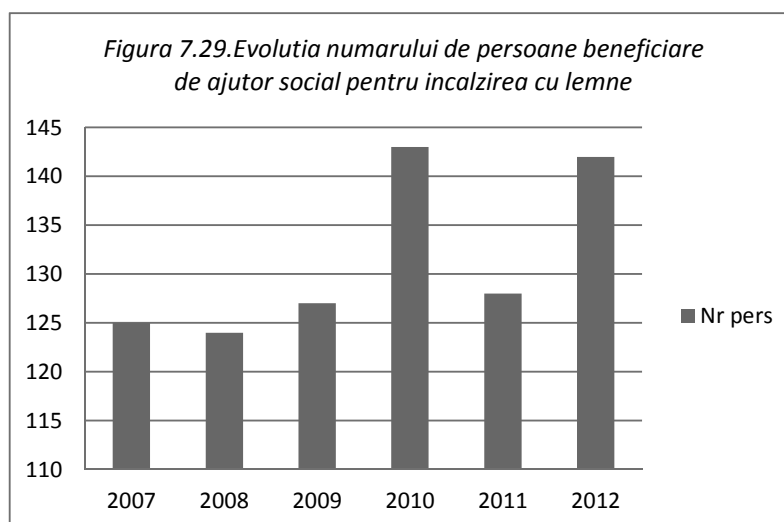

Referitor la persoanele care au primit ajutoare de urgență, în perioada analizată s-au cumulat un număr de 974 persoane, în valoare de 678.185 lei, repartizate conform graficului din Figura 7.28. Cei mai mulți beneficiari au fost în anul 2012 (276 persoane), iar cei mai puțini în anul 2009 (84 persoane).

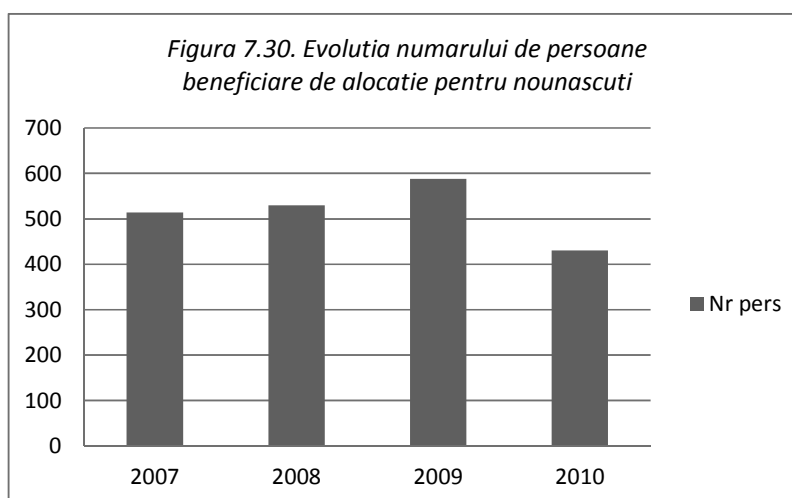

Ajutorul social pentru încălzirea cu lemne a fost acordat în total unui număr de 789 persoane, în valoare totală de 218.338 lei. Evoluția beneficiarilor acestui ajutor este reprezentată în graficul din Figura 7.29. Cei mai mulți beneficiari, 143 persoane, s-au înregistrat în anul 2010, iar cei mai puțini, 124 persoane, au fost în anul 2008.

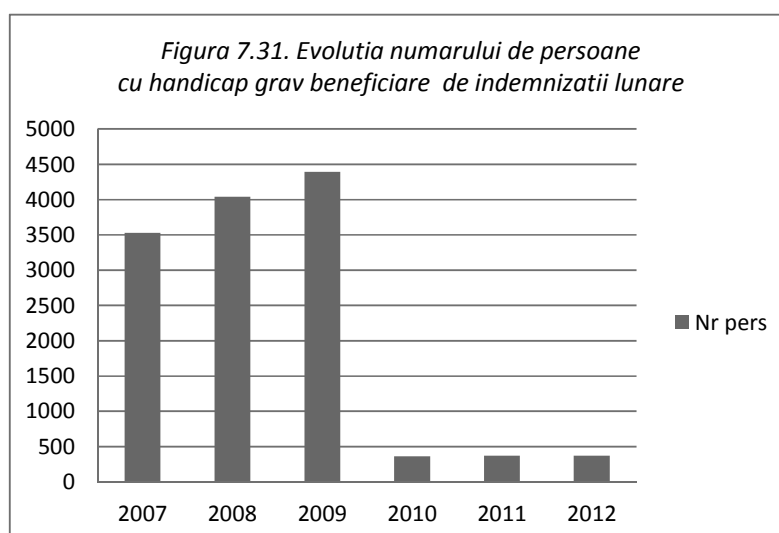
Alocații pentru noul-născuți au fost acordate numai în intervalul 2007-2010, ceea ce corespunde unui număr total de 2.062 persoane, în valoare de 449.226 lei. Evoluția în timp a acestui indicator statistic este conform graficului din Figura 7.30, cu o valoare maximă în anul 2009 (588 persoane) și o minimă în anul 2010 (430 persoane).

Aplicarea Legii nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap. De aplicarea Legii 448/2006 au beneficiat două categorii de persoane:

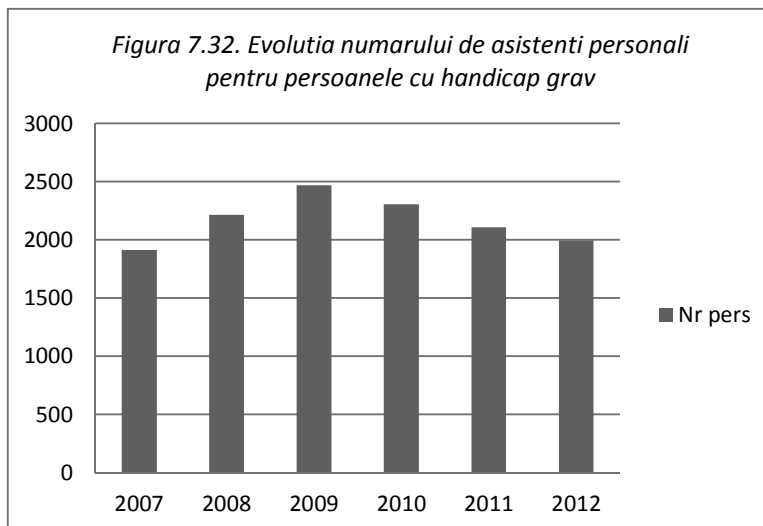
- Asistenți personali pentru persoanele cu handicap grav;
- Persoane cu handicap grav care au beneficiat de indemnizații lunare.

Pentru atribuirea celor 13.064 de indemnizații lunare pentru persoanele cu handicap grav în perioada de analiză, în valoare totală de 11.868.554 lei, au fost executate un număr de 9.611 anchete sociale. Numărul acestor indemnizații a avut o evoluție diferită în perioada 2007-2009, față de situația înregistrată în perioada 2010-2012, datorată schimbării cerințelor de încadrare în condițiile de beneficiar al unei astfel de indemnizații. Graficul din Figura 7.31 reflect evoluția acestui indicator statistic (datele statistice din Tabelul B – Anexa 8).

Corespunzător, în perioada de referință a analizei au beneficiat de indemnizații lunare, în calitate de asistenți personali pentru persoanele cu handicap grav, un număr total de 13.001 persoane, în valoare totală de 7.548.131 lei. Figura 7.32 reflectă evoluția din perioada analizată.

Aplicarea O.U.G. 5/2003 privind acordarea de ajutoare pentru încălzirea locuinței, precum și a unor facilități populației pentru plata energiei termice - De remarcat faptul că, începând cu noiembrie 2011, în acest caz s-a aplicat Ordonanța de Urgență 70/2011.

Sub incidența OUG 5/2003, au fost acordate trei tipuri de ajutoare: pentru energie termică, pentru gaze naturale și pentru lumină (datele statistice din Tabelul C – Anexa XX). Procesul de acordare a acestor ajutoare a presupus evaluarea cererilor depuse în vederea acordării fiecărei categorii de ajutor, cu stabilirea deciziei finale de aprobare sau respingere a acestora. De remarcat faptul că procentul respingerilor, pe întreaga perioadă analizată a fost:

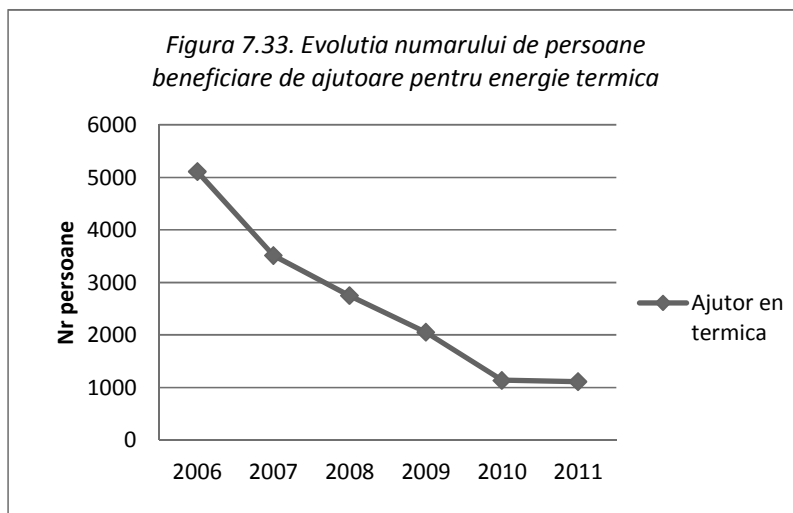
- 0,8% în cazul ajutorului pentru energia termică, respectiv 1,9% dacă se iau în considerare și cererile încetate în perioada respectivă;
- 0,55% în cazul ajutorului pentru gaze naturale, respectiv 1,8% dacă se iau în considerare și cererile încetate în perioada respectivă;
- 1,23% în cazul ajutorului pentru lumină, respectiv 1,76% dacă se iau în considerare și cererile încetate în perioada respectivă.

Numărul relativ scăzut al cererilor respinse denotă popularizarea / cunoașterea corectă a reglementărilor în vigoare, marea majoritate a cererilor înaintate aparținând unor persoane care se încadrează în condițiile legii privind acordarea ajutoarelor respective.

Numărul total de persoane beneficiare de ajutor pentru energie termică a fost de 27.836, al celor beneficiare de ajutor pentru gazele naturale a fost de 24.817, iar al beneficiarilor de ajutor pentru lemne de 55.488 persoane.

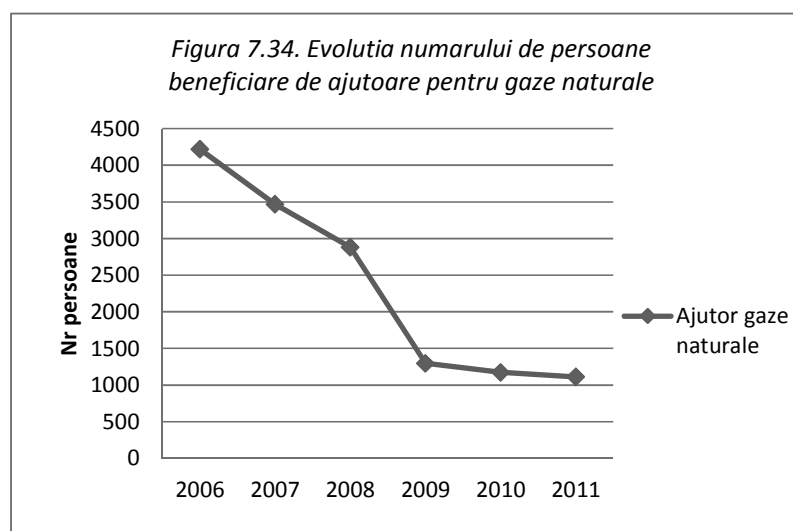

Graficele care exprimă evoluția numărului de persoane beneficiare ale celor trei categorii de ajutoare sunt prezentate în Figurile 7.33, 7.34 și 7.35. Datorită perioadei de acordare a acestor ajutoare, respectiv din luna noiembrie a unui an până în luna martie a anului următor, plus evidențierea distinctă a alocațiilor numai pentru lunile de vârf (noiembrie și decembrie), setul de date este practic dublat. În cadrul graficelor din figurile de evoluție vom preleva numai datele care se referă la întreaga perioadă de acordare a ajutorului (prima perioadă menționată), iar notarea pe axe se va face cu specificarea anului de început al perioadei de iarnă.

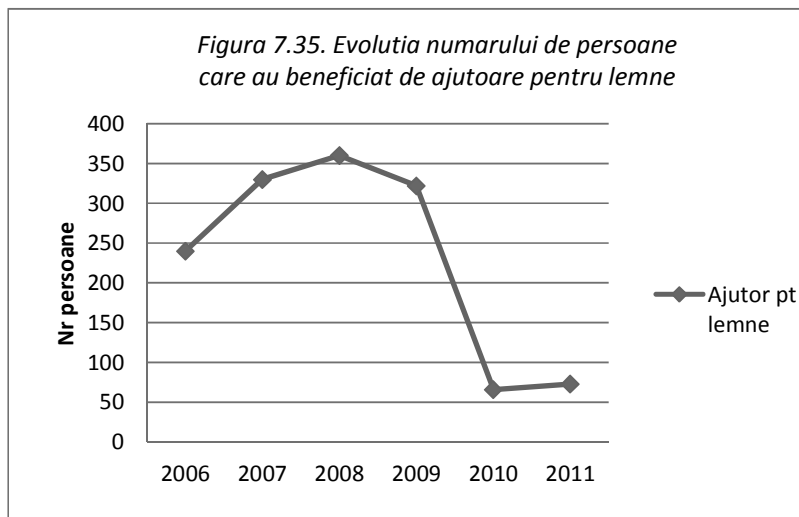
Diminuarea continuă a numărului de persoane beneficiare de ajutor pentru energie termică este evidentă. Astfel, numărul beneficiarilor din ultima iarnă a perioadei de analiză (1.112 persoane) reprezintă numai 22% din numărul persoanelor care au beneficiat de acest ajutor în perioada noiembrie 2006 – martie 2007 (5.230 persoane).

Evoluția ajutoarelor acordate pentru gazele naturale este prezentată în Figura 7.34.

Și în acest caz este evident reducerea numărului beneficiarilor de acest ajutor social, astfel că în ultimul an al perioadei de analiză (noiembrie 2011 – martie 2012) au beneficiat un număr de 1.112 persoane, care reprezintă numai 26% din numărul persoanelor din prima perioadă analizată, respectiv 4.217 persoane (noiembrie 2006 – martie 2007).

Deși o evoluție puțin mai sinuoasă, rezultatul final este o descreștere semnificativă a numărului de persoane care au beneficiat de acest ajutor. Astfel, în ultimul an al perioadei de analiză (noiembrie 2011 – martie 2012) au beneficiat un număr de 73 persoane, care reprezintă 30% din numărul persoanelor din prima perioadă analizată, respective 240 persoane (noiembrie 2006 – martie 2007).

Celelalte categorii de ajutoare (datele statistice din Tabelul D – Anexa 8) au vizat:

- ❖ Alocația de susținere pentru familiile monoparentale, conform O.U.G. nr.105/2003;
- ❖ Alocația complementară, conform O.U.G. nr.105/ 2003;
- ❖ Îndemnizația pentru susținerea familiei în vederea creșterii copilului, cf. O.U.G.nr.148/2005;
- ❖ Alocatia de stat, conform Legii nr.61/1993 republicata;
- ❖ Drepturi prevazute de Legea nr. 482/ 2006 privind acordarea de trusouri pentru nou-nascuti, cu modif și completările ulterioare și Ordonanta Guv nr.3/2007;
- ❖ Drepturile prevazute de Legea nr.396/2006 privind acordarea unui sprijin financiar la constituirea familiei;
- ❖ Acordarea gratuita de lapte praf pentru copiii cu vârste cuprinse între 0-12 luni, conform Legii nr. 321/2001.

La acestea se adaugă serviciile sociale oferite pentru:

- Servicii sociale acordate beneficiarilor luati în evidența Centrului de urgenta pentru femeia și copilul abuzat;
- Servicii sociale acordate la domiciliu persoanelor vârstnice.

7.4. Siguranța populației

7.4.1. Sistemul judiciar în Regiunea Vest

Din punct de vedere al structurii instituționale, județul Hunedoara este deservit de Curtea de apel Alba Iulia. Structura ierarhică a instanțelor judecătorești este formată din Tribunalul Hunedoara și 6 judecătoria aferente următoarelor localități: Brad, Deva, Hațeg, Hunedoara, Orăștie și Petroșani.

În anul 2011, în Regiunea Vest au avut loc 9,8% din infracțiunile cercetate de poliție, iar pentru 9,6% din persoanele cercetate au fost pronunțate sentințe definitive. Analiza comparativă a evoluției ratei infracționalitate-criminalitate sau a infracțiunilor reclamate la numărul de condamnări raportat la 100 mii de locuitori, indică un trend similar în Regiunea Vest ca și în România, cu o descreștere a fenomenului în perioada 2006-2009 și o tendință accentuată de creștere după acest moment.

Din punct de vedere al siguranței cetățenilor, rata infracționalității (numărul propriu-zis al infracțiunilor înregistrate și cercetate de poliție la 100.000 de locuitori) la nivel regional este peste nivelul național, cea mai scăzută fiind în județul Timiș, iar cea mai ridicată fiind în județul Hunedoara. De asemenea, rata criminalității (număr persoane condamnate definitiv la 100.000 de locuitori) la nivel regional este peste cea de la nivel național, cea mai ridicată valoare fiind în județul Hunedoara.

7.4.2. Starea de infracționalitate în municipiul Deva

Datele și comentariile referitoare la acest subiect, deosebit de important pentru viața comunității, au fost furnizate de Inspectoratul de Poliție al Județului Hunedoara - Poliția municipiului Deva. Aceste date au fost completate numai prin elemente strict tehnice, care constau în reliefaarea evoluției unor indicatori statistici specifici acestui domeniu de referință.

7.4.2.1. Consideratii generale

În orice societate, capitalistă sau nu, și în orice perioada istorică, crizele economice și financiare au făcut să crească rata infracționalității. România nu face excepție, cu atât mai mult cu cât aici se adaugă și o criză socială, generată de lipsa de repere valorice recunoscute, acceptate și de scăderea controlului social.

În acest context general, infracționalitatea contra patrimoniului este cea mai influențată de efectele sărăciei, a veniturilor sigure, iar creșterea numărului de furturi era oarecum previzibilă. Totuși, dintre genurile analizate, furturile din autoturisme și din locuințe ar putea fi prevenite prin influențarea pozitivă a comportamentului părții vătămate și prin eliminarea contextului favorabil producerii infracțiunii.

Disfuncționalitățile identificate care duc la creșterea numărului de infracțiuni de furt sunt și următoarele:

- ✓ neglijența părților vătămăte, care lasă mașinile neasigurate sau lasă bunuri de valoare la vedere, în interiorul mașinii, ce tentează infractorii. Acest lucru se întâmplă și din cauza faptului că multe mașini au asigurări CASGO, iar interesul proprietarului scade;
- ✓ neglijența posesorilor de autovehicule care nu își monteaza pe acestea sisteme de alarmare contra efracției;
- ✓ ușoara vizibilitate a antenelor autoturismelor care au montate stații de emisie - recepție fac din acestea ținte ale infractorilor;
- ✓ optica parchetelor și instanțelor judecătorești de a dispune cercetarea în stare de libertate a autorilor de furturi din auto, locuințe sau magazine, care încurajează recidiva și oferă posibilitatea infractorilor de a comite în continuare infracțiuni;
- ✓ existența unor grupări infracționale voiajore sau recent eliberate din penitenciar, care acționează la nivelul județului;
- ✓ lipsa preocupării proprietarilor de locuințe în a folosi corespunzător sistemele de pază, interfoanelemontate la scara blocurilor, facilitând accesul infractorilor;
- ✓ lipsa de informare corespunzătoare a populației în a nu divulga date despre starea materială a familiei, despre intențiile financiare și programul cotidian.

În mediul urban, criminalitatea stradală este o problemă care afectează calitatea vieții, generând un sentiment de insecuritate în rândul populației, întrucât are vizibilitate mai mare, iar consecințele asupra cetățenilor sunt imediate și directe. Experiența anilor anteriori a reflectat faptul că spațiile unde cetățenii se simt cel mai puțin în siguranță sunt străzile, în special cele secundare, unde există baruri și discoteci, zone comerciale, piețe agroalimentare și parcuri neiluminate corespunzător.

În ceea ce privește infracțiunile de furt, acestea au deținut întotdeauna cea mai mare pondere în ansamblul infracțiunilor contra patrimoniului. O caracteristică a furturilor sesizate este că se pastreaza aproape la aceeași valoare pe tot parcursul anului, diferența între luni și anotimpuri fiind relativ mică.

Situației socio-economice, una din cauzele criminalității în acest domeniu, i se adaugă atitudinile favorizatoare ale potențialelor victime: o lipsă de reacție la contextul infracțional din anumite perioade de timp și zone, precum și neglijența unor proprietari care ignoră cele mai elementare măsuri de protecție a bunurilor personale.

Pe fondul unei diversificări a modurilor de operare utilizate de hoți și al permanentei specializării a acestora, se impune și o pregătire mai temeinică a populației pentru contracararea activității infractorilor. Aspectele prezentate denotă necesitatea desfășurării constante a unor activități informativ - preventive pentru promovarea modalităților de reducere a oportunităților infractorilor și a prejudiciilor cauzate de acțiunile ilegale ale acestora.

Și din cadrul sondajelor de opinie reiese că grupurile vizate de beneficiari au apreciat demersurile poliției ca fiind benefice, avansând propunerea de susținere periodică a acestor activități preventiv - informative.

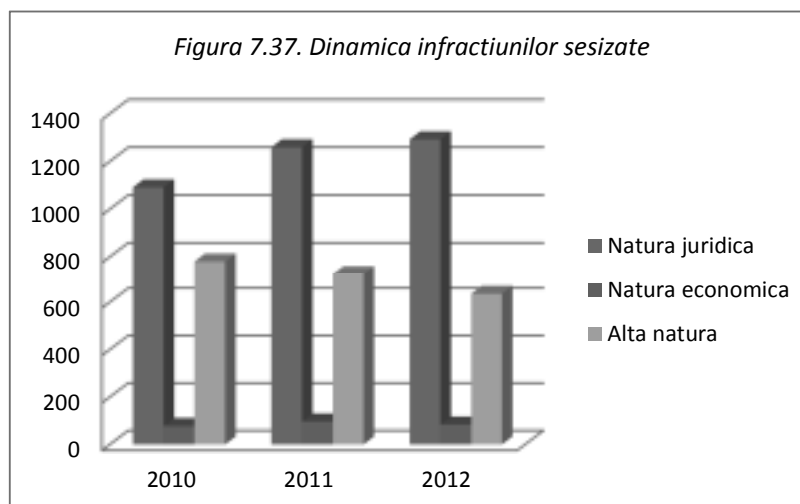
7.4.2.2. Prezentare statistică

Datele statistice furnizate se referă la infraționalității sesizate, a dinamicii accidentelor de circulație și a sancțiunilor contravenționale în perioada 2010–2012. Astfel, dinamica infracțiunilor sesizate este reprezentată conform tabelului următor (Tabel 7.4) și a graficului din Figura 7.37.

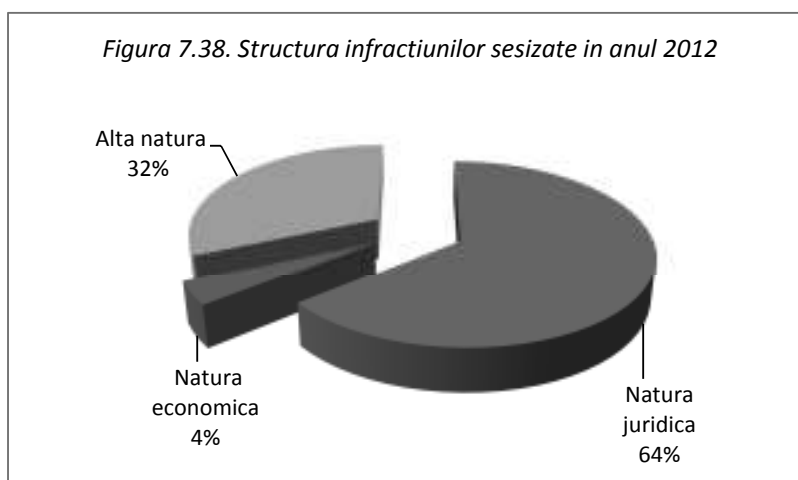
Evoluția infracțiunilor sesizate din municipiul Deva

Tabel 7.4

<i>Infracțiuni sesizate</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>TOTAL</i>
Total infracțiuni sesizate, din care:	1.949	2.082	2.011	6.042
• de natură judiciară	1.091	1.259	1.292	3.642
• de natură economică	78	97	84	259
• de altă natură	780	726	635	2.141

Ponderea diverselor tipuri de infracțiuni în totalul infracțiunilor sesizate în anul 2012 este prezentată în Figura 7.38.

Infracțiunile de natură judiciară din totalul infracțiunilor sesizate reprezintă 60,3 % din acestea, pe principalele genuri situația fiind reprezentată conform tabelului de mai jos (Tabel 7.5)

Evoluția infracțiunilor de natură juridică din municipiul Deva

Tabel 7.5

<i>Infracțiuni de natură judiciară</i>		<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>TOTAL</i>
I.	TOTAL	1.091	1.259	1.292	3.642
1	Omor	-	-	1	1
2	Vătămare corporală	8	11	10	29
3	Lovire	184	156	170	510
4	Lipsire de libertate	2	5	4	11
5	Amenințare	132	98	86	316
6	Șantaj	3	3	6	12
7	Viol	2	6	5	13
8	Furt	652	896	917	2.465
9	Tâlhărie	16	18	9	43
10	Ultraj	-	2	4	6
11	U.C.B.M.	3	3	5	11
12	Prostituție	5	4	5	14
13	Alte infracțiuni	84	57	70	211
II.	Pondere infracțiuni judiciare din total sesizate	56.0%	60.5%	64.2%	60.3%

În ceea ce privește evoluția infracționalității stradale sesizate în perioada 2010-2012, aceasta se prezintă conform Tabelului 7.6.

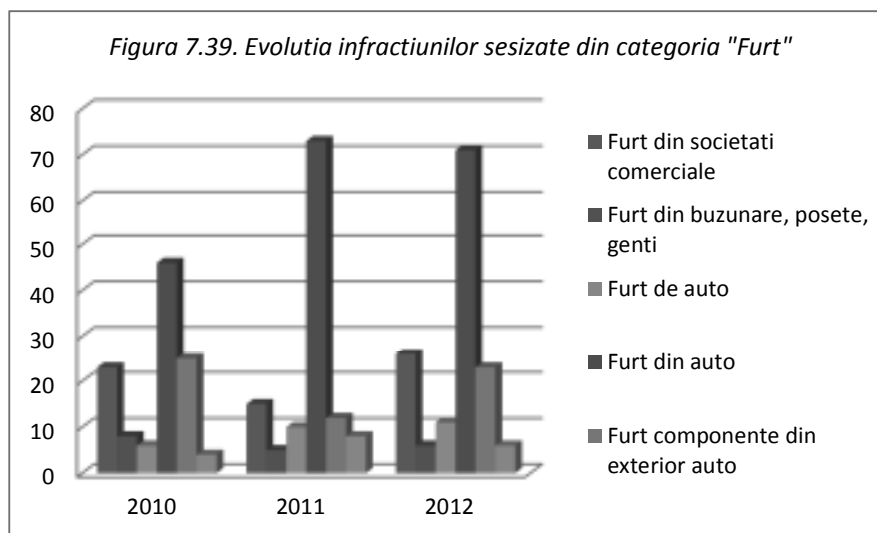

Evoluția infracționalității stradale din municipiul Deva

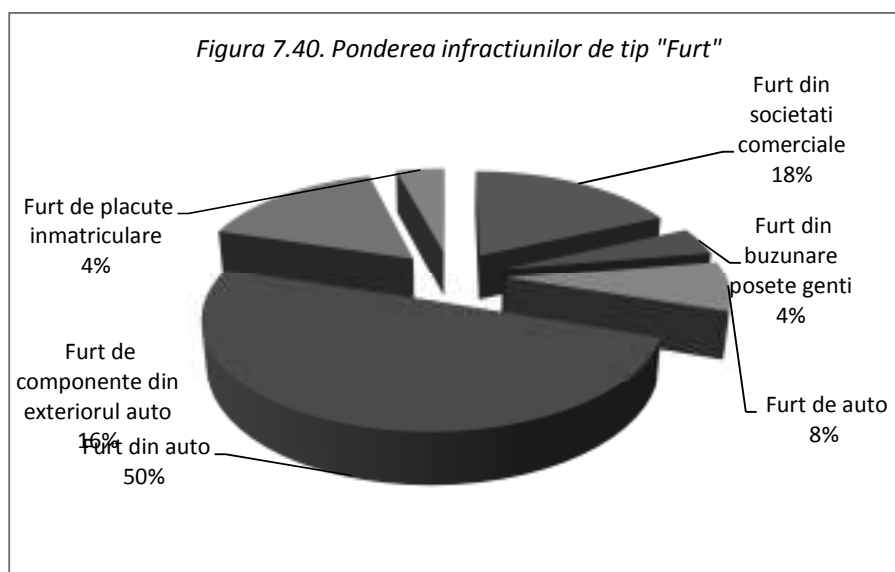
Tabel 7.6

Nrc.	Infracționalitatea stradală	2010	2011	2012	TOTAL
I.	TOTAL	124	140	162	426
1	Tâlhărie	9	10	8	27
2	Tentativă de viol	-	1	-	1
3	Ultraj	-	1	4	5
4	Furt	112	123	143	378
	a. Furt din societăți comerciale	23	15	26	64
	c. Furt din buzunare, poșete, geți	8	5	6	19
	d. Furt de auto	6	10	11	27
	e. Furt din auto	46	73	71	190
	f. Furt de componente din exteriorul auto	25	12	23	60
	g. Furt de plăcuțe de înmatriculare	4	8	6	18
5	U.C.B.M.		1	1	2
6	Legea 61/1991 rep.	3	4	6	13

Din cadrul acestor infracțiuni vom prezenta separat evoluția infracțiunilor din categoria „Furt”. Graficul din Figura 7.39 prezintă această evoluție.

Ponderea diferitelor categorii de infracțiuni de tip „Furt” la nivelul anului 2012 este prezentată în graficul din Figura 7.40.

Ponderea cea mai mare este deținută de furturile din interiorul autoturismelor (50%, respectiv 71 din 143 furturi), urmată de furturile din societățile comerciale (18% - 26 din 143 furturi), apoi furturile de componente din exteriorul autoturismelor (16% 23 din 143 furturi). Celelalte categorii de furturi evidențiate – furturi de autoturisme; furturi din buzunare, poșete, genți și furturile de plăcuțe de înmatriculare – ocupă în total 16%.

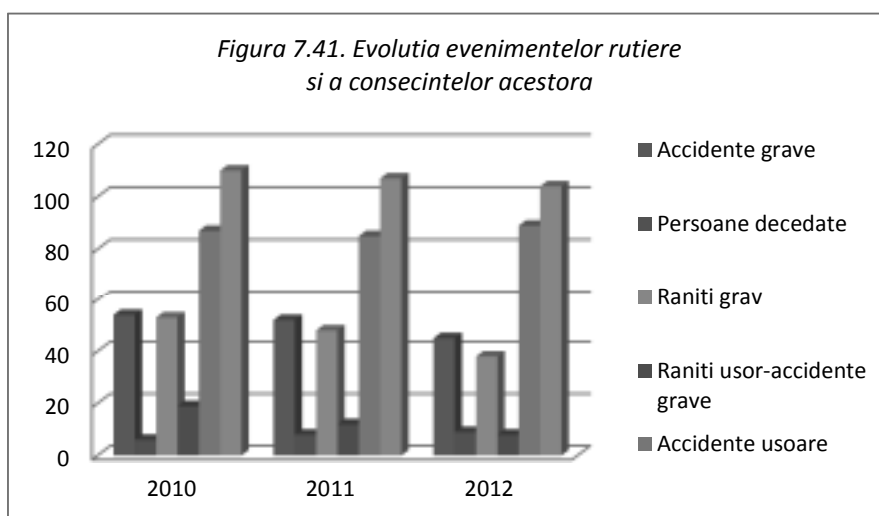
Evoluția evenimentelor rutiere și consecințele acestora în perioada de referință se prezintă conform Tabelului 7.7.

Evoluția evenimentelor rutiere din municipiul Deva

Tabel 7.7

<i>Evenimente rutiere</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>TOTAL</i>
I. Accidente grave	54	52	45	151
• Persoane decedate	6	8	9	23
• Răniți grav	53	48	38	139
• Răniți ușor	19	12	8	39
II. Accidente ușoare	87	85	89	261
• Răniți ușor	110	107	104	321

Graficul din Figura 7.41 exemplifică modul de evoluție a evenimentelor rutiere, precum și a consecințelor acestora, care constau în persoane decedate, răniți grav sau răniți ușor.

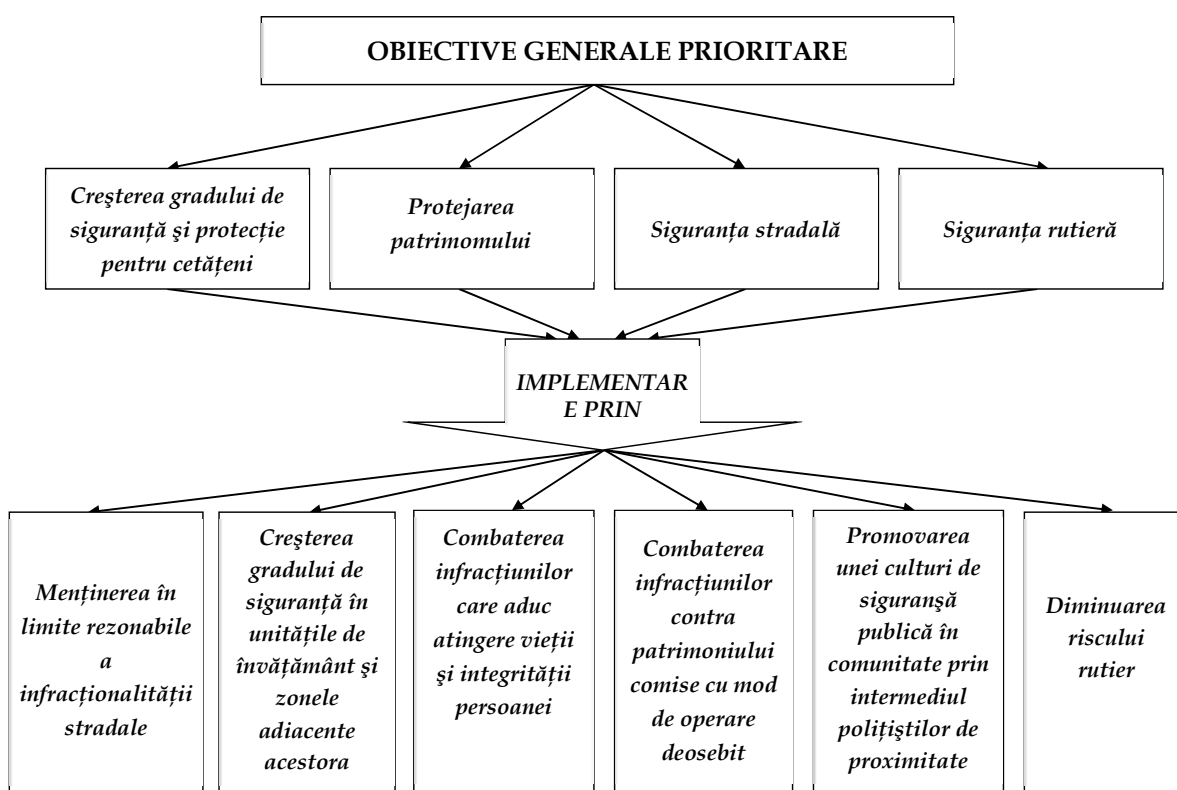

Situația sancțiunilor contravenționale aplicate în perioada 2010-2012 se prezintă conform tabelului următor (Tabelul 7.8).

Evoluția sancțiunilor contravenționale din municipiul Deva

Tabel 7.8

<i>Sanțiuni contravenționale</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>TOTAL</i>
TOTAL	18.325	15.758	17.078	51.161
▪ Legea 61/1991	1.484	1.101	1.756	4.341
▪ Legea 12/1990	221	265	183	669
▪ OUG 195/2002	16.253	14.021	14.820	45.094
▪ OUG 97/2005	119	88	71	278
▪ Legea 333/2003	104	64	65	233
▪ Alte acte normative	144	219	183	546

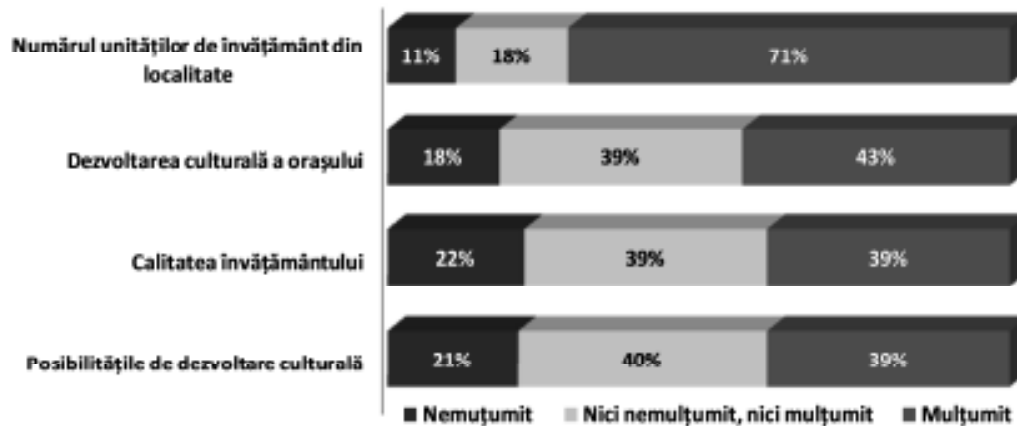

7.4.3. Opinia cetățenilor

Cercetarea sociologică efectuată pentru cunoașterea punctelor de vedere ale cetățenilor referitoare la viața comunității municipiului Deva a vizat și unele aspecte referitoare la **învățământ și activitățile culturale**.

Rezultatele procentuale pe baza răspunsurilor formulate de cetățeni sunt:

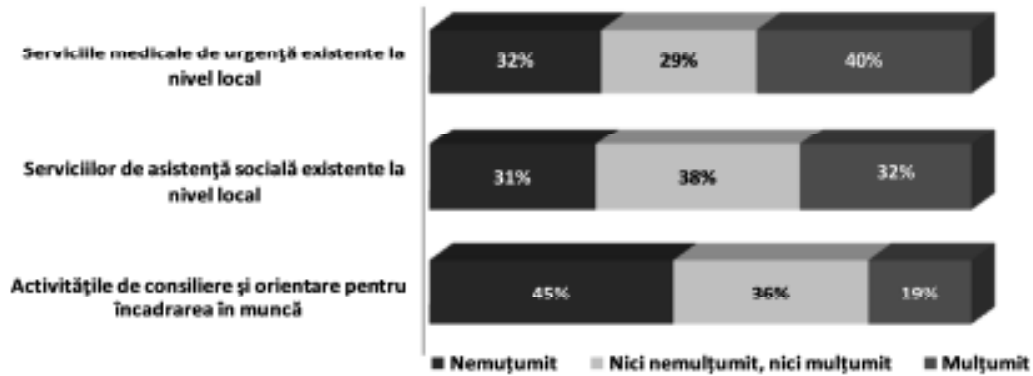
- ✚ Dvs. ca cetățean al orașului, cât de mușumit sunteți de următoarele aspecte, pe o scală de la 1 la 5 (unde 1 înseamnă deloc mușumit și 5 înseamnă foarte mușumit pentru o prezentare mai eficientă a fost redusă scala pentru cele 3 categorii menționate în grafic)?

Numărul unităților de învățământ din localitate este mai mult decât satisfăcător pentru populația orașului Deva (71% declarând și mușumirea față de acest aspect). Totuși, posibilitățile de dezvoltare culturală și calitatea învățământului sunt destul de reduse, lucru semnalat și de respondenții la studiu (21% respectiv 22% evaluând negativ aceste aspecte).

Pe de altă parte, analiza sintetică a rezultatelor pe baza mediilor obținute indică faptul că nivelul mediu de satisfacție față de indicatorii care definesc dimensiunea învățământ și dezvoltare culturală este pozitiv (mediile aritmetice au valori peste 3).

De asemenea, s-a urmărit și evidențierea indicatorului **gradul de satisfacție față de dimensiunea resurse umane și servicii sociale**. În acest sens, rezultatele obținute din prelucrarea răspunsurilor formulate de cetățeni se exprimă procentual astfel:

- ✦ Dvs. ca cetățean al orașului, cât de mulțumit sunteți de următoarele aspecte, pe o scală de la 1 la 5 (unde 1 înseamnă deloc mulțumit și 5 înseamnă foarte mulțumit - pentru o prezentare mai eficientă a fost redusă scala pentru cele 3 categorii menționate în grafic ?

În general, părerile respondenților sunt împărțite pentru fiecare item cercetat la capitolul servicii sociale; principala problemă care rezultă se referă la *activitățile de consiliere și orientare pentru încadrarea în muncă* (45% nemuțumiți). Serviciile medicale de urgență sunt evaluate într-o măsură mai mare dintr-o perspectivă pozitivă.

Pentru o analiză sintetică a nivelului de satisfacție față de categoria indicatorilor referitori la resurse umane și servicii sociale remarcăm faptul că analiza pe baza valorilor medii obținute indică o evaluare negativă (2,6) a serviciilor de consiliere și orientare pentru încadrarea în muncă în timp ce serviciile de asistență socială și medicală de urgență obțin medii situate în jurul valorii 3 (satisfacție neutră).

7.5. Analiza SWOT – Educație, sănătate, asistență socială

PUNCTE TARI	
SWOT Regiunea de Vest	
EDUCAȚIE	<ul style="list-style-type: none"> * Pondere scăzută și în scădere a populației cu vârsta între 25-64 doar cu educație de bază. * Îmbunătățirea rapidă a participării în învățământul preșcolar și secundar inferior. * Creșterea participării tinerilor în învățământul superior. * Creșterea dimensiunii medii a unităților de învățământ în termeni de săli de clasă, elevi și cadre didactice. * Raport mediu și în scădere elev/cadru didactic în învățământul primar și secundar inferior. * Existența unui centru universitar de renume național - Timișoara. * Existența universităților în toate județele regiunii. * Raportul dintre numărul elevilor înscriși în învățământul profesional și tehnic și cei înscriși la liceu este unul corect. * Existența și funcționarea în regiune a Consorțiului Regional.
SĂNĂTATE	<ul style="list-style-type: none"> * Accesarea în proporție ridicată a fondurilor europene pentru dotarea clinicilor/cabinetelor private cu echipamente moderne. * Servicii medicale de calitate în mediul privat. * Existența Universității de Medicină și Farmacie "Victor Babeș" din Timișoara. * Preluarea în administrație a unităților spitalicești de către administrațiile locale. * Creșterea utilizării TIC de către spitale și alți furnizori de servicii de sănătate. * Buna pregătire profesională a resurselor umane care activează în domeniu.
ASISTENȚĂ SOCIALĂ	<ul style="list-style-type: none"> * Scăderea numărului de copii instituționalizați în centrele rezidențiale. * Implementarea politicii privind protecția copilului, care vizează dezinstituționalizarea copiilor. * Creșterea numărului persoanelor cu handicap integrate pe piața muncii. * Diversificarea și specializarea ofertei de servicii sociale. * Dezvoltarea de proiecte de responsabilitate socială. * Număr mare de parteneriate între administrația publică și ong-uri constituite pentru programe și proiecte sociale. * Utilizarea de resurse umane voluntare în programe și proiecte sociale.
Elemente specifice Deva	
<ul style="list-style-type: none"> * Dezvoltarea echilibrată a învățământului primar și liceal (învățământul primar: de la 3189 elevi înscriși în 2000 la 2666 elevi în 2012, respecti pentru învățământul liceal:4823 elevi înscriși în 2000 la 4333 elevi înscriși în 2012). Scăderea numărului de elvi din înv. primar se datorează aspectelor demografice. 	
<ul style="list-style-type: none"> * Menținerea constantă a numărului de licee, respectiv 10 / 11 în perioada 2000-2012. 	
<ul style="list-style-type: none"> * Mărirea locurilor disponibile în grădinițe; 1355 copii înscriși în 2000 la 1701 copii înscriși în 2012. 	
<ul style="list-style-type: none"> * Existența specialiștilor calificați în domeniul consilierii și orientării pentru carieră în municipiul Deva și a ONG-urilor profilate pe formarea și reconversia forței de muncă. 	
<ul style="list-style-type: none"> * Existența unui număr mare de furnizori de servicii sociale specializate acreditate la nivelul municipiului. 	
<ul style="list-style-type: none"> * Existența unui număr mare de unități de stat și private de îngrijire a sănătății la nivelul municipiului. 	
<ul style="list-style-type: none"> * Capacitate de primire mare a sistemului medical din municipiu. 	
<ul style="list-style-type: none"> * Existența unei game largi de servicii pentru vârstnici. 	
<ul style="list-style-type: none"> * Sectorul ONG puternic dezvoltat în domeniul asistenței persoanelor vârstnice. 	

PUNCTE SLABE	
SWOT Regiunea de Vest	
EDUCAȚIE	<ul style="list-style-type: none"> * Pondere scăzută a populației cu vârstă 25-64 cu studii superioare. * Rata ridicată a fenomenului de părăsire timpurie a școlii. * Participare redusă în procesul de învățare pe tot parcursul vieții. * Promovabilitate scăzută la examenul de bacalaureat. * Disparități în ceea ce privește numărul elevilor și studenților pe județe. * Puține parteneriate între școală și mediul de afaceri. * Ofertanții de formare activează izolat, fără o ofertă corelată și adaptată nevoilor identificate la nivel regional și fără mecanisme de prognoză a nevoilor viitoare. * Calitatea în general mai scăzută a educației în mediul rural.
SĂNĂTATE	<ul style="list-style-type: none"> * Infrastructura de sănătate este deteriorată, aflându-se într-un stadiu ridicat de degradare fizică. * Echipamentele din spitale sunt vechi, uzate fizic și moral. * Deficiențe privind nivelul de educație și comportamentul populației pentru prevenirea îmbolnăvirilor. * Incidență ridicată a bolilor sistemului circulator și a deceselor cauzate de acestea. * Creșterea numărului de decese cauzate de tumori canceroase și boli respiratorii. * Accesul dificil la servicii de sănătate de bază pentru populația săracă sau din zone izolate. * Pierderi semnificative înregistrate de unitățile publice din pricina calității managementului. * Absența unui sistem integrat al serviciilor medicale. * Număr mic de spitale private în regiune. * Cooperare redusă cu institutele de CDI. * Forme asociative incipiente în sector. * Inexistența unor indicatori elocvenți privind starea de sănătate a locuitorilor regiunii. * Lipsa structurilor medicale de unispecialitate înalt tehnologizate, care sunt foarte eficiente și rezolvă cel mai bine patologia din domeniu. * Lipsa metodelor noi de comunicare și servicii medicale bazate pe diferite aplicații de telemedicină. * Lipsa unor structuri și baze de date unitare și complexe care pe de o parte să permită efectuarea unui management performant, iar pe de altă parte să îmbunătățească comunicarea dintre medic pacient și medici între ei. * Lipsa medicamentelor de bază și a materialelor sanitare necesare desfășurării activităților medicale în bune condiții. * Desființarea unor spitale în zone izolate, aflate la mare depărtare de alte spitale. * Lipsa cabinetelor de specialitate în localitățile mici și mijlocii. * Număr redus de unități medicale de recuperare și tratament pentru persoanele afectate de boli profesionale.

ASISTENȚĂ SOCIALĂ	<ul style="list-style-type: none"> * Populația aflată în risc de sărăcie sau excluziune peste media UE27. * Infrastructura socială este deteriorată, aflându-se într-un stadiu ridicat de degradare fizică. * Standardele de calitate din sistem sunt depășite. Insuficiența serviciilor sociale, mai ales la nivel de comună. Inexistența unor servicii integrate (sociale și medicale) pentru persoanele dependente de droguri. * Insuficienta dotare cu echipamente IT. * Normarea incorectă a personalului din sistemul social. * Sectorul furnizorilor de servicii sociale pentru persoane în vârstă insuficient dezvoltat. * Creșterea numărului de persoane cu handicap grav înregistrate. * Insuficienta dezvoltare a unui sistem de protecție socială entru tinerii cu vârsta peste 18 ani care părăsesc sistemul de protecție socială, precum și pentru persoanele victime ale violenței domestice. * Copiii sub 2 ani nu sunt integrați în sistemul serviciilor sociale și rămân abandonați în saloanele spitalelor. * Procedura de adopții îndelungată. * Repartizarea neunitară a serviciilor sociale pe teritoriul regiunii. * Număr relativ mic de servicii de prevenire a abandonului familial. * Lipsa unei baze de date comune cu toți furnizorii de servicii sociale din regiune, cu serviciile oferite și cu nevoile existente. * Deficiențe în asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități în spațiile și instituțiile publice. * Slaba implicare a populației în acțiuni de voluntariat.
Elemente specifice Deva	
* Diminuarea continuă a numărului de unități de învățământ din municipiu (de la 33 unități existente în 2000, la 15 unități în 2012).	
* Diminuarea continuă a numărului de elevi înscriși în unitățile de învățământ (de la 14.357 elevi în 2000 la 10.059 în anul 2012).	
* Scăderea dramatică a numărului de elevi din cadrul învățământului de arte și meserii (de la 1.108 elevi înscriși în 2000 la 59 elevi în 2012), contrar cerințelor de accentuare a învățământului vocațional stipulate prin documentele strategice ale UE.	
* Scădere semnificativă și în cadrul învățământului de maiștri (de la 120 elevi în 2000 la 34 de elevi în 2012); de asemenea, este o evoluție contrară asigurării cerințelor de dezvoltare a învățământului vocațional.	
* Desființarea învățământului universitar (854 studenți înscriși în 2000, la 20 studenți înscriși în 2012).	
* Există încă numeroase necesități de reabilitare și modernizare a rețelei de unități de învățământ existente.	
* Calificarea profesională prin formare inițială nu se mai realizează prin sistemul de învățământ public, care nu mai asigură o acoperire corespunzătoare a tuturor domeniilor de calificare (specializări și meserii).	
* Numărul mic al ofertelor de formare profesională continuă, pentru care instituțiile organizatoare dețin autorizație de funcționare.	
* Corelarea deficitară a cererii cu oferta de pe piața de muncă.	
* Ofertanții de formare activează izolat, neexistând o ofertă globală, corelată a acestora și adaptată nevoilor identificate la nivel local.	
* Nivelul de calificare certificat al forței de muncă, profilul de competențe certificate ale persoanelor aflate în șomaj, în căutarea unui alt loc de muncă nu corespund cerințelor specifice ale angajatorilor.	
* Oferta de calificare sau reconversie nu este suficient de diversificată și nu există o concurență între ofertanții de formare, această situație fiind un obstacol pentru o ofertă flexibilă și adaptată nevoilor de dezvoltare personală și profesională a clienților.	
* Lipsa de parteneriate eficiente între școală și mediul de afaceri.	

* Insuficiența fondurilor destinate activităților de formare.	
* Servicii insuficient diversificate pentru diferitele categorii de persoane defavorizate.	
* Resurse materiale lipsă sau insuficiente în spitale.	
* Existența considerabilă de aparatură medicală învechită, mai ales în comparație cu dotările din alte țări din cadrul Uniunii Europene.	
* Emigrația internațională a populației cu studii superioare, inclusiv a personalului sanitar, poate afecta grav performanța sistemului sanitar, precum și a altor domenii de activitate.	
* Scăderea fondurilor alocate anumitor aspecte ale integrării profesionale a șomerilor, a combaterii marginalizării sociale a acestora.	
* Măsuri ineficiente de combatere a sărăciei.	
* Insuficiente servicii pentru tinerii care provin din sistemul de protecție.	
* Insuficiente cantine sociale.	
* Insuficiente servicii rezidențiale, de zi și de îngrijire la domiciliu pentru vârstnici.	
* Insuficiente servicii pentru persoanele cu dizabilități.	
OPORTUNITĂȚI	
SWOT Regiunea de Vest	
EDUCAȚIE	<ul style="list-style-type: none"> * Creșterea populației cu studii superioare și a populației cu educație secundară superioară și post secundară. * Creșterea calității și diversificarea programelor de formare profesională continuă. * Dezvoltarea centrelor universitare din regiune. * Finanțarea educației din fonduri structurale. * Crearea de parteneriate viabile între agenții economici și unitățile de învățământ. * Consilierea și orientarea corectă > a elevilor și studenților, în concordanță cu aptitudinile acestora și cu specificul economiei regionale. * Consilierea elevilor dar și de a părinților, aceștia optând deseori pentru un „traseu educațional tradițional” (inclusiv facultate), ceea ce nu corespunde întotdeauna abilităților unui copil. * Formarea cadrelor didactice pe specialitate (nu doar pe probleme de metodică).
SĂNĂTATE	<ul style="list-style-type: none"> * Crearea unui sistem integrat care să cuprindă unități de servicii ”prespital”, unități de primire și centre regionale de gestionare a urgențelor, centrespécializate pe servicii paleative, recuperare neuromotorie, boli cronice. * Investiții pentru creșterea calității serviciilor în spitalele publice. * Finanțarea din Fondurile Structurale. * Colaborarea cu institutele de CDI din regiune. * Valorificarea potențialului balnear din regiune în domeniul sănătății. * Dezvoltarea sistemului privat de sănătate. * Crearea unor programe de educație sanitară în școli și pentru populația rurală. * Creșterea utilizării TIC în spitale și clinici. * Utilizarea rețelelor de telemedicină, care pot conduce la reducerea prețului serviciilor medicale existente și la creșterea accesului de la distanță la servicii specializate. * Încurajarea prevenției în detrimentul intervenției. * Programe care să completeze nevoia de informații privind starea de sănătate a populației.

ASISTENȚĂ SOCIALĂ	<ul style="list-style-type: none"> * Dezvoltarea furnizorilor privați de servicii sociale. * Dezvoltarea serviciilor sociale de tip familial pentru copii. * Continuarea procesului de dezinstituționalizare pentru copii. * Pregătirea și perfecționarea personalului implicat în furnizarea serviciilor sociale în vederea furnizării de servicii sociale adaptate beneficiarilor. * Schimbarea mentalității populației în vârstă cu privire la instituționalizarea în cămine/ centre pentru persoane vârstnice. * Dezvoltarea întreprinderilor sociale. * Integrarea pe piața muncii a persoanelor expulse riscului de excluziune socială. * Oportunitățile de finanțare din Fonduri Structurale. * Dezvoltarea parteneriatelor între furnizorii publici și privați de servicii sociale.
Elemente specifice Deva	
* Disponibilitatea fondurilor UE care pot fi accesate pentru aspectele referite în această analiză.	
* Existența standardelor minime obligatorii în ceea ce privește personalul specializat implicat în asistarea copiilor.	
* Dezvoltarea învățământului la distanță.	
* Cadru legislativ flexibil și corelat cu cel european în domeniul calificărilor profesionale prin sistemul de învățământ.	
* Existența programelor de finanțare din partea Uniunii Europene și finanțare națională pentru resurse umane.	
* Crearea unui sistem integrat de management al situațiilor de urgență.	
* Clădiri disponibile pentru atragerea de Universități care să își desfășoare activitatea pe plan local.	
AMENINȚĂRI	
SWOT Regiunea de Vest	
EDUCAȚIE	<ul style="list-style-type: none"> * Creșterea abandonului școlar ca urmare a creșterii sărăciei și excluziunii sociale. * Scăderea calității învățământului la toate nivelele. * Scăderea numărului de înscriși în învățământul superior. * Scăderea nivelului de cunoștințe al absolvenților învățământului superior. * Aglomerări de populație școlară în unele unități școlare, ca urmare a comasării unităților de învățământ. * Nivelul scăzut al salariilor din învățământ conduce la scădereamotivării profesionale a cadrelor didactice și migrarea acestora spre alte meserii. * Accentuarea dezinteresului elevilor / studenților față de profesori și de procesul educațional. * Scăderea rolului familiei are un impact negativ în scăderea nivelului educațional. * Acordarea unor ranking-uri scăzute universităților pot duce la reducerea finanțărilor europene.
SĂNĂTATE	<ul style="list-style-type: none"> * Tendința de părăsire a sistemului de către personalul cu înaltă calificare. * Deprecierea gradului încredere a populației în sistemul public de sănătate. * Competiția venită de la unitățile medicale din Europa de Vest, care atrag atât personalul calificat, cât și pacienții. * Investiții publice reduse, în condițiile în care în urma descentralizării, bugetele locale se găsesc de multe ori în imposibilitatea de a finanța bugetele pentru infrastructura de asistență medicală. * Blocarea posturilor în sistemul public pe termen nelimitat și chiar reduceri de personal. * Cadru legislativ în schimbare, lipsa de coerență a acestuia. * Presiunile efectuate asupra sistemului de diferite grupuri de interese. * Revendicarea și retrocedarea clădirilor în care în prezent funcționează spitale.

ASISTENȚĂ SOCIALĂ	<ul style="list-style-type: none"> * Nivelul scăzut al salariilor angajaților din sectorul public conduce la demotivarea și neimplicarea acestora. * Monitorizarea necorespunzătoare a activității asistenților maternali și a evoluției copiilor aflați în grija acestora. * Accentuarea sărăciei în anumite zone conduce la creșterea gradului de excluziune socială. * Diminuarea resurselor disponibile pentru proiecte și programe sociale. * Scăderea nivelului de trai. * Lipsa de armonizare a legislației și a salarizării din instituțiile publice. * Blocarea posturilor în sistemul public pe termen nelimitat și chiar reduceri de personal.
Elemente specifice Deva	
* Trend ascendent al somajului.	
* Migrația tinerilor către instituții de învățământ superior din alte orașe din țară.	
* Abandonul școlar și părăsirea timpurie a școlii.	
* Slaba conștientizare a populației asistate că pentru ajutorul social poate presta muncă în folosul comunității.	
* Instabilitatea politică și economică a țării și a Europei.	
* Riscul creșterii sărăciei în rândul vârstnicilor.	
* Instabilitatea locurilor de muncă, fenomen care caracterizează întreaga economie.	
* Dificultatea multor familii de a asigura îngrijirea vârstnicilor, concomitent cu întreținerea familiei.	
* Dificultatea tot mai accentuată de îmbinare a creșterii și educării copiilor în condițiile creșterii competitivității pieții muncii.	
* Nivelul scăzut al salariilor din învățământ și cercetare.	
* Existența depozitului de zgură și cenușă din Valea Bejan – suprafața totală a depozitului activ 146 ha.	

II. ANALIZA STRATEGIEI ANTERIOARE

8. Stadiul implementării

8.1. Axe prioritare și obiective specifice

Documentele strategice prin care au fost stabilite acțiuni și planuri concrete anterior elaborării *Strategiei pentru dezvoltarea durabilă a municipiului Deva în perioada 2014-2020*, sunt:

- ⇒ Strategia de dezvoltare a municipiului Deva pentru perioada 2007 – 2013 (SD/07-13);
- ⇒ Planul integrat de dezvoltare urbană – 2009 (PIDU/09);
- ⇒ Planul strategic de regenerare urbană 2012 – 2020 (PSRU/12).

Analizele de fundamentare efectuate în vederea elaborării primelor două documente de planificare menționate și contextul general de abordare a alocării fondurilor structurale au condus la structurarea acestora pe 8 axe strategice, astfel:

- Axa strategică 1: Infrastructura de transport și energie;
- Axa strategică 2: Competitivitatea economică;
- Axa strategică 3: Turismul;
- Axa strategică 4: Relațiile de cooperare;
- Axa strategică 5: Dezvoltarea zonelor periurbane ale municipiului Deva;
- Axa strategică 6: Dezvoltarea resurselor umane și a serviciilor sociale;
- Axa strategică 7: Mediul înconjurător;
- Axa strategică 8: Dezvoltare urbană.

Abordarea prin *Planul strategic de regenerare urbană 2012 – 2020* (PIDU) urmărește o structurare generală la nivelul obiectivelor strategice, respectiv prin definirea unui număr de 7 obiective strategice. Între axele strategice din primul caz și obiectivele strategice definite prin PIDU s-a identificat corespondența prezentată în tabelul 8.1.

Din prezentarea paralelă a axelor/obiectivelor strategice se poate observa similitudinea tratării acestora, cu excepția axei strategice 4, *Relații de cooperare*, care nu are corespondent în cadrul obiectivelor strategice definite prin PIDU.

În continuare, axele/obiectivele strategice sunt detaliate la nivel de “domenii de activitate”, în cazul tratării prin axe strategice, respectiv “obiective specifice”, aferente abordării prin obiective strategice. Prin integrarea celor trei documente strategice enunțate, a fost posibilă elaborarea unui document unitar, care să faciliteze analiza concomitentă a setului de acțiuni vizate de acestea.

**Corespondența axelor strategice cu obiectivele strategice
din documentele de planificare elaborate**

Tabel 8.1.

<i>Nr.Axă strategică</i>	Axe strategice <i>(Strategia de dezvoltare 2007-2013; Planul Integrat de Dezvoltare Urbană 2009)</i>	<i>Nr. Obiectiv strategic</i>	Obiective strategice <i>(Planul strategic de regenerare urbană 2012 – 2020)</i>
1	Infrastructura de transport și energie	1	Infrastructura de transport
2	Competitivitatea economică	2	Competitivitatea economică
3	Turismul	3	Turismul
4	Relațiile de cooperare		-
5	Dezvoltarea zonelor periurbane ale municipiului Deva	4	Dezvoltarea rurală
6	Dezvoltarea resurselor umane și a serviciilor sociale	5	Dezvoltarea resurselor umane și a serviciilor sociale
7	Mediul înconjurător	6	Mediul înconjurător
8	Dezvoltare urbană	7	<i>Regenerare, dezvoltare urbană</i>

În Tabelul 8.2. se prezintă modul de detaliere al axelor/obiectivelor strategice pe domenii de activitate, respectiv pe obiective specifice. Deoarece definirea și structurarea obiectivelor specifice a respectat în general pe cea a domeniilor de activitate, s-a recurs la menționarea obiectivelor specifice numai în situația în care formularea acestora prezintă diferențe relevante.

**Detalierea axelor/obiectivelor strategice pe domenii de activitate
în cadrul documentelor de planificare elaborate**

Tabel 8.2.

<i>Axe strategice</i> <i>Domenii de activitate / Obiective specifice</i>
<i>Axa strategică 1: Infrastructura de transport și energie</i>
I.1. Infrastructura de transport rutier <i>Obiectiv specific: Creșterea accesibilității și mobilității transportului de persoane și mărfuri la nivelul orașului</i>
I.2. Infrastructura de transport feroviar
I.3. Infrastructura de transport aerian
I.4. Infrastructura energetică
<i>Axa strategică II. Competitivitatea economică</i>
II.1. Dezvoltarea mediului economic din municipiul Deva
II. 2. Dezvoltarea activității de cercetare – dezvoltare - inovare
<i>Axa strategică III. Turismul</i>

<i>Axe strategice</i> <i>Domenii de activitate / Obiective specifice</i>
III.1. Infrastructura de turism <i>Obiectiv specific: Dezvoltarea turismului cultural-istoric și promovarea imaginii orașului</i>
III. 2. Creșterea competitivității sectorului turistic
III.3. Relansarea sectorului turistic prin dezvoltarea turismului de nișă
<i>Axa strategică IV. Relațiile de cooperare</i>
IV. 1. Consolidarea relațiilor existente cu localitățile înfrățite.
IV.2. Realizarea de noi parteneriate și relații de colaborare cu alte localități din Uniunea Europeană.
<i>Axa strategică V. Dezvoltarea zonelor periurbane ale municipiului Deva</i>
V.1. Dezvoltarea infrastructurii în mediul periurban al municipiului Deva
V.2. Diversificarea și dezvoltarea activităților economice din mediul periurban al municipiului Deva
V.3. Îmbunătățirea calității vieții prin asistență specifică în mediul periurban al municipiului Deva
V.4. Implicarea populației locale în procesul dezvoltării zonelor periurbane ale municipiului Deva
<i>Axa strategică VI. Dezvoltarea Resurselor Umane și a Serviciilor Sociale</i>
VI.1. Asigurarea accesului la educație și formare a populației municipiului Deva
VI.2. Creșterea gradului de ocupare la nivelul municipiului Deva
VI.3. Dezvoltarea sistemului de servicii publice urbane <i>Obiectiv specific: Reabilitarea, modernizarea, dezvoltarea și echiparea serviciilor sociale funcționale din municipiul Deva</i>
<i>Axa strategică VII. Mediul înconjurător</i>
VII.1. Rezolvarea problemelor sectoriale de mediu
VII.2. Apărarea împotriva calamităților, dezastrilor și accidentelor naturale
VII.3. Creșterea gradului de conștientizare a populației, a actorilor publici și privați privind problemele de mediu
<i>Axa strategică VIII. Dezvoltare urbană</i>
VIII.1. Infrastructura urbană <i>Obiectiv specific: Regenerarea spațiului urban și îmbunătățirea calității infrastructurale și operaționale a serviciilor publice</i>
VIII.2. Dezvoltarea sistemului de servicii publice urbane

În continuare, pentru fiecare domeniu de activitate sau obiectiv specific au fost definite obiectivele vizate în cadrul documentelor de planificare strategice (Tabelul 8.3). În general, obiectivele vizate sunt similare, ceea ce a permis sistematizarea acestora. În situațiile în care au existat formulări distincte prin PIDU, acestea au fost menționate în mod distinct.